

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ
ΜΕΤΡΙΚΗ
ΤΩΝ
ΠΑΛΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ HUGO GLEDITSCH

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΥΠΟ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ ΣΑΛΤΕΛΗ

Καθηγητοῦ ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῇ.

ΕΚΔΟΤΑΙ ΑΔΕΛΦΟΙ Σ. ΝΟΤΑΡΗ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ Σ. ΝΟΤΑΡΗ

ἐν Γαλατῇ, ὁδῷ Μαχμονδίου, ἀριθ. 19.

Τύποις Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

1893

ΜΕΤΡΙΚΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

+400

*Αριθ. ετα.

285 469

ΔΩΡΕΑ

Αγορά βιβλίου

00163

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ
ΜΕΤΡΙΚΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ
ΜΕΤΡΙΚΗ
ΤΩΝ
ΠΑΛΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ HUGO GLEDITSCH

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΥΠΟ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ ΣΑΛΤΕΛΗ

Καθηγητοῦ ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῇ.

ΕΚΔΟΤΑΙ ΑΔΕΛΦΟΙ Σ. ΝΟΤΑΡΗ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ Σ. ΝΟΤΑΡΗ
ἐν Γαλατῇ, ὁδῷ Μαχμονδιέ, ἀριθ. 19.

Τύποις Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ

1893

Αρ. Εισ. 409

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πάν αντίτυπον μὴ φέρον τὴν ὑπογραφὴν μου
εἶναι κλεψίτυπον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν
νόμον.

Σαγγιάνης

Ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας
ὑπ' ἀριθ. 308, 26 Ζιλχιτζέ 1310, 28 Χαζιράν 1309.

ΤΗ, Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΙ

ΤΩ, ΠΡΩΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ,

ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΩ, Γ΄

ΤΩ, ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΑΤΙΘΕΤΑΙ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὴν παντελεῖ ἰσχεδὸν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν Μετρικῆς ἱκανοποιούσης τὰς ἀνάγκας τῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις διδασκαλίας τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συμφώνου πρὸς τὰς νῦν προόδους τῆς μετρικῆς ἐπιστήμης ἀποβλέψαντες, καὶ ταῖς εὐχαῖς καὶ προτροπαῖς φίλων συναδέλφων ἐνδιδόντες, ἐπεχειρήσαμεν τῇ ἐκδόσει τῆς προκειμένης στοιχειώδους μετρικῆς ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι, ὅτι καὶ τοῖς περὶ τὰ διάφορα εἶδη τῆς καλλιότητος καὶ πλουσιωτάτης παλαιᾶς ποιήσεως σπουδάζουσιν ἐπαρκοῦν παρεχόμεθα βοήθημα καὶ τοῖς φίλοις συναδέλφοις ὑπηρεσίαν οὐ σμικρὰν ὑπηρετοῦμεν, τοὺς μὲν φιλοτιμοτέρους ἀπαλλάττοντες τοῦ κόπου τοῦ συντάττειν καὶ ἀπὸ χειρογράφου ἐν τῇ παραδόσει ὑπαγορεύειν τοῖς ἑαυτῶν μαθηταῖς ἀτελεῖ κατ' ἀνάγκην μετρικὰ ἐγχειρίδια, εἰς ὃ πλεῖστος τοῦ πρὸς διδασκαλίαν ὠρισμένου χρόνου καταδαπανᾶται, τοὺς δὲ ῥαθυμότερους, οἵτινες ἦτοι ἐν παντελεῖ σιωπῇ παρέρχονται τὰ περὶ τῶν μέτρων τῶν μελῶν τῶν δραμιᾶτων καὶ τῶν λυρικῶν ποιητῶν, εἴ που οὗτοι διδάσκονται, ἢ ἀπλῶς ὀνομάζοντες τοὺς πόδας τῶν στίχων ἐκάστων ἀρκοῦνται τῇ μηχανικῇ κατὰ μέτρον ἀπαγγελίᾳ αὐτῶν, προσαναγκάζοντες εἰς βασιμωτέραν καὶ συστηματικωτέραν τῶν μέτρων διδασκαλίαν.

Ἐν τῇ συντάξει τοῦ προκειμένου βιβλίου εἵχομεν μὲν ὑπ' ὄψει τὰ πλεῖστα τῶν νεωτάτων καὶ δοκιματάτων παρὰ τοῖς σοφοῖς Γερμανοῖς περὶ μετρικῆς ἐκτενῶς τε πραγματευόμενα συγγράμματα καὶ διδακτικὰ ἐγχειρίδια, ὥς βάσιν δ' ὑπεθέμεθα τὴν τοῦ κ. Hugo Gleditsch, καθηγητοῦ καὶ ἀνωτέρου διδασκάλου ἐν τῇ ἐν Βερο-

λίνῳ Γουλιελμῶν γυμνασίῳ, Μετρικὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, τὴν ἐν τῷ β' τόμῳ (Griechische und lateinische Sprachwissenschaft) τοῦ ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Iwan Müller, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς κλασικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐν Ἐρλάνγῃ πανεπιστημίῳ ἐκδιδόμενου Handbuch der Klassischen Altertums-Wissenschaften. Ἡ περὶ τε τὴν διάθεσιν τῆς ὕλης καὶ τὴν τῶν καθ' ἑκάστα αὐτῆς διεξαγωγὴν ἐν τοῖς πλείστοις μὲν ἠκολουθήσαμεν, ἀλλὰ καὶ πολλαχῶς αὐτὴν διεσκευάσαμεν τὰ μὲν παραλιπόντες, οἷον τὰ περὶ ἐπεξεργασίας τῆς μετρικῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὥς ἀπρόσφορα τοῖς μαθηταῖς γυμνασίων, καὶ τὰ τῆς μετρικῆς τῶν Ῥωμαίων, διότι τοῦτο μὲν τὰ τῶν δοκίμων Λατίνων ποιητῶν, Ὀβιδίου καὶ Βιργιλίου καὶ Ὀρατίου μέτρα αὐτὰ ταῦτα τὰ ἑλληνικὰ ὄντα μετ' ἐλαχίστων καὶ ἐπουσιν αὐτῶν διαφορῶν καὶ παραλλαγῶν δὲν χρήζουσι παρ' ἡμῖν γε ἰδίᾳ πραγματείας, τοῦτο δὲ ἵνα μὴ τὸ βιβλίον ὑπεραυξηθὲν τὸν ὄγκον καὶ δύσχρηστον καὶ δύσκητον τοῖς μαθηταῖς καταστῇ, τὰ δὲ συντομώτερον ἢ ἐλλιπέστερον ἐκτεθειμένα συμπληρώσαντες ἢ ἐπεκτείναντες, οἷον τὰ περὶ χοριαμβικῶν μέτρων καὶ ἄλλα, χωρία δὲ οὐκ ὀλίγα ἐκ τῶν ποιητῶν παραθέντες πρὸς ἀσφαλεστέραν ἐμπέδωσιν τῶν διδασκομένων καὶ ἐφαρμογὴν τῶν μετρικῶν σχημάτων, καὶ πολλὰς δὲ ἄλλας προσθήκας τε καὶ μεταβολὰς ποιησάμενοι, ὅσας ἡ πολυετὴς διδακτικὴ πείρα ἀναγκαίᾳς ὑπέδειξεν ἡμῖν.

Τοιοῦτο λοιπὸν τὸ προκείμενον βιβλίον ἐκδιδόντες εἰς φῶς εὐελπιστοῦμεν, ὅτι εὐμενοῦς τεύξεταί ἀποδοχῆς παρὰ τε τῶν φίλων συναδέλφων τῶν διδασκόντων τὰ ἀθάνατα ποιητικὰ καλλιτεχνήματα τῶν ἡμετέρων παλαιῶν προγόνων καὶ παρὰ πάντων τῶν περὶ ταῦτα ἀσχολουμένων.

ΜΕΤΡΙΚΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ

ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῆς μετρικῆς.

§ 1. Ἡ μετρικὴ ὡς τέχνη μὲν εἶναι ἡ περὶ τὴν ρυθμικὴν κατασκευὴν τῶν ποιητικῶν καλλιτεχνημάτων ἀσχολουμένη· ἄρα εἶναι τοῦτο μὲν μέρος τῆς ποιητικῆς, τοῦτο δὲ κλάδος τῆς ῥυθμικῆς ὁμοταγῆς τῇ ἀρμονικῇ ἥτοι τῇ κυρίως μουσικῇ (τῇ τε ὀργανικῇ καὶ τῇ ᾠδικῇ) καὶ τῇ ὀρχηστικῇ· διότι ἡ μὲν ἀρμονικὴ ἀντικείμενον ἔχει τὴν ἐν τοῖς μουσικοῖς φθόγγοις ἐκδήλωσιν τοῦ ρυθμοῦ, ἡ δὲ ὀρχηστικὴ τὴν ἐν ταῖς κινήσεσι καὶ σχήμασι τοῦ ἀνθρωπείου σώματος ὀρχουμένου, ἡ δὲ μετρικὴ τὴν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ.

Σημ. Τῶν καλῶν ἢ ἐλευθερίων τεχνῶν αἱ μουσικαὶ καλούμεναι, ἥτοι ἡ ποιητικὴ καὶ ἡ ἀρμονικὴ ἥτοι ἡ κυρίως μουσικὴ (ᾠδικὴ τε καὶ ὀργανικὴ, μέλος τε καὶ κροῦσις) καὶ ἡ ὀρχηστικὴ καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα διαφέρουσι τῶν πλαστικῶν λεγομένων, ἥτοι τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς κυρίως πλαστικῆς (ἀγαλματοποιίας) καὶ τῆς γραφικῆς, ὅτι πᾶν μὲν μουσικὸν ἔργον πεποιημένον δεῖται πράξεως καὶ ἐνεργείας, ἥτοι ἐκτελέσεως καὶ παραστάσεως, πᾶν δὲ πλαστικὸν ἔργον ἅμα ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου πρόκειται ἔτοιμον καὶ τέλειον πρὸς θεῶν, οὐδὲ δεῖται πράξεως· διὰ τοῦτο τὰς μὲν πλαστικὰς τέχνας καὶ ἀποτελεσματικὰς οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον, τὰς δὲ μουσικὰς καὶ πρακτικὰς τέχνας. Ἐν τῇ ποιήσει τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἡ πρᾶξις ἦτο πολλῶν σπουδαιοτέρα καὶ ἀναγκαιοτέρα ἢ ἐν τῇ νῦν· διότι οὐ μόνον τὰ δράματα διὰ τῆς πράξεως παρεδίδοντο εἰς τὴν καλλιτέχνην ἀπόλαυσιν ἀλλὰ καὶ

αὐτὰ τὰ λυρικά καὶ τὰ ἐπικά ποιήματα, ταῦτα μὲν ὑπὸ τῶν βραψφῶδων ἢ αἰ-
δῶν ἀπαγγελλόμενα ἢ μᾶλλον παρακαταλεγόμενα, ἐκεῖνα δὲ ὑπὸ τῶν αἰδῶν
καὶ τῶν κιθαριστῶν ἢ αὐλητῶν φθόμενα· διότι ἅπαντα τὰ παλαιὰ λυρικά
ποιήματα ἦσαν μελικά, ἤτοι ὠρισμένα εἰς μουσικὴν πρᾶξιν καὶ ἐκτέλεσιν, καὶ
οὕτως, ὥστε ὁ ποιητὴς ἦτο ἅμα καὶ ὁ μελοποιὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ποιηθέντων
ἐπῶν τοῦ ᾄσματος. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἄρα κατὰδῶλον γίνεται, ὅτι παρὰ τοῖς
παλαιοῖς Ἕλλησιν αἱ μουσικαὶ τέχναι ἦσαν στενότητες καὶ ὡς εἶπεν ἀναπο-
σπάστως ἀλλήλαις συνημμέναι. Καὶ ἐν μὲν τοῖς χορικοῖς τοῦ δράματος καὶ τῇ
χορικῇ τῶν Δωριέων λυρικῇ ποιήσει ἦσαν καὶ αἱ τρεῖς μουσικαὶ τέχναι ἀνα-
ποσπαστῶς συνημμέναι ἀλλήλαις, διότι ὑποφαλλομένης τῆς φόρμιγγος ὑπὸ
τοῦ κιθαριστοῦ ἢ ὑποσυρίζοντος τοῦ αὐλοῦ ἦδεν ὁ χορὸς τὰ ἔπη τοῦ ποιήμα-
τος ἅμα δὲ καὶ ὠρχεῖτο (καὶ αἱ μονωδίαὶ δὲ τοῦ δράματος δὲν ἐστεροῦντο
παντελῶς τῆς ὀρχηστικῆς, διότι ἀδόμεναι συνωδεύοντο ὑπὸ τῆς ὑποκριτι-
κῆς, στοιχείου καὶ ταύτης οὐσης τῆς ὀρχηστικῆς)· ἐν δὲ τῇ μονωδικῇ τῶν
Αἰολέων καὶ Ἰωνῶν λυρικῇ ποιήσει ἦσαν συνημμέναι ἡ ποιησις καὶ ἡ μουσικὴ
(ψῆδική τε καὶ ὀργανική) οὐχὶ δὲ σὺν αὐταῖς καὶ ἡ ὀρχηστική.

Ὡς ἐπιστήμη δὲ ἡ μετρικὴ εἶναι ἡ περὶ τὰ ρυθμικὰ σχή-
ματα τοῦ ποιητικοῦ ἢ ἐμμέτρου λόγου ἤτοι ἡ περὶ τὰ μέτρα
ἐπιστήμη, ὥσπερ ἡ ρυθμικὴ εἶναι ἡ περὶ τὸν ρυθμὸν καθόλου
ἐπιστήμη.

Διήρηται δὲ ἡ μετρικὴ εἰς δύο μέρη, εἰς γενικὸν ἢ θεωρη-
τικόν, ἐν ᾧ ἐκτιθενται αἱ ἀρχαί, καθ' ἃς τὰ ρυθμικὰ σχή-
ματα κατασκευάζονται, καὶ εἰς εἰδικόν ἢ πρακτικόν, ὅπερ
τὰ σχήματα ταῦτα καθ' ἕκαστα πραγματεύεται.

2. Ρυθμικὴ καὶ μετρικὴ θεωρία τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων.

§ 2. Ἐπὶ τῆς ἀρχαίας τῆς μουσικῆς τέχνης ἡ θεωρία αὐτῆς
συνεβᾶδιζε τῇ πράξει καὶ οἱ τότε διδασκαλοὶ τῆς μουσικῆς
ἐπαίδευον τοὺς νεωτέρους διδασκαλίᾳ καὶ προτύποις ὑπο-
δείγμασι τοὺς κανόνες τῆς τέχνης· τοῦτ' αὐτὸ ἐποίουν καὶ
περὶ τὴν μετρικὴν διδάσκοντες αὐτὴν ἐν στενωπότη συνδέσει
μετὰ τῶν ἄλλων μουσικῶν τεχνῶν, τῆς ἀρμονικῆς καὶ τῆς

ὀρχηστικῆς. Ἡ μετρικὴ ἄρα ἦτο ἡ ρυθμικὴ αὐτὴ ἐφηρμοσμένη ἐπὶ τῆς γλώσσης.

Πάλαι ἤδη, οὐ πολὺ μετὰ τὰ Μηδικά, ἀνεφάνησαν τεχνικοί μᾶλλον ὥς διδάσκαλοι τῆς τέχνης διακριθέντες ἢ ὥς μεγαλοφυεῖς καλλιτέχναι. οἱ οὐδ' Ἀἴσος καὶ ὁ Λαμπροκλῆς καὶ ὁ Δάμων. Ἐν ταῖς μουσικαῖς ταύταις σχολαῖς, ὧν ἔδρα ἦσαν τότε αἱ Ἀθῆναι, ἐμορφώθη κατὰ μικρὸν θεωρία τις τῆς μουσικῆς τέχνης, τῶν μουσικοδιδασκάλων δὲ τινες τούτων καὶ ἐγγχειρίδια πρακτικὰ εἰς θεμελιώδη διδασκαλίαν τοῖς ἐαυτῶν μαθηταῖς συνέγραψαν.

Ὁ πρῶτος δὲ θεωρητικὸς μουσικὸς γράψας ἐπιστημονικὴν πραγματείαν τῆς ρυθμικῆς θεωρίας εἶναι Ἀριστοῦξενος ὁ Ταρραντίνος, ἀκολουθήσας βεβαίως τῇ τεχνικῇ ὀνοματολογίᾳ καὶ τῷ συστήματι τῆς προφορικῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαιοτέρων μουσικοδιδασκάλων καὶ καταστὰς καὶ αὐτὸς τοῖς ὕστερον θεωρητικοῖς ἡ κυριωτάτη πηγή. Μουσικοῦ γένους βλαστὸς καὶ ἐν Ἀθήναις τε καὶ Θήβαις καὶ Πελοποννήσῳ παιδευθεὶς τῶν ἀρίστων δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῶν γενόμενος ἐἐκκτητο πάσας τὰς γνώσεις, τὰς τε πρακτικὰς καὶ θεωρητικὰς, ὧν εἶδειτο ἡ ἐπιστημονικὴ πραγματεύσεις τῶν μουσικῶν καὶ ρυθμικῶν νόμων. Ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων τὸ μείζονος ἄξιον λόγου περὶ τὴν μετρικὴν ἦσαν τὰ *Στοιχεῖα ρυθμικά*, ὧν δυστυχῶς ἀποσπάσματα μόνον περισώζονται ἡμῖν, ὧν ἓν ἐν ἐπιτομαῖς Βυζαντινῶν.

Ὅτε δὲ ἐν τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα χρόνοις ὁ πρότερον τὰς τρεῖς ἀδελφὰς μουσικὰς τέχνας συνδέων δεσμός ἐλύθη καὶ ἤρξαντο οἱ ποιηταὶ πρὸς ἀνάγνωσιν ἀπλῆν καὶ ἀπαγγελίαν ποιοῦντες, ἀποχωρισθεῖσα καὶ ἡ μετρικὴ ἀπὸ τῆς ρυθμικῆς καὶ τῆς ἀρμονικῆς κατέστη αὐτοτελὴς ἐπιστήμη. Καὶ τὴν τῆς μουσικῆς θεωρίαν ἀναλαβόντων τῶν μαθηματικῶν ἡ μετρικὴ περιῆλθεν εἰς τοὺς γραμματικοὺς μεταχειριζομένους αὐτὴν πρὸς ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν. Οἱ γραμματικοὶ λοιπὸν ἱδρυσαν μετρικὴν τι σύστημα, ὅπερ τὰς

μὲν ἀρχὰς καὶ βάσεις αὐτοῦ ἀνῆγεν εἰς τὴν ῥυθμικὴν παράδοσιν τῶν καλῶν χρόνων, ἀλλὰ δὲν ἤρειδετο πλέον ἐπὶ ἀκριβοῦς καὶ ἀσφαλοὺς γνώσεως τῆς ῥυθμικῆς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα· διότι οἱ γραμματικοὶ ἡμέλουν τῆς σπουδαίας μελέτης τῶν παλαιῶν ῥυθμικῶν καὶ μουσικῶν καὶ περὶ μικροῦ ἐποιούντο τὸ μέλος τῶν λυρικῶν καὶ δραματικῶν ποιημάτων ἀρκούμενοι εἰς γενικὴν τινα γνώσιν τῆς παραδεδωμένης μετρικῆς καὶ ῥυθμικῆς ὀνοματολογίας, ἐμμένοντες εἰς τὰλλα τῶ παραδεδωμένῳ κειμένῳ τῶν ποιητῶν. "Ὅσα δὲ μᾶλλον σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι ἡ σαφὴς συνειδησις τῆς κυρίας σημασίας τῶν παλαιῶν τεχνικῶν ὁρῶν ἐπεσκοτίζετο, τοσούτῳ μᾶλλον περιέπιπτον οἱ γραμματικοὶ εἰς παρανόησιν τῆς παραδόσεως καὶ εἰς διαστροφάς, ὅτε νεώτερόν τι αὐτοὶ προσετίθεισαν. Τίς εἶναι ὁ γραμματικὸς ὁ ἰδρύσας τὸ μετρικὸν τοῦτο σύστημα εἶναι ἄγνωστον. Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος καὶ ὁ Ἀρίσταρχος ἡσχολήθησαν μὲν περὶ τὴν μετρικὴν καὶ τὴν κωλομετρίαν, ἀλλ' οὐδὲν γνωρίζομεν, ἂν ἔγραψαν ἴδια συγγράμματα περὶ μετρικῆς.

Ἡ πρώτη δὲ περὶ μετρικῆς πραγματεία, ἐξ ὧν γνωρίζομεν, εἶναι ἡ τοῦ Ῥωμαίου Μάρκου Τερεντίου Οὐάρρωνος τοῦ εἰσηγησαμένου τὴν θεωρίαν τῆς ἐκ τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου καὶ τοῦ ἰαμβικοῦ τριμέτρου διὰ προσθήκης καὶ ἀφαιρέσεως παραγωγῆς τῶν μέτρων, ἐκ παλαιῶν καλῶν πηγῶν πιθανώτατα ἀρυσσάμενον.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῶν Ῥωμαίων Καισάρων ἐξέχουσιν ἐν τοῖς μετρικοῖς τρεῖς ἄνδρες, ἐξ ὧν οἱ μεταγενέστεροι ἠρύοντο καὶ μετέγραφον, ὁ Καίσιος Βάσσος Ῥωμαῖος καὶ Ἡλιόδωρος καὶ Ἡφαιστίων Ἕλληνας. Καὶ ὁ μὲν Καίσιος ἐπὶ Νέρωνος ἀκμάσας ἦτο φίλος τοῦ ποιητοῦ Περσίου, ποιητῆς καὶ αὐτὸς ὢν, λόγιος καὶ πολυμαθὴς νομιζόμενος· τοῦ δὲ συγγράμματος αὐτοῦ *De metris* ἐκτενὴ καὶ πολύτιμα περισύζονται ἡμῖν ἀποσπάσματα. Ὁ δὲ Ἡλιόδωρος Ἀλεξανδρίνος γραμματικὸς ἐπὶ Ἀδριανοῦ ἀκμάσας, ὁ ἐπικαλούμενος ὁ μετρικός,

ἔγραψε σύγγραμμα *Περὶ μέτρων*, ἐν ᾧ πρῶτος ἀνέπτυξε τὴν περὶ τῶν πρωτοτύπων μέτρων θεωρίαν. Ὁ δὲ Ἡφαιστίων, Ἀλεξανδρίνος καὶ οὗτος γραμματικὸς ἐπὶ Ἀντωνίνου τοῦ εὐσεβοῦς, ἔγραψεν ἑκτενὲς σύγγραμμα περὶ μετρικῆς ἐν ὁκτῶ καὶ τεσσαράκοντα βιβλίοις, οὐ ἐπιτομὴ ὑπ' αὐτοῦ τούτου γενομένη εἶναι τὸ σωζόμενον ἐγχειρίδιον περὶ μέτρων καὶ περὶ ποιήματος, τὸ τελειότατον τῶν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος περιωζομένων περὶ μετρικῆς ἐγχειρίδιων καὶ τῶν σπουδαιοτάτων πηγῶν τῆς μετρικῆς.

Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν Ἀλεξανδρινῶν τούτων γραμματικῶν καὶ τῶν μεταγενεστέρων συγγενῶν πραγματειῶν περὶ μετρικῆς εἶναι ἡ περὶ ἀντισπαστικῶν μέτρων θεωρία ἐρειδομένη οὐχὶ ἐπὶ παλαιᾷς ῥυθμικῆς παραδόσεως ἀλλ' ἐπὶ γραμματικοῦ ἐπιλογισμοῦ μεγάλῃν ἐπενεγκόντος σύγχρυσιν ἐν τῇ πραγματεύσει τῆς μετρικῆς. Τούναντίον δὲ ἐν τε τῇ *Art* τοῦ Καίσιου καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ὁπαδοῖς τῆς περὶ παραγωγῆς θεωρίας, οἷος Τερεντιανὸς ὁ Μαῦρος, ἐκφαίνονται τὰ ἔχνη παλαιότερας καὶ κρείττονος πηγῆς οὕτω γινωσκούσης τοὺς ἀντισπάστους καὶ μεταχειριζομένης τὰ ὀνόματα βακχεῖος καὶ ἀντιβάκχειος κατὰ τὴν παλαιὰν τεχνικὴν σημασίαν. Ὑπῆρχον λοιπὸν δύο συστήματα ἀντίθετα πρὸς ἄλληλα, τὸ μὲν παλαιότερον, ᾧ ἠκολούθει ὁ Οὐάρρων καὶ ὕστερον οἱ περὶ τὸν Καίσιον, ᾧ ἄγνωστος ἔτι ἦτο ἡ περὶ ἀντισπαστικῶν μέτρων πεπλανημένη θεωρία, τὸ δὲ νεώτερον, οὗ ἠγοῦντο ὁ Ἡλιοδῶρος καὶ ὁ Ἡφαιστίων.

Οἱ δὲ νεώτεροι Λατίνοι μετρικοὶ ἠκολούθησαν οἱ πλείστοι ἐν τοῖς ἐγχειρίδιοις αὐτῶν οἱ μὲν τῷ Καίσιῳ, οἱ δὲ τῷ Ἡλιοδῶρι τούτων ἄξιοι λόγου μάλιστα εἶναι ὁ Ἰούβας (ἐν τῇ γ' ἑκατονταετηρίδι) ὁπαδὸς τοῦ Ἡλιοδῶρου, συγγραφεὺς ἑκτενοῦς μετρικοῦ ἐγχειρίδιου οὐκέτι σωζομένου, οὗ μεγάλῃν χρῆσιν οἱ μεταγενέστεροι ἐποιῶντο, Τερεντιανὸς ὁ Μαῦρος (ἐν τῇ γ' ἑκατοντ.), οὗ περισώζεται ἡμῖν ἑμμετρον ἐγχειρίδιον ἐπιγραφόμενον « περὶ γραμμάτων καὶ συλλαβῶν καὶ μέτρων

βιβλία τρία » (de litteris de syllabis de metris libri III), ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι ἠκολούθει τῷ Καισάρει, καὶ ὁ ῥήτωρ Γάιος Μάριος Οὐϊκτωρίνος (δ' ἑκατοντ.), ὃς ἐν τῇ ἑαυτοῦ *Ars grammatica de orthographia et de metrica ratione* μετέγραψεν Ἀφρόνιον τὸν νεώτερον, σύγχρονον τοῦ Ἰούβη. Ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ τοῦ Οὐϊκτωρίνου καὶ τῷ τοῦ Διομήδους (δ' ἑκατοντ.) *Ars metrica* ἐν τρισὶ βιβλίοις, δέικνυται ἑνωσίς τις τῶν δύο συστημάτων, διότι ἐν αὐτοῖς ἀμφότεραι αἱ θεωρίαι ἐκτίθενται, ἢ τε περὶ τῶν πρωτοτύπων καὶ ἢ περὶ τῶν παραγῶγων (μέτρων).

Οἱ Ἕλληνες μετρικοὶ τῶν ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν χρόνων ἀκολουθοῦσι πῶς σχεδὸν πάντες τῷ Ἑφαιστίῳ ἀνεξάρτητος δὲ καὶ ἐν τισὶ διαφέρων τοῦ Ἑφαιστίωνος φαίνεται ὁ ῥήτωρ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς ὁ πρεσβύτερος ἐν τῷ τῆς μετρικῆς διαγράμματι τῷ περιεχομένῳ ἐν τῷ περὶ μουσικῆς ἐγκυκλοπαιδικῷ συγγράμματι αὐτοῦ, ὅπερ περιέχει τινὰ τὰ ἰδιόζοντα καὶ εἶναι ἡμῖν ἢ πασῶν ἐκτενεστάτη περὶ τῶν τομῶν πηγή. Ὁ δὲ γραμματικὸς Ὡρος καὶ ὁ νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος Λογγίνος (γ' ἑκατοντ.) ὁ γράψας τὰ ἐν τοῖς σχολίοις εἰς Ἑφαιστίωνα προλεγόμενα εἶναι ὑπομνηματιστὰ τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Ἑφαιστίωνος. Ἡ τῶν σχολίων εἰς Ἑφαιστίωνα αὕτη συλλογὴ εἶναι τῶν σπουδαιωτάτων πηγῶν πρὸς τὴν μετρικὴν ἔρευναν, ἐπειδὴ πολλαχοῦ γίνεται ἀναδρομὴ εἰς τὰ μεζονα ἔργα τοῦ Ἑφαιστίωνος καὶ εἰς παλαιότερους μετρικοὺς. Τὰ τῶν Βυζαντινῶν συμπλήγματα καὶ κακότεχνα ἔργα οἷα τὰ Τρίχα τινός, τὰ Ἰσαὰκ μοναχοῦ, τὰ Μανουὴλ Μοσχοπούλου καὶ τὰ τῶν ἀδελφῶν Τζετζῶν εἶναι ἀνάξια λόγου πρὸς τὴν μετρικὴν ἔρευναν.

Παράλληλος τῇ μᾶλλον ἐξωτερικῇ ὑπὸ τῶν γραμματικῶν διαπραγματεύσει τῆς μετρικῆς συνεβάδισε καὶ ἡ ῥυθμικὴ θεωρία τῆς μουσικῆς τυχοῦσα λογίων θεραπόντων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τε καὶ Ῥώμῃ. Διονύσιος μάλιστα ὁ Ἀλικαρνασεὺς ὁ νεώτερος, ὁ ἐπιλεγόμενος ὁ μουσικὸς (ἐπὶ Ἀδριανοῦ)

τὴν ῥυθμικὴν ἐποιήσατο ἀντικείμενον σπουδαίας μελέτης· τοῦ Ἀριστείδου δὲ Κοϊντιλιανοῦ περισώζεται ἡμῖν πραγματεία τῆς ῥυθμικῆς, μέρος μείζονος συγγράμματος περὶ μουσικῆς, σπουδαιοτάτη ἡμῖν πρὸς γνῶσιν τῆς ῥυθμικῆς. Πρὸς δὲ τούτοις ὑπάρχει καὶ βραχεῖα πραγματεία τῆς ῥυθμικῆς ἐν τῇ *Εἰσαγωγῇ τέχνης μουσικῆς* ὑπὸ Βακχίου καὶ ῥυθμικὸν κεφάλαιον συγγράμματος ἀνωνύμου τινὸς περὶ μουσικῆς (ἐκδοσὶς Bellermann) καὶ ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Ἀριστοξένου ἐν τοῖς *Παραλαμβανομένοις ἢ Προλαμβανομένοις* τοῦ Βυζαντίνου Μιχαήλ Ψέλλου καὶ ῥυθμικὸν τι ἀπόσπασμα ἐν Παρισινῷ κώδικι (πάντα ταῦτα ὁμοῦ ἐκδεδομένα ὑπὸ R. Wertphal 1861-1867).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΜΕΡΟΣ Α'

ΓΕΝΙΚΟΝ ἢ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΡΥΘΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΡΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Ῥυθμός καὶ ῥυθμιζόμενον.

§ 3. Ῥυθμός λέγεται ἡ κανονικὴ τάξις τῶν γνωρίμων τῇ αἰσθήσει χρονικῶν μορίων, εἰς ἃ ὁ ὑπὸ τῆς κινήσεως τοῦ μουσικοῦ καλλιτεχνήματος πληρούμενος χρόνος διήρηται. Ὁ ῥυθμός ὁ ἐν τοῖς ποιητικοῖς καλλιτεχνήμασιν ἐκδηλούμενος καλεῖται ἰδίᾳ καὶ μέτρον.

Ῥυθμιζόμενον λέγεται τὸ ἀντικείμενον ἢ ἡ ὕλη, ἐν ἣ ὁ ῥυθμός ἐκδηλοῦται. Καὶ τὸ μὲν ἐν τῇ κυρίως μουσικῇ ῥυθμιζόμενον εἶναι οἱ μουσικοὶ φθόγγοι (τοῦ τε μουσικοῦ ὀργάνου καὶ τῆς ἀνθρωπείας φωνῆς), τὸ δὲ ἐν τῇ ὀρχηστικῇ τὰ ἐκ τῆς κινήσεως σημεῖα καὶ σχήματα τοῦ ἀνθρώπου σώματος, τὸ δ' ἐν τῇ ποιήσει ὁ ἀνθρώπειος λόγος, ἡ γλῶσσα, ἥτις αἱ συλλαβαί, αἱ λέξεις καὶ αἱ προτάσεις.

Σημ. Ἐν ταῖς μουσικαῖς τέχναις ὁ ῥυθμός δὲν ὑπάρχει συμπεφυκώς τῇ ῥυθμιζομένῳ, ἀλλ' ἔμφυτος ὢν τῇ ἀνθρώπῳ ἐπείσάζεται εἰς τὸ ῥυθμιζόμενον ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου, ῥυθμοποιοῦ διὰ τοῦτο λεγομένου, καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ταύτης, δι' ἣς ἐκμάσσει τῇ ῥυθμιζομένῳ τὸν ῥυθμόν, ῥυθμοποιείας

καλουμένης. Πρὸς τὴν ῥυθμοποιίαν τῆς γλώσσης ὁ ποιητὴς δὲν δεσμεύεται ἐν ταῖς φυσικαῖς τῆς γλώσσης ιδιότησι, τῇ ποσότητι τῶν συλλαβῶν καὶ τῷ λεξικῷ τόνῳ, ἀλλὰ κατ' ἐλευθέραν βούλησιν μεταχειρίζεται τὴν γλῶσσαν. Καὶ δὴ α') ὑποβάλλει μὲν ὡς βάσιν τοῦ ῥυθμικοῦ χρονικοῦ μέτρου τὴν φυσικὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν, τὸν δὲ ῥυθμικὸν τόνον ὁρίζει αὐτὸς κατ' ἐλευθέραν βούλησιν ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ λεξικοῦ τόνου. Ἡ τοιαύτη ποιησις εἶναι καὶ ὀνομάζεται *ποσωτική* ἢ *χρονική* καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ παλαιὰ ἑλληνικὴ καὶ ἡ τῶν Ἰνδῶν. β') ὑποβάλλει μὲν ὡς βάσιν τοῦ ῥυθμικοῦ τόνου τὸν λεξικὸν τόνον, τὸν δὲ ῥυθμικὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν ὁρίζει αὐτὸς ἐλευθέρως ἀμελῶν τῆς φυσικῆς τῶν συλλαβῶν ποσότητος. Ἡ τοιαύτη ποιησις εἶναι καὶ ὀνομάζεται *τονιστική* καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ τῶν γερμανικῶν λαῶν καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων πρὸ τῆς μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιμιξίας καὶ ἡ τῶν συγγενῶν αὐτοῖς παλαιῶν ἰταλικῶν λαῶν. γ') Τὸν τε ῥυθμικὸν τόνον καὶ τὸν ῥυθμικὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν ὁρίζει αὐτὸς αὐθαρέτως, πάντῃ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τε τοῦ λεξικοῦ τόνου καὶ τῆς φυσικῆς τῶν συλλαβῶν ποσότητος. Ἡ τοιαύτη ποιησις οὔτε ποσωτικὴ εἶναι οὔτε τονιστικὴ ἀλλ' ἀπλῶς *συλλαβική*, καὶ τοιαύτη εἶναι ἐκ τῶν Ἰνδευρωπαϊκῶν γλωσσῶν μόνῃ ἡ τῶν Ἰρανίων (*Zend-Avesta*) πρὸ τῆς μετὰ τοῦ σημιτικοῦ λαοῦ τῶν Ἀράβων ἐπικοινωνίας, παρ' ὧν εἶτα παρέλαβον τὴν ποσωτικὴν ποιησιν, ὥσπερ οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων. δ') Ἀμφότερα τὰ φυσικὰ τῆς γλώσσης στοιχεῖα, τὸν τε λεξικὸν τόνον καὶ τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν, ὑποβάλλει ὡς βάσιν καὶ ἐπὶ τούτων ἑρεῖδει τὸν τε ῥυθμικὸν τόνον καὶ τὸ ῥυθμικὸν χρονικὸν μέτρον. Ἡ τοιαύτη ποιησις εἶναι *ποσωτική* ἅμα καὶ *τονιστική*, ἀλλὰ παρ' οὐδενὶ τῶν Ἰνδευρωπαϊκῶν λαῶν ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς.

Ῥυθμικὴ διαίρεσις.

§ 4. Τὸ ἐλάχιστον τῶν διαφόρων τὸ μέγεθος χρονικῶν μορίων, εἰς ᾧ ῥυθμικῶς ὁ χρόνος διήρηται καὶ ἐξ ὧν ὡς ἐξ ὕλης συνέστηκε πᾶν μουσικὸν καλλιτέχνημα, ὀνομάζεται ἐν τῇ παλαιᾷ μουσικῇ ὁ *πρῶτος χρόνος*, μέγεθος ἔχων τὸ τῆς βραχείας συλλαβῆς· εἶναι δὲ ἄτομος, οὔτε εἰς δύο συλλαβὰς οὔτε εἰς δύο φθόγγους μουσικοὺς οὔτε εἰς δύο ὀρχηστικά σχήματα διαιρετός, ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ τινων παλαιῶν ῥυθμικῶν καὶ *σημεῖον*. Ὁ πρῶτος οὗτος χρόνος ὑπόκειται ὡς ἡ μονὰς καὶ τὸ μέτρον τῶν λοιπῶν χρόνων, ὄντων πολλαπλασίων αὐτοῦ, π. χ. τοῦ μὲν διχρόνου ἢ δισήμου ὄντος διπλασίου αὐτοῦ, τοῦ δὲ τριχρόνου ἢ τρισήμου ὄντος τριπλασίου κ. ἔ.

Σημ. Οἱ παλαιοὶ μουσικοὶ παρεσημαίνοντο τοὺς διαφόρους τὸ μέγεθος χρόνους τοὺς ὑφ' ἐνὸς κατεχομένους φθόγγου γράφοντες ὑπὲρ τὸ μουσικὸν σημεῖον ἕτερα σημεῖα ρυθμικά, ὅσον τὸν μὲν δίσσημον χρόνον παρεσημαίνοντο γράφοντες γραμμὴν εὐθεῖαν ὀρίζοντιον —, τὸν δὲ τρίσημον γράφοντες γωνίαν ὀρθήν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἔχουσαν τὴν κάθετον γραμμὴν —, τὸν δὲ τετράσημον γράφοντες γραμμὴν ὀριζόντιον μετὰ καθέτου ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων αὐτῆς —, τὸν δὲ πεντάσημον γράφοντες τὸ αὐτὸ τῷ προηγουμένῳ σχῆμα μετὰ τρίτης καθέτου ἐν τῇ μέσῳ τῆς ὀριζοντίου γραμμῆς —, τὸν δὲ πρῶτον χρόνον μόνον δὲν παρεσημαίνοντο δι' ἰδίου σημείου. Οἱ δὲ μετρικοὶ ἐκ τῶν μουσικῶν παραλαβόντες τὸ σημεῖον τοῦ δίσσημου χρόνου —, δι' οὗ παρεσημαίνοντο τὴν δίσσημον μακρὰν συλλαβήν, προσεξεῦρον καὶ τοῦ πρώτου χρόνου σημείου, δι' οὗ παρεσημαίνοντο τὴν μονόσημον βραχεῖαν συλλαβήν, μνηρίσκον πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένον ∪. Τοὺς δὲ χρόνους τοὺς ἔχοντας μείζον τοῦ πεντάσημου μέγεθος τοὺς ἐν τῇ ᾠδῇ καὶ τῇ αὐλήσει εὐχρήστους ἐξηγγέλλον διὰ τῆς λεγομένης *τονῆς*, παρατείνοντες δηλονότι τὸν φθόγγον.

§ 5. Ἡ ρυθμικὴ τοῦ χρόνου διαίρεσις γίνεται γνώριμος τῇ αἰσθήσει, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς κανονικῆς καὶ εὐτακτοῦς ἐπαλληλίας τῶν χρονικῶν μορίων ἔχῃ εὐπερίληπτον τῇ αἰσθήσει τὸ μέγεθος, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἐν τῇ χρονικῶν μορίων ἐξαίρηται ὑπὲρ τὰ λοιπὰ δι' ἐμφαντικωτέρας *σημασίας* (*ictus, percussio*), δι' ἧς τοῦτο ἐπικρατεῖ τῶν λοιπῶν καὶ ὑποτάσσον αὐτὰ ὑφ' ἑαυτοῦ συνάπτει πάντα εἰς ἓν ὅλον σῶμα διακρινόμενον ἀπὸ τε τῶν ἡγουμένων καὶ τῶν ἐπομένων, ὥσπερ ἐν ταῖς λέξεσιν ὁ ἐμφαντικώτερος τόνος μιᾶς τινος τῶν συλλαβῶν τῆς λέξεως συνάπτει πάσας εἰς ἓν σῶμα, τὴν λέξιν.

Σημ. Ἐκ τῆς ὁμοιότητος ταύτης τῆς ρυθμικῆς σημασίας πρὸς τὸν λεξικὸν τόνον οἱ νεώτεροι ὠνόμασαν τὴν ἐμφαντικωτέραν σημασίαν ἐνὸς τινος χρόνου *τόνον ρυθμικόν*. Ἄλλ' ὁ ρυθμικὸς οὗτος τόνος διαφέρει τοῦ λεξικοῦ, ὅτι διὰ τούτου μὲν μία τις συλλαβὴ λέξεως διακρίνεται τῶν λοιπῶν συλλαβῶν τῆς λέξεως *δευτέρον ἢ ἡμιῆλότερον* αὐτῶν προφερομένη (ἐξ οὗ καὶ οἱ τόνοι ὠνομάσθησαν ὁ μὲν *ἀδὺς* ὁ δὲ *βαρύς*), δι' ἐκείνου δὲ ἐν τῇ χρονικῇ μορίῳ ὅλου τινὸς διηρημένου διακρίνεται τῶν λοιπῶν τοῦ ὅλου μετὰ μείζονος *δυνάμειος ἢ ἐντάσεως*, ἧτοι ἐμφαντικώτερον σημαίνόμενον.

§ 6. Τὸ μὲν ρυθμικὸν χρονικὸν μόριον τὸ αὐτῷ διὰ τῆς ἐμφαντικωτέρας σημασίας ἐξαιρούμενον ὑπὲρ τὰ λοιπὰ ὀνομάζεται ὁ *κάτω χρόνος*, ἡ *βάσις*, ἡ *θέσις*, τὰ δὲ λοιπὰ τὰ ἐκείνῳ ὑποτεταγμένα καὶ δι' ἐλάσσονος ἐμφάσεως σημερινό-

μενα ὁ ἄνω χρόνος, ἡ ἄρσις*. Τὸ δ' εὐπερίληπτον τῇ αἰσθήσει σύστημα τὸ ἐκ τοιούτων χρονικῶν μορίων διὰ μιᾶς ἐμφαντικωτέρας σημασίας εἰς ἐνότητά συνημμένων συγκείμενον ὀνομάζεται ποὺς, διηρημένος εἰς δύο μέρη, χρόνους ποδικούς ἢ ποδὸς καὶ σημεῖα ποδικὰ ἢ ποδὸς καλούμενα, τὸ ἔχον τὴν μείζονα ἔμφασιν, ἥτοι τὸν κάτω χρόνον, τὴν θέσιν, καὶ τὸ ἔχον τὴν ἐλάσσονα ἔμφασιν, ἥτοι τὸν ἄνω χρόνον, τὴν ἄρσιν. Π.χ. οἱ τετράσημοι ποδὲς διήρηνται ὥδε :

κάτω χρόνος, βάσις,	—		υ υ	ἄνω χρόνος, ἄρσις	υ υ		—	κάτω χρόνος, βάσις,
υ	—		—	υ	—		—	υ
υ	υ		υ υ	υ	υ		υ	υ

Σημ. α'. Οἱ τεχνικοὶ οὗτοι ὄροι, ποὺς, κάτω καὶ ἄνω χρόνος, βάσις, θέσις, ἄρσις, ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ παλαιοὶ ἐρμηνεύοντες μουσικὸν τι ποιεῖν ἐσημαίνοντο τὸν ῥυθμὸν, τιθέντες μὲν τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα ἐν τῇ θέσει, ἀφροντες δὲ ἐν τῇ ἄρσει, καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐν τῇ ὀρχήσει ἐσημαίνοντο τὸν ῥυθμὸν βαίνοντες μὲν ἥτοι τιθέντες τὸν πόδα ἐπὶ τὴν γῆν ἐν τῇ θέσει, μετεωρίζοντες δὲ ἐν τῇ ἄρσει. Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ ῥυθμὸς λέγεται, ὅτι βαίνεται, ὁ δὲ ἡγεμὼν τοῦ ᾄδοντος χοροῦ ὅτι σημαίνεται τὸν ῥυθμὸν, ὁ δὲ ᾄδων ὅτι ἀκολουθεῖ τῷ ῥυθμῷ ἢ σώζει τὸν ῥυθμὸν· ὁ δὲ ποδικὸς χρόνος καλεῖται καὶ σημεῖον.

Σημ. β'. Παρεσημαίνοντο δὲ τὴν θέσιν γράφοντες οἱ μὲν παλαιοὶ στιγμὴν οἱ δὲ νεώτεροι τὸν δξύν τόνον ὑπὲρ τὸ μουσικὸν αὐτῆς σημεῖον ἢ ὑπὲρ τὸ πρῶτον τῶν μουσικῶν σημείων, ἂν αὕτη ἐκ πλειόνων συνέκειτο, τὴν δὲ ἄρσιν καταλείπουσιν ἀμφότεροι ἄσημον· π. χ.

—		υ υ	—		υ	υ		υ υ
—		υ υ	—		—	υ		υ υ

Ἀγωγή ῥυθμική.

§ 7. Οἱ ῥυθμικοὶ χρόνοι ἔχουσι μέγεθος ὠρισμένον καὶ σταθερὸν οὐχὶ ἀπολύτως ἀλλὰ μόνον κατὰ λόγον πρὸς ἄλ-

* Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οὕτως ὀνόμαζον τοὺς δύο ποδικούς χρόνους· οἱ δὲ νεώτεροι ἀναστρέψαντες τοὺς ὄρους τὴν μὲν κατὰ τοὺς παλαιοὺς θέσιν ἄρσιν ὀνομάζουσι, τὴν δὲ ἄρσιν θέσιν ἀποδιδέξαντες εἰς τὴν ὑψωσιν (ἄρσιν) καὶ εἰς τὴν ταπεινώσιν (θέσιν) τῆς φωνῆς.

λήλους· διότι οὐδ' ὁ πρῶτος χρόνος, ὁ ὡς μέτρον καὶ μονὰς τῶν χρόνων πάντων λαμβανόμενος, ἔχει μέγεθος ἀπολύτως ὠρισμένον καὶ σταθερόν, ἀλλὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ συμμεταβάλλεται τῇ μεταβολῇ τοῦ μεγέθους τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως, μεθ' ἧς προφέρεται μουσικόν τι καλλιτέχνημα. Τὸ μεταβαλλόμενον τοῦτο μέγεθος τῆς ταχύτητος τῆς κινήσεως, ἦτοι ἡ μείζων ἢ ἐλάττω ταχύτης τῆς κινήσεως, ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἀγωγή ῥυθμική (tempo ἢ movimento)· κατὰ τὴν ἀγωγήν λοιπὸν ταύτην ὁ πρῶτος χρόνος ἔχει μέγεθος νῦν μὲν μείζον νῦν δ' ἐλασσον. Ἐν τῷ μουσικῷ δὲ καλλιτεχνήματι ἢ ἐν τμήματι αὐτοῦ, δι' οὗ διήκει μέχρι τέλους ἡ αὐτὴ ἀγωγή, ὁ πρῶτος χρόνος ἔχει ὠρισμένον τι καὶ σταθερόν μέγεθος, ἐκ τούτου δὲ καὶ αἱ λοιποὶ χρόνοι αἱ πολλαπλάσιοι τοῦ πρώτου λαμβάνουσιν ἕκαστος τὸ ἀνάλογον ἑαυτῷ ὠρισμένον καὶ σταθερόν μέγεθος.

Σημ. Αἱ ῥυθμικαὶ ἀγωγαὶ δυνάμει μὲν εἶναι ἄπειροι, ἐν τῇ χρήσει δὲ τῆς μουσικῆς οἱ παλαιοὶ διεκρίνον τρία γένη, τρόπους ἢ ἥθη ὀνομάζοντες αὐτά· α') τὴν κεκινήμενην καὶ ζωηράν ἀγωγήν, ἣν ὀνόμαζον τρόπον ἢ ἥθος συσταλτικόν, οὗ χρήσις ἐγένετο ἐν τοῖς θρήνοις, τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ ἐπιθλαμίοις, τοῖς ὑπορχήμασι καὶ τοῖς μελικοῖς τοῖς ἐν τῇ κωμῳδίᾳ καὶ τοῖς ἐν τῷ σατυρικῷ δράματι· β') τὴν ἀντίθετον ταύτης, βραδείαν καὶ σοβαράν καὶ μεγαλοπρεπῆ ἀγωγήν, ἣν τρόπον ἢ ἥθος διασταλτικόν ἐκάλουν, οὗ χρήσις ἐγένετο ἐν τοῖς χορικοῖς μέλεσι τοῖς ἐν τῇ τραγῳδίᾳ καὶ τοῖς ὁμοίοις, ἐξ οὗ καὶ τραγικὸς τρόπος ἐπωνομάζετο· γ') τὴν μέσσην μεταξὺ τούτων κειμένην ἡσυχον καὶ ἀπαθῆ, ἣν τρόπον ἢ ἥθος ἡσυχαστικόν ἢ μέσον ἐκάλουν, οὗ χρήσιν ἐποιούοντα ἐν ταῖς ᾠδαῖς μάλιστα τῆς χορικῆς λυρικῆς, ἦτοι τοῖς ὕμνοις, τοῖς ἐπινικίοις, τοῖς παύσει κλπ. (Ἀνάλογος δὲ εἶναι ἡ μὲν πρώτη ἀγωγή πρὸς τὸ *scherso*, ἡ δὲ δευτέρα πρὸς τὸ *grave*, ἡ δὲ τρίτη πρὸς τὸ *andante* τῆς νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς). Ἐν τῇ ὀρχηστικῇ τοῦ δράματος αἱ ῥυθμικαὶ ἀγωγαὶ ἔφερον καὶ ἴδια ὀνόματα, ἡ μὲν τῆς κωμῳδίας κόρδαξ ὀνομαζομένη, ἡ δὲ τῆς τραγῳδίας ἐμμέλεια, ἡ δὲ τοῦ σατυρικοῦ δράματος σκενρία.

§ 8. Συνάψει πλείονων ποδῶν εἰς μείζονα ῥυθμικὴν ἐνότητά ἐκδηλουμένην δι' ἐμφαντικωτέρας σημασίας μιᾶς τινος τῶν ἐνυπαρχουσῶν θέσεων γεννᾶται ὁ σύνθετος ποὺς ἢ τὸ κῶλον.

Δύο δὲ ἢ πλείονα κῶλα εἰς μείζον ῥυθμικόν ὅλον συνημ-

μένα ἀποτελοῦσι τὴν (ῥυθμικὴν) περίοδον, οὗσαν κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν συναποτελούντων αὐτὴν κῶλων δίκωλον, τρίκωλον, τετράκωλον κ. ἐξ.

Ἡ δὲ συνένωσις δύο ἢ πλείονων περιόδων εἰς ἓτι μείζον ὅλον ὀνομάζεται *σύστημα*. ἀλλὰ *σύστημα* ὀνομάζεται καὶ μία μόνη μείζων περίοδος.

Ἡ ῥυθμικὴ ἄρα διαιρέσις γίνεται ὥδε· χρόνοι μὲν πρῶτοι συνάπτονται εἰς πόδα, δύο δὲ ἢ πλείονες πόδες εἰς κῶλον, δύο δὲ ἢ πλείονα κῶλα εἰς περίοδον, δύο δὲ ἢ πλείονες περίοδοι εἰς *σύστημα*.

Ἡ γλῶσσα ὡς ῥυθμιζόμενον.

§ 9. Τὸ ἐν τῇ ποιήσει ῥυθμιζόμενον εἶναι ὁ ἀνθρώπιος λόγος (λέξις), ἡ γλῶσσα, ἧς ἡ κατὰ ῥυθμικὰς ἀρχὰς διαιρέσις εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς μετρικῆς τέχνης, διότι ἡ ἐν τῇ λέξει ἐκδήλωσις τοῦ ῥυθμοῦ ὀνομάζεται *μέτρον*.

Ἡ γλῶσσα ὡς ῥυθμιζόμενον παρέχεται φύσει τοῦτο μὲν διαιρέσιν ὁμοίαν τῇ ῥυθμικῇ διαιρέσει, ἥτοι μέρη γνώριμα τῇ αἰσθήσει, τὰς συλλαβάς, τὰς λέξεις, τὰς προτάσεις, τὰ κῶλα καὶ τὰς περιόδους, τοῦτο δὲ ἀνάλογον πρὸς τὴν ῥυθμικὴν σημασίαν μέσον διαιρέσεως, τὸν *τονισμὸν* τῶν λέξεων καὶ τῶν προτάσεων. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν εἰς προτάσεις καὶ κῶλα καὶ περιόδους διαιρέσιν τοῦ λόγου οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ποιεῖται οὐδεμίαν ἢ μικρὰν ἔδιδον προσοχὴν ἐν τῇ ῥυθμικῇ κατασκευῇ τῶν ποιημάτων, καὶ οὔτε τὴν σύγκρουσιν τῆς ῥυθμικῆς διαιρέσεως πρὸς τὴν λογικὴν διαιρέσιν ἀπέφευγον οὔτε τὴν ἀσυμφωνίαν λέξεων καὶ ποδῶν, ἀλλὰ τούναντίον ἐν πολλοῖς καὶ ἐπέζητουν· ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ γλώσσῃ ὑπάρχουσαν διαφορὰν μακρῶν καὶ βραχυῶν συλλαβῶν, ἥτοι τὸν χρόνον ἢ τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν, ἡ παλαιὰ ἑλληνικὴ μετρικὴ μετεχειρίσθη πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ μετρικοῦ σχήματος. Κατὰ

ταῦτα ἡ παλαιὰ ἑλληνικὴ ποίησις καὶ μετρικὴ εἶναι γροικὴ ἢ ποσωτικὴ. Τὸν δὲ τονισμὸν τῶν λέξεων καὶ προτάσεων, ἐφ' ὅσον τὰ ποιήματα ἐποιοῦντο. ἵνα ᾤδωνται, οὐδαμῶς ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει, εἰ μὴ μικρὸν ἐν τῇ παρακαταλογῇ*. Τὸ πρῶτον δ' ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων τῆς ποσωτικῆς στιχοποιίας συνεκλιπούσης τῇ κατὰ ποσότητα διαφορᾷ τῶν φωνηέντων καὶ συλλαβῶν ἀνεφάνη καὶ κατὰ μικρὸν ἐπεκράτησεν ὁ λεξικὸς τονισμός, καὶ ἡ ποίησις ἀπὸ ποσωτικῆς κατέστη τονιστικὴ καὶ τοιαύτη διατελεῖ ἔτι καὶ νῦν οὕσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Χρόνοι.

§ 10. α') Χρόνοι ρυθμικοί. Οἱ ρυθμικοὶ χρόνοι εἶναι τριῖναι καὶ ὀνομάζονται οἱ μὲν ρήτοί, οἱ δὲ ἀλεγοί, οἱ δὲ κενοί.

1) Χρόνοι ρυθμικοὶ ρήτοί. Ὁ πρῶτος χρόνος ἀπαντᾷ νῦν μὲν μεμονωμένος, ὑφ' ἐνὸς μόνου φθόγγου μουσικοῦ καὶ μιᾶς συλλαβῆς καὶ ἐνὸς ὀρχηστικοῦ σχήματος πάντοτε κατεχόμενος καὶ καλεῖται ἀσύνθετος, νῦν δὲ συνηνωμένος στενωῶς μετ' ἄλλων πρώτων χρόνων εἰς μίαν ἐνότητα νῦν μὲν ὑφ' ἐνὸς μουσικοῦ φθόγγου ἢ συλλαβῆς ἢ ὀρχηστικοῦ σχήματος κατεχομένην, νῦν δ' ὑπὸ πλειόνων, ἥτις ὀνομάζεται χρόνος σύνθετος. Οἱ σύνθετοι δὲ χρόνοι εἶναι οἱ μὲν δίσημοι, οἱ δὲ τρίσημοι, οἱ δὲ τετράσημοι, οἱ δὲ πεντάσημοι χρόνοι κατὰ

* Παρακαταλογὴ λέγεται ὁ τρόπος τῆς ἐρμηνείας ποιημάτων ὁ μεταξὺ τῆς ψιλῆς ἀπαγγελίας τοῦ πεζοῦ λόγου, ἥτοι τοῦ καταλέγειν, καὶ τοῦ ᾄδειν· οὕτω π. χ. καὶ παρ' ἡμῶν νῦν ἐν τῷ ναυτ. αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων, τὰ κεφάλαια τῶν Εὐαγγελίων κ. ἄ. οὕτε ᾄδονται οὕτε ψιλῶς ἀπαγγέλλονται ἢ ἀναγινώσκονται, ἀλλὰ παρακαταλέγονται.

τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς ἐνότητα συνημμένων πρώτων χρόνων. Ὁ τε ἀσύνθετος πρώτος χρόνος, ἔαν εἶναι ἀκεραῖος ᾗτοι ὀλοκληρὸς, καὶ οἱ σύνθετοι χρόνοι, ἔαν συναποτελῶνται ἐκ συνενώσεως πολλῶν πρώτων ἀκεραίων ᾗτοι ὀλοκληρῶν, ὀνομάζονται ῥητοί.

2) Χρόνοι ρυθμικοὶ ἄλογοι. Ἐν τῇ πράξει τῆς μετροποιίας ὑπάρχουσι καὶ χρόνοι ὄντες οὐχὶ ἀκριβῆς πολλαπλάσια τοῦ πρώτου χρόνου· οὕτω π. χ. ὑπάρχουσι χρόνοι οἱ μὲν ἐλάσσονες μὲν τοῦ δισήμεου ῥητοῦ, μείζονες δὲ τοῦ μονοσήμεου ἢ πρώτου χρόνου, ἄρα δυνάμενοι ἡμιόλιον πρώτου χρόνου ᾗτοι ἓνα καὶ ἡμισυν πρῶτον χρόνον, οἱ δὲ μείζονες μὲν τοῦ δισήμεου, ἐλάσσονες δὲ τοῦ τρισήμεου, δυνάμενοι δηλονότι δύο καὶ ἡμισυν πρῶτον χρόνον ἢ δύο καὶ τρία τέταρτα τοῦ πρώτου χρόνου· ἀλλὰ καὶ ἐλάσσονες τοῦ πρώτου χρόνου, βραγέος βραγύτεροι, ὑπάρχουσι, δυνάμενοι τὰ τρία τέταρτα τοῦ πρώτου χρόνου. Οἱ χρόνοι οὗτοι, ὧν τὸ μέγεθος δὲν σύγκειται ἐξ ἀκεραίων πρώτων χρόνων, ἀλλ' ἐκφράζεται διὰ κλάσματος ἢ διὰ μικτοῦ ἀριθμοῦ, ὀνομάζονται ἄλογοι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ῥητούς.

3) Χρόνοι ρυθμικοὶ κενοί. Ἐν τε τῇ μετροποιίᾳ καὶ τῇ μελοποιίᾳ ἐνίοτε χρόνος τις ἀσύνθετος ἢ σύνθετος, ῥητός ἢ ἄλογος, οὐ δεῖται ὁ ρυθμός, δὲν ἐκφράζεται διὰ μέρους τοῦ ρυθμιζομένου, ᾗτοι διὰ συλλαβῆς ἢ συλλαβῶν ἢ διὰ φθόγγου ἢ φθόγγων, μάλιστα δὲ ἐν τῷ τέλει ρυθμικοῦ τινος τμήματος. Οἱ χρόνοι οὗτοι ὀνομάζονται κενοί, ἅτε ρυθμικῶς μὲν ὑπάρχοντες, μὴ πληρούμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ ρυθμιζομένου, ἢ *λείμματα* (παύσεις). Ὑπάρχουσι δὲ οἱ ἐπόμενοι κενοὶ χρόνοι:

α χρόνος κενὸς βραγὺς ἢ *λείμμα* ἀπλῶς, μέγεθος ἔχων ἐνὸς πρώτου χρόνου.

π χρόνος κενὸς μακρὸς δισημος, μέγεθος ἔχων 2 πρ. χρόνων

κ » » » τρίσημος, » » 3 »

χ » » » τετράσημος » » 4 »

Καὶ τὸ μὲν σημεῖον τοῦ κενοῦ βραχέος, τὸ λ, εἶναι τὸ ἀρκτικὸν γράμμα τῆς λέξεως *λεῖμμα* (= ἔλλειψις, παῦσις), τοὺς δὲ λοιποὺς κενοὺς χρόνους παρεσημαίνοντο οἱ παλαιοὶ γράφοντες ὑπὲρ τὸ σημεῖον λ τὸ σημεῖον τοῦ δισήμεου χρόνου —, τὸ τοῦ τρισήμεου — και τὸ τοῦ τετρασήμεου —.

§ 11. β') *Χρόνοι λεξικοὶ ἢ συλλαβαί.* Ὡς κυρία βάσις τοῦ ὁρίσμου τοῦ χρονικοῦ μεγέθους ἦτοι τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν ὑπόκειται ἡ ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῇ ὑπάρχουσα διακρίσις τῶν φωνηέντων εἰς μακρὰ καὶ βραχέα. Καὶ ἡ μὲν βραχὺ ἔχουσα φωνῆεν συλλαβὴ λογίζεται *βραχεῖα*, ἡ δὲ μακρὸν μακρὰ (φέσει). Ἀλλὰ καὶ τὰ σύμφωνα τῶν συλλαβῶν ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὴν ποσότητα αὐτῶν. Οὕτω συλλαβὴ βραχὺ ἔχουσα φωνῆεν 1) ἐπομένου ἐνὸς ἀπλοῦ συμφώνου, εἶναι *βραχεῖα* πάντοτε μὲν, ἐὰν τὸ σύμφωνον εἶναι ἀρκτικὸν τῆς ἐπομένης λέξεως, συνήθως δέ, ἐὰν εἶναι τελικὸν τῆς λέξεως, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ συλλαβή· 2) ἐπομένων δὲ δύο ἀπλῶν συμφώνων ἢ ἐνὸς διπλοῦ, λογίζεται *μακρὰ* (θέσει μακρὰ) πάντοτε μὲν, ἐὰν τὸ διπλοῦν ἢ τὰ δύο ἀπλὰ σύμφωνα εἶναι τελικὰ λέξεως, ἐὰν δὲ τὰ δύο ἀπλὰ σύμφωνα εἶναι ἀρκτικά τῆς ἐπομένης λέξεως ἢ συλλαβῆς, ἡ συλλαβὴ λογίζεται νῦν μὲν *μακρὰ* (θέσει) νῦν δὲ *βραχεῖα* κατὰ τὴν ποιότητα τῶν συμφώνων· ἡ τοιαύτη δὲ συλλαβὴ ὀνομάζεται *κοινή*.

Σημ. Περὶ τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν μάλιστα δὲ περὶ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ προϊούτι ταλαντεύσεως περὶ τὸν ὁρισμὸν τῆς θέσει μακρᾶς συλλαβῆς πραγματεύεται *Idia* ἢ *προσφιδιακή*.

§ 12. Ἐν τῇ μετροποιίᾳ ἡ βραχεῖα συλλαβὴ καθόλου δύναται ἔνα πρῶτον χρόνον, ἄρα λογίζεται ὡς *μοιδήμιος*· ἡ δὲ μακρὰ συνήθως μὲν δύναται δύο πρῶτους χρόνους, ἄρα λογίζεται ὡς *δισήμιος*, ἀλλ' ἐνίοτε δύναται τρεῖς καὶ τέσσαρας καὶ πέντε πρῶτους χρόνους, ἄρα λογίζεται ὡς *μακρὰ*, *μακρᾶς*, *μακροτέρα*, *τρισημιος* καὶ *τετρασημιος* καὶ *πεντάσημιος*· ἡ δὲ χρῆσις ταύτης κατορθοῦται διὰ τῆς *τογῆς* ἦτοι τῆς παρατάξεως τῆς φωνῆς.

Σημ. Ἐνίοτε ἡ ῥυθμικὴ μακρὰ ἐκφράζεται διὰ μετρικῆς βραχείας μάλιστα ἐν τέλει ῥυθμικῆς περιόδου.

§ 13. *Χασμωδία ἢ συναλοιφὴ φωνηέντων.* Τὴν ποσότη-
τα τῶν συλλαβῶν πολλάκις μεταβάλλει ἡ χασμωδία, ἥτοι ἡ
ἐπαλληλία δύο φωνηέντων, τοῦ τελικοῦ λέξεως καὶ τοῦ ἀρκτι-
κοῦ τῆς ἐπομένης. Ἀλλὰ τὴν χασμωδίαν ἀπέφευγον οἱ παλαιοὶ
ὅσον ἡδύναντο, νῦν μὲν προστιθέντες τῷ τέλει τῆς λέξεως εὐφω-
νικὸν σύμφωνον, νῦν δὲ ἐκκρούοντες τὸ ἕτερον τῶν ἐπαλλήλων
φωνηέντων, συνηθέστερον μὲν τὸ τελικὸν διὰ τῆς ἐκθλίψεως,
σπανιώτερον δὲ τὸ ἀρκτικὸν τῆς ἐπομένης διὰ τῆς ἀγαιρέ-
σεως, νῦν δὲ συγχωνεύοντες τὰ δύο φωνήεντα διὰ τῆς συνα-
λοιφῆς ἢ τῆς συνιζήσεως ἢ τῆς κράσεως. Ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τῆς
ἀσθενοῦς καλουμένης χασμωδίας τὸ τελικὸν μακρὸν φωνῆεν,
ἀπλοῦν ἢ διπλοῦν (δίφθογγος) συστέλλεται ἥτοι καταπίπτει
εἰς τὴν δύναμιν βραχείας, π. χ. *πλάγχθῃ* ἐπεὶ, ἢ συνηθέστε-
ρον ἀμφοτέρω, τὸ τε τελικὸν μακρὸν καὶ τὸ ἀρκτικὸν τῆς
ἐπομένης λέξεως, συνιζάνονται, π. χ. ἡ οὐ.

Σημ. α'. Χασμωδία ἄνευ συστολῆς ἢ συναλοιφῆς ἐπιτρέπεται μόνον ἐν τῷ
τέλει μετρικῆς περιόδου ἐνίοτε δὲ καὶ μετρικοῦ κώλου (πρὸ τῆς τομῆς) καὶ ἐν
στίχει καὶ ἐν ἐναλλαγῇ τῶν διαλεγόμενων προσώπων καὶ ἐν ἐπιφωνήμασιν.

Σημ. β'. Οἱ περὶ συναλοιφῆς καὶ χασμωδίας κανόνες ἦσαν οὐχὶ πάντοτε
οἱ αὐτοὶ ἀλλ' ἕλλοτε ἄλλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Πόδες.

§ 14. Οἱ πόδες εἶναι διττοί, οἱ μὲν ἀσύνθετοι ἢ ἀπλοὶ,
οἱ ἔχοντες μίαν μὲν καὶ μόνην θέσιν, μίαν δὲ καὶ μόνην
ἄρσιν, οἱ δὲ σύνθετοι, οἱ πλείονας μὲν τῆς μιᾶς καὶ θέσεις

καὶ ἄρσεις ἔχοντες, πάσας δὲ δι' ἐμφαντικωτέρας σημασίας μιᾶς τινος τῶν θέσεων εἰς ἐνότητα ἐνὸς ὅλου συνημμένας.

Οἱ ἀσύνθετοι πόδες εἶναι διττοί, οἱ μὲν ῥητοί, ἐν οἷς ὁ λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν ἐκφράζεται δι' ἀκεραίων ἀριθμῶν, οἱ δὲ ἄλογοι, ἐν οἷς ὁ λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν δὲν ἐκφράζεται δι' ἀκεραίων ἀριθμῶν.

§ 15. Α'.) Πόδες ἀσύνθετοι ἢ ἀπλοὶ ῥητοί. Οἱ ῥητοὶ ἀσύνθετοι πόδες διαφέρουσιν ἀλλήλων α') κατὰ τὸ μέγεθος, ἥτοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρώτων χρόνων, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται· διότι οἱ μὲν αὐτῶν εἶναι τρίσημοι· τοιοῦτοι δὲ εἶναι τρεῖς: ὁ τρίβραχυς $\cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup$, ὁ τροχαῖος $\cup \cup$ καὶ ὁ ἰαμβος $\cup \cup$ · οἱ δὲ εἶναι τετράσημοι· τοιοῦτοι δὲ εἶναι τέσσαρες: ὁ προκελευσματικός $\cup \cup \cup \cup$ ἢ $\cup \cup \cup \cup$, ὁ δάκτυλος $\cup \cup \cup$, ὁ ἀνάπαιστος $\cup \cup \cup$ καὶ ὁ σπονδαῖος $\cup \cup$ ἢ $\cup \cup$ · οἱ δὲ πεντάσημοι ἔξ ὄντες: ὁ παῖων $\cup \cup \cup \cup \cup$, ὁ παῖων α' $\cup \cup \cup \cup$, ὁ παῖων δ' $\cup \cup \cup \cup$, ὁ κρητικός $\cup \cup \cup$, ὁ βακχεῖος $\cup \cup \cup$ καὶ ὁ παλιμβάκχεος ἢ ἀντιβάκχεος $\cup \cup \cup$ · οἱ δὲ ἑξάσημοι τέσσαρες ὄντες: ὁ ἰωνικός ἀπὸ μείζονος $\cup \cup \cup \cup$, ὁ ἰωνικός ἀπ' ἐλάσσονος $\cup \cup \cup \cup$, ὁ χοριάμβος $\cup \cup \cup \cup$ καὶ ὁ μολοσσός $\cup \cup \cup \cup$.

Σημ. α'. Δίσημος ποὺς δὲν ὑπάρχει· ὁ δὲ πυρρῆχιος $\cup \cup$ εἶναι ρυθμικῶς τρίσημος ἐκφραζόμενος μετρικῶς διὰ δύο βραχειῶν συλλαβῶν $\cup \cup$ ἢ $\cup \cup$.

Σημ. β'. Τῶν μὲν τρισημῶν ποδῶν τὸ σχῆμα τοῦ ἰάμβου καὶ τοῦ τροχαίου ὑπόκεινται ὡς τὰ θεμελιώδη σχήματα, ὁ δὲ τρίβραχυς εἶναι ἐξ ἀναλύσεως τῆς μακρᾶς εἰς δύο βραχείας παρασχηματισμός τοῦ τροχαίου $\cup \cup$ ἢ τοῦ ἰάμβου $\cup \cup$. Τῶν δὲ τετρασημῶν ποδῶν θεμελιώδη μὲν σχήματα εἶναι τὸ τοῦ δακτύλου καὶ τὸ τοῦ ἀναπαιστού, ὁ δὲ προκελευσματικός εἶναι ἐξ ἀναλύσεως εἰς δύο βραχείας τῆς μακρᾶς παρασχηματισμός τοῦ δακτύλου $\cup \cup \cup$ ἢ τοῦ ἀναπαιστού $\cup \cup \cup$, ὁ δὲ σπονδαῖος ἐκ συναίρεσεως τῶν δύο βραχειῶν εἰς μακρὰν παρασχηματισμός τοῦ δακτύλου $\cup \cup$ ἢ τοῦ ἀναπαιστού $\cup \cup$.

β') Διαφέρουσι κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρώτων χρόνων τῆς θέσεως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τῆς ἄρσεως. Κατὰ τὸν λόγον λοιπὸν τοῦτον διήρηνται οἱ ἀσύνθετοι ῥητοὶ πόδες εἰς δύο ρυθμικά γένη· 1) τὸ γένος ἴσου ἢ γένος ἴσου ρυθμοῦ

ἡ γένος *δακτυλικόν*, καθ' ὃ ἡ θέσις χρονικῶς εἶναι ἴση τῇ ἄρσει. Εἰς τὸ γένος τοῦτο ἀνήκουσιν οἱ τετράσημοι πόδες, ἐν οἷς ὁ λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν εἶναι 2 : 2.

$$\text{δακτ.} \quad \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{2} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \quad \text{ἀναπ.} \quad \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{2} \end{array}$$

2) τὸ γένος *ἄρισον*, καθ' ὃ ἡ θέσις εἶναι χρονικῶς ἄνισος πρὸς τὴν ἄρσιν· τὸ γένος ἄνισον ὑποδιήρηται εἰς τὸ γένος *διπλάσιον* ἢ γένος *ιαμβικόν*, ἐν ᾧ ἡ θέσις εἶναι χρονικῶς διπλασία τῆς ἄρσεως· εἰς τὸ γένος τοῦτο ἀνήκουσιν οἱ τρίσημοι πόδες καὶ τῶν ἐξασήμων ἀμφοτέροι οἱ ἰωνικοί· ἐν τῷ γένει τούτῳ ὁ λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν εἶναι 2 : 1 καὶ 4 : 2.

$$\begin{array}{l} \text{τροχ.} \quad \left\{ \begin{array}{l} \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{2} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \alpha. \\ 1 \end{array} \\ \begin{array}{c} \frac{1}{2} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \frac{1}{2} \end{array} \end{array} \right. \quad \begin{array}{l} \text{ἰων. ἀ. μειζ.} \quad \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{4} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \\ \text{ἰων. ἀ. ἐλασ.} \quad \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{4} \end{array} \end{array} \\ \text{ιαμβ.} \quad \left\{ \begin{array}{l} \begin{array}{c} \alpha. \\ 1 \end{array} \bigg| \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{2} \end{array} \\ \begin{array}{c} \frac{1}{2} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \frac{1}{2} \end{array} \end{array} \right.$$

καὶ τὸ γένος *ἡμιόλιον* ἢ γένος *παιωνικόν*, ἐν ᾧ ἡ θέσις εἶναι χρονικῶς μείζων τῆς ἄρσεως κατὰ τὸ ἥμισυ αὐτῆς· εἰς τὸ γένος τοῦτο ἀνήκουσιν οἱ πεντάσημοι πόδες, ἐν οἷς ὁ λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν εἶναι 3 : 2.

$$\begin{array}{l} \text{παίων. α'} \quad \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{3} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \quad \text{βακχ.} \quad \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{3} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \\ \text{κρητικὸς} \quad \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{3} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \quad \text{παλινμβάκχ.} \quad \begin{array}{c} \alpha. \\ \frac{1}{2} \end{array} \bigg| \begin{array}{c} 0. \\ \frac{1}{3} \end{array} \end{array}$$

γ') Διαφέρουσι κατ' ἀντίθεσιν ἤτοι κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα θέσιν τῶν ποδικῶν μερῶν, τῆς θέσεως καὶ τῆς ἄρσεως. Οἱ μὲν δηλονότι τῶν ποδῶν ἄρχονται ἀπὸ τῆς θέσεως, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἄρσεως· καὶ ἐκεῖνοι μὲν λέγονται πόδες ῥυθμοῦ κατιόντος, τοιοῦτοι δὲ εἶναι ὁ τροχαῖος, ὁ δάκτυλος, ὁ ἰωνικός ἀπὸ μειζονος κλπ., οὗτοι δὲ ῥυθμοῦ ἀνιόντος, τοιοῦτοι δὲ εἶναι ὁ ἱαμβος, ὁ ἀνάπαιστος, ὁ ἰωνικός ἀπ' ἐλάσσονος κλπ.

Σημ. Οἱ μὲν ῥυθμοῦ κατιόντος πόδες ἔχουσιν ἥθος ἡσυχαστικόν, οἱ δὲ ἀνιόντος ἐξεγερτικόν. Ἡ εἰς μακρὰν συναίρεσις τῶν δύο βραχειῶν τῆς ἄρσεως ἐντείνει τὴν ἡσυχίαν, ἡ δὲ εἰς δύο βραχείας ἀνάλυσις τῆς μακρᾶς θέσεως ἐντείνει τὴν ἐξεγερσιν.

§ 16. Β'). Πόδες ἀσύνθετοι ἄλογοι. Πρὸς τοῖς εἰρημένοις ῥητοῖς ποσίν, ὧν ἡ θέσις εἶναι πολλαπλασίων τῆς ἄρσεως, ὑπάρχουσι καὶ πόδες, ὧν τὰ ποδικὰ μέρη ἔχουσι πρὸς ἄλληλα λόγον ἄλογον, μὴ ἐκφραζόμενον δηλονότι δι' ἀκεραίων ἀριθμῶν (ὅρ. § 9). Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἄλογος τροχαῖος, χορείος ἄλογος ὀνομαζόμενος, καὶ ὁ ἱαμβος ἄλογος, ἔχοντες ἐκάτερος τὴν μὲν θέσιν δίστημον τὴν δὲ ἄρσιν ἡμιόλιον τοῦ πρώτου χρόνου ($1 \frac{1}{2}$). Ἀμφότεροι οὗτοι ἔχουσι τὸ μετρικὸν σχῆμα τοῦ σπονδαίου, ὁ μὲν τροχαῖος $\frac{\alpha}{2} \mid \frac{\alpha}{1 \frac{1}{2}}$, ὁ δὲ ἱαμβος $\frac{\alpha}{1 \frac{1}{2}} \mid \frac{\alpha}{2}$. ἀναλυομένης δὲ τῆς διστήμου θέσεως εἰς δύο βραχείας λαμβάνει ὁ μὲν τροχαῖος τὸ σχῆμα $\frac{\alpha}{2} \mid \frac{\alpha}{2}$ χορείος ἄλογος τροχαιοειδὴς ὀνομαζόμενος, ὁ δὲ ἱαμβος τὸ σχῆμα $\frac{\alpha}{1 \frac{1}{2}} \mid \frac{\alpha}{1 \frac{1}{2}}$ χορείος ἱαμβοειδὴς ὀνομαζόμενος.

Σημ. Ἐν τοῖς σχήμασι τῶν ἀλόγων ποδῶν σημειοῦται τὸ ἄλογον αὐτῶν διὰ τοῦ α, ἀρκτικοῦ γράμματος τῆς λέξεως ἄλογος, γραφομένου ὑπὲρ τὸ σημεῖον τῆς ἄρσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Πόδες σύνθετοι καὶ κῶλα.

§ 17. Σύστημα δύο ἢ πλείονων ἀσυνθέτων ποδῶν διὰ μιᾶς κυρίας σημασίας εἰς ῥυθμικὴν ἐνότητα συνημμένων ἀποτελεῖ τὸν καλούμενον *σύνθετον πόδα*. Καὶ οἱ σύνθετοι πόδες ὥσπερ οἱ ἀσύνθετοι συγκρίνται ἐκ μιᾶς θέσεως καὶ μιᾶς ἄρσεως· οὕτως ἐν τῷ διαμβῶ καὶ τῷ διτροχαίῳ ὁ μὲν πρῶτος ἱαμβος καὶ τροχαῖος ἀποτελεῖ τὴν θέσιν, ὁ δὲ δεύτερος τὴν ἄρσιν :

$$\begin{array}{cccc} \theta. & \alpha. & \theta. & \alpha. \\ \cup _ & | & \cup _ & _ \cup \end{array}$$

Ὁ ἐκ δύο ἀσυνθέτων ποδῶν συγκείμενος πούς ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν παλαιῶν *συζυγία* καὶ πούς σύνθετος κατὰ *συζυγίαν* καὶ *διποδία*.

Σημ. Μόνα τὰ ἱαμβικά καὶ τὰ τροχαϊκά καὶ τὰ ἀναπαιστικά μέτρα εἰσάγοντο ἀνάκθεον κατὰ διποδίαν ἢ συζυγίαν.

§ 18. Οἱ ἐκ πλείονων τῶν δύο ἀσυνθέτων ποδῶν συγκείμενοι σύνθετοι πόδες, μελωδικὴν μᾶλλον ἢ ῥυθμικὴν δύναμιν ἔχοντες, ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν παλαιῶν γραμματικῶν *κῶλα*, δηλονότι μέρη ἢ μέλη μειζόνων ὅλων, στίχων καὶ περιόδων.

Κατὰ τὴν σύνθεσιν τὰ κῶλα διήρηνται *τριχῇ*· α') τὰ μὲν ἀπλούστατα συνίστανται εἰς δύο συζυγίας, ὧν ἑκατέρα ἔχει μίαν ἐκ θέσεως καὶ ἄρσεως συγκειμένην βάσιν, ἀμφοτέραι δὲ αἱ βάσεις συνέχονται ἀλλήλαις διὰ τῆς συνήθως μετὰ τομῆς συνδεδεμένης παύσεως ἐν τῷ τέλει τῆς δευτέρας συζυγίας καὶ τῆς ἐμφαντικωτέρας σημασίας τοῦ πρώτου ἢ τοῦ τρίτου ποδὸς τῆς ἀγούσης ἀμφοτέρως τὰς συζυγίας εἰς λόγον θέσεως καὶ ἄρσεως.

Τὰ συνηθέστατα κῶλα τοῦ πρώτου τούτου εἶδους εἶναι τὰδε·

$\dot{\bar{\iota}} \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup} \mid \dot{\bar{\iota}} \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup}$	Ἰλαος γενοῦ χαρίζου.
$\bar{\cup} \dot{\bar{\iota}} \cup \dot{\bar{\iota}} \mid \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \dot{\bar{\iota}}$	δώσεις ἔμοι καλὴν δίκην.
$\cup \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \cup \dot{\bar{\iota}} \mid \cup \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \cup \dot{\bar{\iota}}$	θύγατερ βασίλεια Κλυταιμνήστρα.
$\dot{\bar{\iota}} \cup \cup \bar{\cup} \mid \dot{\bar{\iota}} \cup \cup \bar{\cup}$	δαίμονες εὐμνότατοι.
$\cup \cup \dot{\bar{\iota}} \dot{\bar{\iota}} \mid \cup \cup \dot{\bar{\iota}} \dot{\bar{\iota}}$	ἰκετεύω σε, γεραιά.
$\dot{\bar{\iota}} \cup \dot{\bar{\iota}} \mid \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup}$	οὐκ ἀνασχέσομαι.
$\dot{\bar{\iota}} \cup \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \cup \mid \dot{\bar{\iota}} \cup \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \cup$	τηλεφανεῖς σκοπιᾶς ἀφορώμεθα.

β') Τὸ δὲ δεύτερον εἶδος κώλων σύγκειται ἐκ πλειόνων μὲν τῶν δύο ὁμοίων ἀσυνθέτων ποδῶν, μὴ συνεζευγμένων δὲ εἰς συζυγίας· τοιαῦτα κῶλα εἶναι

- 1) τὸ *ιθυφαλλικὸν* λεγόμενον·
 $\dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup} \cup \mid \dot{\bar{\iota}} \cup$ ἐν βροτοῖσιν ἔξεις.
- 2) ἡ *δακτυλικὴ τριποδία*·
 $\dot{\bar{\iota}} \cup \cup \bar{\cup} \cup \mid \dot{\bar{\iota}} \cup$ αἰδόμενοι τὸ σὸν ὄμμα.
- 3) ὁ *προσφθιακός*·
 $\bar{\cup} \dot{\bar{\iota}} \cup \cup \bar{\cup} \cup \bar{\cup} \mid \bar{\cup}$ Ἐρασμονίδη Χαρίλαε.
- 4) ἡ *τροχαϊκὴ πενταποδία*·
 $\dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup} \bar{\cup} \cup \mid \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup}$ φασγάνων δ' ἀκμᾶς συνήψαμεν.
- 5) ἡ *ιαμβικὴ πενταποδία*· $\cup \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup} \bar{\cup} \mid \cup \dot{\bar{\iota}} \bar{\cup}$.

γ') Τὸ δὲ γ' εἶδος κώλων, συνηθέστατον ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει, εἶναι, ἐν ᾧ οἱ πόδες οἱ εἰς ἓν ὅλον συνημμένοι ἐξωτερικῶς ἀνόμοιοι ὄντες ἰσοῦνται ῥυθμικῶς· τοιαῦτα κῶλα εἶναι

- 1) ὁ *μικτὸς χορίαμβος* ὁ *διᾶμβος* συνημμένος·
 $\cup \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup} \mid \dot{\bar{\iota}} \cup \cup \bar{\cup}$ Ἐρως ἀνέκατε μάχαν.
- 2) τὸ *ἀνακρεόντειον*·
 $\cup \cup \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup} \mid \cup \dot{\bar{\iota}} \bar{\cup}$ γόνυ πᾶλλεται γερόντων.
- 3) τὸ *ἀριστοφάνειον*·
 $\dot{\bar{\iota}} \cup \cup \bar{\cup} \cup \mid \dot{\bar{\iota}} \cup \bar{\cup}$ ὑψιμέδοντα μὲν θεῶν.

4) τὸ γ.λοκάριον

— σ — υ υ | — υ —

ὦ παῖ, παρθένιον βλέπων.

Σημ. α'. Οἱ παλαιοὶ ρυθμικοὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐξωτερικῶς ἀνομοίων ποδῶν συγκείμενα κῶλα ὠνόμαζον περιόδους ἢ ρυθμοὺς κατὰ περίοδον.

Σημ. β'. Οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ διαίρουσι καὶ ὀνομάζουσι τὰ κῶλα πάντα κατὰ τοὺς ἀσυνθέτους πόδας, ἐξ ὧν σύγκεινται· οἱ δὲ νεώτεροι ἐν τοῖς κῶλοις ρυθμοῦ ἀνιόντος ἀποχωρίζουσι τὴν πρώτην ἄρσιν λαμβάνοντες ὡς ἀνάκρουσιν· οὕτω π. χ. ἱαμβικὸν κῶλον λογιζονται ὡς τροχαϊκὸν μετ' ἀνακρούσεως.

Τῶν τριῶν εἰρημένων εἰδῶν κῶλων τὰ μὲν τῶν δύο πρώτων λέγονται καθαρά, τὰ δὲ τοῦ γ' εἶδους μικτά.

Τὰ μικτὰ κῶλα τὰ ἐκ τρισῆμων καὶ τετρασῆμων ποδῶν συγκείμενα ὀνομάζονται καθόλου λογαοειδικά, κατὰ δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν περιεχομένων δακτύλων (ἢ ἀναπαίστων) λογαοειδικὰ μοιροδακτυλικά (ἢ μοναναπαιστικά), λογαοειδικὰ πρὸς δυοῖν (δακτύλοιν ἢ ἀναπαίστοις) κ. ἐξ. Ἡ ἐνότης τοῦ ρυθμοῦ ἐν τοῖς μικτοῖς κῶλοις σώζεται, διότι οἱ τετρασῆμοι πόδες ἰσοῦνται ρυθμικῶς τοῖς τρισῆμοις διὰ τῆς ἀγωγῆς.

§ 19. Κατὰ δὲ τὸ μέγεθος τὰ κῶλα ἐκτείνονται τὰ μὲν ἐκ τρισῆμων ποδῶν συγκείμενα μέχρις ἐξαποδίας ἢ ὀκτωκαίδεκα πρώτων χρόνων, εἶναι ἄρα διποδικά, τριποδικά, τετραποδικά, πενταποδικά καὶ ἐξαποδικά· τὰ δ' ἐκ τετρασῆμων μέχρι πενταποδίας ἢ εἴκοσι πρώτων χρόνων, ἄρα διποδικά, τριποδικά, τετραποδικά καὶ πενταποδικά· τὰ δ' ἐκ πεντασῆμων εἶναι διποδικά, τριποδικά καὶ πενταποδικά, ἥτοι δεκασῆμου, πεντεκαιδεκασῆμου καὶ εἰκοσασῆμου μεγέθους· τὰ δ' ἐξ ἐξασῆμων μόνον διποδικά καὶ τριποδικά, ἄρα δωδεκασῆμου καὶ ὀκτωκαιδεκασῆμου μεγέθους. Καὶ αἱ μὲν διποδία καὶ αἱ τετραποδία διὰ τῆς διαιρέσεως εἰς δύο ποδικὰ μέρη, ὥσπερ καὶ οἱ καθ' ἑκάστους πόδες ἥτοι οἱ ἀσύνθετοι, διαιρούμεναι, ἔχοντα λόγον πρὸς ἄλληλα τὸν τοῦ ἴσου, ἀνήκουσιν εἰς τὸ δακτυλικὸν ρυθμικὸν γένος· αἱ δὲ τριποδία καὶ αἱ ἐξαποδία εἰς δύο ποδικὰ μέρη διαιρούμεναι ἔχοντα πρὸς ἄλληλα λόγον τὸν τοῦ διπλασίου ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἱαμβικόν

ρυθμικὸν γένος· αἱ δὲ πενταποδίαι διαιρούμεναι εἰς δύο ποδικὰ μέρη ἔχοντα πρὸς ἄλληλα λόγον τὸν τοῦ ἡμισολίου ἀνήκουσιν εἰς τὸ παιωνικὸν ρυθμικὸν γένος· π. χ.

α') Δακτυλικὸν γένος.

1) Διποδίαι

$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	ὀκτάσημος δακτυλικός
$\underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup}$	ἑξάσημος »
$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	δεκάσημος »

2) Τετραποδίαι

$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	δωδεκάσημος »
$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	» »
$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	ἑκακαιδεκάσημος »

β') Ἰαμβικὸν γένος.

1) Τριποδίαι

$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup}$	ἑννέσημος ἰαμβικός
$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	δωδεκάσημος »
$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	πεντεκαιδεκάσημος »
$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	ὀκτωκαιδεκάσημος »

2) Ἑξαποδία

$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	ὀκτωκαιδεκάσημος »
---	--------------------

γ') Παιωνικὸν γένος.

$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	δεκάσημος παιωνικός (παῖων ἐπιβατός)
$\underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \mid \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup} \underline{\cup}$	πεντεκαιδεκάσημος παιωνικός

$\frac{12}{15} \quad \frac{8}{10} \quad \text{είκοσάσημος παιωνικός}$
 $\frac{15}{10} \quad \frac{8}{10} \quad \text{πεντεκαεικοσάς, παιωνικός}$

§ 20. Κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν τὰ κῶλα διήρηνται εἰς *ισομερῆ*, *τριμερῆ* καὶ *πενταμερῆ*. Καὶ *ισομερῆ* μὲν εἶναι τὰ διποδικὰ καὶ τετραποδικά, *τριμερῆ* δὲ τὰ τριποδικὰ καὶ ἑξαποδικά, *πενταμερῆ* δὲ τὰ πενταποδικά.

A'. Κῶλα ἐκ τρισημῶν ποδῶν.

1) Ἰσομερῆ.

α') έξάσημα (διποδία) β') δωδεκάσημα (τετραποδία)

$$\begin{array}{cc|cc} \text{τροχ.} & \dot{\bar{\cup}} \cup & \dot{\bar{\cup}} \cup & \text{τροχ.} & \dot{\bar{\cup}} \cup \cup & \dot{\bar{\cup}} \cup \cup \\ \text{ιαυθ.} & \cup \dot{\bar{\cup}} & \cup \dot{\bar{\cup}} & \text{ιαυθ.} & \cup \dot{\bar{\cup}} \cup & \cup \dot{\bar{\cup}} \cup \end{array}$$

2) Τριμερής.

α') έννεάσημα (τριποδία) β') όκτακαιδεκάσημα (έξαποδία)

τροχ.	-υ	-υ	-υ	-υ-υ	-υ-υ	-υ-υ
ιαμβ.	υ-	υ-	υ-	υ-υ-	υ-υ-	υ-υ-

3) Πενταμερής.

Πεντεκαιδεκάσημα

τροχ.	-	υ		-	υ		-	υ		-	υ		-	υ
ιαμβ.	υ	-		υ	-		υ	-		υ	-		υ	-

B'. Κῶλα ἐκ τετρασήμεων ποδῶν.

1) Ἰσομερῆ.

α') ὀκτάσημα (διποδία) β') ἐκκαιδεκάσημα (τετραποδία)

δακτυλ. $\dot{\pm} \cup \cup$ | $\dot{\pm} \cup \cup$ $\dot{\pm} \cup \cup - \cup \cup$ | $\dot{\pm} \cup \cup - \cup \cup$
 ἀναπαιστ. $\cup \cup \dot{\pm}$ | $\cup \cup \dot{\pm}$ $\cup \cup \dot{\pm} \cup \cup -$ | $\cup \cup \dot{\pm} \cup \cup -$

2) Τριμερῆ.

Δωδεκάσημα (τριποδία)

δακτυλ. — υ υ | — υ υ | — υ υ

ἀναπαιστ. υ υ — | υ υ — | υ υ —

3) Πενταμερῆ.

δακτυλ. — υ υ | — υ υ | — υ υ | — υ υ | — υ υ

ἀναπαιστ. υ υ — | υ υ — | υ υ — | υ υ — | υ υ —

Γ'. Κῶλα ἐκ πεντασήμεων ποδῶν.

1) Ἴσομερές: δεκάσημον (διποδία)

παιων. — υ — | — υ —

2) Τριμερές: πεντεκαιδεκάσημον (τριποδία)

παιων. — υ — | — υ — | — υ —

3) Πενταμερές: πεντεκαιεικοσάσημον (πενταποδία)

παιων. — υ — | — υ — | — υ — | — υ — | — υ —

Δ'. Κῶλα ἐξ ἑξασήμεων ποδῶν.

1) Ἴσομερῆ.

Δωδεκάσημα (διποδία)

ἰων. ἀπ' ἐλάσσ. υ υ — | υ υ —

ἰων. ἀπὸ μείζ. — υ υ | — υ υ

2) Τριμερῆ.

Ὀκτωκαιδεκάσημα (τριποδία)

ἰων. ἀπ' ἐλάσσ. υ υ — | υ υ — | υ υ —

ἰων. ἀπὸ μείζ. — υ υ | — υ υ | — υ υ

Κῶλα καταληκτικά.

§ 21. Πολλάκις ἐν τῷ μετρικῷ σχήματι τοῦ κώλου δὲν ἐκφράζονται ἅπαντες οἱ ῥυθμικοὶ χρόνοι διὰ συλλαβῶν· συνηθέστατα δὲ ἐλλείπει ἡ τελευταία ἄρσις ἐν τοῖς ἀπὸ τῆς θέσεως ἀρχομένοις κώλοις· π. χ.

— — — — — — — — — —

Τὰ τοιαῦτα κῶλα ὀνομάζονται *καταληκτικά* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐκφράζοντα πάντας τοὺς ῥυθμικοὺς χρόνους διὰ συλλαβῶν, *ἀκατάληκτα* καλούμενα. Τῶν καταληκτικῶν κώλων οἱ ἐν τῇ λέξει ἐλλείποντες χρόνοι ἀναπληροῦνται ἐν τῷ ῥυθμῷ διὰ τοῦ κενοῦ λεγομένου χρόνου ἥτοι τοῦ λείμματος ἢ διὰ τῆς τονῆς τῆς προηγουμένης μακρᾶς (ὅρα § 12). Ἐν τοῖς ἐκ τρισήμεων ποδῶν κώλοις τὸ λείμμα εἶναι ὁ κενὸς βραχυς μονόσημος, ἐν δὲ τοῖς ἐκ τετρασήμεων ὁ κενὸς μακρὸς δίσημος ἢ ἡ πρόσθεσις· ἡ δὲ διὰ τῆς τονῆς ἐκτεινομένη μακρὰ ἐν μὲν τοῖς ἐκ τρισήμεων ποδῶν κώλοις εἶναι τρίσημος —, ἐν δὲ τοῖς ἐκ τετρασήμεων τετράσημος — (ὅρ. § 10, 1 καὶ 3). Ἐντὸς λέξεως οὐδέποτε ἐπιτρέπεται λείμμα ἀλλὰ μόνον τονή. Ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ ἄρσεως ἀρχομένοις ἱαμβικοῖς καὶ ἀναπαιστικοῖς καταληκτικοῖς κώλοις ἀναπληροῦται ἡ ἐλλείπουσα ἄρσις διὰ τονῆς τῆς προτελευταίας θέσεως· π. χ. — — — — — — — — — —

Τὰ δ' ἐξ ἐξασήμεων ποδῶν, ἰωνικῶν, καταληκτικὰ κῶλα λαμβάνουσι τὰ ἐπόμενα σχήματα·

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Τὰ δὲ ἐκ πεντασήμεων ποδῶν κῶλα (παιωνικὰ καὶ βακχειακὰ) τὰ ἐπόμενα·

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

§ 22. *Βραχνκατάληκτα* ὀνομάζονται τὰ καταληκτικὰ κῶλα, ὧν οὐ μόνον ἡ τελευταία ἀλλὰ καὶ ἡ προτελευταία

ἄρσις δὲν ἐκφράζεται διὰ συλλαβῆς, ἀλλ' ἀναπληροῦται διὰ λείμματος ἢ διὰ τονῆς οὕτως, ὥστε φαίνεται, ὅτι ἐλλείπει ὅλος πούς· π. χ.

⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭
⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭

Σημ. Οὐ μόνον τὰ καθαρὰ ἀλλὰ καὶ τὰ μικτὰ κῶλα δυνατόν νά εἶναι καταληκτικά καὶ βραχυκατάληκτα· π. χ.

⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭
⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭

§ 23. *Κατατάληκτα* ὀνομάζονται τὰ καταληκτικὰ κῶλα, ἐν οἷς καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπάρχει κατάληξις (δηλ. ἐλλείπει ἄρσις ἀναπληρουμένη διὰ τονῆς) μετὰ τῆς ἐν τῷ τέλει ἢ ἄνευ αὐτῆς· π. χ.

⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭
⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭
⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭
⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭

§ 24. *Προκατάληκτον* λέγεται τὸ καταληκτικὸν κῶλον, οὗ ἡ ἀρκτική ἄρσις ἐλλείπει· τοῦτο δὲ γίνεται συνήθως μόνον ἐὰν προηγῇται αὐτοῦ ἕτερον κῶλον ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ. Ἐπερκατάληκτον δὲ λέγεται μετρικόν τι καταληκτικὸν κῶλον, ἐὰν συνάπτῃ ἐαυτῷ τὴν τῷ ἐπομένῳ ἢ ἡγουμένῳ κῶλῳ ἐλλείπουσαν ἄρσιν· π. χ.

1) ⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭, 2) ⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭
τὸ 2 εἶναι προκατάληκτον.

1) ⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭, 2) ⚭⚭⚭⚭⚭⚭⚭
τὸ 1 εἶναι ὑπερκατάληκτον.

Σημ. Διὰ πλείονων καταλήξεων παράγονται σχήματα κῶλων, ἐν οἷς τρεῖς ἢ τέσσαρες ἄρσις ἐλλείπουσι· π. χ.

⚭⚭⚭⚭⚭⚭	⚭⚭⚭⚭⚭⚭
--------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Περίοδοι.

Α'. 'Ρυθμική περίοδος.

§ 25. Σύστημα δύο ἢ πλειόνων ῥυθμικῶν κῶλων εἰς μίαν ῥυθμικὴν ἐνότητα συνημμένων ἀποτελεῖ τὴν καλουμένην *περίοδον ῥυθμικήν*. Ἡ εἰς περίοδον δὲ αὕτη σύναψις τῶν κῶλων δὲν γίνεται ὥσπερ ἡ εἰς κῶλον σύναψις πλειόνων ποδῶν, δι' ἰσχυροτέρας ἐμφάσεως μιᾶς σημασίας, ἀλλ' ἀπασῶν τῶν κυρίων σημασιῶν τῶν κῶλων παρατασσομένων κατὰ λόγον τῆς ἰσχύος αὐτῶν ἡ σύναψις γίνεται διὰ μεταβολῆς (χρωματισμοῦ) τῆς ῥυθμικῆς κινήσεως, δι' ἧς τὰ παρατεταγμένα κῶλα ὡς ἀρχὴ καὶ μέσον καὶ τέλος ἐνός ὅλου ἐκφαίνονται ὅτι ὑποτιθέασι καὶ δεόνται ἀλλήλων. Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ περιόδου τινός τὸ μὲν πρῶτον κῶλον δεῖται ἐντάσεως, τὸ δὲ μέσον ἀναλόγου περαιτέρω κινήσεως, τὸ δὲ τελευταῖον μειώσεως τοῦ λεξικοῦ τόνου τῆς φωνῆς.

§ 26. Τὸ μέγεθος τῆς ῥυθμικῆς περιόδου περιορίζεται συνήθως εἰς δύο μέχρι τεσσάρων κῶλων, σπανιώτατα δὲ ὑπερβαίνει τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. Ἡ ἀπλουστάτη καὶ συνηθεστάτη περίοδος εἶναι ἡ *δίκωλος*, ἡ ἐξ ἀριστοῦ κῶλου ἢ προτίσεως καὶ δεξιῶ κῶλου ἢ ἀποδόσεως συγκειμένη, ἀπαντῶσα ἐν τοῖς συνηθεστάτοις στίχων σχήμασι, τῷ ἥρωικῷ ἐξαμέτρῳ δακτυλικῷ, τῷ ἐλεγειακῷ πενταμέτρῳ, τῷ τετραμέτρῳ ἱαμβικῷ καὶ τροχαϊκῷ καὶ ἀναπαιστικῷ, τῷ ἐλάσσονι ἀσκληπιαδαίῳ κλπ. Καὶ ἐν τούτοις μὲν συνάπτονται εἰς περίοδον δύο ῥυθμικῶς ἰσομεγέθη κῶλα, εἴτε τριποδικὰ εἴτε τετραποδικὰ· ὑπάρχουσι δὲ καὶ περίοδοι δίκωλοι ἐκ δύο ἀνισομεγέθων κῶλων συγκείμεναι, π. χ. ὁ βουκολικός ἐξάμετρος, ἐν ᾧ τετραποδικῷ κῶλῳ συνάπτεται διποδικόν·

"Ἀρχετὲ βουκολικᾶς, Μοῖσαι φίλαι, | ἄρχετ' αἰοιδᾶς"

καὶ ὁ εὐπολίδειος στίχος, ἐν ᾧ τετραποδικῷ συνάπτεται τριποδικὸν κῶλον·

Ὡ καλλίστη πόλι πασῶν, | ὅσας Κλέων ἐφορᾷ.

Αἱ τρίκωλοι περίοδοι συνίστανται εἰς ἀριστερόν κῶλον ἢ πρότασιν, μέσον κῶλον καὶ δεξιὸν κῶλον ἢ ἀπόδοσιν. Καὶ ἐν τούτοις τὰ κῶλα συνήθως μὲν εἶναι ῥυθμικῶς ἰσομεγέθη, οἷον·

Ἀκτὶς ἀελιοιο κάλ | λιστον ἑπταπύλῳ φανέν | Θήβᾳ τῶν προτέρων φάος
(4 + 4 + 4)· ἐνίοτε δὲ τὰ μὲν δύο ἰσομεγέθη ἀλλήλοις, τὸ δὲ τρίτον ἀνισομεγέθες πρὸς ἐκεῖνα, νῦν μὲν παρεμβεβλημένον ὡς μεσποδικόν μεταξὺ ἐκείνων, οἷον·

Μηδὲν ἄλλο φυτεύ | σης πρότερον | δένδρεον ἀμπέλου
(3 + 2 + 3), νῦν δ' ἐπιτασσόμενον ἐκείνοις ὡς ἐπωδικόν, σπαινώτερον δὲ προτασσόμενον ὡς προωδικόν.

Μεῖζονες τῶν τρικῶλων περιόδων ἐξ ἰσομεγέθων κῶλων συγκείμεναι ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἐμβατηρίοις· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μελικῇ ποιήσει δὲν εἶναι σπάνια, συχνότεραι ὅμως αἱ ἐξ ἀνισομεγέθων κῶλων.

§ 27. Ἡ εἰς περίοδον σύναψις τῶν κῶλων εἶναι τριττὴ·
1) τὰ καθ' ἕκαστα κῶλα χωρίζονται ἰσχυρῶς ἀπ' ἀλλήλων, μετρικῶς συμπύπτοντος τοῦ τέλους λέξεως τῷ τέλει τοῦ κῶλου, ὥσπερ ἐν τῷ ἐλεγείῳ

κείμεθα τοῖς κείνων | ῥήμασι πειθόμενοι

καὶ τῷ ἱαμβικῷ καὶ τροχαϊκῷ καὶ ἀναπαιστικῷ τετραμέτρῳ·
2) ἡ σύναψις δύο κῶλων γίνεται ἐν μέσῃ λέξει, ὅτε τὰ κῶλα στενωτάτα συνδέθενται·

πῶς ποτε πῶς ποτ' ἀμφιπλή | κτων βοθίων μόνος κλύειν;

3) ἡ σύναψις τῶν ῥυθμικῶν κῶλων γίνεται μὲν ἐν μέσῃ λέξει, μετρικῶς δὲ διήρηται ἡ περίοδος διὰ τομῆς ἄλλοθι γινομένης, ὥσπερ ἐν τῷ ἥρωικῷ ἑξαμέτρῳ

Μῆνιν ἄειδε, θεά, | Πη | ληϊάδεω Ἀχιλῆος.

Ἡ στενὴ σύναψις τῶν κῶλων τῆς περιόδου ὀνομάζεται συνά-

φεια· αἱ δὲ περίοδοι, ἐν αἷς ἐλλείπει ἡ συνάφεια ἐν τῷ τέλει τοῦ ἐνὸς κώλου, ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν νεωτέρων μετρικῶν στίχοι ἀσυνάρτητοι.

§ 28. Περί τὴν ἀπόθεσιν, ἥτοι τὸ τέλος τῆς περιόδου, ἰσχύουσι κανόνες τινές. Ἡ μετρικὴ περίοδος π. χ. πρέπει νὰ περατῶται εἰς τελείαν λέξιν καὶ νὰ μὴ συνέχῃται ἐτέρᾳ περιόδῳ· ἐπιτρέπεται δὲ ἡ ἀδιάφορος συλλαβὴ καὶ ἡ χασμωδία, αἵτινες ἐν μέσῃ τῇ περιόδῳ δὲν ἐπιτρέπονται.

Ἡ ἀπόθεσις τῆς περιόδου ἐν τε τῷ κατιόντι καὶ τῷ ἀνιόντι ῥυθμῷ φιλεῖ τὸ καταληκτικὸν τέλος. Καταληκτικὰ τελικὰ κῶλα π. χ. ἔχουσιν οἱ ἰαμβικοὶ καὶ οἱ τροχαϊκοὶ καὶ οἱ ἀναπαιστικοὶ τετράμετροι, ἅπασαι αἱ ὑπέρμετροι περίοδοι καὶ τὰ καλούμενα συστήματα· βραχυκατάληκτον δὲ ἀπόθεσιν τὸ μείζον σαπφικὸν μέτρον καὶ πλείστα περίοδοι ἐν ταῖς στροφαῖς ταῖς ἐν τῷ δράματι.

Β'. Μετρικὴ περίοδος.

Μέτρον. Στίχος. Ὑπέρμετρον.

§ 29. Ἐὰν σύστημά τι ποδῶν ἦτοι κῶλον ὑπάρχῃ οὐχὶ ὡς μέρος περιόδου ἀλλὰ καθ' ἑαυτό, ἡ ἀπόθεσις αὐτοῦ εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῆς περιόδου, δηλονότι περατοῦται μὲν εἰς τελείαν λέξιν, ἐπιδέχεται δὲ τὴν τελικὴν ἀδιάφορον συλλαβὴν καὶ τὴν χασμωδίαν. Καθ' ἑαυτὰ ἀπαντῶσι συνήθως μόνα τὰ μακρότερα κῶλα, π. χ. τὸ ἰαμβικὸν ὀκτωκαιδεκάσημον, ἥτοι ὁ τρίμετρος. Τὰ αὐτοτελῆ ταῦτα κῶλα καὶ αἱ δίκωλοι καὶ πλειονόκωλοι περίοδοι ὀνομάζονται κοινῶ ὀνόματι μέτρα.

§ 30. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μονόκωλα καὶ δίκωλα μέτρα ἡ περίοδος ἐν τῇ γραφῇ καταλαμβάνουσι τὸν χώρον ἐνὸς στίχου, ὀνομάζονται καὶ στίχοι· ἀλλὰ καὶ τρίκωλοι ἐνίοτε περίοδοι, οἷον τὸ μείζον ἀσκληπιάδειον, λαμβάνονται ὡς στίχοι· ἔτι δὲ καὶ ἐν ἡ δύο ἐν ἐνὶ στίχῳ γεγραμμένα κῶλα μείζονος περιόδου ὀνομάζον οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ στίχους· ἀλλ' ἡ εἰς τελείαν

λέξιν περάτωσις καὶ αἱ ἐλευθερίαι αἱ περὶ τὴν ἀπόθεσιν ἀπη-
τοῦντο μόνον ἐν τῷ στίχῳ ὡς αὐτοτελεῖ μέτρῳ ἢ περιόδῳ. Αἱ
μεῖζονες τῶν δικύλων περίοδοι ὀνομάζονται ὑπὸ τινων τῶν
νεωτέρων *ὑπέρμετρα*.

§ 31. Τὰ μέτρα κατὰ τὴν σύνταξιν εἶναι τὰ μὲν καθαρὰ
ἢ *μορσιδεῖ*, ἐὰν πάντες οἱ πόδες εἶναι ὁμοειδεῖς, π. χ. πᾶν-
τες δάκτυλοι· τὰ δὲ *μικτά*, ἐὰν ἐν τοῖς κύλοις ἐκάστοις οἱ
πόδες εἶναι ἑτεροειδεῖς, π. χ. οἱ μὲν ἱαμβοί, οἱ δὲ ἀνάπαι-
στοι· τὰ δὲ *ἐπισύνθετα*, ἐὰν οἱ πόδες ἐκάστου κύλου εἶναι
ὁμοειδεῖς μὲν ἀλλήλοις, ἑτεροειδεῖς δὲ πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων
κύλων, π. χ. τοῦ μὲν τῶν κύλων εἶναι δάκτυλοι, τοῦ δὲ
τροχαῖοι. Τὰ καθαρὰ μέτρα διήρηνται κατὰ τὸ εἶδος τῶν
ποδῶν, ἐξ ὧν σύγκεινται, εἰς *δακτυλικά*, *ἀναπαιστικά*, *τρο-
χαϊκά*, *ιαμβικά*, *ἰωνικά*, *χორιαμβικά* καὶ *παιωνικά*.

§ 32. Τὰ μέτρα μετροῦνται ἢ βαίνονται τὰ μὲν κατὰ
πόδα, οἷον τὰ δακτυλικά, τὰ ἰωνικά, τὰ χორιαμβικά καὶ
τὰ παιωνικά, τὰ δὲ κατὰ *συζυγίαν* ἤτοι διποδίαν, οἷον τὰ
ιαμβικά, τὰ τροχαϊκά καὶ τὰ ἀναπαιστικά· ἀλλ' ὅμως καὶ
ἐξαίρεσεις οὐκ ὀλίγαι ἀπαντῶσιν.

Τὸ τμήμα τοῦ μέτρου τὸ ἔχον μίαν σημασίαν ὀνομάζεται
βάσις, περιέχουσα ἢ ἓνα πόδα, καλουμένη *μορσιποδική* βάση,
ἢ δύο πόδας καλουμένη *διποδική* βάση. Κατὰ δὲ τὸν ἀριθ-
μὸν τῶν βάσεων καλεῖται τὸ μέτρον *δίμετρον*, *τρίμετρον*, *τε-
τράμετρον*, *ἐξάμετρον*. Ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος π. χ. ἔχει
ἕξ βάσεις μετρούμενος κατὰ πόδα, ὁ δὲ ἱαμβικὸς τρίμετρος
μετρούμενος κατὰ συζυγίαν ἔχει τρεῖς βάσεις.

§ 33. *Εἶδη μέτρων*. Τῶν μέτρων εἶναι τὰ μὲν *ἀκατάλη-
κτα* ἢ *ὀλόκληρα*, τὰ ἔχοντα τὸν τελευταῖον πόδα τέλειον,
ὥςπερ ὁ ἐπικός ἢ ἥρωικός ἐξάμετρος δακτυλικὸς καὶ ὁ τρίμε-
τρος ἱαμβικὸς· τὰ δὲ *καταληκτικά*, τὰ ἔχοντα τὸν τελευταῖον
πόδα ἀτελῆ, οὗ δηλονότι ἡ ἄρσις δὲν ἐκφράζεται διὰ λεξικῆς
συλλαβῆς ἢ συλλαβῶν, ἀλλ' ἀναπληροῦται διὰ λείμματος
(κενοῦ χρόνου) ἢ διὰ τονῆς, οἷος ὁ ἱαμβικὸς καὶ τροχαϊκὸς καὶ

ἀναπαιστικὸς τετράμετρος. Ἐὰν δὲ πρὸς τῇ τελευταίᾳ ἄρσει καὶ ἡ προτελευταία ἐλλείπη οὕτως, ὥστε φαίνεται ὅτι ὅλος πούς ἐλλείπει, τὸ μέτρον ὀνομάζεται *βραχυκατάληκτος*. Ἐὰν δὲ πρὸς τῇ τελικῇ ἄρσει ἐλλείπη καὶ ἐσωτερικὴ τις ἄρσις, μάλιστα ἐν τοῖς διμερέσι μέτροις ἡ τελικὴ ἄρσις τοῦ πρώτου ἢ ἡ ἀρκτική τοῦ δευτέρου κώλου, τὸ μέτρον ὀνομάζεται *δικατάληκτος*, οἷος ὁ πεντάμετρος τοῦ ἐλεγείου καὶ τὸ ἔλασσον ἀσκληπιαδεῖον. Τὰ μέτρα τὰ ἔχοντα ἐσωτερικὴν κατάληξιν ὀνομάζονται *ἀσυνάρτητα* (ὁρ. § 27).

§ 34. *Διαίσεις καὶ τομή τῶν μέτρων*. Ἡ εἰς κῶλα διαίσεις τοῦ μέτρου τελεῖται, ὅταν ἐν ὀρισμένην τινὶ χώρᾳ κανονικῶς πίπτῃ ἡ λήγουσα λέξεως· διότι τοῦτο παρέχεται τῇ ἀπαγγελίᾳ βραχεῖάν τινα ῥυθμικῶς ἀνεπαίσθητον παῦσιν, ἥτις πολλάκις μὲν αἶρει τὸ μονότονον ἰσομεγέθων κώλων, συχνὰ δὲ ἐπιφέρει μείζονα ποικιλίαν διὰ τῆς ἐναλλαγῆς κώλων κατιόντος καὶ ἀνιόντος ῥυθμοῦ καὶ διὰ τῆς ἐτεροειδοῦς ἀποθέσεως τῶν δύο κώλων.

Ἐν τισι μέτροις ἡ μετρικὴ διαίσεις συμπίπτει τῇ ῥυθμικῇ. π. χ. ἐν τῷ ἰαμβικῷ καὶ τῷ τροχαϊκῷ καὶ τῷ ἀναπαιστικῷ τετραμέτρῳ. Ἡ τοιαύτη τοῦ μέτρου εἰς τὰ κῶλα αὐτοῦ διαίσεις, καθ' ἣν ἡ λήγουσα λέξεως συμπίπτει τῷ τελει τοῦ ῥυθμικοῦ κώλου, καλεῖται κυρίως *διαίσεις*. Ἐμφαντικωτέρα δὲ καθίσταται, ἐὰν ἡ πρότασις (τὸ ἀριστερόν ἢ ἀρκτικόν κῶλον) περατῶται καταληκτικῶς, ὥσπερ ἐν τῷ ἐλεγειακῷ πενταμέτρῳ καὶ τοῖς ἀσκληπιαδεῖσι στίχοις.

Ἐν ἄλλοις δὲ μέτροις ἡ εἰς κῶλα μετρικὴ διαίσεις δὲν συμπίπτει τῇ ῥυθμικῇ, τῆς λέξεως τελευτώσης ἐν τῷ κώλῳ καὶ τεμνούσης οὕτω τὸν τελευταῖον πόδα τοῦ πρώτου ἢ ἀριστεροῦ κώλου· οὕτω π. χ. ἐν τῷ ἑξαμέτρῳ δακτυλικῷ τῷ ἐκ δύο τριποδικῶν κώλων συγκειμένῳ, ἐν ᾧ ἡ λέξις τέμνει τὸν τελευταῖον πόδα τοῦ ἀριστεροῦ κώλου ἥτοι τὸν τρίτον μετὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ (πενθημιμερὲς τομή), οἷον

Μῆνιν ἄειδε, θεά, | Πη | λιάδεω Ἀχιλῆος

καὶ ἐν τῷ ἐν μὲν κῶλον ἀποτελοῦντι ἀλλὰ ῥυθμικῶς κατὰ συζυγίαν διηρημένῳ ἰαμβικῷ τριμέτρῳ, ἐν ᾧ ἡ λέξις τελευτᾷ εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ τρίτου ποδός: $\bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} \mid - \cup - \bar{\cup} - \cup \simeq$. Ἡ τοιαύτη διαίρεσις ὀνομάζεται κυρίως *τομή*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'

Συστήματα καὶ στροφαί.

§ 35. Ἡ περίοδος ἢ ὑπερβαίνουσα τὸ μέγεθος στίχου ἥτοι ἡ συγκειμένη ἐκ πλείονων ἢ δύο κῶλων, ἅρα ἡ καταλαμβάνουσα χώρον μείζονα ἐνὸς στίχου ἐν τῇ γραφῇ ὀνομάζεται *σύστημα*. Ἀλλὰ καὶ σειρὰ ἐκ δύο ἢ πλείονων περιόδων συνημμένων εἰς μίαν ῥυθμικὴν ἢ μελωδικὴν ἐνότητα ὀνομάζεται *σύστημα*.

Σύστημά τι εἶτε ἐκ μιᾶς εἶτε ἐκ πλείονων περιόδων συγκείμενον, ἐὰν ἀνακυκλῇται ἥτοι ἐπαναλαμβάνηται ἐν ἐντελῶς ὁμοίῳ σχήματι δις ἢ πλεονάκις, ὀνομάζεται *στροφή*. Δύο τοιούτων ὁμοίων συστημάτων ἀντιστοιχούντων ἀλλήλοις τὸ μὲν πρῶτον ὀνομάζεται κυρίως *στροφή*, τὸ δὲ δεύτερον *ἀντιστροφή*.

Ἡ ἐν τῇ περιόδῳ ἀναγκαίως ὑπάρχουσα *συνάφεια* ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ συστήματι καὶ τῇ στροφῇ, μόνον ἐὰν ἐκ μιᾶς περιόδου σύγκεται· ἡ δὲ τῆς περιόδου ἀπόθεσις ἢ κατὰλήξις ἐπιδέχεται καὶ ἐντὸς τοῦ συστήματος τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀδιαφόρου συλλαβῆς καὶ τῆς χασμωδίας.

Σύστημα ἐκ δύο περιόδων ἀποτελεῖ τὸ ἐλεγεῖον τὸ ἐκ δύο δικῶλων περιόδων ῥυθμικῶς ἰσομεγέθων συγκείμενον :

$$\left. \begin{array}{l} \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} \mid \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} \simeq \\ \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} \mid \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} - \cup - \bar{\cup} \end{array} \right\} 3 + 3 + 3 + 3.$$

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ συστήματα ἐκ τριῶν περιόδων συγκείμενα, ἀντιστοιχοῦντα ταῖς τρικώλοις περιόδοις, ὧν τὸ συνηθέστατον σχῆμα εἶναι τὸ ἔχον τὰς μὲν δύο πρώτας περιόδους ἴσας ἀλλήλαις ἢ ὁμοιοσχήμους, τὴν δὲ τρίτην ἀνομοιόσχημον· π. χ.

- 1) Ἀκτὶς ἀελίοιο, κάλ | λιστον ἑπταπύλῳ φανέν | Θήβα τῶν προτέρων φάος,
- 2) ἐφάνθης ποτ' ὦ χερσεάς | ἀμέρας βλέφαρον Διρκαί | ὦν ῥεθρων μολοῦσα,
- 3) τὸν λεύκασπιν Ἀργόθεν | φῶτα βάντα πανσαγία | φυγάδα πρόδρομον ὄξυ-
τέρῳ | κινήσασα χαλινῷ. (Σοφ. Ἀντιγ. 110 κ. ε.).

Ἐν τῷ συστήματι τούτῳ ἢ τῇ στροφῇ δυσὶ τρικώλοις περιόδοις ἐκ τετραποδικῶν κώλων ἐπακολουθεῖ τρίτη τετράκωλος ὁμοίως ἐκ τετραποδικῶν κώλων (3 + 3 + 4). Σπανιώτερον δὲ αἱ δύο ῥυθμικῶς ἴσαι ἢ ὁμοιόσχημοι περίοδοι ἔπονται τῇ ἀνίσῳ ἢ ἀνομοιόσχημῳ· π. χ.

- α') Πολλὰ γὰρ ὥστ' ἀκάμαντος
ἢ νότου ἢ βορέα τις
κύματ' ἐν εὐρέι πόντῳ
βάντ' ἐπιόντα τ' ἴδοι,
- β') οὕτω δὲ τὸν Καθμογενῆ
στρέφει, τὸ δ' αὔξει βίότου
πολύπανον, ὥσπερ πέλαγος
Κρήσιον. Ἀλλὰ τις Σεῶν
αἰὲν ἀναμπλάκητον Ἄι-
δα σφι δόμων ἐρύκει.
(Σοφ. Τραχ. 112 κ. ε.)
- γ')

(α' 4 τριποδ. β' 3 τετραποδ. γ' 3 τετραποδ.).

Ἐν τισὶ δὲ συστήμασι καὶ αἱ τρεῖς περίοδοι εἶναι ἀνομοιοειδεῖς· π. χ.

- α') Ἀντιτύπα δ' ἐπὶ γὰρ πέσσε τανταλῳθεῖς
πυρφόρος, ὅς τότε μαινομένην ἦν ὀρμαῖ
- β') βακχεῶν ἐπέπνει | ῥιπαῖς ἐχθίστων ἀνέμων.
- γ') Εἶχε δ' ἄλλα τὰ τοῦδ', | ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοις ἐπενώ-
μα στυφελίζων μέγας Ἀρης | δεξιόστροφος.
(Σοφ. Ἀντιγ. 134 κ. ε.).

(α' 6 6. β' 4 4. γ' 3 4 4 3).

Ἄλλ' ἡ παλαιὰ ποίησις δὲν ἠρκέσθη εἰς ταῦτα μόνα τὰ ἀπλούστερα σχήματα τῆς στροφοποιίας, ἀλλ' ἐπλασεν ἄπειρον πληθὺν ποικιλωτάτων σχημάτων, ὧν ἡ τεχνικωτάτη κατασκευὴ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα εἶναι ἔτι ἄλυτον ζήτημα τῆς μετρικῆς ἐρεῦνης.

§ 36. Ἐν τῷ συστήματι συνήθως διατηρεῖται σταθερῶς ἐν θεμελιώδεις σχήμα, μόνον δ' ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει περιόδου ἐπιτρέπονται ἀλλοιομετρικὰ στοιχεῖα· ἀλλ' ἐνίοτε οἱ διάφοροι ἰσομεγεθεῖς ῥυθμοὶ τίθενται παρ' ἀλλήλοις· οὕτω π. χ. ἀπαντῶσι στροφαὶ ἱαμβολογασιδικαί, ἱαμβοδοχμιακαί, τροχαιοπαιωνικαί· ἐνίοτε δὲ διήρηται ἡ στροφή εἰς δύο ἢ πλεονα διὰ τοῦ ῥυθμικοῦ αὐτῶν ἤθους ἰσχυρῶς κεχωρισμένα τμήματα (διμερεῖς, τριμερεῖς στροφαί).

Σημ. Ἡ ἀρχὴ τῆς στροφοποιίας ἀνάγεται εἰς τὸν Ἀρχίλοχον ἀρκεσθέντα εἰς τὰς δικώλους καὶ τρικώλους στροφάς. Οἱ δὲ ἐλεγειακοὶ ποιηταὶ κατεσκευάσαν τετρακώλους στροφάς· οἱ δὲ Λιολεῖς μελικοὶ καὶ ὁ Ἀνακρέων ἠρκοῦντο ἔτι εἰς βραχείας στροφάς ὀλιγοστίχους προσηκούσας τῇ μενωδίᾳ. Μακρότερα δὲ στροφῶν σχήματα ἐποίησαν πρῶτοι οἱ Δωριεῖς λυρικοί, καὶ δὴ πρῶτος ὁ Στρίχουρος, καὶ οἱ δραματικοί· ἀλλ' ὅμως οἱ κωμικοὶ ἐφίλουσαν τὰ ἀπλούστερα καὶ τοῖς δημοτικοῖς ᾤμασι παραπλήσια σχήματα, πλὴν ἐνθα παρῴδουν τὴν λυρικὴν καὶ τὴν τραγωδίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Μετρικὰ συνθέσεως ποιημάτων εἶδη.

§ 37. Ἡ σύνθεσις ποιήματός τινος εἶναι ἤτοι κατὰ στίχον ἢ κατὰ σύστημα, δηλονότι ἤτοι εἰς καὶ ὁ αὐτὸς μετρικὸς στίχος ἀνακυκλεῖται ἤτοι ἐπαναλαμβάνεται μέχρι τέλους ἀνευ μεσολαβῆσεως ἀλλοιοσχήμου στίχου, ὥσπερ ἐν τῷ ἔπει· ὁ ἐξά-

μετρος δακτυλικός, καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα καλοῦνται ποιήματα κατὰ σίγρον, ἢ τὸ ποίημα συνέστηκεν ἐκ συστημάτων ἢ στροφῶν, ὥσπερ τὰ λυρικά ποιήματα, ποιήματα κατὰ σύστημα ἢ κατὰ περίοδον ἢ συστηματικὰ καλούμενα.

Τὰ συστηματικὰ ποιήματα διήρηνται εἰς ποιήματα συστηματικὰ κατὰ στίχους, ἐν οἷς ὅμοια συστήματα ἢ περίοδοι κατ' ἀνακύκλησιν ἐπανερχονται ἀντιστροφικῶς, καὶ ποιήματα συστηματικὰ ἀπολελυμένα, ἐν οἷς πάντα τὰ συστήματα ἢ αἱ περίοδοι διαφέρουσιν ἀλλήλων.

§ 38. Τὰ δὲ συστήματα τῶν κατὰ στίχους ποιημάτων εἶναι ἤτοι πάντα ὅμοια ἀλλήλοις, ὅτε τὸ ποίημα λέγεται μοροστροφικόν, κατὰ τὸ σχῆμα $\alpha \alpha' \alpha'' \alpha'''$ κ. ἔ., ἢ τὰ μὲν ὅμοια, τὰ δὲ ἀνόμοια, ὅτε τὸ ποίημα διήρηνται εἰς συμπλέγματα ἐκ δύο ἢ πλείονων συστημάτων ὀνομαζόμενα περικοπές, κατὰ τὸ σχῆμα $\alpha \alpha' \beta \beta' \eta \alpha \beta \alpha' \beta'$.

Ἐν μιᾷ ἐκάστη περικοπῇ τὰ συστήματα εἶναι ἤτοι ἐντελῶς ὅμοια κατὰ τὸ σχῆμα $\alpha \alpha'$, ἢ ἐντελῶς ἀνόμοια κατὰ τὸ σχῆμα $\alpha \beta \gamma$, ἢ τὰ μὲν ὅμοια, τὰ δὲ ἀνόμοια, κατὰ τὸ σχῆμα $\alpha \alpha' \beta$, $\alpha \beta \beta'$ καὶ τὰ μὲν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου εἶδους ὀνομάζονται κατὰ περικοπὴν ὁμοιομερῆ, τὰ δὲ τοῦ δευτέρου εἶδους κατὰ περικοπὴν ἀνομοιομερῆ. Ἀνήκουσι δὲ τοῖς μὲν ὁμοιομερέσι τὰ σχήματα τάδε· τὸ ἐπωδικόν $\alpha \alpha'$, $\beta \beta'$ · $\alpha \alpha' \beta$, τὸ προωδικόν $\alpha \beta \beta'$, τὸ μεσωδικόν $\alpha \beta \alpha'$, τὸ παλιωδικόν $\alpha \beta \beta' \alpha'$ καὶ τὸ περιοδικόν $\alpha \beta \beta' \gamma$. Τὰ δὲ ἀνομοιομερῆ εἶναι τὰ μὲν δυαδικὰ κατὰ τὸ σχῆμα $\alpha \beta \alpha' \beta'$, τὰ δὲ τριαδικὰ $\alpha \beta \gamma \alpha' \beta' \gamma'$ κ. ἔ.

§ 39. Τὰ δὲ ἀπολελυμένα συστήματα εἶναι κατεσκευασμένα τὰ μὲν ἐξ ὁμοίων κώλων δηλονότι ἀνισομεγέθων μὲν ἀλλ' ὁμοιορhythμων, συστήματα ἀπολελυμένα ἐξ ὁμοίων ὀνομαζόμενα, ὅποια εἶναι τὰ ἀναπαιστικὰ συστήματα, τὰ δὲ ἐξ ἀνομοίων ἤτοι διαφόρων τότε μεγέθους καὶ τὴν κατασκευὴν, συστήματα ἀπολελυμένα ἐξ ἀνομοίων. Τὸ ἔξμα, ἐὰν μὲν ἀποτελεῖται ἐξ ἐνὸς μόνου συστήματος, ἐξ ὁμοίων,

λέγεται ἀπεριόριστον, ἔαν δ' ἐκ πλειόνων, κατὰ περιορισμὸν ἀρίστους. Τὰ δὲ ἐξ ἀνομοίων ἀπολελυμένα καλοῦνται ἀτμητὰ μὲν, ἔαν ἐξ ἑνὸς μόνου συστήματος ἀποτελῶνται, ἀνομοιοστροφὰ δέ, ἔαν ἐκ πλειόνων· ταῦτα δέ, ἔαν μὲν ἐκ δύο συστημάτων σύγκεινται, καλοῦνται ἐτερόστροφὰ, ἔαν δ' ἐκ πλειόνων, ἀλλοιόστροφὰ.

Σημ. Τὸ μὲν κατὰ στίχον συνθέσεως σχῆμα ἰδιάζει τῷ ἔπει καὶ τῷ δραματικῷ διαλόγῳ, τὸ δὲ κατὰ σύστημα τῇ λυρικῇ ποιήσει καὶ τοῖς λυρικοῖς τοῦ δράματος ᾄσμασιν. Τοῦ δὲ κατὰ σύστημα τὸ μὲν μονοστροφικὸν σχῆμα εἶναι εὐχρηστον ἐν τῇ μονωδικῇ μελικῇ τῶν Αἰολέων καὶ Ἰώνων, τὸ δὲ κατὰ περικοπήν ἐν τῇ χορικῇ λυρικῇ τῶν Δωριέων. Τὸ δὲ ἐπωδικὸν σχῆμα ἐπικρατεῖ ἐν τοῖς ἐπινικίοις τοῦ Πινδάρου. Τῶν δὲ ἀπολελυμένων συστημάτων χρῆσις ἐγένετο ἐν τοῖς διθυράμβοις καὶ τοῖς ἀπὸ σκηνῆς ᾄσμασι τῆς νεωτέρας τραγωδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

Ἡ ἐν τῇ γραφῇ δήλωσις τῆς μετρικῆς διαιρέσεως.

§ 40. Τὰ συνήθη μέτρα, δηλ. ὁ δακτυλικὸς ἐξαμέτρος, ὁ ἰαμβικὸς τρίμετρος, ὁ τροχαϊκὸς καὶ ἀναπαιστικὸς τετράμετρος ἐγράφοντο ἀνέκαθεν ἐν μιᾷ γραμμῇ ἥτοι στίχῳ, ἐξ οὗ καὶ στίχοι ὠνομάσθησαν. Τὰ κῶλα τῶν στίχων τούτων δὲν ἐσημειοῦντο, οὐδ' ἀναγκαῖον ἦτο τοῦτο μάλιστα ἐν τοῖς δυσὶ κυρίως στίχοις, τῷ δακτυλικῷ ἐξαμέτρῳ καὶ τῷ ἰαμβικῷ τριμέτρῳ, ἐν οἷς τὰ κῶλα μικρὸν σημαίνουσι, τῆς ἐννοίας τοῦ στίχου δεσποζούσης τῶν μερῶν. Δυσχέρεια περὶ τὴν γραφὴν ἐγεννήθησαν ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει, διότι τοῦτο μὲν τὰ κῶλα ἔλαβον ἤδη σπουδαιοτέραν καὶ αὐτοτελεστέραν θέσιν, τοῦτο δὲ οἱ στίχοι τόσῳ ἄνισοι κατεσκευάζοντο, ὥστε τινὲς τούτων

δὲν ἦτο δυνατόν ἐν ἐνὶ στίχῳ νὰ γραφῶσιν. "Οθεν φαίνεται, ὅτι πρῶτῳ καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς αὐτοῖς ἀμφιβολία ἐγεννήθη, καὶ νῦν μὲν ἐλάσσονας στίχους, μάλιστα δίκωλα χοριαμβικά καὶ ἰωνικά τετράμετρα, ἱαμβελέγους καὶ ἀσυνάρτητα ἔγραφον ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ καὶ βραχέα ἐπωδικὰ καὶ προωδικὰ τῷ παρακειμένῳ κῶλῳ συνῆπτον, νῦν δὲ μακροτέρως περιόδους καὶ συστήματα διέλυσον εἰς τὰ καθ' ἕκαστα κῶλα ἢ ἐν πλείοσι στίχοις σύνδυο ἢ σύντρια ἐμέριζον. Ὑστερον δ' ἐν τοῖς μετ' Ἀλεξάνδρον χρόνοις, ὅτε οἱ γραμματικοὶ ἤρξαντο ἐπεξεργαζόμενοι τὰς ἐκδόσεις τῶν δοκίμων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἡσχολήθησαν καὶ περὶ τὴν κωλομετρίαν τῶν λυρικῶν ποιημάτων πειραθέντες ἐν ἰδίῳ στίχοις νὰ γράψωσι τὰ κῶλα ἕκαστα. Τοῦτο δ' ἐπραξαν μάλιστα ἐν τοῖς ποιήμασι τῆς δωρικῆς λυρικῆς καὶ τοῖς χορικοῖς τοῦ δράματος· Ἀριστοφάνης δὲ ὁ Βυζάντιος, κατὰ Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεά, διεῖλεν εἰς κῶλα τὰς ᾠδὰς Πινδάρου. Ἡ μέθοδος τῶν γραμματικῶν εἶναι μὲν ἀξία λόγου ἄλλως τε καὶ διὰ τὴν καλλιγραφίαν εἰσαγαγοῦσαν συμμετρίαν τινὰ τῶν στίχων, ἀλλὰ δυστυχῶς τοῦτο μὲν ἐνεκα πραγματικῶν δυσχερειῶν μάλιστα ἐν τοῖς ἐπισυνθέτοις μέτροις, ἅτινα δὲν ἐπεδέχοντο συνεπῆ διεξαγωγὴν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, τοῦτο δὲ διότι ἡμέλησαν, φαίνεται, ἐν τῇ ἀναλύσει αὐτῶν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῶν ἀρχαίων περὶ μελωδίας βιβλίων, ἡ ἐφαρμογὴ δὲν ἀνταπεκρίθη πρὸς τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν θέλησιν. Τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ κειμένου τοῦ Πινδάρου καὶ τῶν δραματικῶν τοῦ ἐν χειρογράφοις παραδεδωμένου ἡμῖν· διότι τὰ ἐν τοῖς χειρογράφοις τούτοις καὶ τοῖς παλαιαῖς μετρικοῖς σχολίοις ἡμαρτημένα ἀνακτέα εἰς τοὺς Ἀλεξανδρίνους κυρίως γραμματικούς, οἵτινες πρῶτοι ἐπεμελήθησαν κωλομετρικῶν ἐκδόσεων τῶν λυρικῶν.

Πρὸς διάκρισιν δὲ τῶν μειζόνων μετρικῶν συμπλεγμάτων οἱ γραμματικοὶ μετεχειρίζοντο ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἐκδόσει τῶν ποιητῶν σημειᾶ τινὰ, ἅτινα ὁμως ἦσαν ἄλλα ἐν ἄλλαις

σχολαῖς καὶ ἐν ἄλλοις εἶδεσι τῆς ποιήσεως. Π. χ. διὰ μὲν τῆς παραγράφου — ἐσημείουν τὸ τέλος τῶν καθ' ἑκάστας στροφῶν καὶ συστημάτων, διὰ δὲ τῆς κορωνίδος — τὸ τέλος μέλους ἢ τριαδικῆς περικοπῆς ἐν τοῖς λυρικοῖς ποιήμασι, διὰ δὲ τῆς διπλῆς > τὴν μετάθασιν εἰς μετρικῶς διάφορον μέρος ἐν τῷ δράματι, διὰ δὲ τοῦ ἀστερίσκου * τὴν ὁμοίαν μετάθασιν ἐν τοῖς λυρικοῖς ποιήμασι, διὰ δὲ τῶν δύο διπλῶν >> τὴν ἐν τῷ δράματι ἀρχὴν τῆς ἀντιστροφῆς κτλ.

Νῦν δὲ τὰ λυρικά ἄσματα γράφονται συνήθως οὕτως, ὥστε νὰ διακρίνονται αἱ περίοδοι καὶ τὰ κῶλα αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο οἱ μὲν γράφουσιν ἕκαστον κῶλον τῆς περιόδου ἐν ἰδίῳ στίχῳ δηλοῦντες ἥτοι τὴν ἀρχὴν τῆς περιόδου προεκβάλλοντες μικρὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸ πρῶτον κῶλον :

Ἄκτις ἀελίου τὸ κάλ-
λιστον ἐπταπύλῳ φανέν
Θήβᾳ τῶν προτέρων φάος,

ἢ τὸ τέλος αὐτῆς μικρὸν ἐσωτέρῳ ἀρχόμενοι τῆς γραφῆς τοῦ τελευταίου κώλου :

Γὰ καὶ παννύχιος σελά-
να καὶ λαμπρόταται θεοῦ
φασσιμδρότου αὐγαί·

οἱ δὲ γράφουσι τὴν ὅλην περίοδον ἐν ἐνὶ στίχῳ διακρίνοντες τὰ κῶλα ἕκαστα ἥτοι διὰ καθέτου γραμμῆς :

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὃ δὲ | χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ,

ἢ διὰ στιγμῆς τιθεμένης ὑπὸ τὸ φωνῆεν τὸ φέρον τὴν κυρίαν σημασίαν τοῦ κώλου :

Τυνδαρίδαις τε φιλοξένοις ἀδεῖν καλλιπλοκάμῳ θ' Ἐλένα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΙΔΙΚΟΝ ἢ ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

Α'

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΠΑΛΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ

§ 41. 1. Τῇ μεγαλοφύᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους προώριστο καὶ ἐν τῇ μετρικῇ τέχνῃ τὰ σχήματα τὰ σύμφωνα τῇ ἑαυτοῦ ἰδανικῇ καλαισθησίᾳ ἐν ἐλευθέρᾳ καὶ φυσικῇ ἀναπτύξει νὰ ἐξεύρῃ οὐχὶ μὲν ἐντελῶς ἄνευ ἐπιδράσεως ἐξωτερικῆς, ἀλλ' ὅμως ἐν πλήρει ἀνεξαρτησίᾳ καὶ ἐλευθέρᾳ πάσης βίας, καὶ κατὰ μικρὸν νὰ διαμορφώσῃ εἰς αἰεὶ μείζον πληθὸς καὶ ἄλλος. Καίτοι δὲ ἡ παλαιὰ ἑλληνικὴ λυρική μάλιστα ποίησις μεγίστας ὑπέστη ἀπωλείας, ὅμως δυνατόν εἶναι καὶ νῦν ἔτι νὰ διασκοπῇ τις τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως ταύτης σχεδὸν ἀκριβῶς καὶ ἐν εἰκόνι ἀπεστρογγυλωμένη νὰ παραστήσῃ πρὸ τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν ἀπὸ τῶν πρώτων κυρίως ἐντέχων ἀρχῶν τῶν ἐν τῷ ὁμηρικῷ ἔπει διὰ τῶν χρόνων τῆς ἀκμαίας ἀνθήσεως τῆς ἐλεγειακῆς καὶ ἰαμβικῆς καὶ μελικῆς ποιήσεως μέχρι τῆς πλουσίας καὶ μεγαλοπρεποῦς ἀκμῆς τῆς ἐπὶ τῶν Μηδικῶν καὶ εὐθὺς μετ' αὐτά, ὅτε ἐν τῷ δράματι

καὶ τῇ χορικῇ λυρικῇ ἐφίκετο τοῦ ἄκρου ἁώτου τῆς τελειότητος· εἴτα δὲ τὴν βαθμιαίαν παρακμὴν κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτι βραδέως βαίνουσιν, ὅτε ἤρξατο ἡ δημιουργικὴ δύναμις καὶ ἡ εὐαισθησία περὶ τὴν σπουδαιότητα τῶν ρυθμικῶν σχημάτων μειουμένη, εἴτα δὲ μετὰ μείζονος ταχύτητος καταφερομένην, ὅτε ἡ ἀμετρία ὑπερίσχυσε καὶ διὰ τῆς πολυτελείας ἐξωτερικῶν μέσων ἐθηρεύετο ἡ εὐδοκίμησις· ὕστερον δὲ τὴν τεχνητὴν ἐπιβλάστησιν, τὴν ἐπὶ τῶν ἀλεξανδρίνων χρόνων, ὅτε ἐξωτερικὴ ὀρθοέπεια καὶ τυπικὴ ὁμαλότης ἀνεπλήρου τὴν ἑλλειψιν μεγαλοφυίας, πρωτοτύπου δυνάμεως καὶ ὀρθῆς αἰσθήσεως· τέλος τοὺς ῥωμαίκοὺς καὶ βυζαντινοὺς χρόνους, ἐν οἷς ἡ μὲν ἀρχαία ἑλληνικὴ φύσις εἶχεν ἐκλίπει, ἀντικατέστησε δὲ τὴν πλήρη ζωῆς ποικιλίαν καὶ ἀφθονίαν ἡ μονοτονία καὶ νάρκη, ἡ-ἡ ἀφυῆς παιγμοσύνη, καὶ ἐπὶ τέλους διὰ τῆς εἰσαγωγῆς οὐσιωδῶς ἄλλης ἀρχῆς παρεισῆχθη τελεία μετατροπὴ τῆς μετρικῆς τέχνης.

2. Περὶ τῶν μετρικῶν σχημάτων τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως τῶν πρὸ Ὀμήρου χρόνων δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν μόνον ἐκ τῶν ρυθμικῶν σχημάτων τῶν ὕστερον χρόνων. Καίτοι ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ περιόδῳ, εἰς ἣν ἡ ἡμετέρα γνώσις ἀνέρχεται, ἐν μόνον μέτρον ἀπαντᾷ ἐν χρήσει, ὁ ἐξάμετρος δακτυλικός, ὅμως ἀναμφήριστον εἶναι, ὅτι δὲν ἦτο οὗτος τὸ πρῶτον μέτρον τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως (διότι ἐν τῇ λεπτῇ καὶ ἐντέχνῳ αὐτοῦ κατασκευῇ φέρει ἐν ἑαυτῷ τὰ ἔχνη μακρᾶς ἀναπτύξεως καὶ ὑποδεικνύει προηγηθέντα ἀπλούστερα σχήματα), ἀλλ' ὅτι μᾶλλον πρὸ αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτῷ καὶ ἄλλα ρυθμικά σχήματα ὑπῆρχον ἐν δημῳδαὶ χρήσει, ἅπερ ὕστερον εἰσῆχθησαν εἰς τὴν ἐντεχνον ποίησιν καὶ ἐπολιτογραφήθησαν. Πρέπει δὲ νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἄσμασι τῆς τε δημοτικῆς καὶ τῆς ἱερατικῆς ποιήσεως ὑπῆρχεν ἀρχέγονόν τι σχῆμα τῆς περιοδοποιίας, ἀρχή τις τῆς κατασκευῆς στροφῶν.

3. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον μέτρον, ὅπερ ἔλαβε τεχνικὴν ἀνά-

πτυξιν παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἑλλήσιν, εἶναι ὁ δακτυλικὸς ἑξαμέτρος. Κατ' ἀρχὰς ἀνήκων τῇ θρησκευτικῇ ποιήσει μετεβιβάσθη εἴτα καὶ εἰς τὸ ἐθνικὸν ἔπος ἐκφαινόμενος ἡμῖν ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν ἐν τελείᾳ ἤδη ἀναπτύξει· καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ ἐπικῇ ποιήσει ἀποκλειστικῶς ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ λυρικῇ ἐπεκράτει ἐπὶ μακρὸν ἔτι, ἕως ἐν ταύτῃ ἀπεώσθη ὑπὸ ἄλλων σχημάτων.

4. Ἡ σύναψις τοῦ λεγομένου πενταμέτρου μετὰ τοῦ ἑξαμέτρου ἐν τῷ ἐλεγειακῷ διστίχῳ ἐγένετο τὸ πρῶτον βῆμα εἰς ἔντεχνον στροφῶν κατασκευήν. Παρὰ Καλλίνῳ τῷ Ἐφεσίων πρώτῳ ἀναφαίνεται τὸ ἐλεγειακὸν μέτρον ἐν ἄκρᾳ τελειότητι, εἰ καὶ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ αὐτὸς ὡς ὁ πρῶτος εὐρέτης αὐτοῦ. Ἡ ἐλεγεία, ὥς περ κατὰ σχῆμα στενῶς συνδέεται τῷ ἔπει, οὕτω σὺν ἐκείνῳ ἐπεκράτει μέχρι τῶν ὑσάτων χρόνων.

5. Νέα ἐποχὴ ἐν τῇ ιστορίᾳ τῆς μετρικῆς τέχνης ἀρχεταὶ ἀπὸ Ἀρχιλόχου τοῦ Παρίου. Ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι πλάσματα τέως τῇ δημοτικῇ μόνῃ ἰδιόζοντα ποιήσει εἰσήγαγεν εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐντέχνου ποιήσεως καταστήσας αὐτὰ ὁμοταγῇ καὶ ἰσότητι τῷ ἑξαμέτρῳ καὶ τῷ ἐλεγείῳ. Εἰσήγαγε τὸν τρίσημον ρυθμὸν, τὸν τε ἱαμβικὸν καὶ τὸν τροχαϊκόν, ἐκ τῶν δημῳδῶν ἄσμάτων τῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις καὶ Δημητρείοις ἁδομένων εἰς τὴν ἔντεχνον ποίησιν· πρὸς δ' ἔτι συνῆψε τὰ δύο ρυθμικὰ γένη, τὸ ἴσον καὶ τὸ διπλάσιον, μετ' ἀλλήλων, ἀλλ' οὕτω ἐν τῷ αὐτῷ κώλῳ οὐδ' ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ, εἰσαγαγὼν οὕτω νέαν ἀρχὴν τῆς ρυθμοποιίας παραγαγοῦσαν εἴτα πλῆθος καλλίστων σχημάτων· τέλος δὲ συμπλέξας καὶ κῶλα ἀνίσου μεγέθους ἐγένετο ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἐπωδικῆς συστηματοποιίας· ἀλλ' ὅμως οὕτω ὑπερέβη τὸ μέγεθος τοῦ διστίχου.

6. Τὸν ὅλον δὲ πλουτοῦν ρυθμικῶν σχημάτων παρήγαγε καὶ ἐτελείωσε πρώτη ἡ λυρικὴ ποίησις. Ἡ πρώτη πρὸς τοῦτο ἀφορμὴ ἐδόθη ἐκ τῶν νήσων Λέσβου καὶ Κρήτης, τῶν ἀρχαίων ἐδρῶν τῆς μουσικῆς τέχνης, ὧν ἡ μὲν τὸ μονοδικὸν

ἄσμα ἰδίως ἐθεράπευσεν, ἥ δὲ τὸ χορικόν· ἀλλ' ἡ τελειοτέρα ἀνάπτυξις τῆς λυρικῆς ποιήσεως, μάλιστα δὲ τῆς χορικῆς, ὀφείλεται τῇ Πελοποννήσῳ, ἔνθα ἐν τῇ ᾠδικωτάτῃ Σπάρτῃ τῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον κέντρῳ τῶν μουσικῶν τεχνῶν οὖσα περιώνυμοι μουσικοδιδάσκαλοι διετέλουν τελεσιουργοῦντες. Καὶ ὁ μὲν Τέρπανδρος, καίτοι ἐν τοῖς κιθαρωδικοῖς αὐτοῦ νόμοις χρῆσιν ἐποιεῖτο ἔτι πρὸ πάντων τοῦ ἐπικοῦ μέτρου, ὁμῶς καὶ ἄλλων ῥυθμῶν σποράδην χρῆσιν ἐποιεῖτο. Θαλήτας δὲ ὁ Κρῆς, ὁ τὴν χορικὴν ποίησιν εἰς τὸν κύκλον τῶν πανηγυρικῶν ἀγώνων εἰσαγαγών, ἠκολούθησε τοῖς ἀρχιλοχείοις μέτροις καὶ δι' αὐτοῦ προσελήφθη νῦν εἰς χρῆσιν καὶ ὁ πεντάσημος (παιωνικός καὶ κρητικός) ῥυθμὸς ἐν τῷ ὑπορχήματι καὶ τῷ παιᾶνι καὶ ἡ συστημάτων κατασκευὴ προήχθη εἰς τεχνικωτέραν τελειότητα. Παρὰ δὲ Ἀλκμάνι τῷ ἐκ Σάρδεων ἀπαντῶσι τὸ πρῶτον τὰ μέτρα μικτά. ἐν οἷς τρίσημοι καὶ τετράσημοι πόδες ἐν τῷ αὐτῷ κῶλῳ παρ' ἀλλήλοις κεῖνται, καίτοι δὲν πρωταγωνιστοῦσι τὰ μέτρα ταῦτα ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ. Παρὰ δὲ Τυρταίῳ, ὅστις ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἐλεγείαις ἠκολούθησε τῷ Καλλίνῳ, ἐκφαίνεται τὸ πρῶτον ὁ ἀναπαιστικός ῥυθμὸς καθ' ἑαυτὸν αὐτοτελής ἐν τοῖς ἐμβατηριοῖς αὐτοῦ παραληφθεὶς προφανῶς ἐκ τῆς δημώδους ποιήσεως.

7. Στησίχορος δὲ ὁ Ἱμεραῖος ἐτελειοποίησε τὸ ἔντεχνον σχῆμα τοῦ χορικοῦ ἄσματος εἰσαγαγών τὴν τριχοτομικὴν διαίρεσιν κατὰ στροφὴν, ἀντιστροφὴν καὶ ἐπῳδὸν καὶ τὴν τεχνικωτέραν κατασκευὴν τῶν καθ' ἑκάστας στροφῶν, ἀνέπτυξεν ἐπὶ μᾶλλον τὸ κατὰ δάκτυλον εἶδος καὶ παρέσχε τῷ δακτυλεπιτριτικῷ στροφῶν γένει ἔξοχον θέσιν· ὁ δὲ Ἴβυκος πρῶτος τῶν χορικῶν λυρικῶν ἐπέδόθη μετὰ προτιμήσεως εἰς τὸ λογαοιδικὸν μέτρον.

8. Ἡ δὲ μονωδικὴ ποίησις εἰσῆχθη εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ ἔλαβε τὸ τυπικόν, τὸ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις ἐπικρατοῦν σχῆμα, διὰ τῶν Λεσβίων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῆς Σαπφούς. Οὗτοι περιορίσθησαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πλου-

σίαν σχηματοποιῶν τῆς χορικῆς ποιήσεως εἰς ἀπλουστάτην (δίστιχον καὶ τετράστιχον) στροφῶν κατασκευὴν καὶ μονοστροφικὴν σύνθεσιν καὶ ἔδειξαν ἰδιαιτέραν προτίμησιν ὑπὲρ τῶν λογαοιδικῶν καὶ δακτυλικῶν μέτρων, ὧν ὠρισμένον σχῆμα ἀπετύπωσαν.

9. Ἀνακρέων δὲ ὁ Τῆιος ἐπηύξησε τὰ σχήματα τῆς ποιήσεως τῶν ᾠσμάτων πρὸς τοῖς λογαοιδικοῖς, οὓς διαφόρως ἢ οἱ Αἰολεῖς μετεχειρίζετο, πρῶτος χρῆσιν ἐποίησατο τῶν ἰωνικῶν καὶ ἐν τῷ ἀνακλαστικῷ σχήματι καὶ ἐπλασε νέα στροφῶν σχήματα στενώτερον μὲν συνδέσας μετ' ἀλλήλων τὰ καθ' ἕκαστα κῶλα, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς διατηρήσας τὴν ἀπλότητα τῆς τῶν συστημάτων κατασκευῆς καὶ τὸ μονοστροφικὸν τῆς συνθέσεως σχῆμα.

10. Οἱ ὕστερον ἱαμβογράφοι Ἰππῶναξ καὶ Ἀνάνιος κατεσκεύασαν ἐν τοῖς σκάζουσι καλουμένοις στίχοις νέα σχήματα τῆς σκωπτικῆς ποιήσεως εὐρόντα μιμητάς ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις. Καὶ ὁ καταληκτικὸς τετράμετρος ἱαμβικός, ὁ τόσον συνήθης ἐν τῇ κωμῳδίᾳ, παρὰ τῷ Ἰππῶνακτι πρῶτῳ ἀναφαίνεται καὶ ὑπ' αὐτοῦ πιθανῶς εἰσῆχθη εἰς τὴν ἔντεχον ποιήσιν. Ὡς νεωτεριστὴς ῥυθμικός ἐν τῇ χορικῇ ποιήσει λέγεται Λᾶσος ὁ Ἑρμιονεύς, διδάσκαλος τοῦ Πινδάρου καὶ πρῶτος θεωρητικὸς μουσικὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἴσως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ πατὴρ τῆς ἀλλοιοστροφικῆς συνθέσεως τῶν διθυράμβων, ἴσως δὲ καὶ τῆς πλουσιωτέρας διαμορφώσεως τοῦ λογαοιδικοῦ μέτρου.

11. Ἐν δὲ τῷ Σιμωνίδῃ καὶ Πινδάρῳ ἡ χορικὴ λυρικὴ ἐφίκετο τῆς ὑψίστης αὐτῆς ἀκμῆς καὶ τελειότητος. Ἀμφότεροι δὲν διέπρεψαν μὲν ἐπὶ μεγαλοφυΐαι νέοις σχήμασι, κρατούσιν ὅμως μετ' ἀριστοτεχνικῆς τελειότητος τοῦ ὅλου πλάτους τῶν ὑπαρχόντων τεχνικῶν σχημάτων καὶ γινώσκουσι νὰ συνάπτωσιν αὐτὰ ἐν ἀνεξαντλήτῳ ποικιλίᾳ εἰς ῥυθμικά ἀριστοτεχνήματα τελειότατα. Παρ' ἀμφοτέραις μὲν οἱ λογαοιδικοὶ καὶ οἱ δακτυλεπιτριτικοὶ εἶναι τὰ θεμελιώδη σχήματα

τῆς τῶν στροφῶν κατασκευῆς, ἀλλ' ὁ μὲν Σιμωνίδης προτιμᾷ τοὺς λογασιδικοὺς παρέχων αὐτοῖς ἐν τῇ χρήσει τὸ ἥθος τῆς μαλακότητος, ἡδύτητος καὶ χάριτος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐνεργητικότητα, τὴν ἑξαρσιν καὶ τὸ πυρῶδες τῶν παρὰ Πινδάρῳ, ὁ δὲ Πίνδαρος, ὃ καὶ ὁ Βακχυλίδης ἠκολούθησε, προτιμᾷ τοὺς δακτυλεπιτρίτους, οἵτινες διακρίνονται ἐπὶ πλαστικῇ ἡρεμίᾳ καὶ πανηγυρικῇ σεμνότητι· σποράδην δὲ μόνον ἀπαντῶσι παρ' αὐτῷ καὶ παιωνικαὶ καὶ τροχαιθυφαλλικαὶ στροφαί.

12. Μετὰ τὴν εὐτυχῇ ἐκβασιν τῶν Μηδικῶν αἱ Ἀθηναῖαι ἀποβάσαι τὸ κέντρον τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ βίου ἤσκησαν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῶν ποιητικῶν τεχνικῶν σχημάτων. Ἐν αὐταῖς ἀνεπτύχθη ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς ἀρχῶν ἡ τραγωδία, καὶ ἡ κωμωδία δὲ ἐφίκετο τοῦ δοκίμου αὐτῆς τύπου. Ἀμφότεραι ἠρύοντο ἐκ τοῦ πλουσίου θησαυροῦ τῶν ρυθμικῶν σχημάτων τῶν ὑπαρχόντων ἐν τε τῇ χορικῇ λυρικῇ ποιήσει καὶ τῇ δημοτικῇ, καὶ πάντα σχεδὸν τὰ τέως σχήματα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως εὗρον ἐν αὐταῖς ἐφαρμογὴν καὶ ἑτελειώθησαν. Τῷ δραματικῷ διαλόγῳ ἐχρησίμευε κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ τροχαῖκός τετράμετρος, ὃν ἡ τε ἀρχαιοτάτη τραγωδία καὶ ἡ σικελικὴ κωμωδία προτιμῶν, εἶτα δὲ σχεδὸν μόνον ὁ ἱαμβικός τρίμετρος, ἐν οὗ τῇ διαφοροτρόπῳ κατασκευῇ ἐξεδηλοῦτο ἡ πρὸς ἀλλήλιας ἀντίθεσις τῆς τραγικῆς σεμνότητος καὶ τῆς ἀκολασίας τῆς κωμωδίας. Ἡ αὐτὴ ἀντίθεσις ἐξεδηλώθη καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ καὶ χρήσει τῶν ἄλλων ρυθμῶν· οὕτω π. χ. τὰ μὲν ἀναπαιστικά ὑπέρμετρα εἶναι κοινὰ τῇ τε τραγωδίᾳ καὶ τῇ κωμωδίᾳ, ὁ δὲ ἱαμβικός καὶ ἀναπαιστικός τετράμετρος παρέμειναν τούναντίον τῆς κωμωδίας ἴδια μέτρα, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς λυρικοῖς μέρεσι τοῦ δράματος· διότι ἡ μὲν κωμωδία προτιμᾷ τὰ ἀπλούστερα καὶ ἀφελέστερα σχήματα τῆς ἀρχαιοτέρης καὶ δημοτικῆς λυρικῆς, πλὴν ἐν ταῖς παρωδίαις, μάλιστα δὲ τὰ τροχαῖκα καὶ παιωνικά καὶ γλυκῶνεα σχή-

ματα, ἡ δὲ τραγωδία, μέλιστα ἡ ἀρχαιοτέρα, ἐκ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν χορικῶν εἰδῶν ἐξέλεγε τὰ σύμφωνα τῷ ἐκαστοτε ἀντικειμένῳ καὶ τῷ παραστατέῳ συναισθήματι ἢ πάθει καὶ μετέβαλλεν ἰδιοτρόπως τὰ λυρικὰ σχήματα κατὰ τοὺς ὅρους καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ δράματος. Ὡς νέα ρυθμικὰ σχήματα ἀναφαίνονται ἐν τῷ δράματι αἱ πρὸς τὸ τραγικὸν πάθος πασσῶν τῶν ἄλλων προσφορώταται δογματικαὶ στροφαί. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ τραγωδίᾳ τὰ χορικὰ ἄσματα κατεῖχον ἐτι εὐρὺν χώρον, καὶ ὁ Αἰσχύλος, ὁ διδάσκαλος τῆς τραγικῆς ρυθμοποιίας, διαχειρίζεται πλῆθος μέγα ρυθμικῶν σχημάτων μετ' αὐστηρᾶς τέχνης καὶ λεπτῆς καλαισθησίας κατὰ τὸ ἦθος αὐτῶν· οὗτος διεμόρφωσε κάλλιστα τὰς τροχαϊκὰς καὶ ἱαμβικὰς στροφάς. Ὁ δὲ Σαφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης περιώρισαν μὲν τὸ μέγεθος τοῦ χορικοῦ ἄσματος καὶ τὸν πλοῦτον τῶν σχημάτων αὐτοῦ, ἀνέπτυξαν δὲ ἐν τῇ σκηνικῇ μονωδίᾳ (τοῖς ἀπὸ σκηνῆς ἄσμασι) μείζονα ποικιλίαν. Παρ' αὐτοῖς οἱ λογασιδικοὶ κατέστησαν κατὰ μικρὸν τὸ γενικὸν τῶν χορικῶν ἄσμάτων μέτρον προσαρμοζόμενοι ταῖς διαφόροις ποιητικαῖς διαθέσεσιν· ἐν τοῖς κομμοῖς καὶ ταῖς μονωδαῖς ὑπερίσχυον οἱ δόχμιοι, παρὰ δὲ τῷ Εὐριπίδῃ τὰ ἀπολελυμένα ἀναπαιστικά συστήματα· πάντα δὲ τὰ τῶν λοιπῶν στροφῶν γένη ὑπεχώρησαν, πλὴν τῶν ἱαμβικῶν παρ' Εὐριπίδῃ. Ἀπὸ δὲ τῆς Νικισίου εἰρήνης (Ὀλ. 89, 4) ἄρχεται ὀλιγοῦρά μὲν τις περὶ τὴν προτέραν αὐστηρότητα, ἐπιμέλεια δὲ περὶ τὴν τεχνικὴν τοῦ διαλογικοῦ στίχου καὶ τῶν μονωδιῶν· τὰ ἀπὸ σκηνῆς ἄσματα ἀπελύθησαν τῶν δεσμῶν τῆς ἀντιστροφικῆς ἀντιστοιχείας καὶ ἐξετρέποντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς ἐλευθερίαν καὶ ἀκολασίαν. Τῆς δὲ νεωτέρας κωμωδίας στερηθείσης παντελῶς τὸν χορὸν τὰ ἐν αὐτῇ λυρικὰ στοιχεῖα εἶναι μικροῦ λόγου ἄξια.

13. Καὶ ἡ λυρικὴ δὲ τέχνη αὕτῃ ἔρρεπε συγχρόνως πρὸς τὴν παρακμὴν καὶ ἀπέλειπε τὴν αὐστηρότητα τῶν δοκίμων προτύπων· ἐν δὲ τῷ νεωτέρῳ διθυράμβῳ ἐκλιπούσης τῆς

αὐστηρᾶς κανονικότητος παρελήφθη τὸ ἐλεύθερον σχῆμα τῶν ἀπολελυμένων μετ' ἀμέτρου καὶ αὐθαιρέτου πολυμετρίας.

14. Παρελθούσης τῆς λαμπρᾶς ἐποχῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος συναπεσθῆσθαι καὶ ἡ δημιουργικὴ δύναμις τοῦ ἑλληνισμοῦ. Οἱ Ἕλληνες τῶν Ἀλεξανδρίνων χρόνων δὲν ἐκέκτηντο πλέον ρυθμικὴν ἐφευρετικότητα οὐδ' ἱκανότητα εἰς δημιουργίαν νέων σχημάτων, ἀλλὰ περιορίζοντο εἰς τὴν μίμησην τῶν μετρικῶν σχημάτων παλαιότερων χρόνων. Καὶ τὸ σωτάδειον δὲ καὶ τὸ γαλλιαμβικὸν μέτρον, ἃ τὸ πρῶτον τότε ἐπεφάνησαν ἐν τῇ φιλολογίᾳ, δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς πρωτότυπα πλάσματα τῶν χρόνων ἐκείνων· οὐχ ἥττον ὅμως ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ἀνεπτύχθη σχολικὴ τις δεξιότης καὶ ἐπιμελὴς τεχνικὴ ἐν τῇ ἀναπαραγωγῇ ἀπλῶν τινῶν μέτρων καὶ στροφῶν μάλιστα τῶν Λιολέων καὶ τοῦ Ἀρχιλόχου πρὸς τῷ ἐπικῷ καὶ ἐλεγειακῷ μέτρῳ καὶ τῷ ἰαμβικῷ τριμέτρῳ, μάλιστα δὲ τῶν χωλιαμβῶν, τῶν ἑνδεκασυλλάβων, τῶν ἀσκληπιαδεῶν, τῶν ἡμιᾰμβῶν καὶ τῶν ἀνακρεοντείων.

15. Εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν περίοδον τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀνήκει ὁ χωλιαμβος τοῦ μυθοποιῦ Βαβρίου (γ' ἑκατοντ.), ἄξιον λόγου μνημεῖον τῆς ἀπὸ τῆς ποσωτικῆς στιχοποιίας εἰς τὴν τονιστικὴν μεταβάσεως. Καίτοι δ' ἐνταῦθα ἡ ἀρχαία τεχνικὴ διατηρεῖται ἔτι, ὅμως εἰσάγεται νέα ἀρχὴ τῆς στιχοποιίας, καθ' ἣν πρὸς τῇ αὐστηρᾷ τηρήσει τῆς συλλαβικῆς ποσότητος ἰσχύει ὁ κανὼν, ὅτι ἡ προτελευταία συλλαβὴ δεόν νὰ τονίζεται. Ἀρχομένης δὲ τῆς ε' ἑκατονταετηρίδος ἡ τεχνικὴ τῆς ἐξαμετρικῆς ποιήσεως ὑπέστη νέαν μηχανικὴν κανονιστικότητα ἐν τῇ αἰγυπτιακῇ σχολῇ τῶν περὶ τὸν Νόννον, δι' ἧς προσεκλήσατο μὲν ὁ στίχος εὐηχίαν, μαλακότητα καὶ γοργότητα. ἀλλ' ἡ ἀτομικὴ τοῦ ποιητοῦ ἐλευθερία ἐδεσμεύθη. Τότε δὲ πρὸς τοῖς τυραννικοῖς κανόσι τοῖς περὶ τομῆς καὶ ἐκθλίψεως καὶ χασμωδίας καὶ θέσεως καὶ μακρότητος καὶ τ. τ. καταδηλὸς ἐγένετο καὶ ἡ εἰς τὸν λεξικὸν τονισμόν ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου καὶ τῶν τομῶν προσοχή.

16. Ὁ πρῶτος ποιητὴς ὁ παντελῶς ἀμελήσας τῆς συλλαβικῆς ποσότητος εἶναι Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός († 389). Ἐν δυοῖ ποιήμασιν αὐτοῦ ἡ προσῳδία παντελῶς ἐλλείπει καὶ ὁ τονισμὸς τῆς προτελευταίας συλλαβῆς τοῦ στίχου κατέστη κανὼν. Ἡ ὑστέρᾳ ἀνακρεόντειος ποίησις ἔπεται ὁμοίαις ἀρχαῖς τῆς στιχοποιίας καὶ ἀπὸ τῆς ζ' ἑκατονταετηρίδος ἦτο ἤδη συντετελεσμένη ἡ ἀπὸ τῆς μετρικῆς τῆς μετρούσης τὰς συλλαβὰς μετάθασις εἰς τὴν ἀριθμοῦσαν τὰς συλλαβὰς μετρικὴν τῶν Βυζαντινῶν, καθ' ἣν ὁ λεξικὸς τονισμὸς τότε μόνον εὐαρεστεῖ, ὅταν τὸ τέλος τοῦ στίχου ἢ τοῦ ἡμιστιχίου ἀπαιτῇ τὴν σύμπτωσιν τῆς μετρικῆς σημασίας μετὰ τοῦ λεξικοῦ τόνου. Ἐνῷ δὲ ἡ λαϊκὴ λυρική μετεχειρίζετο τὸ ὄκτα σύλλαβον ἀνακρεόντειον μέτρον κατασκευάζουσα ἐλάσσονας ἐξαστίχους καὶ ὀκταστίχους στροφάς, ἠκμαζεν ἐν τῇ ε' καὶ ζ' ἑκατονταετηρίδι ἡ ὑμνωδία τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἐδημιούργησε νέα, ὧν τινα ἔντεχνα, στροφῶν σχήματα. Μετὰ δὲ τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἤρξατο ἐπικρατῶν ὁ πολιτικὸς ὀνομαζόμενος στίχος, μίμησις ὧν τοῦ ἱαμβικοῦ τριμέτρου, καὶ κατὰ μικρὸν ἐγένετο τὸ γενικὸν μέτρον συμπάσης τῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων τῶν μέσων χρόνων.

Β'

ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Μέτρα καθαρὰ ἢ μονοειδῆ.

Α'. ΔΑΚΤΥΛΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

§ 42. Ὁ δάκτυλος εἶναι πούς τρισύλλαβος, τετράσημος, τοῦ ἴσου ῥυθμικοῦ γένους (διότι ἀνά δύο πρώτους χρόνους περιέχει ἐκάτερον τῶν ποδικῶν μερῶν, ἢ θέσις καὶ ἡ ἄρσις).

§ 43. Τὰ συνήθη σχήματα τοῦ δακτύλου εἶναι 1) $\underline{\cup\cup\cup}$ δάκτυλος, ἢ δάκτυλος καθαρός· 2) $\underline{\cup}-$ σπονδαῖος, ἢ δάκτυλος σπονδειακός· 3) $\cup\cup\cup$ προκελευσματικός δάκτυλος· 4) $\cup$ καὶ $\underline{\cup}$, ἐν οἷς ἡ ἄρσις δὲν ἐκφράζεται διὰ συλλαβῶν, ἀλλ' ἀναπληροῦται διὰ τῆς τῆς θέσεως ἢ διὰ λείμματος (κενοῦ μακροῦ δισήμου).

§ 44. Ὁ δακτυλικὸς ῥυθμὸς ἔχει καθόλου τὸ ἦθος σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπές καὶ πανηγυρικόν, προσερχόμενον τοῦτο μὲν ἐκ τῆς συμμετρίας τῆς ἐκδηλουμένης ἐν τῷ λόγῳ τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς προηγέσεως τῆς θέσεως, ἐξ οὗ ὁ στίχος εὐθὺς ἄρχεται βαίνων μετ' ἡρέμου σταθερότητος. Ἐν τοῖς στίχοις, ἐν οἷς ἐπικρατοῦσιν οἱ σπονδειακοὶ δάκτυλοι, ἐξεγείρεται τὸ συναίσθημα τοῦ χαλεποῦ καὶ ἐπιμόχθου καὶ λυπηροῦ, ἐν δὲ τοῖς στίχοις, ἐν οἷς ἐπικρατοῦσιν

οὐ καθαροὶ δάκτυλοι, τὸ τῆς ταχύτητος καὶ ζωηρότητος καὶ εὐθυμίας.

Σημ. Δάκτυλος γενικώτερον λέγεται καὶ πᾶς ρυθμὸς τοῦ ἴσου γένους, ἄρα καὶ ὁ ἀνάπαιστος· ἐξ οὗ καὶ γένος δακτυλικόν τὸ γένος ἔσονται ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ ρυθμικοί. Τὸν δακτυλικὸν ρυθμὸν οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν καὶ ἡρῶσιον, διότι τὸ γνωστότατον μέτρον ἐν τῷ δακτυλικῷ ρυθμῷ, ὁ ἑξαμέτρος, ἦτο τὸ σταθερὸν σχῆμα τοῦ ἡρωικοῦ ἔπους.

§ 45. Τὰ δακτυλικά μέτρα ἐβαίνοντο ὑπὸ τῶν παλαιῶν κατὰ πόδα, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ συζυγίαν ἐβαίνοντο ὑπὸ τῶν ρυθμικῶν τὰ μεῖζονα τοῦ ἑξαμέτρου μέτρα, οἷον τὸ ἐπτάμετρον, τὸ ὀκτάμετρον καὶ τὰ συγγενῇ τοῦτοις συστήματα ἐξ ὁμοίων, σπανιώτερον δὲ καὶ βραχύτεροι στίχοι.

§ 46. Τὰ βραχύτατα κῶλα ἐν τῷ δακτυλικῷ ρυθμῷ σύγκεινται ἐκ δύο ἀσυνθέτων δακτύλων, τὰ δὲ πλείστα περιέχουσι τρεῖς, τέσσαρας καὶ πέντε πόδας. Ἐξ δὲ δάκτυλοι τότε μόνον συνάπτονται εἰς ἓν κῶλον, ὅταν εἶναι καθαροὶ δάκτυλοι κύκλιοι, ἄρα ὑπαγόμενοι εἰς τὸ ρυθμικὸν διπλάσιον γένος. Στίχοι ἐξ ἑξ ἢ πλείονων δακτύλων γνησίων, ἦτοι τετρασήμεων, διήρηνται εἰς δύο ἢ πλείονα κῶλα. Τὰ κῶλα χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τομῆς, ἥτις ἐν μὲν τοῖς κατὰ συζυγίαν βαινομένοις στίχοις καὶ συστήμασι συμπίπτει τῷ τέλει τοῦ ποδός, ἐν δὲ τοῖς κατὰ πόδα συνήθως μὲν γίνεται ἐν τῇ θέσει τοῦ ποδός, ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ τὴν πρώτην βραχείαν τῆς ἄρσεως. Τοιαύτη διάσπασις τοῦ ποδός διὰ τῆς τομῆς τοῦ στίχου παρέχει εὐάρεστον ποικιλίαν τῷ ρυθμῷ, διότι τὸ δεύτερον κῶλον ἄρχεται ἄλλως (ἀπὸ ἄρσεως) ἢ τὸ πρῶτον (ἀπὸ θέσεως).

Οὐδεὶς δακτυλικὸς στίχος δύναται νὰ τελευτᾷ εἰς καθαρὸν δάκτυλον· πᾶσα λοιπὸν δακτυλικὴ σειρὰ τελευτῶσα εἰς καθαρὸν δάκτυλον εἶναι κῶλον μεῖζονος περιόδου. Οἱ πλείστοι δακτυλικοὶ στίχοι τελευτῶσιν εἰς σπονδειακὸν δάκτυλον, ὅστις τῆς τελευταίας συλλαβῆς παντός στίχου ἀδιαφόρου οὔσης δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τροχαίου σχῆμα. Οἱ παλαιοὶ μετρικοὶ

ραϊκὸν ὀνομαζόμενον, ἅτε τιθέμενον ὡς κατακλεις ἢ ἐπω-
δὸς τῶν γαμηλιῶν ῥόδων ἦτοι τῶν ὑμεναίων τῆς Σαπφούς·
π. χ.

Ἦμεν' Ἰμήναον.

Ἦ τὸν Ἀδώνιον.

καὶ (Ἀριστοφ. Νεφ. 280)·

Πατὴρ δ' ἀπ' Ὀκεανοῦ βαρυαχέος
ὑψηλῶν ὀρέων κορυφὰς ἐπὶ
δενδροκόμους, ἵνα
τηλεφανεῖς σκοπιᾶς ἀφορώμεθα.

2ον 1000 — ὁ καλούμενος Ἀδώνιος, κῶλον συνηθέστατον
ὡς κατακλεις ἦτοι τελικὸν κῶλον δακτυλικῆς σειρᾶς· οἶον
(Εὐρ. Ἀνδρ. 1178)·

Ἦ πόλι' Θεσσαλία, διολώλαμεν,
οὐκέτι μοι γένος, οὐκέτι μοι τέκνα
λείπεται οἴκοις·

καὶ χοριαμβικῆς καὶ λογαοιδικῆς, ὥσπερ ἐν τῇ Σαπφικῇ
στροφῇ·

Ποικιλόθρον', ἀθάνατ' Ἀφροδίτα,
παῖ Διός, δολόπλοκε, λίσσομαί σε
μή μ' ἄσαισι μήτ' ὀνείαισι δάμνα,
πότνια, Σῦμον.

Καὶ τινὰ δὲ ἀποφθέγματα καὶ παροιμιώδεις φράσεις περιβέ-
βληνται τὸ Ἀδώνιον σχῆμα· οἶον· γινῶθι σεαυτὸν, βοῦς ἐπὶ
γάτρῃ, πάντα ρομιστί· β') αἱ καταληκτικαὶ εἰς συλλαβὴν
1000 — καὶ 1000 — π.

§ 49. 2. Ἡ τριποδία ἢ ὁ τρίμετρος· α') ἡ ἀκατάληκτος
1000 1000 1000, Σιμωνίδειον καὶ ἡμισπεδὲς ὀνομαζόμενον,
καὶ 1000 1000 —, ἐρόπλιος ὀνομαζόμενον. Ἡ τριποδία
αὕτη οὐδαμῶς ἢ σπανιώτατα ἀπαντᾷ μεμονωμένη. β') Ἡ
καταληκτικὴ 1000 1000 — καὶ 1000 1000 — π οὔσα τῶν ἀρ-
χαιοτάτων μέτρων καὶ ἀπαντῶσα ὡς κῶλον τῶν ἀρχαιοτά-
των δακτυλικῶν στίχων, τοῦ ἑξαμέτρου καὶ τοῦ πενταμέ-
τρου· ἀπαντᾷ δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν ὡς κῶλον ἀσυναρτήτου

στίχου καὶ ὡς προφδὸς καὶ ἐπφδὸς περικοπῆς· π. χ. ('Αρχιλ.
'Αποσπ. 102).

Εὐ τοι πρὸς ἄεθλα δῆμος ἠθορίζετο,
ἐν δὲ Βατουσιάδης·

καὶ ('Αριστοφ. Νεφ. 275)·

'Αέναοι Νεφέλαι,
ἄρθωμέν φανεραὶ δροσερὰν φύσιν εὐάγητον.

'Αλλὰ καὶ πολλάκις ἀνακυκλούμενον ἀπαντᾷ τὸ κῶλον τοῦτο·
οἶον (Εὐρ. Τρω. 1094 κ. ἐ.).

Κυανέαν ἐπὶ ναῦν
εἰναλλίαισι πλάταις,
ἢ Σαλαμῖν' ἱερὰν,
ἢ διόπορον κορυφὰν
'Ισθμιον, ἐνθα πύλας
Πέλοπος ἔχουσιν ἔδραι.

§ 50. 3. 'Η τετραποδιά· α') ἡ ἀκατάληκτος· 1^{ον} — — — — —
— — — — — καὶ 2^{ον} — — — — — τὸ μὲν 1^{ον}
σχῆμα ἀπαντᾷ ἐν δακτυλικοῖς συστήμασιν, οἶον ὡς πρῶτον
κῶλον τοῦ ἐπταμέτρου καὶ τοῦ ὀκταμέτρου. 'Ο 'Αλκμᾶν
ἐποίησεν ὅλας στροφὰς ἐκ τοιούτων στίχων·

Μῶσ', ἄγε, Καλλιόπα, θύγατερ Διός,
ἄρχ' ἐρατῶν ἐπέων, ἐπὶ δ' ἥμερον
ἔμνη καὶ χαρίεντα τίθει χορόν.

'Επειδὴ ὅμως οὐδεμία περίοδος δύναται νὰ τελευτᾷ εἰς τέ-
λειον καθαρὸν δάκτυλον, πιθανὸν εἶναι, ὅτι ἡ εἵπετο τοῖς
τρισὶ κῶλοις ὡς κατακλείς καταληκτικόν τι κῶλον, ἴσως τε-
τραποδιά καταληκτική, ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ ἀποσπασματι
τοῦ 'Ιθύκου, ἢ τὰ κῶλα ἕκαστα ἰσοδυνάμουν λογασιδικοῖς
στίχοις — — — — —. Τὸ δὲ 2^{ον} σχῆμα ἀπαντᾷ ὡς
κατακλείς μείζονος δακτυλικῆς περιόδου· οἶον (Εὐρ. Φοιν.
1498)·

Σὰ δ' ἔρις, οὐκ ἔρις, ἀλλὰ φόνος φόνος
Οἰδιπόδα δόμον ὤλεσε κραμβεῖς
αἵματι δεινῷ, αἵματι λυγρῷ.

Παρ' Ἀνακρέοντι ἀπαντᾷ κατὰ στίχον δι' ὅλης ᾠδῆς π. χ.
(Ἀποσπ. 67).

Ἄδυμελές χαρίεσσα χελιδόν'

παρ' Ἀρχιλόχῳ δ' ὡς ἐπωδός, ἐξ οὗ καὶ Ἀρχιλόχου μέτρον ὠνομάσθη.

β') ἡ καταληκτική 100—000100— καὶ 100—000
100—π, ἡ Ἀλκυονίδων μέτρον ὠνομάζομένη.

Σημ. Ἀμφότεραι αὗται αἱ τετραποδαί, ἥ τε ἀκατάληκτος καὶ ἡ καταληκτική, ἔθαινοντο κατὰ συζυγίαν (διποδαίαν).

γ') ἡ βραχυκατάληκτος 100—00011— καὶ 100—000
11—π.

δ') ἡ ἀσυνάρτητος (δικατάληκτος) 100—100— καὶ
100—100—π.

§ 51. 4. Ἡ πενταποδία α') ἡ ἀκατάληκτος 100—100—
100—100— καὶ 100—000100—000— καὶ 100—
100—100—1—1— τὸ τελευταῖον τοῦτο σχῆμα ὠνομάζεται
Σιμυρίσιον.

β') ἡ καταληκτική σπανιωτάτη οὖσα π. χ. (Πινδ. Πυθ.
Γ', 4).

Οὐρανίδα γόνον εὐρυμέδοντα γόνον.

2. Ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος.

§ 52. Τὸ συνθέστατον καὶ ἀρχαιότατον τοῦ δακτυλικοῦ
ῥυθμοῦ μέτρον εἶναι ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος ἀπαντῶν ἐν τῇ
ἀρχῇ ἤδη τῆς ποιήσεως τελείως μεμορφωμένος, ἐν τοῖς ὁμηρι-
κοῖς ἔπеси καὶ μέχρις Ἀρχιλόχου ὧν τὸ μόνον μέτρον τῆς ἐλ-
ληνικῆς ποιήσεως. Ὁ ἐξάμετρος ὠνομάζεται καὶ ἔπος ἅτε ἴσως
ἀπαγγελλόμενος κατ' ἀντιδιαστολήν πρὸς τὰ ἑξόμενα ποιή-
ματα, τὰ ἔσματα, τὰ μέλη, τὰς ᾠδὰς, καὶ ἡρωικὸν μέτρον
ἅτε ἐν χρήσει ὧν ἐν τῷ ἡρωικῷ ἔπει. Μετεχειρίζοντο δὲ αὐτὸ
κατὰ στίχον, ἐξ οὗ καὶ τὰ ποικίλα αὐτοῦ σχήματα πρὸς
μετρίασιν τοῦ ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως μονοτόνου. Ἐν

δεικνός· (παρ' Ομήρῳ ὁ λόγος τῶν συνήθων ἐξαμέτρων πρὸς τοὺς σπονδιαίζοντας εἶναι 18 : 1). Ἐκ τοῦ γενικοῦ σχήματος ἀναλυομένου παρὰγονται δύο καὶ τριάκοντα μερικά σχήματα τοῦ ἐξαμέτρου, ὧν μνείας ἄξια εἶναι τὰ ἐπόμενα τρία·

$$\alpha') \quad \underline{1} \cup \cup \underline{1} \cup \cup \underline{1} - \underline{1} \cup \cup \underline{1} \cup \cup - -$$

ὥς φάτο δακρυγέων, τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ,

ὁ ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν παλαιῶν κατερόπλιος·

β') $\frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} \frac{1}{2} -$

οὐλομένην, ἣ μυρ' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν,

ὁ ὀνομαζόμενος περιοδικός, οὐ μεγάλην χρῆσιν ἐποιούντο οἱ
περὶ Νόννον.

$$\gamma') \quad \frac{x}{2} - \frac{x}{2} \cup \cup \frac{x}{2} \cup \cup \frac{x}{2} \cup \cup \frac{x}{2} -$$

Δητοῦς καὶ Διὸς υἱός· ὁ γὰρ βασιλῆι γολωθείς,

ὁ ὀνομαζόμενος *αἰτήμα Σαπφικόν*. Στίχοι ὀλοσπώνδαιοι (ἢ σπονδειαῖοι), ἧτοι ἔχοντες πάντας τοὺς δακτύλους σπονδειακοὺς, εἶναι σπάνιοι, ἐκφράζουσι δὲ τὸ βραδὺ καὶ ἐπίμοχθον καὶ λυπηρὸν· ὀλοδάκτυλοι δέ, ἧτοι ἔχοντες πάντας τοὺς δακτύλους, πλὴν, ἐννοεῖται, τοῦ ἔκτου, καθαρούς, ἐκφράζουσι τὸ ταχὺ καὶ γοργόν καὶ εὐθυμον. Ὁ τέταρτος δάκτυλος τῶν σπονδειακῶν στίχων καὶ τῶν ἐχόντων τὴν βουκολικὴν τομὴν εἶναι συνήθως καθαρὸς. Καὶ ὁ τρίτος δάκτυλος συνήθως εἶναι καθαρὸς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὁμοιοκαταληξίας (σπονδειακῆς) τῶν δύο ἡμιστιγίων.

§ 54. Τομαὶ τοῦ ἐξάμετρου. Ὁ ἐξάμετρος ἅτε ὑπερβαί-
νων τὸ μέγεθος ἐνὸς κώλου εἶναι στίχος σύνθετος ἥτοι ἐκ δύο
τριποδικῶν κώλων $\underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}} \mid \underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}}$ ἢ ἐξ
ἐνὸς τετραποδικοῦ καὶ ἐνὸς διποδικοῦ $\underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}} \mid$
 $\underline{\text{u u}} \underline{\text{u u}}$ συγκείμενος. Τὴν δὲ ἐκ δύο κώλων σύστασιν αὐτοῦ
δεικνύει ἡ διὰ τῶν τομῶν διαίρεσις αὐτοῦ, τὴν μὲν ἐκ δύο
τριποδιῶν ἢ διὰ τῆς κατὰ τρίτον τροχαῶν τομῆς διαίρεσις
καὶ ἡ διὰ τῆς περθημιμεροῦς, τὴν δ' ἐκ τετραποδίας καὶ

Σημ. 'Η κατὰ τρίτον τροχάϊον τομή ὠνομάσθη οὕτω, διότι ὁ τρίτος δάκτυλος δι' αὐτῆς λαμβάνει ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ στίχου τὸ σχῆμα τροχάϊου $\underline{\text{U}}$.

γ') 'Η ἐφθημιμερής, ἡ μετὰ τὴν θέσιν τοῦ τετάρτου δακτύλου γινομένη $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} | \underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}$, 'Η τομὴ αὕτη εἶναι πολλῶ σπανικώτερα τῶν δύο εἰρημένων, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἱκανῶς συγχῇ παρ' Ὀμήρῳ μάλιστα ἐν 'Ιλιάδι. Οἱ Ἀλεξανδρίνοι ἐπικοί ὀλίγον ἐφίλουν αὐτήν. Ἐπιτρέπει δὲ καὶ ἡ ἐφθημιμερής τομή, ὥσπερ ἡ πενθημιμερής, τὴν χασμωδίαν. Ὁ στίχος ὁ ἔχων τὴν ἐφθημιμερῆ τομήν ἔχει ἅμα σχεδὸν πάντοτε καὶ δευτεροῦσαν τομήν ἐν τῷ δευτέρῳ ποδὶ συνηθέστατα μὲν μετὰ τὴν θέσιν, τὴν τριθημιμερῆ, σπανιώτερον δὲ μετὰ τὴν πρώτην βραχεῖαν τῆς ἄρσεως, ἥτοι τὴν κατὰ δεύτερον τροχάϊον τομήν' οἷον ('Οδ. I, 19).

Εἴμ' Ὀδυσσεύς | Λαερτιάδης, || ὃς πᾶσι δόλοισι

('Ιλ. Α, 7).

Ἀτρεΐδης τε | ἄναξ ἀνδρῶν || καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.

Σημ. α'. 'Η ἐφθημιμερής τομή ὠνομάσθη οὕτω, διότι γίνεται μετὰ τὰ ἐπὶ ἡμίση μέρη ποδὸς ἢ ἡμιπόδια (3 1/2 πόδας).

Σημ. β'. Στίχος ἄνευ οὐδεμιᾶς τῶν τριῶν τούτων κυρίων τομῶν θεωρεῖται ἡμαρτημένος.

δ') 'Η βουκολικὴ τομή ἢ διαίρεσις ἡ μετὰ τὸν τέταρτον δάκτυλον καθαρὸν συνήθως ὄντα γινομένη' αὕτη εἶναι κυρίως διαίρεσις $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} | \underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}$. 'Η τομὴ αὕτη ἡ ἐκφαίνουσα τὴν ἐκ τετραποδίας καὶ τριποδίας σύστασιν τοῦ ἑξαμέτρου εἶναι συνηθεστάτη παρὰ τοῖς βουκολικοῖς ποιηταῖς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβε, ἀλλὰ καὶ παρ' Ὀμήρῳ οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾷ. Ἀλλ' ὁ στίχος ὁ ἔχων τὴν βουκολικὴν τομήν ἔχει ἅμα καὶ τὴν ἐτέραν τῶν δύο πρώτων κυρίων τομῶν, τὴν πενθημιμερῆ ἢ τὴν κατὰ τρίτον τροχάϊον' οἷον 'Ιλ. Δ, 424.

πόντῳ μὲν τε πρώτα | πορύσσεται, | αὐτὰρ ἔπειτα
χέρσῳ ῥηγνύμενον | μεγάλα βρέμει, | ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας.

Ἡ βουκολικὴ τομὴ παρ' Ὀμήρῳ καὶ τοῖς ἐπικοῖς σπανίως κεῖται ὡς κυρία τομὴ ὁμοταγῆς ταῖς εἰρημέναις τρισί, συνήθως οὖσα δευτερεύουσα τομὴ τοῦ δευτέρου ἡμιστιχίου μετὰ τὴν κυρίαν τομὴν, τὴν πενθημιμερῇ ἢ τὴν κατὰ τρίτον τραχαῖον τοῦ ὅλου στίχου.

§ 55. Ἀπόθεσις τοῦ ἐξαμέτρου. Ὁ ἐξάμετρος περικοπύεται εἰς τελείαν λέξιν σπανιώτατα μὲν μονοσύλλαβον, συνήθως δὲ τρισύλλαβον ἢ καὶ δισύλλαβον· ἐκθλιψίς δὲ τοῦ τελικοῦ φωνήεντος οὐδέποτε ἐπιτρέπεται.

3. Ἐλευθερίαι προσφωδιακαὶ ἐν τῷ ἐξαμέτρῳ.

§ 56. Αἱ πλείσται τῶν φαινομένων αὐθαιρεσιῶν ἐν τοῖς ὁμηρικῶς καὶ ἡσιοδείοις ἔπеси περὶ τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν καὶ τὴν χασμωδίαν ἐξέλιπον μὲν ἤδη, ἐξ οὗ ἡ συγκριτικὴ γραμματικὴ κατέδειξε τὴν ἐπὶ Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου ὑπαρξίν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ δίγαμμου ἐν ἀρχῇ πολλῶν λέξεων καὶ τὴν ὀργανικὴν γένεσιν πολλῶν τύπων ἀσυνήθων, ἀλλ' οὐχ ἥττον ὑπολείπονται ἔτι φαινόμενά τινα, εἰς ὧν τὴν ἐξήγησιν κατ' ἀνάγκην προσφεύγομεν εἰς λόγους ρυθμικοὺς, ἀποδιδόντες αὐτὰ εἰς τὴν μείζονα περὶ τὴν στιχοποιίαν ἐλευθερίαν τῶν παλαιοτέρων ποιητῶν. Τοιαῦτα δὲ φαινόμενα εἶναι τὰδε·

1) Ἐπειδὴ ἡ ποσότης λέξεων τινῶν ἀντέκειτο εἰς τοὺς κανόνας τοῦ δακτυλικοῦ μέτρου, ὁ Ὅμηρος εἰσεβιάσατο αὐτὰς εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἔπη ἰσχυρότερον τονίσας τὴν θέσιν, ἐκτείνας οὕτω παρὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ τὴν γλωσσικὴν χρῆσιν τὴν ἄρχουσαν π. χ. τῶν λέξεων ἀθάνατος, ἀκάματος, πατάλας, ἀποτρέοτο, ἀποδίωμαι, ἀποπέσσει, ἀγοράσθε, πίεμενος, δρυαμένειο, θυγατέρας, θυγατέρεςσι, Ζεφυρίη, διογενὲς κ. ἄ. ἐν τισὶ δὲ ἢ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἐξαμέτρου ἔκτασις αὕτη ἐξεφράσθη καὶ διὰ τῆς γραφῆς, οἷον ἐν τῷ ἠγερέθορται, ἠερέθορται, ἠερέθεις, ἠέκομος, ὀλιγηπελίη, ὠλεσίκαρπος κλπ. ἡ ἔκτασις δ' αὕτη ἐκληροδοτήθη καὶ τῇ ὕστερον γλώσσῃ,

ὡς ἐν τῷ ἑλαφροβόλῳ, ἡγάθεος, ὑπήκοος καὶ τοῖς παραθετι-
κοῖς τοῖς εἰς ὅτερος, ὥτατος.

2) Ἡ ἔκτασις τῆς βραχείας συλλαβῆς γίνεται πολλάκις
καὶ ἐν τῇ ἰσχυροτέρᾳ τοῦ πρώτου δακτύλου θέσει· π. χ. διὰ
μὲν ἀσπίδος... (Ἰλ. Γ, 357. Η, 251)· φίλε κασιγνήτε...
(Δ, 155. Ε, 359. Φ, 308)· συνεχές... (Μ, 26)· ἐπεὶ δὴ...
(Χ, 379. Ψ, 2. Ὀδ. Δ, 13. Θ, 452. Φ, 25. Ω, 482)· τὰ
περὶ καλὰ... (Ἰλ. Φ, 352)· τό οἱ ὑπό... (Χ, 307)·
Βορέης (Ι, 5. Ψ, 195 κ. ἐξ.).

3) Καὶ ἀλλαχοῦ μετεβάλλετο ἡ φυσικὴ ποσότης συλλαβῶν
ἀλλὰ μόνον ἐκτάκτως καὶ ἐπὶ διχρόνων φωνηέντων. Ὁ Ὀμη-
ρος π. χ. ἐκτείνει τὸ ι βραχὺ ἐν τῷ ἰστίῃ, προθυμῆσαι, ὑπε-
ροπλῆσαι κ. ἄ. συστέλλει δὲ ἐν τῷ φωνηέντῳ φυλάττει δὲ
βραχείαν τὴν συλλαβὴν πρὸ τοῦ συμφώνου σκ, οἷον πρὸ τοῦ
Σκάμαρδρος, σκέπαρρον, σκεδασθέντες.

4) Μετὰ μείζονος ἐλευθερίας ἐξεστίνετο ἐν θέσει ἡ βραχεῖα
λήγουσα λέξεως α') ἡ φωνηεντόληκτος πρὸ λέξεως ἀρχομέ-
νης ἀπὸ ὕγρου συμφώνου λ, μ, ν, ρ ἢ ἀπὸ δ καὶ ἐνίοτε ἀπὸ
σ· τοῦτο δὲ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ἑτέρου τῶν
συμφώνων, ἀφ' ὧν ἤρχοντο αἱ λέξεις· β') ἡ εἰς ἀπλοῦν σύμ-
φωνον καταλήγουσα πρὸ λέξεως ἀπὸ φωνήεντος συνήθως μα-
κροῦ ἀρχομένης· τοῦτο συμβαίνει ἐν λέξεσι τρισυλλάβοις ἢ
πλειονοσυλλάβοις καὶ ἐν μονοσυλλάβοις μὴ αὐθυπάρχουσιν λε-
ξιδαῖς, οἷον δέ, τέ, με κλπ. Ἰστέον δ' ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη
ἐκτασις ὑποστηρίζεται συνήθως καὶ ὑπὸ τῆς στίξεως ἢ τῆς το-
μῆς, ἐνῶ ἡ πρώτη ἐν λέξεσι στενῶς συνδεδεμέναις ἀλλήλαις.

5) Ἑτέρα ἐλευθερία τοῦ ἔπους εἶναι ἡ ἀνοχὴ τῆς χασμω-
δίας ἐν θέσει, ἐὰν τῇ εἰς μακρὸν φωνῆεν ληγούσῃ λέξει· ἔπη-
ται λέξις ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένη. Ἡ χασμωδία αὕτη συ-
χνότατα παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντᾷ οὐ μόνον ἐν τῇ κυρίᾳ τομῇ
καὶ ἐν στίξει ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ ἀλλαχοῦ παρὰ στενῶς συ-
νημμέναις λέξεσιν.

Τὸν Ὀμηρον ἐμυμήθησαν καὶ οἱ ἐλεγειακοὶ καὶ οἱ ὕστερον

ἐπικοί περὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς χασμωδίας καὶ τῆς συλλαβικῆς ἐκτάσεως, καὶ πάντες καθόλου πάντων τῶν χρόνων οἱ ποιηταί· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐλευθερίαι αὗται δὲν ἦσαν ἐξ ἴσου πολυάριθμοι παρὰ πᾶσι τοῖς ποιηταῖς καὶ ἐν παντί γένει ποιήσεως· ἰδίως δὲ ἐν τῇ διδακτικῇ καὶ βουκολικῇ ποιήσει ἦσαν πολλῶ σπανιώτεροι ἢ ἐν τῷ ἥρωικῷ ἔπει. Οἱ δὲ περὶ τὸν Νόννον ἐντελῶς ἀπέφευγον τὴν χασμωδίαν καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς βραχείας συλλαβῆς, σπανιώτατα δὲ συνέσπελλον ἐν ἄρσει τὴν μακράν.

4. Ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος ἐν τῇ λυρικῇ.

§ 57. Ἐν τῇ λυρικῇ ποιήσει καὶ τοῖς χορικοῖς τοῦ δράματος ὁ ἐξάμετρος ἀκατάληκτος (δακτυλικῶς καὶ σπονδειακῶς τελευτῶν) σπανιώτερον ἀπαντᾷ. Μόνοι οἱ ἀρχαιότεροι λυρικοί, ὁ Ἀλκμάν καὶ ὁ Ἴβυκος, καὶ μάλιστα ὁ Τέρπανδρος ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ τούτοις ἀκολουθοῦντες οἱ νεώτεροι νόμων ποιηταί Τιμόθεος καὶ Φιλόξενος καὶ Τελέστης συχνὴν ἐποιοῦντο χρῆσιν αὐτοῦ καὶ δὴ ἐν συνεχεῖ ἐπαλληλίᾳ. Καὶ ὁ μὲν εἰς καθαρὸν δάκτυλον καταλήγων ἐξάμετρος ὀνομάζεται Ἰβύκειον μέτρον· ὁ στίχος οὗτος ἄτε στερούμενος ρυθμικῆς ἀποθέσεως δὲν ἀπαντᾷ καθ' ἑαυτὸν ἀλλὰ πάντοτε ὡς κῶλον περιόδου δακτυλικῆς· βαίνεται δὲ πιθανώτατα κατὰ συζυγίαν καὶ διήρηται εἰς τετραποδίαν καὶ διποδίαν· ὁ δὲ καταληκτικὸς (εἰς συλλαβὴν) μέτρον Χοιρίλειον ἢ Διφίλιον ὀνομαζόμενος, ἀπαντᾷ μόνον ἐν συνθέσει μετ' ἐπιτρίτων καὶ ἔχει τὸ σῆμα

— — — — —

Ἦνικά μὲν βασιλεὺς ἦν Χοῖριλος ἐν σατύροις.
Μοῦσα, σὺ μὲν πολέμους ἀπωσαμένη μετ' ἐμοῦ
(Ἀριστοφ. *Εἰρ.* 775).

Ἀενάοις ποταμοῖς ἄνθεσ' ἔ' εἰρινοῖς
(Σίμων. Ἀποσπ. 57, 2).

5. Δακτυλικά ὑπέρμετρα.

§ 58. Στίχοι δακτυλικοί μείζονες τοῦ ἑξαμέτρου ἀπαν-
τῶσι παρὰ τοῖς Δωριεῦσι χορικοῖς λυρικοῖς Ἀλκμᾶνι, Σπη-
σιγόρῳ καὶ Ἰβύκῳ καὶ παρ' Αἰσχύλῳ (σπανιώτερον παρὰ
τοῖς ἄλλοις δραματικοῖς).

Οὐδὲν τῶν δακτυλικῶν ὑπερμέτρων ἀνακυκλεῖται κατὰ στίχον, ἀλλὰ πάντα συνάπτονται τοῖς περὶ αὐτὰ στίχοις εἰς περιόδους.

Τὰ κυριώτατα σχήματα τῶν δακτυλικῶν ὑπερμέτρων εἶναι
1) ἡ ἐπταποδία καταληκτική (εἰς συλλαβήν):

Πίνεν ἐπισχόμενος, τό ῥά οἱ παρέθηκε Φόλος κεράσας
(Στησιγ. Ἀποσπ. 7).

2) ἡ ἐπταποδία ἀκατάληκτος ἢ τετράμετρος βραχυκατάληκτος·

$\zeta \cup \cup - \cup \cup \zeta \cup \cup - \cup \cup \zeta \cup \cup - \cup \cup \zeta \cup$
 $\eta \quad \zeta \cup \cup - \cup \cup \zeta \cup \cup - \cup \cup \zeta \cup \cup - \cup \cup \zeta \cup$
 $\xi \quad \mu\acute{\epsilon}\gamma\alpha \chi\rho\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\upsilon\sigma\iota\varsigma \alpha\sigma\tau\epsilon\rho\omicron\pi\acute{\alpha}\varsigma \varphi\acute{\alpha}\rho\omicron\varsigma, \omega \Delta\iota\delta\acute{\omicron}\varsigma \acute{\alpha}\mu\beta\epsilon\rho\omicron\tau\omicron\upsilon \epsilon\gamma\chi\omicron\varsigma$
 ('Αριστοφ. "Θορ. 1750).

3) ἡ ὀκταποδία καταληκτική (εἰς συνλλαβὴν) ἢ καταληκτικὸς τετράμετρος.

Δεινотάτοιn στομάτοιn πορίσασθαι ῥήματα καὶ παραπρίσματ' ἐπόν
(Ἀριστοφ. Βατρ. 875).

4) ἡ ὀκταποδία ἀκατάληκτος ἢ τετράμετρος ἀκατάληκτος.

Ἔμμοι ἐγώ, κακὸν ὄλον ὅρῳ τὸδε καὶ δέχομαι χερὶ δώμασιν ἄμοις
(*Εὐρ. Ἀλδρ. 1173*).

καὶ Τὸν μὲν ἀπ' ὑψηλῶν βραχὺν ὥκισε, τὸν δ' ἀτίταν εὐδαίμονα τεύχει
(Εὐρ. Ἡρακλ. 613).

5) ἡ ἐννεαποδία καταληκτική (εἰς δισύλλαβον) ἢ πεντά-
μετρος βραχυκατάληκτος·

— — — — — | — — — — —

Καὶ μεγαλύνομεν ἡμέτερον πατέρ·

Αἰθέρα σεμνότατον βιοθρέμμονα πάντων

(Ἀριστοφ. Νεφ. 570).

6) ἡ δεκαποδία ἀκατάληκτος ἢ πεντάμετρος ἀκατάληκτος·

— — — — — | — — — — — | — — — — —

ὦ πόλι Θεσσαλία, διολώλαμεν·

οὐκέτι μοι γένος, οὐκέτι μοι τέκνα

λείπεται οἴκοις

(Εὐρ. Ἀνδρ. 1176).

§ 59. Ἐν τισι δακτυλικαῖς περιόδοις συνάπτονται τριπο-
δικὰ καὶ τετραποδικὰ κῶλα· οἶον,

Ὅλοιτο τόδ' εἴτε σῖδαρος

εἴτ' ἔρις εἴτε πατήρ ὁ σὸς αἴτιος,

εἴτε τὸ δαιμόνιον κατεκώμασε

δῶμασιν Οἰδιπόδα

(Εὐρ. Φοιν. 350).

Ἐὰν δὲ τὸ μὲν ἡγούμενον κῶλον τελευτᾷ εἰς θέσιν, τὸ δ'
ἐπόμενον ἄρχηται ἀπὸ ἄρσεως, ἡ περίοδος φαίνεται ὅτι σύγ-
κεται ἐκ κῶλων δακτυλικῶν συνημμένων ἀναπαιστικοῖς οἶον,

ὦ πολύμοχθος Ἄρης,

τί ποθ' αἵματι καὶ θανάτῳ κατέχει

Βρομίου παράμουςος ἑορταῖς;

(Εὐρ. Φοιν. 784).

Οὐδενὶ μοιριδίᾳ τίσις ἔρχεται

ὦν προπάθῃ τὸ τίνειν,

ἀπάτα δ' ἀπάταις

ἐτέραις ἐτέρα παραβάλλομένα

πόνον, οὐ χάριν, ἀντιδίδωσιν ἔχειν.

(Σοφ. Οἰδ. Κολ. 228).

6. Ὁ ἐλεγειακὸς πεντάμετρος.

§ 60. Ὁ πεντάμετρος εἶναι συγκεκριμένος δακτυλικὸς στίχος προσελθὼν ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἑξαμέτρου τοῦ ἔχοντος τὴν πενθημιμερῆ τομὴν δις ἐπαναληφθέντος· ἄρα σύγκειται ἐκ δύο τριποδιῶν καταληκτικῶν :

— — — — — | — — — — —

κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Ὁ πεντάμετρος δὲν ἐπιτρέπει τὴν χασμωδίαν καὶ τὴν ἀδιάφορον συλλαβὴν ἐν τῷ τέλει τοῦ πρώτου ἡμιστιχίου· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἡμιστιχίῳ δὲν ἐπιτρέπεται σπονδειακὸς δάκτυλος. Τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον ἀνάγκη νὰ τελευτᾷ εἰς λέξιν τελείαν. (Ἐξαιρέσεις ἀπαντῶσι μόνον δύο· παρὰ Καλλιμάχου : ἱερὰ νῦν δὲ Διοσικουρίδων γενεήν· καί : ἡμεῖς δ' εἰς Ἑλλησπονταν ἀπεπλέομεν (Victor. III, 6. 1), αἵτινες ὅμως δικαιολογοῦνται διὰ τῆς συνθέσεως ἢ μᾶλλον παραθέσεως τῶν κυρίων ὀνομάτων).

§ 61. Ὁ πεντάμετρος δὲν ἀνακυκλεῖται κατὰ στίχον, ἀλλὰ συνάπτεται μετὰ τοῦ ἑξαμέτρου εἰς μίαν στροφὴν δίστιχον, τὴν καὶ ἀρχαιοτάτην καὶ ἀπλουστάτην τῶν στροφῶν, ὀνομαζομένην ἐλεγείον. Ὁ ἑξαμετρος τοῦ ἐλεγείου ἔχει τὰ σχήματα τοῦ ἡρώικοῦ ἑξαμέτρου, πλὴν ὅτι ὁ πέμπτος δάκτυλος πολλῶ ἐκείνου σπανιώτερον εἶναι σπονδειακός.

Τὸ ἐλεγείον λοιπὸν εἶναι σύστημα ἢ στροφή τετράκωλος, ἑκατέρου τῶν στίχων δικώλου ὄντος, τοῦ μὲν πρώτου, τοῦ ἑξαμέτρου, ἐκ δύο τριποδιῶν ἀκαταλήκτων συγκεκριμένου, τοῦ δὲ δευτέρου, τοῦ πενταμέτρου, ἐκ δύο τριποδιῶν καταληκτικῶν :

— — — — — | — — | — — — — —

— — — — — | — — — — —

ἽΩ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

§ 62. Ὁ πεντάμετρος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἡρεμον καὶ ὁμαλὸν ρυθμὸν τοῦ ἑξαμέτρου, διὰ τὴν διττὴν αὐτοῦ κατάληξιν καὶ τὸν ἀπότομον χωρισμὸν τῶν δύο βραχέων κώλων ἐκφράζει τὴν ἀνησυχίαν καὶ διέγερσιν τῆς ψυχῆς, τὸν κλύδωνα σφοδρῶν ψυχικῶν παθῶν. Ἡ σύναψις οὕτω ἀμφοτέρων τῶν στίχων ἐν τῷ ἐλεγείῳ ἀποδοίνει τὸ ἰδιάζον τῇ ἐναλλαγῇ τῶν συναισθημάτων, τῇ ὑποκειμένη τῇ ἐλεγειακῇ ποιήσει, σχῆμα.

Σημ. Πρῶτος ὁ Καλλίνος εἰσήγαγεν εἰς τὴνποίησιν τὸ ἐλεγείον, ἐξ οὗ παρέλαβον αὐτὸ οἱ τῆς πολιτικῆς ἐλεγείας ποιηταὶ Τυρταῖος, Ἀρχιλόχος καὶ Σόλων, καὶ ὁ τῆς ἐρωτικῆς Μίμνερμος, καὶ ὁ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐπιγραμματικῆς Σιμωνίδης καὶ οἱ τῆς γνωμικῆς Θέογνις καὶ Φωκυλίδης. Ἐν δὲ τῇ τραγῳδίᾳ ἐλάχιστη αὐτοῦ χρῆσις ἐγένετο, τοῦναντίον δὲ παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρίνοις ποιηταῖς ἐν τῇ σύμποτικῇ καὶ τῇ ἐρωτικῇ καὶ τῇ παραινετικῇ ποιήσει καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι τὸ ἐλεγείον ἦτο τὸ συνηθέστατον καὶ προσφιλέστατον μέτρον.

7. Σύνθεσις δακτυλικῶν ποιημάτων.

§ 63. Ἐν τοῖς δακτυλικοῖς ποιήμασι συνηθέστατα ἀπαντᾷ ὁ ἀπλούστατος συνθέσεως τρόπος, ὁ κατὰ στίχον, καὶ δὴ ἀποκλειστικῶς οὗτος καὶ μόνος, ἐὰν ὁ στίχος εἶναι ὁ ἑξάμετρος. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἑξαμέτροις, ἐὰν ὁ νοῦς τελευτᾷ ἐν ὠρισμένοις ἴσοις διαστήμασι, ἢ ἐὰν τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα ἐναλλάσσωνται, ἢ ἐὰν ἐφύμνιόν τι ἀνακυκλῆται, ἀπαντᾷ ἐνίοτε ὁ κατὰ σύστημα συνθέσεως τρόπος, πολλῶν ἑξαμέτρων συναπτομένων εἰς σύστημα (περικοπὴν ἢ στροφὴν). Ἡ κατὰ σύστημα δὲ σύνθεσις κατὰ κανόνα γίνεται, ἐὰν οἱ δακτυλικοὶ στίχοι εἶναι διάφοροι ἀλλήλων εἰς ἓν σύμπλεγμα συνημμένοι. Τὸ ἀπλούστατον καὶ ἀρχαιότατον σχῆμα τοιαύτης συνθέσεως εἶναι τὸ ἐπωδικόν, ἥτοι τὸ ἐλεγειακὸν δίστιχον καὶ τὸ ἐξ ἑξαμέτρου καὶ τετραμέτρου δίστιχον

— — — — —
— — — — —

καὶ τὸ ἐξ ἑξαμέτρου καὶ τριμέτρου καταληκτικοῦ

— — — — —
— — — — —

§ 64. Ἐκ τοῦ ἐπωδικοῦ διστίχου ἀνεπτύχθησαν αἱ τεχνικώτερον κατεσκευασμέναι στροφαὶ τοῦ εἶδους κατὰ δάκτυλον. Τὰς στροφὰς ταύτας ἀνέκαθεν ὑπαρχούσας ἐν τῇ νόμων ποιήσει τῶν κιθαρωδῶν παρέλαβον ὁ Ἀλκμάν καὶ ὁ Ἴβυκος καὶ οἱ νεώτεροι διθυραμβοποιοί. Ἐν δὲ ταῖς ᾠδαῖς τῆς δωρικῆς χορικῆς ποιήσεως οὐδαμῶς, ἐν δὲ τοῖς ἐκ ταύτης πηγᾶσσι χορικοῖς ᾄσμασι τοῦ δράματος τοιαῦται στροφαὶ οὐχὶ λίαν συχνὰ ἀπαντῶσιν.

Ἀνέκαθεν δὲ ἐν τῇ συνθέσει τῶν δακτυλικῶν ᾠμάτων ἐπεκράτησεν ἡ κατασκευὴ μακρῶν περιόδων συνεχῆ ἔχουσῶν τὸν ρυθμὸν ἄνευ μετρικῶν παύσεων· οὕτω π. χ.

- α) Οὐ τίνα φημι Σεῶν ἄτερ Ὀδυσσεύς,
οὐ βαρύντο μιν ἄνδρα γενέσθαι,
- β) οὐδὲ τὸν αὐτὸν αἰεὶ βεβᾶναι δόμον
εὐτυχίᾳ· παρὰ δ' ἄλλαν ἄλλα
μοῖρα διώκει·
- γ) τὸν μὲν ἄρ' ὑψηλῶν βραχὺν ᾤκισε,
τὸν δ' ἀτίταν εὐδαίμονα τεύχει.
- δ) Μόρσιμα δ' οὐ τι φυγεῖν θέμις·
οὐ σοφία τις ἀπώσεται·
ἀλλὰ μάταν ὁ πρόθυμος αἰεὶ πόνον ἔξει.

(Εὐρ. Ἡρακλ. 608-18 ἢ 609-19).

Ἐν Σοφ. Οἰδ. Κολ. 228-34 ἡ δακτυλικὴ στροφή ἐκ μιᾶς καὶ μόνης περιόδου σύγκειται μετὰ συνεχοῦς ρυθμοῦ διήκοντος δι' ἑξ καὶ εἴκοσι ποδῶν·

Οὐδενὶ μοιριδίᾳ τίσις ἔρχεται
ὣν προπάθῃ τὸ τίειν·
ἀπάτῃ δ' ἀπάταις
ἐτέραις ἐτέρα παραβαλλομένα
πόνον, οὐ χάριν, ἀντιδιδῶσιν ἔχειν.
Σὺ δὲ τῶνδ' ἐδράνων
πάλιν ἔκτοπος αὖθις ἄφορμος ἐμᾶς
χθονὸς ἐκθορε, μή τι πέρα χρέος
ἐμᾶ πόλει προσάψῃς.

Β'. ΑΝΑΠΑΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

§ 65. Ὁ ἀνάπαιστος $\cup \cup -$ εἶναι πούς ἰσοσύλλαβος καὶ ἰσόχρονος (τετράσημος) τῷ δακτύλῳ, ἀνήκων καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἴσον ῥυθμικὸν γένος, ἥτοι τὸ δακτυλικόν, διότι ὁ λόγος τῆς ἄρσεως πρὸς τὴν θέσιν εἶναι $2 : 2$, ἀλλ' εἰς τὸν ἀνιόντα ῥυθμὸν ἄτε ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχόμενος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα φέρει, καὶ ἀντιδάκτυλος δὲ ὑπὸ τινων ὠνομαζέτο ἄτε ἀντίστροφος ὢν τῷ δακτύλῳ. Ὁ ἀνάπαιστος, ἄτε ἀπὸ τῆς ἄρσεως ἀρχόμενος, ἐκφράζει μείζονα ἐνέργειαν καὶ ζωηρότητα. Ἡ συναίρεσις τῶν δύο τῆς ἄρσεως συλλαβῶν δίδωσι τῷ ῥυθμῷ μείζονα ἡρεμίαν καὶ σοβαρότητα, ἥ δὲ ἀνάλυσις τῆς μακρᾶς θέσεως εἰς δύο βραχείας ἐμποιεῖ μείζον πῦρ καὶ ἐμπάθειαν.

§ 66. Ὡςπερ ὁ πεντάμετρος τοῦ ἐλεγείου ἐγεννήθη ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἑξαμέτρου τοῦ τεμνομένου διὰ τῆς κυρίας τομῆς, τῆς πενθημιμεροῦς, οὕτω καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν μέτρον ἐγεννήθη ἐκ τοῦ δευτέρου μέρους αὐτοῦ

$\cup \cup \cup \cup \cup - \mid \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup -$

ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ προσοδιακοῦ καλουμένου, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου προήλθε προταχθείσης ἀνακρούσεως — $\mid \cup \cup \cup \cup \cup \cup \cup -$.

§ 67. Τὰ σχήματα τοῦ ἀναπαίστου εἶναι τέσσαρα· 1) ὁ καθαρὸς ἀνάπαιστος $\cup \cup \cup -$ 2) ὁ σπονδειακὸς ἀνάπαιστος — $\cup$ συναίρεσις τῶν δύο βραχείων τῆς ἄρσεως· 3) ὁ προκελευσματικὸς ἀνάπαιστος $\cup \cup \cup \cup$ ἀναλύσει τῆς μακρᾶς θέσεως· 4) ὁ δακτυλικὸς ἀνάπαιστος — $\cup$ συναίρεσις μὲν τῶν δύο βραχείων τῆς ἄρσεως, ἀναλύσει δὲ τῆς μακρᾶς θέσεως.

§ 68. Τῶν ἀναπαιστικῶν μέτρων τὰ μὲν ἐξ ἀρτίων ποδῶν βαίνονται συνήθως κατὰ συζυγίαν, ἥτοι δύο ἀσύνθετοι ἀνάπαιστοι συνάπτονται εἰς ἓν μέτρον ἢ μίαν βᾶσιν· ὅθεν κῶλον ἐκ τεσσάρων ἀναπαίστων ἐλέγετο δίμετρον καὶ στίχος ἐξ ὀκτῶ

ἀναπαίστων τετράμετρον· τὰ δ' ἐκ περιττῶν ποδῶν βαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μᾶλλον κατὰ πόδα, οἷον τὸ τριποδικὸν κῶλον. Τὸ κατὰ συζυγίαν βαίνεισθαι τὸν ἀναπαιστικὸν ρυθμὸν προῆλθεν ἐκ τῆς ἐν τῷ βαδίζειν χρήσεως τῶν ἀναπαίστων, ἐν ᾧ ἡ πρόβασις μόνη τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ἐλογίζετο.

§ 69. Ὁ ἀναπαιστικὸς ρυθμὸς ἰδιάζειν ἐξόχως τῷ ἐμβατηρίῳ διὰ τε τὸ ἀνιόν αὐτοῦ καὶ τὴν ἰσότητα τοῦ λόγου τῆς ἄρσεως πρὸς τὴν θέσιν. Διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιαῖται ἀναπαιστικά ἐμβατήρια ἄσματα ἄδοντες ἔβαινον εἰς τὴν μάχην καὶ αἱ ἐν τῷ δράματι κινήσεις τοῦ χοροῦ συνωδεύοντο ὑπὸ ἀναπαιστικῶν στίχων· ἀλλὰ καὶ τὰ θρηνώδη καὶ ἐπικῆδεια μέλη ἐξ ἀναπαίστων συνέκειντο εὐαρμοστούντων τῇ ὁλολογῇ αὐτῶν. Ἡ διττὴ αὕτη τῶν ἀναπαίστων χρήσις προῆλθεν ἐκ τῆς αὐλητικῆς μουσικῆς· διότι ἀνέκαθεν πρὸς αὐλὸν τὰς ἐξόδους ἐποιεῖτο ὁ στρατὸς τῶν Σπαρτιατῶν καὶ Λυδῶν· οἱ δὲ ἀρχαιοτάτοι αὐληταὶ Ὀλυμπος καὶ Κλωνᾶς καὶ Ἐχέμβροτος ἐτεχνούργουν μέλη θρηνώδη καὶ ἐπικῆδεια. Ὡς περ λοιπὸν κιθάρισις καὶ δακτυλικὸς ρυθμὸς οὕτω καὶ αὐλισις καὶ ἀναπαιστικὸς ρυθμὸς ἦσαν στενωῶς ἀλλήλοις συνδεδεμένα· ἡ δὲ σύνδεσις αὕτη ἐκ τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἐκληροδοτήθη εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως.

§ 70. Τὸ ἀναπαιστικὸν κῶλον ἅτε ἐκ τετρασήμεων ποδῶν συγχεόμενον δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ εἰκοσάσημον ἥτοι πενταποδικὸν μέγεθος (ὄρ. § 13). Τὰ ἀναπαιστικά ἄρα κῶλα εἶναι 1) ἡ διποδία (ὀκτάσημος)· 2) ἡ τριποδία (δωδεκάσημος)· 3) ἡ τετραποδία (ἐκκαίδεκάσημος)· 4) ἡ πενταποδία (εἰκοσάσημος).

§ 71. Τὸ ἀναπαιστικὸν κῶλον, δυνατόν νὰ τελευτᾷ ἥτοι ἀκαταλήκτως ἢ καταληκτικῶς, ἀναπληρουμένης τῆς ἐλλειπούσης τελευταίας ἄρσεως διὰ τονῆς τῆς προτελευταίας θέσεως· οἷον,

— — — — —
πτηνῆς ὡς ὄμμα πελει-ας,

ἢ βραχυκαταλήκτως, ἀμφοτέρων τῶν τελευταίων ἄρσεων ἀναπληρουμένων διὰ τῆς ἀμφοτέρων τῶν πρὸ αὐτῶν θέσεων ὁλον,

— — — — —

τέγγει δακρύων-ἄ-χαν.

§ 72. 1) Ἀναπαιστικός δίμετρος. Τὸ συνηθέστατον τῶν ἀναπαιστικῶν κώλων εἶναι ὁ δίμετρος ἀκατάληκτος, ἀποτελῶν τὸ κύριον συστατικὸν μέρος τοῦ τετραμέτρου καὶ τὸ θεμελιώδες στοιχεῖον τῶν ἀναπαιστικῶν συστημάτων καὶ στροφῶν. Ἐπιδέχεται ἀπανταχοῦ συναίρεσιν τῆς μακρᾶς θέσεως καὶ ἀνάλυσιν τῶν βραχείων τῆς ἄρσεως. Καὶ δίμετροι ἐκ σπονδειακῶν καὶ ἐκ δακτυλικῶν ἀναπαίστων πάντων ἀπαντῶσιν, ὁ δὲ προκελευσματικὸς μόνον ἐν μελικίς· ἡ δὲ ἐπαλληλία δακτυλικοῦ καὶ καθαροῦ ἀναπαίστου — — — — — εἶναι σπανία. Ἡ τομὴ συνήθως γίνεται μετὰ τὴν πρώτην συζυγίαν, σπανίως δὲ μετὰ τὴν πρώτην βραχείαν τοῦ τρίτου ἀναπαίστου·

Ναὸς ἀρωγὸς | τῆς Αἴαντος
(Σοφ. Αἶ. 201).

περύγων ἐρετμοῖσιν | ἐρεσσάμενοι
(Αἰσχ. Ἀγαμ. 52).

§ 73. Ὁ δὲ δίμετρος καταληκτικὸς ἢ ἀναπαιστικὸς παροϊμιακὸς — — — — — ἀποτελεῖ τὸ τελικὸν κῶλον τοῦ τετραμέτρου καὶ τῶν αὐστηροτέρων συστημάτων· ἐν δὲ τοῖς ἀπολελυμένοις ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ κατ' ἐπανάληψιν· κατὰ στίχον δὲ μετεχειρίσθη αὐτὸν ὁ Τυρταῖος ἐκ τοῖς ἐμβατηρίοις (ἀποσπ. 15 B), ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ (Κρατ. ἀποσπ. 149) καὶ ἐν τοῖς ὕμνοις (Μεσομ.). Ἡ προτελευταία μακρὰ εἶναι διὰ τῆς τῶν τῆς τετράσημος οὐδέποτε ἀναλυομένη. Κανονικὴν τομὴν δὲν ἔχει·

Ἄγετ', ὦ Σπάρτας εὐάνδρου
κούροι πατέρων πολιτῶν
(Τυρτ. ἀπ. 15).

§ 74. 2) Ἡ ἀναπαιστική τριποδία ὀνομαζομένη προσο-
διακός καὶ ἐνόπιος διὰ τὴν ἐν τοῖς προσοδίοις καὶ τοῖς ἐμ-
βατηρίοις χρῆσιν αὐτῆς· εἶναι ἀκατάληκτος καὶ καταληκτική·

$\overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup$ τὸν Ἑλλάδος ἀγαθῆς.
 $\overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \cup$ ἰήε Παι-άν.

Ἡ μὲν ἀκατάληκτος ἐν οὐδενὶ τῶν σωζομένων ἡμῖν παλαιο-
τέρων ᾠσμάτων ἀπαντᾷ· ἡ δὲ καταληκτική φαίνεται, ὅτι
ἦτο ἐν χρήσει καὶ κατὰ στίχον ἐν τοῖς προσοδίοις· οὕτω δὲ
ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ δημοτικοῦ ᾠσματος τοῦ
ὑπὸ τῶν παιδῶν ἐν Ῥόδῳ ᾄδομένου ἐν τῷ ἔαρι εἰς τὴν χε-
λιδόνα·

Ἥλθ', ἦλθε χελιδὼν
 καλὰς ὥρας ἄγουσα
 καλοὺς ἐνιαυτοὺς
 ἐπὶ γαστέρα λευκὰ
 ἐπὶ νῶτα μέλαινα

κ. ἐ. μέχρι στίχου 11.

§ 75. 3) Ὁ ἀναπαιστικός μονόμετρος ἀκατάληκτος ἀ-
παντᾷ μεμονωμένος μετὰ ζυ διμέτρων ἐν τοῖς δράμασι.

Οἱ τε μονόμετροι καὶ διμέτροι ἀναπαιστικοὶ δὲν εἶναι αὐτο-
τελεῖς, ἀλλ' ἀποτελοῦσι πάντοτε κῶλα συστήματος ἐξ ὁμοίων.

§ 76. 4) Ἡ ἀναπαιστική πενταποδία ἀκατάληκτος εἶναι
σπανιωτάτη, ἀπαξ μόνον ἀπαντῶσα ἐν Ἀριστοφ. Ἀχαρν.
285 ο 336·

$\overline{\cup} \cup \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup$
 Σὲ μὲν οὖν καταλεύσομεν, ὦ μιὰ κεφαλὴ.
 Ἀπολεῖς ἄρ' ὁμήλικα τόνδε φιλανθράκη;

§ 77. 5) Ὁ ἀναπαιστικός τετράμετρος καταληκτικός εἶναι
τὸ ἐλάχιστον οὕτως εἰπεῖν ἀναπαιστικὸν σύστημα ἢ περίοδος
δίκωλος ἐξ ἀκατάληκτου καὶ καταληκτικοῦ διμέτρου ἢ πα-
ροιμιακοῦ συγκειμένη·

$\overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup$ | $\overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup \overline{\cup} \cup$
 Ἄλλ' ἐκ τούτων ὦρα τίνα σοι | ζητεῖν καινὴν ἐπίνοιαν.
 (Ἀριστοφ. Σφ. 346).

Τοῦ τετραμέτρου τὸ πρῶτον κῶλον καταλήγει εἰς τελείαν λέξιν, συχνὰ δὲ καὶ ἡ πρώτη συζυγία. Ὁ τέταρτος ἀναπαιστος σπανιώτατα εἶναι δακτυλικός· προκελευσματικὸς δὲ οὐδαμοῦ τίθεται, ἀποφεύγεται δὲ ἡ σύμπτωσις δακτυλικοῦ καὶ καθαροῦ ἀναπαιστού — $\cup \cup \cup \cup$, πλὴν ἂν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τομῆς. Ἡ θέσις τοῦ ἐβδόμου ἀναπαιστού ἄτε τετράσημος διὰ τῆς τονῆς οὔσα οὐδέποτε ἀναλύεται· ὅταν δὲ γίνωνται πολλαὶ ἀναλύσεις τῶν θέσεων, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν βραχείων συναίρουσιν αἱ ἄρσεις· ὅλον·

— $\cup$ — — — $\cup$ — — — $\cup$ — — — $\cup \cup \cup \cup$ —

οὐδὲ πανουργῶν, οὐδὲ κατάρδων, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα διδάσκων.

(Ἀριστοφ. Ἀχ. 658).

§ 78. Ὁ τετράμετρος ἀναπαιστικὸς ἦτο ἀνέκαθεν ἐμβατήριος ρυθμός· διὸ ἀπαντᾷ ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἐμβατηρίοις τῶν Δωριέων,

Ἄγετ', ὦ Σπάρτας ἑνοπλοὶ κούροι, ποτὶ τὰν Ἄρεος κίνασιν

(Τυρτ. ἀποσπ. 16)

καὶ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ἐν τῇ ἀναπαιστικῇ παρόδῳ καὶ ἐξόδῳ τοῦ χοροῦ ἐνίοτε δὲ καὶ ὑποκριτῶν, καὶ ἐν τῇ παραβάσει καὶ ἐν ἐριστικαῖς σκηναῖς τῶν ἐπεισοδίων. Ἐκ τῶν προσδιακῶν ἁσμάτων καὶ τῶν δωρικῶν ἐμβατηρίων μετηνέχθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Σικελικὴν κωμωδίαν, πλείστην δ' αὐτοῦ χρῆσιν ἐποιήσατο ὁ Ἐπίχαρμος δύο ὅλα δράματα ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ποιήσας. Ἐκ δὲ τῆς Σικελικῆς εἰσήχθη ὁ τετράμετρος εἰς τὴν Ἀττικὴν κωμωδίαν, ἧς ἐγένετο τὸ προσφιλέστατον καὶ συχνότατον μέτρον μετὰ τὸν ἱαμβικὸν τρίμετρον. Τῶν δ' Ἀττικῶν κωμικῶν ἡριστοτέχνησεν αὐτὸν ὁ Ἀριστοφάνης, ἐξ οὗ καὶ Ἀριστοφάνειον μέτρον ἐπωνομάσθη.

§ 79. Ὑπέρμετρα ἀναπαιστικά. Τὰ ἀναπαιστικά ὑπέρμετρα ὄντα συστήματα ἐξ ὁμοίων ἀπολελυμένα ἔχουσι τὰ μὲν ἀπλουστέραν καὶ αὐστηροτέραν κατασκευήν, τὰ δὲ ποικιλωτέραν καὶ χαλαροτέραν.

§ 80. Τὰ μὲν αὐστηρότερα συστήματα ἐξ ὁμοίων ἀποτε-
λοῦνται ἐκ τριῶν ἢ πλειόνων ἀκαταλήκτων διμέτρων παρεμ-
βαλλομένου που καὶ που καὶ μονομέτρου καὶ ἐπιτασσομένου
παροιμιακοῦ ἥτοι διμέτρου καταληκτικοῦ ὡς τελικοῦ κώλου·
εἶναι λοιπὸν ὑπέρμετροι περίοδοι ἅτε ὑπερβαίνοντα τὸ μέγε-
θος τῶν μέτρων ἥτοι τῶν δικύλων περιόδων·

Δέκατον μὲν ἔτος τόδ', ἐπεὶ Πριάμου
μέγας ἀντίδικος,
Μενέλαος ἄναξ, ἦδ' Ἀγαμέμνων
διθρόνου Διόθεν καὶ δισκῆπτρου
τιμῆς ὄχυρὸν ζεύγος Ἀτρεΐδαιν
στόλον Ἀργείων χίλιοναύτην
τῆσδ' ἀπὸ χώρας
ἤραν, στρατιῶτιν ἄρωγῇν
(*Δίσχ. Ἀγαμ. 40 κ. ε.*)

Τὰ καθ' ἕκαστα κῶλα τῶν ἀναπαιστικῶν τούτων ὑπερμέ-
τρων χωρίζονται μὲν ἀπ' ἀλλήλων διὰ τομῆς, συνδέονται δὲ
ἀλλήλοις εἰς περίοδον διὰ συναφείας· χασμφθία καὶ ἀδιά-
φορος συλλαβὴ ἐντὸς τοῦ συστήματος ἐπιτρέπεται μόνον
ἐν ἰσχυρᾷ στίξει, ἐν ἐναλλαγῇ προσώπων, πρὸ ἐπιφωνημά-
των κ.τ.τ. Τὸ προκελευσματικὸν σχῆμα τοῦ ἀναπαίστου ἐν
μὲν τῇ τραγῳδίᾳ οὐδέποτε ἐπιτρέπεται, ἐν δὲ τῇ κωμῳδίᾳ
σπανίως.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν κώλων, ἐξ οὗ ἀποτελοῦνται τὰ συστήματα
ταῦτα, δὲν εἶναι ὠρισμένος, ἀλλ' αὐξάνεται ἀπεριορίστως·
οὕτω ἐν Ἀριστοφάνους Νεφέλαις 869 κ. ἐξ. ὑπάρχει σύστη-
μα ἐκ δύο καὶ ἐξήκοντα κώλων· διὸ τὰ συστήματα ταῦτα
καὶ ἀπεριόριστα καλοῦνται ὑπὸ τινων. Δυνατὸν δὲ ἐν ἐνί
ᾧσματι καὶ πλείονα τοιαῦτα συστήματα ἄνισα ἀλλήλοις
ν' ἀκολουθῶσιν ἐπάλληλα, ὥστε τὸ ὅλον ᾧσμα ν' ἀποτελεῖται
ἐκ πλειόνων ὑπερμέτρων περιόδων ἀνίσων, ὧν τὸ τέλος ἐκ-
φαίνεται διὰ τῆς καταλήξεως ἢ τῆς διακοπῆς τῆς λεκτικῆς
ἢ μελικῆς συναφείας. Τὰ τοιαῦτα δὲ συστήματα ὀνομάζον-
ται συστήματα ἐξ ὁμοίων κατὰ περιορισμοὺς ἀνίσους. Τὸ

συνθέσεως εἶδος ἐν τοῖς συστήμασι τούτοις εἶναι συνήθως μὲν τὸ κατὰ περιορισμοὺς ἀρίστους (§ 39), ἀπαντᾷ δ' ἐνίοτε καὶ τὸ κατὰ σφάειν, μάλιστα ὅταν τὰ συστήματα μεσολαβῶσι μεταξὺ λυρικῶν στροφῶν· π. χ. Αἰσχ. Ἀγαμ. 1462 κ. ἐξ. ω 1475 κ. ἐξ. ω 519 κ. ἐξ.

Στιχ. 1462 κ. ἐξ.

Αὐχεῖς εἶναι τόδε τοῦργον ἐμόν.
Μηκέτι λεχθῇ δ'
'Αγαμεμνονίαν εἶναι μ' ἄλογον·
φανταζόμενος δὲ γυναικὶ νεκροῦ
τοῦδ' ὁ παλαιὸς ὄριμλος ἀλάστωρ
'Ατρέως χαλεποῦ Σοινατῆρος
τόνδ' ἀπέτισεν
τέλεον νεαροῖς ἐπιθύσας.

Στίχ. 1475 κ. ἐξ.

Οὐδὲ γὰρ οὗτος δολίαν ἄτην
οἴκοισιν ἔθηκ';
ἀλλ' ἐμὸν ἐκ τοῦδ' ἔρνος ἀερθὲν
κ. λ. π.

Ἡ ἰσότης τῶν ῥυθμικῶν κώλων καὶ τὸ κανονικὸν τῆς κατασκευῆς αὐτῶν παρέχουσα τῷ ἀναπαιστικῷ ὑπερμέτρῳ ἤρεμόν τινα σοβαρότητα καὶ πανηγυρικότητα καθίστησιν αὐτὸ προσφορώτατον εἰς τὸν ῥυθμὸν βραδείας καὶ ἑορταστικῆς πορείας. Διὰ τοῦτο κανονικῶς ἀπαντᾷ ἐν τῷ δράματι, ἐν τῇ παρόδῳ καὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ χοροῦ καὶ τῶν ὑποκριτῶν, μάλιστα δὲ ἐν τῇ παρόδῳ τῆς τραγωδίας ἥτοι πρὸ τῶν λυρικῶν στροφῶν, οἷον ἐν Αἰσχ. Ἰκετ. 1-40. Σοφ. Αἰ. 134-171, ἢ μεταξὺ αὐτῶν, οἷον ἐν Σοφ. Ἀντ. 110. 126. 141. 155. καὶ μεταξὺ δὲ στροφῶν ἄλλων λυρικῶν ἁσμάτων παρεμβεβλημένον (μεταξὺ σύστημα) καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ. Σπανιώτερον δ' ἀπαντᾷ ἐν τῇ παρόδῳ τῆς κωμωδίας διὰ τὴν σεμνότητα αὐτοῦ· ἐν ταύτῃ ἀπαντᾷ μάλιστα ὡς κατάληξις περικοπῆς ἀναπαιστικῶν τετραμέτρων, οἷον τοῦ πρίγκους ἢ μακροῦ τῆς

παραβάσεως, ὅπερ ἀπνευστί ἀπηγγέλλετο, ἔτι δὲ ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ δράματος καὶ τῷ τέλει ἐπεισοδίου ἢ σκηνῆς καὶ ἐν ταῖς παρωδίαις τραγῳδιῶν.

§ 81. Τὰ δὲ χαλαρώτερον κατεσκευασμένα συστήματα ἐξ ὁμοίων καὶ στροφῶν δὲν ἀποτελοῦνται ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀκαταλήκτων διμέτρων καὶ μονομέτρων καὶ καταληκτικῶν διμέτρων ἥτοι παροιμιακῶν, καίτοι τὰ σχήματα ταῦτα τῶν κώλων καὶ ἐν αὐτοῖς εἶναι τὰ θεμελιώδη συστατικά μέρη, ἀλλὰ παρεμβάλλονται ἐν αὐτοῖς καὶ ἄλλα στοιχεῖα, οἷον προσοδιακὰ καὶ καταληκτικὰ διποδία (Αἴσχ. Πέρσ. 952 καὶ ἐξ.).

νυχίαν πλάκα κερσάμενος
δυσδαίμονά τ' ἀ-κτάν.

(Εὐρ. Ἀλκ. 106, τί τόδ' αὐ-δᾶς;) ἔτι δὲ καὶ στίχοι μετὰ πολλαπλῆς καταλήξεως (Εὐρ. Ἰφιγ. Ταυρ. 126 κ. ἐξ.).

Ἦ παῖ-τᾶς-λα-τοῦς,
Δίκτυνν'-οὐ-ρεῖ-α

μάλιστα δὲ ἄλλοιομετρικὰ κῶλα ὡς ἐπωδοὶ ἢ προφοδοί, οἷον τροχαϊκά, ἱαμβικά, λογαοδικὰ καὶ δοχμιακὰ (Σοφ. Ἡλέκ. 200, ἣν ὁ ταῦτα πρᾶσ-σων· 243, ὀξύτόνων γόων· Τραχ. 1009, ἀνατέτροφας ὃ τι καὶ μύση).

Ἡ διὰ τομῆς μετὰ τὴν πρώτην συζυγίαν διαίρεσις τοῦ διμέτρου παραμελεῖται πολλάκις, ἢ δὲ χρῆσις τῶν σπονδειακῶν καὶ δακτυλικῶν ἀναπαίστων εἶναι πολλῶ συχνότερα ἢ ἐν τοῖς αὐστηροτέροις συστήμασιν οὕτως, ὥστε πολλάκις ἀκολουθοῦσιν ἐπ' ἀλλήλοις πολλοὶ στίχοι ἐκ μόνων σπονδειακῶν ἀναπαίστων· ὃ δὲ προκελευσματικὸς ἀνάπαιστος εἶναι συχνός, ἐνίοτε μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ κώλῳ πολλάκις ἀνακυκλούμενος.

Ἔα, ἔα,
προδεδόμεθ' ἀνδριά τ' ἐπάθομεν·
ὃς γάρ φίλος ἦν ὑμῶν τῷ θ' ἡμῖν
ἐνέμετο πεδία παρ' ἡμῖν
παρέβη μὲν Τρᾶσιν ἀρχαίους,
παρέβη δ' ἔρκους ὀρνίθων,

ἐς δὲ δόλον ἐκάλεσε, παρέβαλέ τ' ἐμὲ παρὰ
γένος ἀνόσιον, ὅπερ ἐξότ' ἐγένετ' ἐμοί
πολέμιον ἐτράφη

(Ἀριστοφ. Ὀρν. 327 κ. ἐξ.).

Ὁ δὲ παροιμιακὸς κεῖται οὐ μόνον ὡς καταληκτικὸν κῶλον
συστήματος ἀλλὰ καὶ ἐντὸς συστήματος. Πολλάκις ὡς τε-
λικὰ κῶλα συστήματος ἀπαντῶσι καὶ ἄλλα σχήματα, οἷον
ὁ ἀκατάληκτος δίμετρος. Τὸ δὲ συνθέσεως εἶδος εἶναι νῦν
μὲν κατὰ σχέσιν ἦτοι ἀντιστροφικόν, νῦν δὲ ἀλλοιοστροφικόν·
οἷον ἀντιστροφικόν (Αἰσχ. Πέρσ. 931 κ. ἐξ.).

Ξ. Ὅδ' ἐγώ, οἰοί, αἰα-κτὸς
μέλεος γέννα γὰρ τε πατρώα
κακὸν ἄρ' ἐγενόμαν.

Χορ. Πρόσφθγγόν σοι νόστου-τάν
κακοφάτιδα βοῶν κακομέλειτον ἰάν
Μαρνανδηνοῦ θρηνητήρος
πέμψαι πολὺδακρυον ἰακ-χὴν·

ἀλλοιοστροφικόν (Σοφ. Ἡλ. 234 κ. ἐξ.).

Χορ. Ἄλλ' οὖν εὐνοίῃ γ' αὐ-δῶ
μάταρ ὥσπερ τις πι-στά,
μὴ τίκτειν σ' ἄταν ἄ-ταις.

Τὰ ἀναπαιστικά ταῦτα συστήματα ἔχοντα νῦν μὲν δύσθυ-
μον τὸ ἦθος, ἐὰν οἱ ἀνάπαιστοι εἶναι σπονδειακοί, νῦν δὲ
ἐμπαθές, ἐὰν ἔχωσι τὰ ἀναλελυμένα σχήματα, ἀπαντῶσιν
ἐν θρηνητικοῖς μέλεσι τῆς τραγωδίας, δηλ. ἐν κομμοῖς καὶ ἐν
ἀπὸ σκηνῆς ἄσμασι, σπανιώτερον δ' ἐν χορικοῖς. Συνηθέ-
στατα δὲ ἀπαντῶσι παρ' Εὐριπίδῃ. Ἐν δὲ τῇ κωμῳδίᾳ χρῆ-
σις αὐτῶν γίνεται μόνον ἐν παρωδίασι καὶ ἐν μιμήσεσι προ-
σοδικῶν ἄσμάτων τῆς παλαιότερας λυρικῆς· ἀλλὰ καὶ ἐν
χορικοῖς ἐμπαθές ἔχουσι τὸ ἦθος· οἷον ἐν Ἀριστοφ. Βατρ.
372 κ. ἐξ.).

Χίρρει νυν πᾶς ἀνδρείως
εἰς τοὺς εὐανθεῖς κόλπους
λειμώνων ἐγκρούων
καπτακώπτων
καὶ παίζων καὶ χλευάζων·

καὶ Ὅρν. 326 κ. ἐξ.

Ἔα, ἔα,
προδεδομέθ' ἀνόςιά τ' ἐπάθομεν·
ὅς γάρ φίλος ἦν, ὁμότροφα θ' ἡμῖν
ἐνέμετο πεδία παρ' ἡμῖν

κ. τ. λ.

Γ'. ΤΡΟΧΑΪΚΑ ΜΕΤΡΑ

§ 82. Ὁ τροχαῖος εἶναι πούς τρίσημος, τοῦ ἀνίσου διπλασίου ρυθμικοῦ γένους, ἥτοι τοῦ *ιαμβικοῦ*, διότι ὁ λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν εἶναι 2 : 1, δηλ. ἡ μὲν θέσις σύγκειται ἐκ δύο πρώτων χρόνων, ἡ δὲ ἄρσις ἐξ ενός, καὶ κατιόντος ρυθμοῦ, ὥσπερ ὁ δάκτυλος, διότι προηγείται μὲν ἡ θέσις, ἔπεται δὲ ἡ ἄρσις. Συνήθως μὲν εἶναι δισύλλαβος, τῆς μὲν θέσεως ἐκφραζομένης διὰ μακρᾶς συλλαβῆς, τῆς δὲ ἄρσεως διὰ βραχείας $\cup$, ἀλλ' ἡ θέσις πολλάκις ἐκφράζεται καὶ διὰ δύο βραχείων $\cup \cup$. Καὶ τὸ μὲν δισύλλαβον σχῆμα εἶναι ὁ κυρίως τροχαῖος, τὸ δὲ τρισύλλαβον (τρίβραχυ) ὀνομάζεται συνήθως *χορεῖος*. Ἐλλειπούσης δὲ τῆς ἄρσεως καὶ ἀναπληρουμένης διὰ τονῆς ἢ λείμματος, ὁ τροχαῖος λαμβάνει τὰ σχήματα $\cup$ καὶ $\cup \cup$ (ὄρ. § 10 καὶ 12).

Τὸ ἦθος τοῦ τροχαίου ρυθμοῦ δηλοῦται ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ *τροχαίου* καὶ *χορείου*· ἔχει δηλονότι ὁ ρυθμὸς ταχεῖαν καὶ ἐσπευσμένην πορείαν ἰδιάζων διὰ τοῦτο τῷ δρόμῳ καὶ τῇ ὀρχήσει· ἡ δὲ χρῆσις τοῦ χορείου ἐντείνει τὴν ζωηρότητα καὶ εὐκνησίαν· οἶον,

ἄνεχε, δίεχε, πάραγε, πάρεχε,
περιπέτεσθε,
μάκαρ μάκαρ σὺν τόγῃ
(Ἀριστοφ. Ὅρν. 1720 κ. ἐξ.).

§ 83. *Κῶλα τροχαϊκά*. Τὸ μέγεθος τῶν τροχαϊκῶν κῶλων εἶναι πενταπλοῦν, ἥτοι ἐξάσημον (διποδία), ἐννεάσημον

καὶ δὴ καὶ ἐν ἅπασιν τοῖς τροχαίοις τῆς τετραποδίας καὶ ἐν τέσσαρσιν ἢ καὶ τοῖς ἑξ τῆς ἑξαποδίας·

δς-τᾱδ'-ἔρ-δει,
 ὣ ὣ ὣ - Ἀ
 ἱπ-πεῖ-ω γένει πολεῦ-ον
 ὣ ὣ ὣ ὣ ὣ ὣ - Ἀ
 γαί-ας-ἑξ-αμ-δρῦ-σαι
 ὣ ὣ ὣ ὣ ὣ - Ἀ

Τὰ τοιαῦτα κῶλα ὀνομάζονται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν καταληξέων δικατάληκτα, τρικατάληκτα κ. ἑξ.

Διὰ τῆς ἐσωτερικῆς καταληξέως τῶν ἄρσεων καὶ τῆς τονῆς τῶν θέσεων τὸ τροχαϊκὸν μέτρον ἀποβάλλει τὴν εὐκινήσιαν καὶ ζωηρότητα προσλαμβάνον μείζονα ἀξιοπρέπειαν καὶ μεγαλειον.

§ 84. Τὰ πλεῖστα τῶν τροχαϊκῶν μέτρων βαίνονται κατὰ συζυγίαν, ἥτοι δύο τροχαῖοι διὰ μιᾶς κυρίας σημασίας συνημμένοι ἀποτελοῦσι μίαν βάσιν ἢ μέτρον· ὥστε ἡ διποδία ἀποτελεῖ ἐν μονόμετρον, ἡ τετραποδία ἐν δίμετρον, ἡ ἑξαποδία ἐν τρίμετρον, ἡ σύναψις δύο τετραποδιῶν ἐν τετράμετρον (ὄρα § 32).

Ἐν τοῖς κατὰ συζυγίαν βαينوμένοις τροχαϊκοῖς μέτροις ἡ τελευταία ἄρσις πάσης συζυγίας, ἄρα ἐν τοῖς ἀρτίου ἀριθμοῦ τροχαίοις, ἀντὶ τῆς ρυθμικῆς ἀναγκαίας βραχείας δυνατόν νὰ εἶναι καὶ μακρά· ὁ τοιοῦτος τροχαῖος ὀνομάζεται *χρηεῖος ἄλογος* ὣ -· ἐὰν δὲ τὴν μὲν ἄρσιν ἔχη μακράν, ἀναλελυμένην δὲ τὴν θέσιν ὣ -, *χρηεῖος ἄλογος τροχαιοειδής* (ὄρ. § 16).

ὥ ὣ - - ὥ ὣ - - | ὥ ὣ - ὣ ὥ ὣ ὣ Ἀ
 ὦ πάτρας Θῆθης ἔνοικοι, | λεύσσει· Οὐδῖπους ὄδε
 θέλει γὰρ ὁ θεὸς ὁρθῶς ἐσφυδωμένος.

§ 85. 1) *Τετράμετρος τροχαϊκός*. Τὸ συνηθέστατον τῶν τροχαϊκῶν μέτρων εἶναι ὁ τετράμετρος καταληκτικός, ὅστις καὶ μόνος ἀπαντᾷ ἐν συνθέσει κατὰ στίχον. Σύγκειται δὲ ὁ τετράμετρος ἐκ δύο κῶλων τετραποδικῶν, ὧν ἑκάτερον, ὡς

Τὸν τροχαϊκὸν τετράμετρον πρῶτος ὁ Ἀρχίλοχος παρα-
λαβὼν ἐκ τῶν δημοτικῶν ἐν τοῖς Διονυσίοις ἄσματων εἰσή-
γαγε μάλιστα εἰς τὰ σκωπτικὰ καὶ ἐρωτικὰ αὐτοῦ ποιήματα,
μετὰ τοῦτον δὲ ὁ Σόλων εἰς τινὰ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ
ποιημάτων (ἀποσπ. 32-35). Ὁ δὲ Ἐπίχαρμος μετεχειρίσθη
αὐτὸν ὡς τὸ κυριώτατον μέτρον, καὶ ἡ ἀρχαία δὲ κωμῳδία
μάλιστα ἐν τῇ παρῳδῇ συχνὴν ἐποίειτο χρῆσιν αὐτοῦ καὶ ἐν
τῷ ἐπιρρήματι καὶ ἀντεπιρρήματι τῆς παραβάσεως. Ἐν δὲ
τῇ τραγῳδίᾳ τῇ μὲν παλαιότερᾳ, π. χ. παρὰ Φρυγίῳ, ὁ
τετράμετρος ἦτο τὸ συνηθέστατον μέτρον τοῦ διαλόγου.
Καὶ ἐν τοῖς παλαιότεροις δὲ δράμασι τοῦ Αἰσχύλου (π. χ.
ἐν Πέρσαις) συχνὸς ἀπαντᾷ, εἴτα δ' ὑποχωρήσας τῷ τριμέτρῳ
ιαμβικῷ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς τραγικῆς μουσικῆς, ἀναφαίνεται
αὐτῷ βραδύτερον (π. χ. Σοφ. Φιλ. 1402).

§ 87. 2) Ὁ τροχαϊκὸς τετράμετρος σκάζων ἢ χωλὸς δια-
φέρει τοῦ τετραμέτρου τροχαϊκοῦ μόνον, ὅτι τὴν προτελευ-
ταίαν συλλαβὴν ἔχει μακρὰν ἀντὶ βραχείας, ἥτις οὐδέποτε
ἀναλύεται, καὶ τὸν ἕκτον τροχαῖον ῥητὸν ἦτοι καθαρὸν (οὐχὶ
ἄλογον).

— — — — — | — — — — —

Λάβετέ μοι θοιμάτια· κόψω | βουπόλου τὸν ἀφθαλμόν·
ἀμφιδέξιος γάρ εἰμι | κοῦχ' ἁμαρτάνω κόπτων
(Ἰππων. ἀποσπ. 33).

Τὸ μέτρον τοῦτο ἔνεκα τῆς ἐν αὐτῷ ῥυθμικῆς μεταβολῆς δὲν
εἶναι καθαρὸν ἦτοι μονοειδές, μετὰ τρεῖς δηλονότι ἐξασήμους
δακτυλικούς πόδας ἦτοι τροχαϊκὰς συζυγίας ἐπέρχεται εἰς
ἐξάσημος ἱαμβικὸς πούς. Ἐκ τῆς ῥυθμικῆς δὲ ταύτης μετα-
βολῆς ὠνομάσθη καὶ τὸ μέτρον σκάζων, χωλόν, λαγνοσφαγι-
κόν. Εὗρε δὲ τὸ μέτρον τοῦτο ὁ Ἰππῶναξ, ἐξ οὗ καὶ Ἰπ-
πωνάκειον ὠνομάσθη· μετεχειρίσθη δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀνάνιος,
ἀμφότεροι ἐν σκωπτικοῖς ποιήμασιν, εἴτα δὲ οἱ νεώτεροι ἱαμ-
βογράφοι.

§ 88. 3) Τετράμετροι δικατάληκτοι. Συνάψει δύο ἰθυ-

φαλλικῶν ἤτοι βραχυκαταλήκτων διμέτρων ἢ τετραποδιῶν
(ὄρα § 83)

— — — — — | — — — — —

ἢ ἀκαταλήκτου διμέτρου καὶ ἰθυφαλλικοῦ

— — — — — | — — — — —

ἀπαντῶσι παρὰ Σαπφοῖ ἐν ἀποσπάσμασιν 84 καὶ 85·

Δεῦρο δηῦτε, Μοῖ-σαι, χρύσιον λίποι-σαι·

καὶ

Ἔστι μοι καλὰ πάϊς χρυσοῖσιν ἀνθέμοι-σιν·
ἐμφέρειν ἔχουσιν μόρφαν, Κλαίς ἀγαπά-τα,
ἄντι τὰς ἔγω οὐδὲ Λυδίαν πᾶσαν οὐδ' ἐράν-ναν.

§ 89. Ὑπέρμετρα τροχαϊκά. Τὸ τροχαϊκὸν ὑπέρμετρον
προέρχεται ἐκ τῆς συνάψεως δύο ἢ πλειόνων διμέτρων ἀκα-
ταλήκτων, οἷς ἐνίοτε καὶ δὴ ὡς παρατέλειτον προσαρτᾶται
μονόμετρον, μετὰ τελικοῦ διμέτρου καταληκτικοῦ. Τὸ τρο-
χαϊκὸν ὑπέρμετρον εἶναι περιοδικὸν σχῆμα τῆς κωμωδίας
ἀνάλογον τῷ αὐστηρῷ ἀναπαιστικῷ συστήματι· π. χ.

Καὶ βοᾶτε καὶ γελαῖτ'· ἤδη γὰρ ἐξέσται τόθ' ὑμῖν
πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
εἰς πανηγύρεις θεωρεῖν,
ἐστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
συβαρίζειν,
τοῦ τοῦ κεκραγένοι

(Ἀριστοφ. *Εἰρ.* 339 κ. ἐξ.).

Ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων σύγκειται καὶ ἡ δίστιχος στροφή
τοῦ Ἀνακρέοντος (ἀποσπ. 75 B)·

Πᾶλε θεῖκή, τί δὴ με | λοξὸν ὄμμασιν βλέπουσα
νηλεῶς φεύγεις, δοκέεις δέ μ' | οὐδὲν εἰδέναι σοφόν·

καὶ εἶναι τοῦ Ἀριστοφάνους ὥδαί ἐσχηματισμέναι ἐκ πλειό-
νων αὐστηρῶς κατεσκευασμένων ὑπερμέτρων· οἷον (Βατρ.
534 κ. ἐξ.).

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρὸς ἐστὶ
νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας καὶ
πολλὰ περιπεπλευκότος,

μετακυλίνδειν αὐτὸν αἰεὶ
πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον,
μᾶλλον ἢ γεγραμμένην
εἰκὸν' ἐστάναι, λαβόνθ' Ἐν
σχῆμα· τὸ δὲ μεταστρέφεται
πρὸς τὸ μάλθακώτερον
δεξιῶς πρὸς ἀνδρός ἐστι
καὶ φύσει Θηραμένους.

"Ἐν τισι δὲ στροφαῖς τῆς κωμωδίας ἀπαντᾷ τὸ καταλη-
κτικὸν κῶλον οὐ μόνον ἐν τῷ τέλει τῆς περιόδου ἀλλὰ καὶ
ἐντὸς αὐτῆς· οἷον ἐν Ἀριστοφ. Ὀρν. 1470 κ. ἐξ. σ 1553
κ. ἐξ. σ 1694 κ. ἐξ.

Πολλὰ δὴ καὶ καινὰ καὶ θαυ-
μάσι' ἐπεπτόμεσθα, καὶ
δεινὰ πράγματ' εἶδομεν.
Ἔστι γὰρ δένδρον πεφυκὸς
ἔκτοπὸν τι καρδίας ἀ-
πωτέρω Κλειώνυμος,
χρήσιμον μὲν οὐδὲν, ἄλ-
λως δὲ δεινὸν καὶ μέγα·
τοῦτο τοῦ μὲν ἥρος αἰεὶ
βλαστάνει καὶ συκοφαντεῖ,
τοῦ δὲ χειμῶνος πάλιν τὰς
ἀσπίδας φυλλορροεῖ.

1553 κ. ἐξ.

Πρὸς δὲ τοῖς Σκιάποσιν λι-
μνη τις ἔστ', ἄλουτος οὐ
ψυχῶν γαίῃ Σωκράτης
κ. τ. λ.

1694 κ. ἐξ.

"Ἐστι δ' ἐν Φάναισι πρὸς τῇ
Κλεψύδρᾳ πανοῦργον ἐγ-
γλωττογαστῆρων γένος
κ. τ. λ.

Πρὸς δὲ καὶ ἄλλα ἐν ἄλλαις στροφαῖς στοιχεῖα ἀπαντῶσιν,
οἷον ἐν Θεσμ. 434 κ. ἐξ.

§ 90. Αἱ δὲ ἐν τῇ τραγωδίᾳ τροχαῖκαὶ στροφαὶ οὐσιωδῶς
διαφέρουσι τῶν ἐν τῇ κωμωδίᾳ, ὅτι αἱ τροχαῖκαὶ τετραπο-

δαί, αἵτινες καὶ ἐνταῦθα εἶναι τὰ ἐπικρατοῦντα στοιχεῖα πάσης περιόδου, ὥστε αἱ ἐξαποδαίαι αἱ συναπτόμεναι αὐταῖς, οὐ μόνον πάντοτε σχεδὸν τελευτῶσι καταληκτικῶς, ἀλλ' ἔχουσι καὶ ἐσωτερικὰς καταλήξεις, ὥστε πρὸς τοῖς καταληκτικοῖς καὶ βραχυκαταλήκτοις σχήμασι συχνότατα εἶναι καὶ τὰ δικατάληκτα καὶ τρικατάληκτα· σπάνια δὲ εἶναι αἱ ἀκατάληκτοι τετραποδαίαι καὶ αἱ καταληκτικαὶ τριποδαίαι· ὡς ἀλλοιομετρικὰ δὲ κῶλα ἀπαντῶσι δακτυλικά, ἱαμβικά καὶ λογαοδικά, μάλιστα δὲ ἐν τέλει περιόδου. Τὰ δὲ τροχαϊκὰ κῶλα ἔχουσι πάντας τοὺς τροχαίους ῥητούς, σπανίως δὲ ἀναλύεται ἡ θέσις. οὐδέποτε δὲ ἡ διὰ τονῆς τρίσημος μακρά. Ἡ δὲ εἰς περίοδον σύναψις τῶν κώλων εἶναι συχνή, μάλιστα παρ' Αἰσχύλῳ, ὥστε ἡ συνάφεια μεταφέρεται ἐντὸς λέξεως (ὅρ. § 27), ἐξ οὗ καὶ ἡ σύνδεσις ἀποβαίνει στενωτέρᾳ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τρισημῶν μείζων. Τὸ γένος τοῦτο τῶν στροφῶν ἔχει τὸ ἥθος σπουδαῖον καὶ ἀξιοματικόν· ἀπαντᾷ δὲ τὸ πρῶτον παρ' Αἰσχύλῳ λίαν συχνὰ καὶ μόνον ἐν χορικοῖς μέλεσιν· οἷον Εὐμέν. 321 κ. ἐξ.

- 1) Μᾶτερ, ᾧ μ' ἔτικτες ὦ - μᾶ - τερ - Νῦξ ἄμαυ-
ροῖσι καὶ δεδορκόσιν - ποι - νάν,
- 2) κλυθ'· ὁ Λα - τοῦς γὰρ ἱ - νις μ' ἄτι - μον τίθῃσιν
τόνδ' ἄφαι - ρούμενος
πτῶκα, μα - τρῶϊον ᾧ - γνισμα κύριον φόνον.
- 3) Ἐπὶ δὲ τῷ - τεθυμένῳ - τότε μέλος - παρακοπά -
παραφορὰ φρενοδα - λής,
- 4) ὕμνος ἐξ Ἑρινύων - δέσμιος φρενῶν, ἀπόρ-
μιμος, αὐτὸνὰ βροτοῖς.

Ὁ Σοφοκλῆς δὲν μεταχειρίζεται τὰς στροφὰς ταύτας, ἀναφαίνονται δὲ αὐτῆς παρ' Εὐριπίδῃ ἀλλὰ πῶς μετεσχηματισμέναι (Φοιν. 239 κ. ἐξ. Ἰφιγ. Αὐλ. 231 κ. ἐξ. 253 κ. ἐξ. 277 κ. ἐξ.).

Φοιν. 239-49 (σ 250-60)·

Νῦν δέ μοι πρὸς τειχέων

— — — — —

Θούριος μολὼν Ἀρης

— — — — —

αἶμα δάιον φλέγει	— — — — —
τᾶδ', ὃ μὴ τύχοι, πόλει	— — — — —
κοινὰ γὰρ φίλων ἄχῃ,	— — — — —
κοινὰ δ', εἴ τι πείσεται	— — — — —
ἐπτάπυργος ἄδε γὰρ,	— — — — —
Φοινίσσῃ χώρῃ. Φεῦ φεῦ.	— — — — —
Κοινὸν αἶμα, κοινὰ τέκνα	— — — — —
τᾶς κερασφόρου πέφυκεν Ἰοῦς	— — — — —
ὧν μέτεστί μοι πόνων.	— — — — —

Δ'. IAMBICA METRA

§ 91. Ὁ ἱαμβος εἶναι πρὸς τρίσημον τὴν μὲν ἄρσιν ἔχων μονόσημον, δίσσημον δὲ τὴν θέσιν· ἄρα ὁ ἱαμβος εἶναι τοῦ ἀνίσου διπλασίου ρυθμικοῦ γένους ἢ ἱαμβικοῦ ὥσπερ ὁ τροχαῖος, διότι ὁ λόγος τῆς ἄρσεως πρὸς τὴν θέσιν εἶναι 1 : 2, εἶναι δὲ ἀνιόντος ρυθμοῦ, διότι ἡ ἄρσις προηγείται τῆς θέσεως.

Τὸ θεμελιῶδες σχῆμα τοῦ ἱαμβοῦ εἶναι — —, ἀναλυομένης δὲ τῆς μακρᾶς θέσεως εἰς δύο βραχείας, ὧν ἡ πρώτη ἔχει τὴν σημασίαν, λαμβάνει τὸν παρασχηματισμὸν τριβράχεος — —.

Ὁ ἱαμβικὸς ρυθμὸς ἄτε ἀνιών εἶναι ζωηρότερος καὶ ὑψιπετέστερος τοῦ τροχαϊκοῦ· διὰ δὲ τὴν ἀνισότητά των ποδικῶν μερῶν ἔχει ταχύτεραν τὴν πορείαν καὶ ἐρεθιστικώτερον τὸ ἦθος ἢ ὁ ὁμοίως ἀνιών ἀναπαιστικὸς ρυθμὸς.

§ 92. Κῶλα ἱαμβικά. Τὰ ἱαμβικὰ κῶλα ἔχουσι πενταπλοῦν μέγεθος· 1) ἐξάσημον (διποδίαί)· 2) ἐννεάσημον (τριποδίαί)· 3) δωδεκάσημον (τετραποδίαί)· 4) πεντεκαίδεκάσημον (πενταποδίαί)· 5) ὀκτωκαίδεκάσημον (ἑξαποδίαί). Μείζον τοῦ ὀκτωκαίδεκάσημου κῶλον δὲν ἐπιτρέπεται ἐν τῷ διπλασίῳ ἤτοι ἱαμβικῷ ρυθμικῷ γένει (ὄρ. § 19).

§ 93. Τὸ ἱαμβικὸν κῶλον εἶναι ἢ ἀκατάληκτον, ἐὰν πάντων τῶν ποδῶν τὰ μέρη ἐκφράζωνται διὰ συλλαβῶν· π.χ.

— — — — — προῖα' ἐπ' ἑσχατον θράσους,

ἡ καταληκτικόν, ἐὰν ἡ τελευταία ἄρσις δὲν ἐκφράζεται διὰ συλλαβῆς, ἀλλὰ ἀναπληρῶται ὁ ῥυθμὸς διὰ τονῆς τῆς προτελευταίας θέσεως εἰς μακρὰν τρίσημον· π. χ.

υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ — ὁ παγκρατὴς Κρόνου-παῖς,

ἡ βραγυκατάληκτον, ἐὰν πρὸς τῇ τελευταίᾳ ἄρσει καὶ ἡ ἄρσις τοῦ προτελευταίου ποδὸς ἀναπληρῶται διὰ τονῆς εἰς τρίσημον μακρὰν τῆς θέσεως τοῦ τρίτου ἀπὸ τοῦ τέλους ποδός· π. χ. υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ — (ὄρ. § 21 καὶ 22).

§ 94. Δυνατὸν δὲ ἡ ἄρσις καὶ τῶν λοιπῶν ποδῶν τοῦ ἱαμβικοῦ κώλου, πλὴν τῆς πρώτης, νὰ ἐλλείπῃ, ἀναπληρουμένη διὰ τονῆς τῆς προηγουμένης θέσεως, κατὰ τὰ ἐπόμενα σχήματα·

υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —

Καὶ ἡ πρώτη δὲ ἄρσις κώλου μέσου ἢ τελικοῦ περιόδου δυνατὸν ν' ἀναπληρῶται διὰ τονῆς ἢ συνηθέστερον διὰ λείμματος·

υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ | υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 τὸν μυροποιὸν ἡρόμην-Στράτιν, εἰ κομήσει
 ('Αραχρ. ἀπ. 30)
 υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ | υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 δι' ὧτὸς ἄν-παῦρά γ' ὥς-ἡπίως-ἐννέπειν
 (Σοφ. 'Ηλ. 1438)
 υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ | υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅υ̅ —
 δι' αἰ-ῶ-νος δ' ἰυγ-μοῖσι βόσκεται κέαρ
 (Αἰσχ. Χοηφ. 26).

Τοιαῦτα σχήματα ὀνομάζονται ἀσυνάρτητα (ὄρ. § 33).

§ 95. Τὰ πλείστα ἱαμβικὰ μέτρα βαίνονται κατὰ συζυγίαν, ὥσπερ τὰ τροχαῖα· δύο δηλονότι ἱαμβοὶ ἀποτελοῦσι διὰ

μῆς σημασίας μίαν βάσιν· ἡ ἱαμβικὴ ἄρα διποδία θεωρεῖται ὡς μονόμετρος, ἡ τετραποδία ὡς δίμετρος, ἡ συναψὶς δύο τετραποδιῶν ὡς τετράμετρος (ὅρ. § 32). Ἐν τοῖς κατὰ συζυγίαν βαινομένοις ἱαμβικοῖς μέτροις ἀπαντᾷ συχνὰ ἡ ἀλογία τῆς ἄρσεως τοῦ πρώτου ἱάμβου πάσης συζυγίας·

$$\begin{array}{c} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \mid \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \mid \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \mid \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \end{array}$$

μόνη ἡ πρὸ τῆς διὰ τονῆς ἐκταθείσης θέσεως ἄρσις δὲν ἐπι-
τρέπει τὴν ἀλογίαν ἐν ἀποθέσει καταληκτικῇ·

$$\begin{array}{c} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \mid \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \mid \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \mid \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \end{array}$$

§ 96. Τῆς ἀλογίας τῆς ἄρσεως ἐπιτρεπομένης, καὶ ἐὰν ἡ θέσις εἶναι ἀναλελυμένη εἰς δύο βραχείας (χαρεῖος), ὁ ἱαμβος ἐν τοῖς κατὰ συζυγίαν βαινομένοις μέτροις λαμβάνει πρὸς τοῖς ῥητοῖς σχήμασι (— — καὶ — —) καὶ τὰ ἐπόμενα ἄλογα σχήματα, τὸ σπονδειακὸν — — καὶ τὸ δακτυλικὸν — —. Ὡς παρέκβασις δὲ τῆς αὐστηρᾶς ρυθμικῆς μετρήσεως θεωρητέα ἡ ἐν τισιν ἱαμβικοῖς μέτροις ἀντικατάστασις τοῦ ἱάμβου ὑπὸ τοῦ ἀλόγου ἀναπαίστου — — προελθοῦσα ἐξ ἀναλύσεως τῆς ἄρσεως τοῦ σπονδειακοῦ ἱάμβου· ὁ ἄλογος ἀνάπαιστος ἀπαντᾷ ἐν μὲν τῇ τραγωδίᾳ μόνον ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου καὶ ἐν κυρίοις ὀνόμασιν, ἐν δὲ τῷ διαλόγῳ τῆς κωμωδίας καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ τριμέτρου καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐτι δὲ καὶ ἐν χώραις ἀρτίαις ἥτοι θέσει (τοῖς πρώτοις ποσὶ) τῆς διποδίας· οἶον,

Ἦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὅσον
(Ἀριστοφ. Νεφ. 2)

οὐκ ἐξεκόπη πρότερον τὸν ὀφθαλμὸν λίθῳ
(Νεφ. 24)

νυνὶ δ', ὄρᾳς, πράττει τὰ μέγιστ' ἐν τῇ πόλει
(Ἑκκλ. 104)

εἰ πτωχὸς ὢν ἔπειτ' ἐν Ἀθηναίοις λέγειν
(Ἀχ. 498).

Σπανίως δὲ ἀπαντᾷ παρὰ κωμικοῖς καὶ ὁ ἄλογος προκελευ-
σματικὸς ἀναλύσει τῆς μακρᾶς τοῦ ἀλόγου ἀναπαιστού Ω Ω·

οὗτος τίς εἶ; λέγε ταχύ· τί σιγᾷς; οὐκ ἔρεῖς;

(*Ίλατ. ἀπ. 183*)

ἀλλ' ἀθάνατος. Ὁ γὰρ Ἀμφίθεος Δῆμητρος ἦν

(*Ἀριστοφ. Ἀγ. 47*).

§ 97. *Κῶλα ἱαμβικά.* 1) Τὸ βραχύτατον τῶν ἱαμβικῶν
κῶλων εἶναι ἡ διποδία ἢ τε *καταληκτική* ∪ ∟ — ἀπαντῶσα ὡς
κόμμη ἢ κατακλείς (τελικὸν κῶλον) πρὸ τριμέτρων καὶ ἄλλων
ἱαμβικῶν στίχων ἢ ἐν τοιούτοις, καὶ ἡ ἀκατάληκτος ὁμοίως
μάλιστα ὡς προφθόγος δογματικῶν περιόδων ἢ ὡς μεσφθόγος ἢ
παρατέλειτος ἐν ἱαμβικῷ συστήματι· οἶον,

1) προσέρχει,

προσέρχεται τόδ' ἐγγύς· οἶμοι μοι τάλας

(*Σοφ. Φιλ. 787*)

2) φέρω, φέρω,

τάλαινα μήτερ, ἐκ πυρᾶς παιδὸς μέλη

(*Εὐρ. Ίκέτ. 1123*).

3) ὁ πᾶς ἐμοὶ

ὁ πᾶς ἂν πρέποι | παρῶν ἐννέπειν | τάδε δίκαια χρόνος

(*Σοφ. Ἡλ. 1253*)

4) Πλείους σκόπει. Καὶ δὴ σκοπῶ·

τί δῆθ' ὄρᾳς;

πολὺ πλείονας νῆ τοὺς θεοὺς.

§ 98. 2) Ἡ *τριποδία ἀκατάληκτος* εἶναι *σπανιωτάτη*,
ἅπαξ μόνον ἀπαντῶσα ὡς κῶλον ἐν τῷ ἰσοκῶλῳ στίχῳ τοῦ
Ἀνακρέοντος (ἀποσπ. 23)·

ᾠ ραννὲ δὴ λίαν | πολλοῖσι γὰρ μέλει·

καὶ ὡς *προφθόγος* πρὸ *δογματικῶν* καὶ *λογαιοδικῶν* στίχων·

τέκνων ἐμῶν φύλαξ | ὀλέθριον κοίταν.

(*Εὐρ. Ἑκ. 1083*)

τί τῶνδ' ἄνευ κακῶν;

∪ ∟ ∪ ∟ ∪ ∟

πῶς λιπόντας γένωμαι

∟ ∪ ∪ — ∪ —

συμμαχίας ἀμαρτιῶν;

∟ ∪ ∪ — ∪ —

(*Αἰσχ. Ἀγ. 198 κ. ἐξ.*).

Ἡ *ιαμβική ἀκατάληκτος* τριποδία παρ' Ἀλκμᾶνι καὶ Σιμωνίδῃ ἔχει τὴν ἄρσιν τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ἰάμβου ἀδιάφορον ἥτοι ἄλογον — — — — —

ἀλλ' οὐ τὰν Ἄρτεμιν | τὰν αἰὲν ἀδμήταν.

§ 99. 3) Ἡ *ιαμβική καταληκτική* τριποδία καὶ *ιαμβικὸν πενθημιμέρες* καλουμένη, ἔχουσα τὸ διττὸν τοῦτο σχῆμα

— — — — — καὶ — — — — —

ἅπαντ' ὡς μεμονωμένον κῶλον μεταξὺ μειζόνων στίχων ἢ ὡς προωδικὸν καὶ ἐπωδικὸν μειζόνων περιόδων· οἶον,

πάριτ' ἐς τὸ πρόσθεν,

πάριθ', ὡς ἂν ἐντὸς ᾗτε τοῦ καθάρματος

(Ἀριστοφ. Ἀχ. 43)

φρόντιζε δὴ καὶ διάθροι' | πάντα τρόπον τε σαυτὸν

στρόβει πυκνώσας·

ταχὺς δ' ὅταν εἰς ἄπορον πέσης,

ἐπ' ἄλλο πῆδα.

(Ἀριστοφ. Νεφ. 700)

Σπανίως δὲ ἅπαντ' δις καὶ τρίς ἀνακυκλουμένη·

νέων τ' αἰοδαί | χορῶν τε μολπαί

(Εὐρ. Ἡρκλδ. 781)

ἄλις ἀφύης μοι· | παρατέταμαι γάρ | τὰ λιπαρὰ κάπτων

(Ἀριστοφ. ἀποσπ. 421).

§ 100. 4) Ὁ *δίμετρος ιαμβικὸς ἀκατάληκτος* ἅπαντ' ἐν τοῖς καλοῖς χρόνοις οὐχὶ κατὰ στίχον ἀλλὰ μόνον ὡς κῶλον περιόδου ἢ συστήματος·

ἢ τοῦ· ἐταίρους τοῦ Φιλωνίδου ποτ' ἐν Κορινθῷ

ἔπεισεν ὡς ὄντας κάπρους

(Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 304).

Δήμητερ, ἀγνῶν ὀργῶν

ἄνασσα, συμπαράσταται,

καὶ σῶζε τὸν σαυτῆς χορὸν

καὶ μ' ἀσφαλῶς πανήμερον

παῖσαι τε καὶ χορεῦσαι.

Καὶ πολλὰ μὲν γέλοιά μ' εἰ-

πεῖν, πολλὰ δὲ σπουδαῖα, καὶ

Ὁ μὲν θεῶν μάχεσθαι,
πάρεστι γάρ, μαχέσθω.

φεύγομεν ἐκ προσώπων,
μή σ' ἐκπερῶν ὁ πρέσβυς
οὐλῇ κατιθῇ . . .
βατηρίῃ καλύψῃ.

σύ μοι ποδαγὸς ἀθλία γενοῦ

§ 103. 7) Ο *ιαμβικός τρίμετρος* ἀκατάληκτος εἶναι τὸ συνηθέστατον μετὰ τὸν δακτυλικὸν ἐξάμετρον μέτρον παρὰ τοῖς παλαιοῖς. Σύγκειται ἐκ τριῶν *ιαμβικῶν* μέτρων ἢ συζυγιῶν ἐπιδεχόμενος ἄλογον μὲν μακρὰν ὡς ἄρσιν ἐν ταῖς περιτταῖς χώραις, ἥτοι τῷ πρώτῳ, τῷ τρίτῳ καὶ τῷ πέμπτῳ ποδί, ἀνάλυσιν δὲ τῆς μακρᾶς θέσεως ἐν πάσαις πλὴν τῆς ἑκτῆς, ὡσαύτως δέ, ἀλλὰ σπανιώτερον, καὶ τὸν ἀναπαιστικὸν ἱαμβὸν μάλιστα ἐν τῇ ἀρχῇ.

Ὁ τρίμετρος διήρηται μὲν κυρίως οὐχὶ εἰς δύο κῶλα, ὥς-
περ ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος, ἀλλ' εἰς τρεῖς βάσεις ἢ μέτρα,
ἀλλ' ὅμως κατὰ μίμησιν ἐκείνου διήρηται πῶς καὶ αὐτός εἰς

δύο κῶλα διὰ τῆς πενθήμερου τομῆς, τῆς μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ τρίτου ποδός,

σ 1 0 — σ | 1 0 — σ 1 0 —
οὐ μοι τὰ Γύγαι | τοῦ πολυχρύσου μέλει
(*Ἀρχιλ.* ἀποσπ. 25).

ἢ διὰ τῆς ἐφθήμερου, τῆς μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ τετάρτου ποδός,

σ 1 0 — σ 1 0 | — σ 1 0 —
ὦ κοινὸν αὐτάδελφον | Ἰσμήνης κάρα
(*Σοφ.* *Ἀντ.* 1)
ἄριστα Γῆ μέλαινα, | τῆς ἐγὼ ποτε
(*Σόλ.* ἀποσπ. 36)
ὦ πολλὰ μὲν τάλαινα, | πολλὰ δ' αὖ σοφῇ
(*Δισχ.* *Ἀγαμ.* 1295).

Κ

Ὁ τρίμετρος ἱαμβικός καὶ ἀπλῶς τρίμετρον ὀνομαζόμενος ἐφευρέτην ἔχει τὸν Ἀρχιλόχον καὶ παρὰ τοῦτω τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἱαμβογράφοις ἐν τῇ σκωπτικῇ ποιήσῃ (ἐξ οὗ πιθανῶς ὠνομάσθη ὁ ἱαμβος, παρὰ τὸ *ἰάπτειν* = σκώπτειν): εἶτα δ' ἐν τῇ κωμῳδίᾳ γίνεται τὸ ἐπικρατοῦν τοῦ διαλόγου μέτρον, καὶ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ ὁμοίως καὶ τῷ σατυρικῷ δράματι· ἐν δὲ τῇ λυρικῇ σπανία εἶναι ἡ χρῆσις αὐτοῦ. Κατὰ τὰ γένη τῆς ποιήσεως ἔχει ἐν τῇ κατασκευῇ αὐτοῦ διαφορὰς τινάς·

α') Παρὰ μὲν τοῖς ἱαμβογράφοις σπανιώτερον ἔχει ἀλόγους τὰς ἄρσεις, συνήθως μίαν μόνην ἐν τῷ στίχῳ, καὶ τὰς ἀναλύσεις σπανίας ἐν ἀρχῇ μόνον πολυσυλλάβων λέξεων ἀπαξ ἐν τῷ στίχῳ, τομὴν δὲ πάντοτε σχεδὸν τὴν πενθήμερεν (παρ' Ἀρχιλόχῳ ἐν πεντήκοντα στίχοις ὁκτώ καὶ τεσσαράκοντάκις).

β') Παρὰ δὲ τοῖς τραγικοῖς κατ' ἀρχὰς αὐστηρότερος ὢν ὁ τρίμετρος τὴν κατασκευὴν, ὕστερον χαλαρώτερος γίνεται· οἱ σπονδειακοὶ ἱαμβοὶ ἀντικαθιστᾷσι συχνότερον τοὺς καθαρούς, δις κατὰ μέσον λόγον ἐν τῷ στίχῳ, αἱ δὲ ἀναλύσεις τῶν θέσεων εἶναι σπανιώτεραι μὲν ἐν τῇ ἀρχαιστέρᾳ τραγῳ-

δίᾳ, συχνότεραι δ' ἐν τῇ νεωτέρᾳ· ὁ δὲ ἀναπαιστικός ἱαμβος ἐπιτρέπεται μόνον ἐν κυρίοις ὀνόμασιν, ἢ καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσι μόνον ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου. Συνηθεστέρα τομὴ εἶναι ἢ πενθμιμερής, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ στίχοι οὐδετέραν τῶν τομῶν ἔχοντες. Ἐκθλιψίς ἐν τέλει τοῦ τριμέτρου μόνον παρὰ Σοφοκλεῖ ἀπαντᾷ ἐνιαχοῦ.

γ') Ἐν δὲ τῇ κωμῳδίᾳ ὁ τρίμετρος στερεῖται πολλάκις τομῆς, ἔχει δὲ συχνότεραν τὴν ἀνάλυσιν τῆς μακρᾶς θέσεως καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν τοῦ ἱάμβου σχῆμα ἀπανταχοῦ πλήν τῆς ἑκτῆς χώρας δέχεται, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ προκελευσματικὸν σχῆμα.

δ') Ἐν δὲ τῷ σατυρικῷ δράματι ὁ τρίμετρος ἐπέχει τὸ μέσον μεταξὺ τοῦ ἐν τῇ τραγωδίᾳ καὶ τοῦ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ.

§ 104. 8) Ὁ ἱαμβικός τρίμετρος σκάζων ὁ καὶ χωλίαμβος καὶ Ἰππωγάκτειος στίχος καλούμενος διαφέρει τοῦ τριμέτρου ὀρθοῦ, ὅτι ἔχει τὴν τελευταίαν ἄρσιν ἥτοι τὴν προτελευταίαν συλλαβὴν μακράν·

— — — — —

τί τῷ τάλαντι Βουπάλῳ συνοικησας ;

(Ἰππων. ἀπισπ. 12 B).

Ὁ τρίμετρος σκάζων, διὰ τὴν ἀνάκλασιν τοῦ ῥυθμοῦ ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ ὀνομασθεὶς οὕτω, ἦτο πρόσφορος τῇ σκωπτικῇ ποιήσῃ καὶ ἐν αὐτῷ ἐποίησαν τοὺς ἱάμβους αὐτῶν οἱ ἀρχαῖοτεροι ἱαμβογράφοι· παρὰ δὲ τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον ποιηταῖς εἶναι λίαν σύνηθες μέτρον ἐν τοῖς διηγηματικοῖς καὶ διδακτικοῖς ποιήμασι, μάλιστα δ' ἐν τῇ μυθοποιᾷ. Ὁ χωλίαμβος τοῦ μυθοποιοῦ Βαβρίου δεικνύει τὴν ἀπὸ τῆς ποσωτικῆς εἰς τὴν τονιστικὴν στιχοιργίαν μετάβασιν, τονιζομένης πάντοτε τῆς προτελευταίας συλλαβῆς·

Ἀνὴρ Ἀθηναῖός τις ἀνδρὶ Θηβαίῳ
κοινῶς ὑδεύων ὥσπερ εἰκὸς ὤμλει.

Σημ. Ἐκ τοῦ τριμέτρου σκάζοντος προῆλθεν ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις ὁ

δωδεκάσυλλαθος πολιτικός ἤτοι δημῶδης στίχος, στερούμενος παντελῶς τῆς προσφθίας καὶ ἔχων κανονικῶς τετονισμένην τὴν προτελευταίαν συλλαβήν·

"Αναξ βασιλεῦ, σοῦ πεσόντος οὐ φέρω
καὶ μὴ φέρων τὸ πάθος αὐτὸς θακρῶ
καὶ θακρῶν τὸ φίλτρον εἰς σὲ δεικνύω·

(Τῆτ. κλιμακωτοὶ στίχοι).

"Εσῶσε λαὸν | θαυματουργῶν Δεσπότης . . .

"Ηνεγκε γαστήρ | ἡγιασμένη Λόγον . . .

"Εδείξεν ἀστήρ | τὸν πρὸ ἡλίου Λόγον . . .

(Ιωάν. Δαμασκ. κατ. ἰαμβ.).

§ 105. 9) 'Ο ἰαμβικός τρίμετρος καταληκτικός — — — — —
— — — — — ἀπαντᾷ παρ' 'Αλκμᾶνι ἀποσπ. 74·

Κλῖναι μὲν ἐπὶ καὶ τόσαι τράπεζαι
μακωνίδων ἄρτων ἐπιστέφοισαι,
λίνῳ τε σασάμῳ τε κῆν πελίχναις
πέδεσαι χρυσόκλλα·

ἀποσπ. 75·

"Ηδὴ παρέξει πυάνιον τε πόλτον
χίδρον τε λευκὸν κηρίαν τ' ὀπώραν.

παρ' 'Αρχιλόχῳ ἀποσπ. 101·

πολλὰς δὲ τυφλὰς ἐγγέλυας ἐδέξω·

ἀποσπ. 102·

ὕψ' ἠδονῆς σαλευμένη κορίωνη·

παρ' 'Αλκαίῳ δὲ καὶ Σαπφοῖ ὡς κῶλον συστήματος· οἶον
'Αλκ. ἀποσπ. 102·

"Εγὼ μὲν οὐ δέω ταῦτα μαρτυρεῦντας.

Σαφφ. ἀποσπ. 103·

Χαίροισα νόμῳ, χαίρετω δ' ὁ γάμβρος·

καὶ ἐν Σοφοκλ. 'Ηλ. 1276 κ. ἐξ.

Τί μὴ πονήσω; μὴ μ' ἀποστερήσης
τῶν σῶν προσώπων ἄδονάν μεθέσθαι.

§ 106. 10) 'Ο ἰαμβικός τετράμετρος ἀκατάληκτος ἀπαν-
τᾷ παρὰ τοῖς λυρικοῖς ποιηταῖς καὶ ἐν τοῖς μέλεσι τῆς τρα-
γῳδίας.

§ 107. 11) Ὁ *ιαμβικός τετράμετρος καταληκτικός* εἶναι τῶν συνηθεστάτων μέτρων τῆς παλαιᾶς ποιήσεως, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἀνάγων εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν, ἐξ ἧς ὁ Ἰππῶναξ μετέγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν τεχνικὴν ποίησιν, διὸ καὶ Ἰππωνά-
κτειον μέτρον καλεῖται. Μεγίστην δὲ χρῆσιν αὐτοῦ ἐποίησατο ἡ κωμῳδία, ἡ δὲ τραγῳδία οὐδεμίαν. Σύγκειται δὲ ἐκ δύο κώλων, τοῦ μὲν πρώτου διμέτρου ἀκαταλήκτου, τοῦ δὲ δευτέρου διμέτρου καταληκτικοῦ, χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ τομῆς·

σ ε υ υ — σ ε υ — | σ ε υ — υ υ υ
Εἴ μοι γένοιτο παρθένος | καλὴ τε καὶ τέρπεινα
(Ἰππ. ἀποσπ. 90 B).

Ἡ προτελευταία συλλαβὴ ἅτε διὰ τῆς τρίσημος οὐδέποτε ἀναλύεται, ἡ δὲ θέσις τοῦ τετάρτου ποδὸς σπανίως ἀναλύεται· τὸ σπονδειακὸν καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν σχῆμα τοῦ ἱάμβου ἐπιτρέπεται ἐν ταῖς περιτταῖς χώραις πλὴν τῆς ἐβδόμης· τὸ δὲ ἀναπαιστικὸν ἐν τῷ διαλόγῳ τῆς κωμῳδίας ἀπαντᾷ συχνότερον ἢ ἐν τῷ τριμέτρῳ, ἥτοι ἐν πάσαις ταῖς χώραις πλὴν τῆς τετάρτης (σπανίως ἀπαντῶν) καὶ τῆς ἐβδόμης. Ἡ τομὴ συχνὰ παραμελεῖται μάλιστα ἐν τῷ διαλόγῳ.

Σημ. Ἐκ τοῦ ἱαμβικοῦ τετραμέτρου καταληκτικοῦ δογματίσθη ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ὁ πεντεκαίδεκασύλλαβος πολιτικός στίχος, ὁ παντελῶς μὲν καὶ οὗτος, ὥσπερ ὁ δωδεκασύλλαβος, στερούμενος προσωδίας, ἔχων δὲ πάντοτε τὴν τε προτελευταίαν τοῦ στίχου συλλαβὴν καὶ τὴν τελευταίαν ἢ τὴν τρίτην πρὸ ταύτης τοῦ πρώτου κώλου τετονισμένην·

τὰ τῶν βαρεῶρων γράφουσι | λογύδρια ταῖς βίβλοις.
Ὁ στίχος ἔχει κανονικῶς τομὴν μετὰ τὴν ὀγδόην συλλαβὴν, δι' ἧς χωρίζεται εἰς δύο κῶλα· οἷον (Γζέζ. Χιλ. 247)·

τὰ τῶν βαρεῶρων γράφουσι | λογύδρια ταῖς βίβλοις,
οὐ μὴν δὲ γράφομεν ἀπλῶς | τὰς λέξεις διὰ στίχων,
ἀλλὰ καὶ ἀναρμόνιον | σαφῶς ὀρθογραφῶσω,
εἰς δεκαπέντε συλλαβὰς | τὸν στίχον περιπλέξω.

(Mullach conject. Byzant. σελ. 28).

§ 108. Ἰπέρμετρα ἱαμβικά. Τὰ ἱαμβικά ὑπέρμετρα ἢ συστήματα ἀποτελοῦνται, ὥσπερ τὰ ἀναπαιστικά, ἐκ δύο ἢ

πλειόνων ἀκαταλήκτων διμέτρων καὶ ἐνὸς καταληκτικοῦ·
πολλάκις δὲ παρεντίθεται τοῖς διμέτροις κώλοις ὡς παρατέ-
λευτον μονόμετρος· οἶον,

Ἦττήμεθ', ὦ κινοῦμενοι,
πρὸς τῶν θεῶν· διέξασθέ μου
σοῖμάτιον, ὡς
ἐξαυτομολῶ πρὸς ὑμᾶς
(Ἀριστοφ. Νεφ. 1103 κ. ἐξ.).

Τὰ καθ' ἕκαστα κῶλα συνδέονται μὲν ἀλλήλοις διὰ συνα-
φείας, χωρίζονται δὲ κανονικῶς διὰ τομῆς.

Τὸ ρυθμικὸν τοῦτο σχῆμα ἀπαντᾷ συνηθέστατα ἐν τῇ κω-
μῳδίᾳ συνημμένον στενῶς εἰς σύμπλεγμα ἱαμβικῶν τετραμέ-
τρων, μάλιστα δ' ἐν ἐριστικαῖς σκηναῖς (Ἀριστοφ. Ἰπ. 367
καὶ ἐξ.).

Κλ. Οἶόν σε δῆσω 'ν τῷ ξύλῳ.
'Αλλ. Διώξομαί σε δειλίᾳς.
Κλ. Ἦ βύρσα σου θρανεύσεται.
'Αλλ. Δερῶ σε θύλακον κλοπῆς.
Κλ. Διαπατταλευθήσῃ γασμαί.
'Αλλ. Περικόμματ' ἐκ σοῦ σκευάσω.
Κλ. Τὰς βλεφαρίδας σου παρατιλῶ.
'Αλλ. Τὸν πρηγορεῶνά σου κατατεμῶ.
Δημ. Καὶ νῆ Δί' ἐμβαλόντες αὐ-
τῷ πάτταλον μαγειρικῶς
εἰς τὸ στόμ', εἴτα δ' ἔνδοθεν
τὴν γλῶτταν ἐξείραντες αὐ-
τοῦ σκεψόμεσθ' εὖ κἀνδρικῶς
κεχηνότος
τὸν πρωκτόν, εἰ χαλαρᾷ.

§ 109. Ἐν ταῖς ἱαμβικαῖς στροφαῖς τῆς λυρικῆς καὶ τῆς
κωμωδίας τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα εἶναι ὀλίγιστα (τρίμετρα
καὶ διμέτρα καταληκτικὰ καὶ μονόμετρα ἀκατάληκτα). Ὁ
Ἀρχιλόχος τρίμετρον καὶ διμέτρον συνεοῖ εἰς δίστιχον (ἑπω-
δικὴν) στροφὴν, οἷον ἄποσπ. 88·

ὦ Ζεῦ πάτερ, Ζεῦ, σοὶ μὲν οὐρανοῦ κράτος,
σὺ δ' ἔργ' ἐπ' ἀνθρώπων ὄραξ.

Ἀπλᾶ τὴν κατασκευὴν εἶναι καὶ τὰ ὑπέρμετρα τὰ ὄντα ἀπομιμήσεις παλαιῶν καὶ δημοτικῶν θρησκευτικῶν ᾠσμάτων ἐν τῇ κωμῳδίᾳ· τοιοῦτον π. χ. εἶναι τὸ ὀκτάκις ἀνακυκλούμενον τρίκωλον (ἐκ δύο διμέτρων καταληκτικῶν καὶ ἐνὸς τριμέτρου ἀκαταλήκτου συνηνωμένων συγκείμενον) τὸ ἐν Ἀριστοφάνους Βατράχοις 416 καὶ ἐξῆς·

Βούλεσθε δῆτα κοινῇ
σκόψωμεν Ἄρχεθμον,
ὃς ἐπείτης ὢν οὐκ ἔφυσε φράτορας
νυνὶ δὲ δημαγωγεῖ
ἐν τοῖς ἄνω νεκροῖσι,
κᾶστιν τὰ πρῶτα τῆς ἐκεῖ μοχθηρίας

κ. τ. λ.

τὸ ἐν Ὀρν. 1755-58 καὶ 1759-62 τετράκωλον (ἐκάστον κῶλον ἐκ διμέτρου ἀκαταλήκτου καὶ διμ. προκαταλήκτου)·

Ἐπεσθε νῦν γάμοισιν, ᾧ | φῦλα πάντα συννόμων
περοφόρ', ἐπὶ δάπεδον Διὸς | καὶ λέχος γαμήλιον.
Ὅρεξον, ᾧ μάκαιρα, σὴν | χεῖρα καὶ πτερῶν ἐμῶν
λαβοῦσα συγχόρευσον· αἶ | ρων δὲ κουφῶ σ' ἐγώ·

τὸ ἐν Βατράχοις 384-393 πεντάκωλον (τὰ τέσσαρα πρῶτα κῶλα δίμετρα ἀκατάληκτα, τὸ δὲ πέμπτον δίμετρον καταληκτικόν)·

Δήμητερ ἀγνῶν ὀργίων
ἄνασσα, συμπαρασάτει
καὶ σῶζε τὸν σαυτῆς χορόν·
καὶ μ' ἀσφαλῶς πανήμερον
παῖσαι τε καὶ χορεῦσαι·
Καὶ πολλὰ μὲν γέλοιά μ' εἰ-
πεῖν, πολλὰ δὲ σπουδαῖα, καὶ
τῆς σῆς ἐορτῆς ἀξίως
παῖσαντα καὶ σκώψαντα νι-
κήσαντα ταινιοῦσθαι·

τὸ ἐν Βατρ. 397 κ. ἐξ. πεντάκωλον (δύο τρίμετροι καταληκτικοί, μονόμετρος, δίμετρος ἀκατάληκτος καὶ δίμετρος καταληκτικός)·

"Ιαχε πολυτίμητε, μέλος ἑορτῆς
ἤδιστον εὐρύων, δεῦρο συνακολουθεῖ
πρὸς τὴν Σεόν,
καὶ δεῖξον ὡς ἄνευ πόνου
πολλὴν ὁδὸν περαινείς.

Μακροτέρως στροφάς ἐκ πλείονων περιόδων κατασκευάζει ὁ
'Αριστοφάνης ὡς ἐπικρατοῦν στοιχεῖον ὑποτιθεῖς τὸν δίμετρον,
τὸν τε *καταληκτικὸν* καὶ τὸν *ἀκατάληκτον*, νῦν μὲν ἐν τρικώ-
λοις ἢ πλειονοκόλοις περιόδοις, οἷον ἐν 'Αχαρν. 1008-1017·

1. X. Ζηλῶ σε τῆς εὐδουλίας,
μᾶλλον δὲ τῆς εὐωχίας,
ἄνθρωπε, τῆς παρού-σης.
2. Δ. Τί δῆτ', ἐπειδὴν τὰς κίχλας
ὀπτωμένας ἴδῃ-τε;
3. X. Οἴμαί σε καὶ τοῦτ' εὖ λέγειν.
Δ. Τὸ πῦρ ὑποσκάλευ-ε.
4. X. "Ηκουσας ὡς μαγειρικῶς
κομφῶς τε καὶ δειπνητικῶς
αὐτῷ διακονεῖ-ται·

νῦν δ' ἐν τῷ δικώλῳ σχήματι τοῦ τετραμέτρου· σπανιώτερον
δὲ τὸν *προκατάληκτον* ἐν ἀσυναρτήτοις περιόδοις· οἷον ἐν
Λυσιστρ. 256 κ. ἐξ.

"Η πολλὰ ἄελπτά γ' ἐστὶν ἐν τῷ μακρῷ βίῳ, φεῦ!
ἐπεὶ τίς ἂν ποτ' ἤλπισ', ὦ Στρυμόδωρ, ἀκοῦσαι·
οὐ γὰρ μὰ τὴν Δήμητρ' ἐμοῦ ζῶντος ἐγγανοῦνται.

'Ο δὲ *τρίμετρος* καὶ ὁ *μονόμετρος* εἶναι παρ' 'Αριστοφάνει
σπανιώτεροι.

'Αλλοιομετρικὸν δὲ στοιχεῖον ἐν ἱαμβικαῖς στροφαῖς ἀπαντᾷ
τὸ *λογαυδικὸν προσοδιακόν* ὡς τελικὸν ἐκάστου συστήμα-
τος τῆς στροφῆς, οἷον ἐν 'Αχαρν. 836-59·

1. Εὐδαιμονεῖ γ' ἄνθρωπος. Οὐκ ἤκουσας οἳ προβαίνει
τὸ πρᾶγμα τοῦ βουλευματος; καρπώσεται γὰρ ἀνὴρ
ἐν τάγορᾳ καθήμενος·
κἂν εἰσὶ τις Κτησίας,
ἢ συκοφάντης ἄλλος, οἰ-
μύζων καθεδεῖται·

2. οὐδ' ἄλλος ἀνθρώπων ὑποψωνῶν σε πημανεῖ τι,
οὐδ' ἐξομῶρεται Πρέπης τὴν εὐρυπρωκτίαν σοι,
οὐδ' ὥσπερ Κλεονόμω·
χλαῖναν δ' ἔχων φανὴν δίδει·
κοῦ ξυντυχίων σ' Ὑπέρολος
δικῶν ἀναπλήσει.

κ. τ. λ.

καὶ τὸ ἀναπαιστικὸν *μοιόμετρον*, Ἡ σύνθεσις εἶναι συνήθως
κατὰ *σγέειν* (*ἀντιστροφική*)· οἶον ἐν Ἀχαρ. 929 ὡ 940·

- Στροφή* 1. X. Ἐνῶσαν, ὦ βέλτιστε, τῷ
ξένῳ καλῶς τὴν ἐμπολὴν
οὕτως ὅπως
ἂν μὴ φέρων κατάρξῃ.
2. Δ. Ἐμοὶ μελήσει ταῦτ', ἐπεὶ
τοὶ καὶ ψοφεῖ· λάλον τι καὶ
πυρορραγές
κἄλλως θεοῖσιν ἐχθρόν.
3. X. Τί χρησεται ποτ' αὐτῷ;
Δ. Πάγχρηστον ἄγγος ἔσται,
4. κρατὴρ κακῶν, τριπτήρ δικῶν,
φαίνειν ὑπευθύνους λυχνοῦ-
χος καὶ κύλιξ
τὰ πράγματ' ἐγκυκᾶσθαι.

- Ἀντιστρ.* 1. X. Πῶς δ' ἂν πεποιθῇ τις ἀγ-
γείῳ τοιούτῳ χρώμενος
κατ' οἶκIAN
τοσόνδ' αἰεὶ φορῶντι;
2. Δ. Ἰσχυρόν ἐστίν, ὦ γὰρ, ὥστ'
οὐκ ἂν καταγείῃ ποτ', εἴ-
περ ἐκ ποδῶν
κάτω κάρη κρέμαίτο.
3. X. Ἦδη καλῶς ἔχει σοι.
B. Μέλλω γέ τοι θεριῶδεν.
4. Ἄλλ', ὦ ξένωιν βέλτιστε, συν-
θέριζε καὶ πρόβαλλ' ὅποι
βούλει φέρων
πρὸς πάντα συκοφάντην·

σπανίως δὲ *ἀλλοιοστροφική*· οἶον, Ἀχαρν. 263 κ. ἐξ.

Φαλῆς ἑταῖρε Βακχίου,
ἐγώ κωμε, νυκτοπεριπλάνη-
τε, μοι γέ, παιδεραστά,

ἔκτω σ' ἔπει προσεῖπον ἐς
τὸν δῆμον ἑλλὼν ἄσμενος,
σπονδὰς ποιησάμενος ἑμαυ-
τῷ, πραγμάτων τε καὶ μαχῶν
καὶ λαμάχων ἀταλλαγείς.
Πολλῷ γάρ ἐσθ' ἥδιον, ὦ Φαλῆς Φαλῆς,
κλέπτουσιν εὐρόνθ' ὑρικὴν ὕληφόρον,
τὴν Στρυμοδώρου Θράτταν ἐκ τοῦ Φελλέως,
μέσσην λαβόντ', ἄραντα, κατα-
βαλόντα καταγιγαρτίσαι.
Φαλῆς Φαλῆς,
ἐὰν μεθ' ἡμῶν ξυμπῆς, ἐκ κραιπάλης
ἔωθεν εἰρήνης βροθήσεις τρύβλιον·
ἡ δ' ἀσπίς ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμῆσεται.

καὶ Εἰρ. 508 κ. ἐξ.

§ 110. Ἐν δὲ τῇ τραγωδίᾳ αἱ ἱαμβικαὶ στροφαὶ σύγ-
κεινται ἐκ κώλων ἀσυναρτήτων, ἐν οἷς ἡ τονὴ καὶ τὸ λεῖμμα
ἀπαντῶσι καὶ ἐν τέλει καὶ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ,
ἔχουσι δὲ σπανίως ἄλογον ἄρσιν καὶ ἐν μεγάλῳ ψυχικῷ πά-
θει συχνὴν τὴν ἀνάλυσιν τῆς θέσεως. Ἐπικρατοῦντα θεμε-
λιώδη αὐτῶν στοιχεῖα εἶναι ἡ ἱαμβικὴ ἐξαποδία καὶ τετρα-
ποδία κατὰ τὰ ποικίλα αὐτῶν σχήματα, δευτερεύοντα δὲ
ἡ πενταποδία καὶ ἡ τριποδία· ἁλλοιομετρικὰ δὲ στοιχεῖα
ἀπαντῶσι μάλιστα τροχαϊκαὶ καὶ λογαυδικαὶ τετραποδίαί,
σπανιώτερον δὲ δακτυλικά καὶ ἀναπαιστικά καὶ ἰωνικά κῶλα.
Ἐκ τῶν τετραποδικῶν κώλων συνάπτονται εἰς περίοδον συνή-
θως δύο ἢ τρία, σπανίως δὲ τέσσαρα. Ἡ δ' ἐξαποδία τί-
θεται ἥτοι ὥς αὐτοτελὲς στίχος ἢ συνημμένος τῇ τετραπο-
δίᾳ. Ἐν τῇ συναφείᾳ δύο κώλων πολλάκις ἐλλεῖπει ἡ πρώτη
ἄρσις τοῦ δευτέρου κώλου.

Αἱ ἱαμβικαὶ στροφαὶ παρὰ μὲν Αἰσχύλῳ καὶ Εὐριπίδῃ
εἶναι συχναί, ἄλλα μόνον ἐν χορικοῖς ᾄσμασι καὶ κομμοῖς,
σπανιώτεραι δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ ἐν παραδίαις παρ' Ἀρι-
στοφάνει. Ἐχουσι δὲ ἥθος σοβαροῦ ἀξιώματος καὶ σφοδροῦ
πάθους, καὶ εἶναι γοργότεραι μὲν ἢ αἱ τροχαϊκαί, ἡρεμώτεραι
δὲ ἢ οἱ δόχμιοι, ἐκφράζουσαι ποικίλας ψυχικὰς διαθέσεις.

Ε'. ΙΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΧΟΡΙΑΜΒΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Α'. Ἰωνικά.

§ 111. Ὁ ἰωνικός εἶναι πούς ἐξάσημος ἔχων τὴν μὲν θέσιν τετράσημον τὴν δ' ἄρσιν δίσημον, ἄρα εἶναι τοῦ ἀνίσου διπλασίου ρυθμικοῦ γένους. Ἐὰν προηγῇται ἡ θέσις $\underline{\quad} \mid \cup \cup$, ὅτε εἶναι κατιόντος ρυθμοῦ, ὀνομάζεται ἰωνικός ἀπὸ μείζονος, ἐὰν δὲ ἡ ἄρσις προηγῇται $\cup \cup \mid \underline{\quad}$, ὅτε εἶναι κατιόντος ρυθμοῦ, ὀνομάζεται ἰωνικός ἀπ' ἐλάσσονος.

§ 112. Τὸ ἦθος τοῦ ἰωνικοῦ ρυθμοῦ εἶναι μαλθακὸν καὶ χαῦνον, διὸ καὶ ὠνομάσθη οὕτω ἀπὸ τῶν Ἰώνων τῶν μαλθακῶν καὶ τρυφηλῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ἰωνικά μέτρα ἐν τῷ ἀττικῷ δράματι προσηρμόζοντο μόνον εἰς γυναικῶν χορούς, καὶ ὁ ἰωνικός ρυθμὸς χρησιμεύει μᾶλλον εἰς ἐκφρασιν ταπεινῆς ἐκείας (ὄρ. Εὐρ. Ἰκετ. 42), ἐρωτικοῦ ἄλγους (Ἀλκ. ἀποσπ. 59), εὐθυμίας συμποτικῆς καὶ τῆς ἐκλύσεως τῆς ἐν τοῖς ὀργίοις τοῦ Βάκχου καὶ τῆς Κυβέλης (Τελεστ. ἀποσπ. 5. Ἀνακρ. 59, 7. Εὐρ. Βακχ. 152. Ἀρστωφ. Βατρ. 324. Ὅρν. 238. Λουκιαν. Τραγωποδ. 30).

Πρὸς τοῖς θεμελιώδεσι σχήμασι τοῦ ἰωνικοῦ ($\underline{\quad} \cup \cup$ καὶ $\cup \cup \underline{\quad}$) ὑπάρχουσι καὶ παρασχηματισμοὶ αὐτοῦ τῇ ἀναλύσει τῆς ἐτέρας τῶν μακρῶν ἢ τῇ συναίρεσει τῶν δύο βραχειῶν οἱ ἐπόμενοι·

Ἰων. ἀ. μ. $\underline{\quad} \underline{\quad} \underline{\quad}$

$\underline{\quad} \cup \cup \cup$

$\cup \underline{\quad} \cup$

Ἰων. ἀ. ἐλ. $\underline{\quad} \underline{\quad}$

$\cup \cup \underline{\quad} \cup$

$\cup \cup \cup \underline{\quad}$

ἢ τῇ ἀναλύσει ἅμα τῆς ἐτέρας τῶν μακρῶν καὶ τῇ συναίρεσει τῶν δύο βραχειῶν·

Ἰων. ἀ. μ. $\cup \underline{\quad} \underline{\quad}$

Ἰων. ἀ. ἐλ. $\underline{\quad} \underline{\quad} \cup$

Τιθεμένης δὲ τῆς ἀλόγου μακρᾶς ἀντὶ τῆς ἐτέρας τῶν βρα-
χειῶν γεννῶνται καὶ τὰ σχήματα ταῦτα·

Ἰων. ἀ. μ. 1-0-0-0 Ἰων ἀ. ἐλ. 0-0-1-

§ 113. *Κῶλα ἰωνικά*. Κῶλον ἰωνικὸν ἀποτελεῖται μόνον
ἐκ δύο ἢ τριῶν ποδῶν· σύναψις πλειόνων τῶν τριῶν ποδῶν
ὑπερβαίνει τὸ ἐπιτρεπόμενον τοῖς κώλοις τοῖς ἐκ ποδῶν τοῦ
διπλασίου ρυθμικοῦ γένους μέγεθος, τὸ ὀκτωκαιδεκάσημον
(ὄρ. § 19). Ὑπάρχουσι λοιπὸν κῶλα διμετρα·

Ἰων. ἀ. μ. 1-0-0-1-0-0 Ἰων. ἀ. ἐλ. 0-0-1-0-0-

καὶ τρίμετρα·

Ἰ. ἀ. μ. 1-0-0-0-0-0-0-0 Ἰ. ἀ. ἐλ. 0-0-1-0-0-1-0-0-1-

Ἐν τοῖς καταληκτικοῖς κώλοις τοῦ μὲν κατιόντος ρυθμοῦ,
ἦτοι τοῖς ἐξ ἰωνικῶν ἀπὸ μείζονος, ἀναπληροῦνται αἱ δύο
βραχεῖαι τῆς ἄρσεως ὑπὸ λείμματος μακροῦ δισήμου π·

1-0-0-0-π 1-0-0-1-0-0-0-π

τοῦ δὲ ἀνιόντος ρυθμοῦ, ἦτοι τοῖς ἐξ ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος,
ἀναπληροῦται ἡ δευτέρα μακρὰ τοῦ τελευταίου ποδὸς διὰ
τονῆς τῆς προηγουμένης μακρᾶς εἰς τετράσημον μακρὰν ἢ
διὰ λείμματος δισήμου μακροῦ·

0-0-1-0-0-1 ἢ 0-0-1-0-0-1-π

Καὶ ἐντὸς τοῦ κώλου τοῦ ἀνιόντος ρυθμοῦ ἡ ἀναπλήρωσις
γίνεται διὰ τονῆς·

0-0-1-0-0-1-

Ἀθαμαν-τίδης Ἑλλας.

0-0-1-0-0-1-0-0-1-π

Ζυγὸν ἀμ-φιβαλὼν ἀρχένι πόντου.

§ 114. Ἡ ἀνάκλασις καλουμένη, ἰδίωμα οὖσα τοῦ ἰωνι-
κοῦ μέτρου, εἶναι ἡ μεταβολὴ τοῦ ρυθμοῦ, καθ' ἣν ἀντὶ κα-
θαροῦ ἰωνικοῦ ἀπὸ μείζονος τίθεται διτρόχαιος.

Καὶ τῶν μὲν ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος ὁ διμέτρος ἀνακλώ-
μερος ἔχει ὁ μὲν ἀκατάληκτος τὰ σχήματα ταῦτα·

υ υ ι υ υ υ υ — στυγερῶν πέλοι τόδ' ἄθλον
(Αἰσχ. Ἰκ. 1034)·

υ υ ι — υ υ υ — περιναίονται παλαιόν
(ἔνθ. ἀν. 1021)·

ὁ δὲ καταληκτικὸς τὸ σχῆμα

υ υ ι υ υ υ ι κ πόλεων τ' ἀναστάσεις
(Αἰσχ. Περσ. 106)·

Τῶν δὲ ἰωνικῶν ἀπὸ μείζονος ὁ μὲν ἀκατάληκτος ἔχει τὰ
σχήματα

1) υ υ — υ υ υ υ	τὸν φθόνον λαθεῖν δεῖ μερίδ'...
2) υ — υ υ υ υ υ	εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας.
3) υ υ — υ υ υ υ	εἰ τοσοῦτον εἰ πενιχρός.

ὁ δὲ καταληκτικὸς τὸ σχῆμα

υ υ — υ υ ι — κ εὐτυχής ὅς ἂν ζῇ.

α') Ἰωνικοὶ ἀπὸ μείζονος.

§ 115. 1) Τὸ εὐχρηστότατον καὶ δημοφιλέστατον τῶν
μέτρων τοῦ κατιόντος ρυθμοῦ ἦτοι τῶν ἰωνικῶν ἀπὸ μείζονος
εἶναι τὸ Σωτάδειον λεγόμενον κατὰ τὸν εὐρέτην αὐτοῦ Σω-
τάδην τὸν Ἀλεξανδρεώτην ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου
ζήσαντα. Ὁ Σωτάδειος στίχος εἶναι σύναψις δύο διμέτρων
ἰωνικῶν ἀπὸ μείζονος τοῦ μὲν πρώτου ἀκατάληκτου τοῦ δὲ
δευτέρου καταληκτικοῦ, ἄρα ἰωνικὸς τετράμετρος καταλη-
κτικός. Ἐν αὐτῷ μεγάλη ἐλευθερία ἐπικρατεῖ περὶ τὴν ἀνά-
λυσιν τῶν μακρῶν καὶ τὴν συναίρεσιν τῶν βραχυῶν καὶ τὴν
ἀλογίαν τῶν συλλαβῶν καὶ τὴν ἀνάκλασιν. Ἐχει δὲ συνή-
θως τομὴν μετὰ τὸ πρῶτον κῶλον πολλὰκις ὅμως παραμε-
λουμένην. Κατὰ ταῦτα εἶναι πολυσχημάτιστος· συχνὰ δὲ

τότε διὰ μελέων ὄξυ βέλως πέπηγε μύσταις.

$\cup \cup \cup \cup - - \cup \cup \cup \cup - \cup \cup \cup \cup$

πόδα, γόνυ, κοτύλην, ἀστραγάλους, ἰσχύα, μηρούς.

uuuu--uu--uuu--

§ 116. 2) Τὸ Κλεομάχαιον ἀπὸ τοῦ εὑρέτου αὐτοῦ κυναι-
δολόγου Κλεομάχου ὀνομασθὲν εἶναι διμετρος ἀκατάληκτος
καθαρὸς καὶ ἀνακλαστικός συναίρων πολλάκις τὰς βραχείας
τοῦ δευτέρου ποδός· οἷον·

Τίς τὴν ὕδραν ὑμῶν
ἐψόωσ' ; ἐγὼ πίνων.

β') Ἰωρικοὶ ἀπ' ἐλάσσονος.

§ 117. Μετρα ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος. Ὁ βραχύτατος ἰωνικός στίχος εἶναι ὁ δίμετρος ὃς τε καταληκτικός καὶ ὁ ἀκατάληκτος.

καταλ. $\cup \cup \frac{1}{2} - \cup \cup \frac{1}{2} \pi$ η $\cup \cup \frac{1}{2} - \cup \cup \frac{1}{2}$

Σικελὸς κομφὸς ἀνὴρ
ποτὶ τὰν ματέρ' ἔφα.

(Τιμοκρ. ἀποσπ. 6).

ἀναπαύλ.

UUU-UU--

Ἑκατον μὲν Διὸς υἱὸν
τάδε, Μῶσαι χρυσόπεπλοι

(⁷ *Αλκμ. ἀποσπ.* 85).

Ἐν καταληκτικοῖς διμέτροις λέγεται ὅτι ἐποίησεν ὅλον ποίημα Τιμοκρέων ὁ Ῥόδιος· παρὰ δὲ τοῖς δραματικοῖς σποράδην ἅπαντ' ὁ στίχος οὗτος (Σοφ. Οἰδ. 7. 214 κ. ἐξ. Εὐρ. Βακχ. 370 κ. ἐξ. Ἀριστ. Σφ. 280 κ. ἐξ.).

Ὁ δὲ ἀκατάληκτος διμέτρος ἐν ἐναλλαγῇ μετὰ τοῦ ἀνακλωμένου διμέτρου εἶναι προσφιλέστατον τῇ ἐρωτικῇ καὶ συμποτικῇ ποιήσῃ μέτρον. Παρ' Ἀνακρέοντι δὲ τῷ ἰδρυτῇ τοῦ γένους τούτου τῆς ποιήσεως τοῦ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθέντος φαίνεται ὅτι ἐπεκράτει ἤδη τὸ σχῆμα τοῦ ἀνακλωμένου

ὡς κῶλον συστήματος σπανίως διακοπτόμενον ὑπὸ καθαροῦ
ἰωνικοῦ διμέτρου· π. χ. ἀποσπ. 64·

“Οτε δηῦτε μηκέθ’ οὔτω
πατάγω τε κάλαητῳ
Σκυθικὴν πόσιν παρ’ οἶνον
μελετώμεν, ἀλλὰ καλοῖς
ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις.

Ἐκ δὲ τῶν δραματικῶν μόνος ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Βατράχοις
327ω344, 336ω353 μεταχειρίζεται ἀμφοτέρω τὰ σχήματα
ἐν στροφῇ καὶ ἀντιστροφῇ· ἀμφοτέρω δὲ τὰ σχήματα παρ’
ἀλλήλοις οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶσι καὶ παρὰ τοῖς δραματι-
κοῖς, οἷον Εὐρ. Κυκλ. ἐν τῷ ἀνακρεοντείῳ κώμῳ 503-510
(=495-502=511-518)·

Παπακαὶ πλέως μὲν οἶνου, | γάνομαι δὲ δαιτὸς ἥβη,
σκάφος ὀλκᾶς ὡς γεμισθεῖς | ποτὶ σέλμα γαστρὸς ἄκρας.
Ἵτάγει μ’ ὁ χόρτος εὐφρων | ἐπὶ κῶμον ἦρος ὥραις,
ἐπὶ Κόκλωπος ἀδελφούς· | φέρε μοι, ξεῖνε, φέρ’, ἀσκὸν ἔνδοξ μοι.

Ἐν τοῖς ὑστέροις δὲ χρόνοις τὰ καθ’ ἑκάστα κῶλα ἐθεωροῦντο
ὡς στίχοι αὐτοτελεῖς, ὥσπερ π. χ. ἐν τοῖς Ἀνακρεοντείοις
λεγομένοις, ἐν οἷς ἡ τελευταία συλλαβὴ εἶναι ἀδιέφορος καὶ
ἄλλαι ἐλευθερίαι ἀπαντῶσιν, οἷον ἀνακρεοντ. 2 B·

Ἄγε ζωγράφων ἄριστε,
γράφε ζωγράφων ἄριστε,
Ῥοδῆς κοίρανε τέχνης,
ἀπεῖπας, ὡς ἂν εἴπω,
γράφε τὴν ἐμὴν ἑταῖραν

κ. λ. π.

Σημ. Ἐκ τοῦ ἀνακρεοντείου στίχου ἐσηματίσθη ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρό-
νων ὁ ὀκτασύλλαβος πολιτικὸς στίχος παραμελῶν τὴν προσῳδίαν καὶ ἔχων τε-
τονισμένην πάντοτε τὴν προτελευταίαν συλλαβήν· οἷον Boissonade anecd.
Gr. III, σελ. 456 κ. ἐξ.

Εἰ πλειστάκις ἀμαρτήσας
τοσαυτάκις ὑπεσχεθῇ
ἀποσχεσθαι τῆς κακίας κτλ.

Πρόλ. καὶ Ἀνακρεοντ. 38·

Ἐπειδὴ βροτὸς ἐτέχθη
βιότου τρίβον ὁδεύειν,
χρόνον ἔγων, ὃν παρήλθον·
ὃν δ' ἔγω δραμεῖν, οὐκ οἶδα.
Μέθετέ με, φροντίδες·
μηδέν μοι καὶ ὑμῖν ἔστω.
Πρὶν ἔμὲ φθάσῃ τὸ τέλος,
παίξω, γελάσω, χορεύσω
μετὰ τοῦ καλοῦ Λυαίου·

καὶ 39·

Τί καλὸν ἐστὶ βαδίζειν
ὅπου λειμώνες κομῶσιν,
ὅπου λεπτήν ἡδυτάτην
ἀναπνεῖ Ζέφυρος αὔρην,
κλῆμα τὸ Βάκχειον ἰδεῖν,
χὺπὸ τὰ πέταλα δύναι,
ἀπαλὴν παῖδα κατέχων,
Κύπριν ὅλην πνέουσαν.

§ 118. Ὁ τρίμετρος ἀκατάληκτος ἀπαντᾷ κατὰ στίχον
καθαρὸς τε καὶ ἀνακλῶμενος· οἷον Σαπφ. ἀποσπ. 87·

Ζᾷ δ' ἐλεξάμαν ὄναρ Κυπρογενίη·

καὶ 88·

Τί με Πανδίοιος ὦ ῥαῖνα χελιδων·

καὶ Ἀνακρ. ἀποσπ. 52·

Ἀγανῶς οἶά τε νεβρὸν νεοθηλέα
γαλαθηνόν, ὅς τ' ἐν ὕλης κεροέσσης
ἀπολειφθεῖς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη·

καὶ ἀποσπ. 51. 53. 54. 55.

§ 119. Ὁ τρίμετρος καταληκτικὸς υ υ υ — υ υ υ — υ υ υ

Διονύσου σάτυλοι Βασσαρίδες

(Ἀνακρ. ἀποσπ. 56).

§ 120. Ὁ τετράμετρος καταληκτικὸς καὶ ἀκατάληκτος
εἶναι τὸ συνηθέστατον τῶν ἰωνικῶν μέτρων, ἀπαντᾷ δὲ καὶ
καθαρὸς καὶ ἀνακλῶμενος.

καθ. ἀκατάλ.

ἔμε δέιλαν, ἔμε παῶν | κακοτάτων πεδέχρισαν
(Ἀλκ. ἀποσπ. 59).

ἀνακλώμι. ἀκατάλ.

Υἱοι, Διθύραμβ', ἐμὸν ἄρσενα τόνδε βᾶθι νηδὺν
(Εὐρ. Βακχ. 526).

καθ. καταλ.

ἄ δ' ἀνάγκη 'σθ' ἱερεῦσιν | καθαρῶς φράσσομεν
(Φρυγίχ.).

Ὁ τετράμετρος συνήθως μὲν διήρηται διὰ τομῆς εἰς δύο κῶλα, ἐνίοτε ὅμως ἡ τομὴ παραμελεῖται.

Τὸ καταληκτικὸν σχῆμα τοῦ τετραμέτρου ἰωνικοῦ ὀνομάζεται καὶ μέτρον γαλλιαμβικὸν καὶ μητρωφικὸν διὰ τὴν ἐν τοῖς ᾄσμασι τοῖς ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Κυβέλης χρῆσιν αὐτοῦ· ἐπιδέχεται δὲ τὴν ἀνάκλασιν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις, ὁμοίως δὲ λίαν συχνὰ καὶ τὴν ἀνάλυσιν καὶ συναίρεσιν·

Γαλλὰι μητρὸς ὀρέϊης φιλόθυροισι δρομάδες,
αἷς ἔντεα παταγεῖται καὶ χάλκεα κρόταλα.

§ 121. Σπανιώτερα μέτρα ἰωνικά εἶναι 1) ὁ τετράμετρος βραχυκατάληκτος

— — — — —
Μεγάλῳ δῆυτε μ' Ἐριὸς ἔκοψεν ὥστε χαλκεὺς
πελέκει, χεῖμερ' ἴδ' ἔλουσεν ἐν χαράδρῃ
(Ἀνακρ. ἀποσπ. 48).

2) ὁ πεντάμετρος προκατάληκτος

— — — — —
Τ' μ', ὦ παρθένε, βακτρεύμασι τυφλοῦ ποδὸς ἐξάγαγες εἰς φῶς
(Εὐρ. Φοιν. 1539)
καὶ καταληκτικὸς

— — — — —
πολυθρήνητον μέγα που στένει κικλήσκουσα Πάριν τὸν αἰνόλεκτρον
(Αἰσχ. Ἀγ. 117).

3) ὁ ἐξάμετρος καταληκτικὸς

— — — — —
ἱκετεύω σε, γεραιά, γεραιῶν ἐκ στομάτων πρὸς γόνυ πίπτουσα τὸ σὸν
(Εὐρ. Ἰκ. 42).

Πέτομαι δ' ἑλπίσιν οὐτ' ἐνθάδ' ὄρων οὐτ' ὀπίσω,
Τί γάρ ἢ Λαδδακίδαίς

κ. τ. λ.

Ἐν τισι στροφαῖς τοῦ δράματος τὰ ἰωνικά μέτρα κεῖνται μόνον ὡς δευτερεύοντα στοιχεῖα τῶν στροφῶν ἀποτελοῦντα ἥτοι τὴν ἀρχὴν ἢ τὸ τέλος αὐτῶν.

§ 123. Τὸ ἰωνικὸν μέτρον εἶναι τὸ φίλτατον ἐν τοῖς ᾄσμασι τοῖς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κυβέλης, εἰσῆχθη δὲ πρῶτῳ εἰς τὸ ὑπόμνημα καὶ εἰς τὰ ἐρωτικὰ καὶ συμποτικὰ ᾄσματα. Τὸ δὲ δράμα μεταχειρίζεται αὐτὸ ἐν τοῖς Διονυσιακοῖς ᾄσμασι καὶ ἐν ᾠδαῖς ὀργιαστικοῦ ἤθους (π. χ. Εὐρ. Βακχ. 64 κ. ἐξ. 370, 519, 556. Ἀριστοφ. Βατρ. 324. Εὐρ. Κυκλ. 495) καὶ ἐν ὁρησκευτικαῖς ᾠδαῖς χορικαῖς τε καὶ μονωδικαῖς (π. χ. Αἰσχ. Περσ. 65, 81, 102, 648. Χοηφ. 323, 789. Σοφ. Οἶδ. Τυρ. 483. Φιλ. 1170. Εὐρ. Ἰκ. 42 κ. ἐξ. 55 κ. ἐξ.)

Β'. Χοριαμβικά μέτρα.

§ 124. Καὶ ὁ χορίαμβος εἶναι πρὸς ἐξάσημος τοῦ διπλασίου ρυθμικοῦ γένους, διότι ἡ μὲν θέσις σύγκειται ἐκ τεσσάρων πρώτων χρόνων, ἡ δὲ ἄρσις ἐκ δύο 1000 καὶ 1001. Ὡνομάσθη δ' οὕτω ἐκ τῆς ἡμαρτημένης ἐκδοχῆς τῶν παλαιῶν γραμματικῶν, ὅτι εἶναι πρὸς σύνθετος ἐκ χορείου ἥτοι τροχαιοῦ καὶ ἰάμβου 10 | 01 ἀληθέστερον δὲ ὁ χορίαμβος εἶναι δακτυλικὴ διποδία καταληκτική, ὅπερ δηλοῦται τοῦτο μὲν ἐκ τούτου, ὅτι οὐδέποτε αἱ μακραὶ αὐτοῦ ἀναλύονται ὥσπερ οὐδ' αἱ τοῦ δακτύλου, ταῦτα δὲ ὅτι συνάπτονται ἄλλοις δακτυλικοῖς καταληκτικοῖς κῶλοις, οἷον

100100010, 1000, 10001000

ἔστι δὲ καὶ πολέμου τειρομένοις βιαρῶς ἀρῆς φυγασίν

(Αἰσχ. Ἰκ. 82).

Τὴν κυρίαν σημασίαν ἔχει ὁ χορίαμβος συνήθως ἐν τῇ πρώτῃ μακρᾷ· ἐὰν δὲ ἐν περιόδῳ τινὶ συνάπτωνται χορίαμβοι μετ' ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος, πιθανῶς ἡ κυρία σημασία κεῖται ἐν τῇ δευτέρᾳ μακρᾷ, οἷον·

— 0 0 1 — 0 0 1 —, 0 0 1 0 — 0 1 —

ἢ φίλος ἀνὴρ, φίλος ὄχθος· | φίλα γὰρ κέκευθεν ἦθη
(Αἰσχ. Περσ. 648).

§ 125. Τὸ χοριαμβικὸν μέτρον εἶναι τῶν προσφιλεστάτων καὶ συνηθεστάτων μέτρων τῆς παλαιᾶς λυρικῆς ποιήσεως· ἀπαντᾷ δὲ ἤδη παρὰ τοῖς Λεσβίοις μελικοῖς Σαπφοῖ καὶ Ἀλκαίῳ, ἀποδίδεται δὲ ἡ εὐρεσις αὐτοῦ τῷ Ὀλύμπῳ. Τὸ ἦθος τοῦ χοριαμβικοῦ μέτρου εἶναι, ἐὰν μάλιστα σύγκηται ἐκ καθαρῶν χοριαμβῶν, ἀνήσυχον καὶ ἐμπαθές, ἐὰν δὲ συνάπτωνται οἱ χορίαμβοι δακτύλοις, τὸ ἦθος ἀποβαίνει ἡσυχαιτέρον πῶς. Καθόλου δὲ ὁ χοριαμβικὸς ρυθμὸς εἶναι προσφορώτατος τοῖς βακχικοῖς ὀργίοις, ἐξ οὗ καὶ οἱ παλαιοὶ μουσικοὶ βακχεῖον αὐτόν ὠνόμασαν· διότι μετεχειρίζοντο τὸ χοριαμβικὸν μέτρον εἰς ἐκδήλωσιν βακχικῆς παραφορᾶς καὶ ταραχῆς φρενῶν, οἷον Εὐρ. Βακχ. 400·

μαινομένων ὅδε τρόποι· καὶ κακοβούλων παρ' ἔμοιγε φωτῶν.

Σοφ. Ἀντ. 152·

παννυχίοις πάντες ἐπέλ· | θωμεν, ὁ Θῆδας δ' ἐλελίζον· | Βάκχιος ἄρχοι.

Αἰσχ. Ἀγαμ. 202·

Μάντις ἔκλαγεν προφέρων
Ἄρτεμιν, ὥστε χθόνα βάρ-
κτροις ἐπικρούσαντας Ἀτρεΐ-
δας δάκρυ μὴ κατασχεῖν·

καὶ ἐν τοῖς συμποτικοῖς τοῦ Ἀλκιίου, ἀποσπ. 39-44.

§ 126. Περί τὴν κατασκευὴν χοριαμβικῶν στίχων καὶ περιόδων σημειωτέον, ὅτι οἱ χοριαμβικοὶ στίχοι ἄρχονται ἢ ἀπὸ χοριαμβοῦ ἢ ἀπὸ μονοσυνλλάβου ἀνακρούσεως ἢ ἀπὸ δι-
συνλλάβου ποδὸς (βάσεως), τελευτῶσι δὲ σπανίως μὲν εἰς χο-

ρίαμβον, συνήθως δὲ εἰς λογαοδικὸν τοῦ σχήματος $\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$
ἢ τοῦ $\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$ ἢ τοῦ $\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$ καὶ ἄλλων τοιούτων.

§ 127. Καθαροὶ χοριαμβικοὶ στίχοι. Τὸ εὐχρηστότατον
χοριαμβικὸν μέτρον εἶναι ὁ τετράμετρος

$\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}} | \underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$

δεῦτε νῦν ἄδρα Χάριτες καλλίκομοί τε Μοῖσαι
(Σαπφ. ἀποσπ. 60).

Ἄλλα σχήματα τοῦ τετραμέτρου εἶναι·

$\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}} | \underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$

αἶ Κυθερήας ἐπιπνεῖτ' ὄργια λευκωλένου
(παρ' Ἡφραιστ. κεφ. 9).

$\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}} | \underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$

καὶ σ' ἐν ἀφύκτοις χερσὶν | εἴλε δὲ δασμοῖς
(Εὐρ. Ἀλκ. 984).

Καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ τετραμέτρου, ὁ δίμετρος, ἀπαντᾷ ὡς
κῶλον συστήματος προφοδικὸν ἢ ἐπφοδικόν.

§ 128. Ὁ τρίμετρος σπανίως ἀπαντᾷ ὡς κῶλον μεζόνων
περιόδων.

Καὶ μεζόνες χοριαμβικοὶ στίχοι ἀπαντῶσιν ἐνίοτε μάλιστα
παρὰ τοῖς δραματικοῖς

§ 129. Χοριαμβικοὶ στίχοι ἀρχόμενοι ἀπὸ δισυλλάβου
ποδὸς ἀδιαφόρου (σπονδαίου, τροχαίου, ἰάμβου) ἢ τριβράχους
ὡς βάσειως εἶναι

1) τὸ εὐχρηστότατον Ἀσκληπιάδειον·

$\underline{\text{—}}\underline{\text{—}} | \underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}} | \underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$

Ἥλθες ἐκ περάτων γᾶς ἔλεφαντίναν
λάβαν τῷ ξίφει χρυσοδέταν ἔχων κτλ.
(Ἀλκ. ἀποσπ. 33).

2) ὁ στίχος Ἀσκληπιάδειος μεῖζων, ὁ ὑπὸ τινων μέτρον
Σαπφικὸν ἐκκαίδεκασύλλαβον ὀνομαζόμενος ἢ καὶ Ἀλκαϊ-
κόν, ὃν μεῖζων τοῦ συνήθους Ἀσκληπιαδείου κατὰ ἓνα χο-
ρίαμβον·

$\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}} | \underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}\underline{\text{—}}$

Μηδὲν ἄλλο φυτεύσης πρότερον δένδριον ἀμπέλω
(Ἀλκ. ἀποσπ. 44).

— — — — — | — — — — —
 ὦ θεώμενοι, κατερῶ | πρὸς ὑμᾶς ἐλευθέρως
 ('Αριστοφ. Νεφρ. 518)·

— — — — — | — — — — —
 ἐρυθρὸν ἐξ ἄκρου παχύ, τοῖς | παιδίοις ἔν' ᾧ γέλως
 ('Αριστοφ. Νεφρ. 539)·

3) τὸ Κρατίνειον μέτρον πολυσχημάτιστον, οὐ τὸ καθαρὸν σχῆμα εἶναι

— — — — — | — — — — —
 Εὖτε κισσοχαῖτ' ἄναξ, | χαῖρ', ἔφασκ' Ἐκφαντίδης
 (Κρατίν.)·

παρασχηματισμοὶ δὲ — — — — — | — — — — —
 καὶ — — — — — | — — — — —

Καὶ ἄλλοι δὲ οὐκ ὀλίγοι μικτοὶ χοριαμβικοὶ στίχοι πολυσχημάτιστοι ὑπάρχουσιν.

§ 131. Οἱ χοριαμβικοὶ στίχοι συνήθως ἀπαντῶσιν ὡς μέλη στροφῆς, σπανίως δὲ μικτοὶ καὶ κατὰ στίχον ἀνακυκλοῦνται.

§ 132. Χοριαμβικαὶ στροφαὶ τῆς μελικῆς. Αἱ συνηθέσταται ἐν τῇ μελικῇ ποιήσει στροφαὶ αἱ ὑπὸ πολλῶν νομιζόμεναι χοριαμβικαὶ ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὰς λογαοδικὰς, οἷον τὸ Σαπφικὸν δίστιχον (Σαπφ. ἀποσπ. 70), τὸ Ἀνακρεόντειον δίστιχον ('Ανακρ. ἀποσπ. 19), ἡ τρίστιχος Ἀνακρεόντειος στροφή ('Ανακρ. ἀποσπ. 21) κλπ.

§ 133. Χοριαμβικαὶ στροφαὶ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ. Τὰ δημώδη εἶδη τῶν χοριαμβικῶν στίχων μετεχειρίσθη τὸ δρᾶμα, μάλιστα δὲ ἡ κωμῳδία. Ἦσαν δὲ αὗται τὰ ἀπλᾶ τῷ μέτρῳ τοῦ διαλόγου παραπλήσια σχήματα συστήματος καὶ τῶν μικτῶν χοριάμβων, ἅτινα οἱ ποιηταὶ τῆς παλαιότερας κωμωδίας ἐν τε τοῖς χορικοῖς ᾄσμασι καὶ ταῖς μονωδίασι μετεχειρίσθησαν. Ὁ διμετρος μάλιστα ὁ καταληκτικὸς καὶ ὁ βραχυκατάληκτος συνάπτονται εἰς σύστημα· οἷον,

Ἵψιμέδοντα μὲν θεῶν 100 0 100 —
 Ζῆνα τύραννον ἐς χορὸν 100 0 100 —
 πρῶτα μέγαν κικλήσκω 100 0 100 —
 ('*Ἀριστοφ. Νεφ.* 563-5)

Ἦκουσα γὰρ τυφογέροντας ἄνδρας ἔρρειν στελέχη
 φέροντας ὥσπερ βαλανεύσοντας,
 ὡς τριτάλαντον τὸ βάρος | δεινότατ' ἀπειλοῦντας ἐπῶν,
 ὡς πυρὶ χρῆ τὰς μυσαράς | γυναῖκας ἀνθρακεύειν·
 ἄς, ὦ θεά, μή ποτ' ἐγὼ | πιμπραμένας ἴδοιμι,
 ἀλλὰ πολέμου καὶ μανιῶν | ῥυσομένας Ἑλλάδα καὶ πολίτας·
 ἐφ' οἷσπερ, ὦ χρυσολόφα, | σὰς πολιοῦχ' ἔσχον ἔδρας,
 καὶ σε καλῶ ξύμμαχον, ὦ | Τριτογένει', ἥν τιν' ἐκεί-
 νων ὑποπίμπρη τις ἀνὴρ | φέρειν ὕδωρ μεθ' ἡμῶν.
 ('*Ἀριστοφ. Λυσ.* 335-49=321-34).

α') 100 100 0 100 100 —
 0 100 100 0 100 —
 β') 100 100 —, 100 100 100 —
 100 100 —, 0 100 0 100 —
 γ') 100 100 —, 100 0 100 —
 100 100 100 —, 100 100 0 100 —
 δ') 100 100 —, 100 100 —
 100 100 —, 100 100 —
 100 100 —, 0 100 0 100 —

§ 434. Χοριαμβικαὶ στροφαὶ ἐν τῇ τραγωδίᾳ. Στροφαὶ
 ἐκ μικτῶν χοριάμβων δὲν εἶναι πάντῃ ἀλλότριαι καὶ τῆς
 τραγωδίας· ἀλλὰ συνήθως ἤρκειτο ἡ τραγωδία νὰ ἐπι-
 συνάπτῃ τοῖς τροχαϊκοῖς καὶ γλυκωνείοις στίχοις τῆς στροφῆς
 χοριαμβικοὺς στίχους· οἷον,

Εἰ δὲ κυρεῖ τις πέλας οἶωνοπόλων
 ἐγγάϊος οἶκτον αἰῶν
 δοξάσει τις ἀκούειν ὅπα τῆς Τηρέας | μήτιδος οἰκτρᾶς ἀλόχου
 κερκηλάτου τ' ἀηδόνας
 (*Αἰσχ. Ἰκ.* 37-62=63-68).

100 100 100 —
 100 0 100 —

— 100 — 100 — 100 — | 100 — 100 —
 100 — 100 —

Ἡ στροφὴ αὕτη εἶναι ἐπωδικῶς κατεσκευασμένη ὡς κα-
 τακλειδὸς ἐπικειμένου λογαοιδικοῦ κώλου. Ὁ δὲ ἀρχτικός
 ποὺς τοῦ τρίτου στίχου εἶναι κυρίως βάσις ἔξω τοῦ μέτρου
 κείμενος.

5'. ΠΑΙΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΚΡΗΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

§ 135. Ὁ παίων εἶναι ποὺς πεντάσημος (10000) ἔ-
 χων τὴν μὲν θέσιν τρίσημον, τὴν δὲ ἄρσιν δίσσημον· ἥτοι ὁ
 λόγος τῆς θέσεως πρὸς τὴν ἄρσιν εἶναι 3:2 ἥτοι 1 1/2:1·
 ἄρα εἶναι τοῦ ἀνίσου ἡμιολίου ρυθμικοῦ γένους. Τὰ σχήματα
 δὲ αὐτοῦ εἶναι τὰ ἑπτὰ ταῦτα·

1000 παίων πρῶτος, 1100 παίων δεύτερος, 1010
 παίων τρίτος, 1001 παίων τέταρτος, 10 — ἢ — 01 κρη-
 τικός ἢ ἀμφίμακρος, 11 — βακχεῖος, 1 — 0 παλιμβάκχεος.

Ὁ παιωνικός ρυθμὸς εἶναι ἐνθουσιαστικός ἔχων ταχεῖαν,
 βιαίαν καὶ δὴ φλογερὰν πορείαν καὶ ἰδιάζει τῇ ζωηρᾷ ὀρχή-
 σει. Τὸ ὄνομα παίων δηλοῖ τὴν ἐκ τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλ-
 λωνος γένεσιν αὐτοῦ, τὸ δὲ ὄνομα κρητικός τὴν ἀρχαιοτά-
 την αὐτοῦ κοιτίδα Κρήτην, ἐξ ἧς μετηνέχθη ὑπὸ τοῦ Θα-
 λήτα εἰς Σπάρτην· οὗτος δὲ καὶ ὁ Ξενοδάμας, ὁ Ἀλκμάν
 (ἀποσπ. 38), ὁ Πίνδαρος (Ὀλ. Β') καὶ ὁ Βακχυλίδης με-
 τεχειρίσθησαν αὐτὸν ἐν τοῖς ὑπορχήμασιν. Ἐκ τῆς λυρικῆς
 παρέλαβεν αὐτὸν ἡ κωμωδία ἐν τοῖς χορικοῖς μάλιστα μετα-
 χειριζομένη αὐτόν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐν ταῖς μονωδαῖς· ἐν δὲ
 τῇ τραγωδίᾳ σπανιώτατα ἀπαντᾷ (Αἰσχ. Ἰκ. 419 κ. ἐξ.
 Εὐρ. Ὀρ. 1415 κ. ἐξ.).

§ 136. Ἐν τῷ παιωνικῷ ρυθμικῷ γένει σχηματίζονται
 κῶλα δεκάσημα, πεντεκαιδεκάσημα καὶ πεντεκαιεικοσάσημα,

ἄρα διποδικά, τριποδικά καὶ πενταποδικά· αἱ δὲ τετραποδία διήρηνται εἰς δύο διποδικὰ κῶλα (ὄρα § 19).

Τὸ συνηθέστατον κῶλον εἶναι τὸ διποδικόν 1) $\underline{\text{—}} \underline{\text{—}} | \underline{\text{—}} \underline{\text{—}}$ (κρητ.), 2) $\underline{\text{—}} \underline{\text{—}} | \underline{\text{—}} \underline{\text{—}}$ (βακχ.), 3) $\underline{\text{—}} \underline{\text{—}} | \underline{\text{—}} \underline{\text{—}}$ (παλιμ-
βακχ.). Τὸ τρίτον σχῆμα θεωρεῖται συνήθως ὡς κρητικὸν μετ' ἀνακρούσεως $\asymp | \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} | \underline{\text{—}} \underline{\text{—}}$

Καταληκτικὰ κῶλα ἐκ κρητικῶν (ὄρα § 21) τελευτῶσιν εἰς πεντάσημον σπονδαῖον, εἴτε ἐκτεινομένης τῆς προτελευταίας μακρᾶς διὰ τονῆς ($\underline{\text{—}}$) ἢ συμπληρουμένης τῆς ἑλλειπούσης τελευταίας συλλαβῆς διὰ λείμματος δισήμου ($\text{—}\pi$). Ἡ ἑλλειψὶς τῆς μέσης βραχείας καὶ ἀναπλήρωσις αὐτῆς διὰ τῆς τονῆς γίνεται καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν κῶλων, οἷον,

$\underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}} \underline{\text{—}}$
Τίμων ἦν τις ἀδελφὸς ἀδελτοῖσιν ἐν
(Ἀριστοφ. Λυσ. 808).

§ 137. 1) Ὁ συνηθέστατος στίχος εἶναι ὁ κρητικὸς ἀκατάληκτος τετράμετρος, συγκείμενος ἐκ δύο διμέτρων κῶλων διὰ τομῆς συνήθως διηρημένων, παρὰ τοῖς κωμικοῖς ἀπαντῶν καὶ κατὰ στίχον· οἷον,

αὐτόματα πάντ' ἀγαθὰ | τῷδ' ἔγε πορίζεται·
οὐδέποτε· ἐγὼ Πόλεμον | οἴκαδ' ὑποδέχομαι
(Ἀριστοφ. Ἀχ. 976).

καὶ ἐν ὑστέροις χρόνοις παρὰ Συμμίχ τῷ Ἀλεξανδρίνῳ συγχνὰ καὶ ἄνευ ἀναλύσεων (ἀπ. 4) καὶ μετ' ἀναλύσεως πασῶν τῶν μακρῶν (ἀπ. 6).

Μᾶτερ ὦ πότνια, κλυθι, νυμφᾶν ἀδράν·
σέ ποτε Διὸς ἀνὰ πύματα | νεαρὲ κόρε νεβροχίτων.

2) Ὁ τετράμετρος καταληκτικὸς σπανιώτερον ἀπαντῶν κεῖται συνήθως ὡς τελικὸς στίχος συστήματος· οἷον,

ἔχετε λειμῶνά τ' ἐρόεντα Μαραθῶνος
(Ἀριστοφ. Ὀρν. 246).

3) Συχνὰ συνάπτονται κρητικὰ κῶλα, μάλιστα διμέτροι,

εἰς ὑπέρμετρον, περατούμενοι εἴτε εἰς ἀκατάληκτον εἴτε εἰς
καταληκτικὸν κῶλον, κρητικὸν σύστημα καλούμενοι· οἶον,

Ἄφροδιτα μὲν οὐκ | ἔστι, μάργος δ' Ἐβροις | οἷα παῖς παῖσθαι
(Ἀλκμ. ἀπ. 38).

Τρίμετρος καὶ δύο διμέτροι εἶναι συνημμένοι ἐν Ἀριστοφ.
"Ορν. 1069 κ. ἐξ.

ἔρπετά τε καὶ δάκετα πάνθ' ὅσα περ
ἔστιν ὑπ' ἑμᾶς φάρυγος ἐν φωναῖς ὀλλυται·

τρεις δὲ διμέτροι καὶ εἰς τρίμετρος ἐν Ἀριστοφ. Εἰρ. 358 κ. ἐξ.
ω 596 κ. ἐξ.

Ἄλλ' ὅ τι μάλιστα χαρι-
σύμεθα ποιῶντες, ἄγε
φράζε' σὲ γὰρ αὐτοκράτορ'
εἴλετ' ἀγαθὴ τις ἡμῖν τύχη.
ω "Ὡστε σὲ τὰ τ' ἀμπέλια
καὶ τὰ νέα συκιδία
τᾶλλα θ' ὁπόσ' ἐστὶ φυτὰ
προσγελάσεται λαδόντ' ἄσμενα.

§ 138. Τῇ κωμῳδίᾳ ἰδιόζουσι αἱ εἰς περίοδον συνάψεις
παιωνικῶν μετὰ τροχαϊκῶν κῶλων. Οὕτως ἅπαντ' ὁ τετρά-
μετρος ὁ ἐκ διποδικῶν κῶλων παιωνικῶν καὶ τροχαϊκῶν συγ-
κείμενος ὁ παρ' Ἀριστοφάνει (Λυσιστρ. 1814 κ. ἐξ.) κατὰ
στίχον ἀνακυκλούμενος·

— — — — — | — — — — —

Οὐδέν ἐστι Σηρίον γυ | ναϊκὸς ἀμαχώτερον
οὐδὲ πῦρ οὐδ' ὧδ' ἀναιδὴς | οὐδεμία πόρδαλις.

Εἰρ. 351 κ. ἐξ.

— — — — — | — — — — —

Ἄλλ' ἀπαλὸν ἂν μ' ἴδοις
καὶ πολὺ νεώτερον, ἀ-
παλλαγέστα πραγμάτων.

κ. λ. π.

§ 139. Αἱ παιωνικαὶ στροφαὶ σπανίως κατασκευάζονται
ἐκ καθαρῶν κρητικῶν, συνήθως δὲ συμμίγνυνται αὐτοῖς καὶ

τροχαϊκὰ κῶλα, πολλάκις δὲ τὰ μὲν κρητικὰ κῶλα ἀποτε-
λοῦσι μόνον μίαν ἢ πλείονας περιόδους, τὰς δὲ λοιπὰς τὰ
τροχαϊκὰ. Συστατικὰ δὲ μέρη τῶν στροφῶν εἶναι ὁ κρητικός
δίμετρος ἀκατάληκτος καὶ καταληκτικός καὶ ὁ τρίμετρος,
ἔτι δὲ ὁ τροχαϊκὸς δίμετρος μετ' ἀλόγων ἄρσεων. Συνηθέ-
στατα συνάπτονται κρητικὰ καὶ τροχαϊκὰ κῶλα εἰς ὑπερμέ-
τρους περιόδους, συχνὰ μὲν ἄλλ' οὐχὶ κατ' ἀνάγκην χωρίζο-
μενα ἀπ' ἀλλήλων διὰ τομῆς· ἡ δὲ ἀνάλυσις τῆς δευτέρας
μακρᾶς τοῦ κρητικοῦ συγχο-τέρας, ἄλλ' ἐν τοῖς τροχαίοις ἀπο-
φεύγεται. Ἐν ἀντιστροφικῇ ἀντιστοιχίῃσι ὁ παῖων πρῶτος
καὶ τέταρτος ἀντιστοιχοῦσι τῷ τε κρητικῷ καὶ ἀλλήλοις,
ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ τροχαϊκὴ διποδία ἀντιστοιχεῖ τῷ κρητικῷ.

Καθαρῶς κρητικοὶ εἶναι οἱ ἐν Αἰσχ. Ἰκ. 418-23 (ὑπέρ-
μετρον ἐκ τριμέτρου καὶ τεσσάρων διμέτρων).

Φρόντισον καὶ γενοῦ πανδίκως
εὐσεβὲς πρόξενος.
Τὰν φυγάδα μὴ προδώς
τὰν ἔκαθεν ἐκβολαῖς
δυσθέοις ὀρμέναν·

καὶ οἱ ἐν Ἀριστοφ. Ἀχ. 665-72·

Δεῦρο Μοῦσ' ἐλθὲ φλεγυρὰ πυρὸς ἔχουσα μένος, ἔντονος Ἀχαρνική·
οἶον ἐξ ἀνθράκων πρηνίνων φέψαλος ἀνήλατ', ἐρεθιζόμενος οὐρίᾳ ῥιπίδι,
ἤνικ' ἂν ἐπανθρακίδες ὧσι παρακείμεναι,
οἱ δὲ Θασίαν ἀνακυκῶσι λιπαράμπυκα,
οἱ δὲ μάττωσιν, οὕτω σοβαρὸν ἐλθὲ μέλος, εὐτονον, ἀγροικάτονον,
ὥς ἐμὲ λαβοῦσα τὸν δημότην·

τροχαῖοι δὲ ὡς ἐπιφωδία μόνον ἐπισυνάπτονται ἐν Ἀριστοφ.
Σφ. 1275-1283·

ὦ μακάρι' αὐτόμενες, ὡς σε μακαρίζομεν·
παῖδας ἐφύτευσας ὅ τι χειροτεχνικωτάτους,
πρῶτα μὲν ἅπασι φίλον ἄνδρα τε σοφώτατον,
τὸν κιθαριοῦτάτατον, ᾧ χάρις ἐφέσπετο·
τὸν δ' ὑποκριτὴν ἕτερον, ἀργαλέον ὡς σοφόν·
εἴτ' Ἀριφράδην, πολὺ τι Συμμοσοφικώτατον,
ὄντιν' ἀποτ' ὥμοσε μαθόντα παρὰ μηδένος,

ἀλλ' ἀπὸ σοφῆς φύσεος αὐτόματον ἐκμαθεῖν
γλωττοποιεῖν εἰς τὰ πορνεῖ' εἰσιόνθ' ἐκάστοτε.

Ἀχ. 971-988.

Εἶδες ὦ εἶδες ὦ πᾶσα πόλι τὸν φρόνιμον ἄνδρα, τὸν ὑπέροσφον,
ἐξέχει θ' ἡμῶν βίᾳ τὸν οἶνον ἐκ τῶν ἀμπέλων.

Ἐκ παιωνικῶν δὲ ἄμα καὶ τροχαϊκῶν εἶναι αἱ ἐν Ἀριστοφ.
Λυσιστρ. 781=805. 1043=1059=1188=1204. Ἰκ.
303=382. Ἀχ. 204=219. 284=235. Εἰρ. 346-362.
ω582-600.

Εἰ γὰρ ἐγγένοιτ' ἰδεῖν ταύ | τὴν με τὴν ἡμέραν·
πολλὰ γὰρ ἀνεσχόμεν
πράγματά τε καὶ στιβάδας,
ἃς ἔλαχε Φορμίων·
κοῦκέτ' ἂν μ' εὔροις δικαστὴν δριμύν οὐδὲ δύσκολον,
οὐδὲ τοὺς τρόπους γε δήπου σκληρόν, ὥσπερ καὶ πρὸ τοῦ,
ἀλλ' ἀπαλὸν ἂν μ' ἴδοις
καὶ πολὺ νεώτερον ἀ-
παλλαγέντα πραγμάτων

κ. τ. λ.

Παρὰ δὲ Πινδάρῳ ('Ολ. Β') πρόκειται μὲν τῶν παιῶνων
ἀνάχρουσις, ἐπὶ κινεῖται δὲ λογαοιδικοί.

υ | - υ - ε υ -
ε υ υ ε υ - ε υ υ ε υ υ ε υ -
- | ε υ - ε υ υ ε υ υ ε υ - ε υ -
ε υ - ε υ -
- | ε υ υ ε υ - ε υ υ ε υ -
ε υ | ε υ υ ε υ - ε υ -

Ἀναξίφορ | μιγγες ὤ-
μοι τίνα θε | ὄν, τίν' ἤ | ρωα, τίνα | δ' ἄνδρα κεῖα | δῆσομεν;
ἤ | τοι Πίστα | μὲν Διὸς Ὀ | λυμπιάδα | δ' ἔ-στασεν Ἥ | ρακλέης
ἀκρόθι | να πολέμου·
Θή | ρωνα δὲ τε | τραορία; | ἔνεκα νι | καφόρου
γεγώ | νητέον ὅ | πιν δίκαι | ον ξένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ἑτεροειδῆ μέτρα.

Α'. ΜΕΤΡΑ ΕΠΙΣΥΝΘΕΤΑ

§ 140. Τὸ μέτρον λέγεται *ἐπισύνθετον*, ἐὰν συνάπτῃ ἐν αὐτῷ κῶλα διαφόρων ῥυθμικῶν γενῶν, μάλιστα δὲ δακτυλικῶν καὶ τροχαϊκῶν, ἢ ἀναπαιστικῶν καὶ ἰαμβικῶν (ὅρ. § 31) προηγουμένων νῦν μὲν τῶν δακτυλικῶν ἢ τῶν ἀναπαιστικῶν νῦν δὲ τῶν τροχαϊκῶν ἢ τῶν ἰαμβικῶν. Τὰ κῶλα τὰ εἰς ἐπισύνθετον μέτρον συναπτόμενα εἶναι μὲν πάντα τὰ ἤδη ἐν τοῖς περὶ τῶν καθαρῶν ἢ μονοειδῶν δακτυλικῶν, ἀναπαιστικῶν, τροχαϊκῶν καὶ ἰαμβικῶν μέτρων εἰρημένα, ἀλλὰ μεῖζονος λόγου ἄξια εἶναι τῶν μὲν δακτυλικῶν ἢ ἀκατάληκτος τετραποδία καὶ ἡ τριποδία ἢ τε ἀκατάληκτος καὶ ἡ καταληκτικὴ (ὅρ. § 49 καὶ 50), τῶν δὲ ἀναπαιστικῶν ἢ τετραποδία ἢ τε ἀκατάληκτος καὶ μάλιστα ἡ καταληκτικὴ (τὸ παροισμακόν) (ὅρ. § 72 καὶ 73), τῶν δὲ τροχαϊκῶν ἢ τετραποδία ἢ τε καταληκτικὴ καὶ ἡ βραχυκατάληκτος ἥτοι τὸ *ἰθυφαλλικόν* (ὅρ. § 83), τῶν δὲ ἰαμβικῶν ἢ τε τετραποδία καὶ ἡ ἑξαποδία ἐν τοῖς δυοῖ θεμελιώδεσιν αὐτῶν σχήμασιν (ὅρ. § 101 καὶ 103).

Ἡ ἐκλογὴ καὶ τὸ μετρικὸν σχῆμα καὶ ἡ εἰς περίοδον σύναψις τῶν σχημάτων τούτων τῶν κῶλων εἶναι ποικιλωτάτη. Μεγίστην δὲ διαφορὰν ἐπιφέρει ἡ διάφορος χρῆσις τῶν τροχαϊκῶν καὶ ἰαμβικῶν κῶλων, διότι ἐν τῇ κατασκευῇ αὐτῶν ποὺ μὲν πᾶσαι μὲν αἱ ἄρσεις ἢ αἱ πλείσται εἶναι καθαφαὶ μεῖζων δ' ἐλευθερίᾳ ἐπικρατεῖ περὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν θέσεων καὶ τὴν ἀπόθεσιν (κατάληξιν), ποὺ δὲ εἶναι ἄλλοι μὲν αἱ

ἄρσεις, σπανιωτέρα δὲ ἡ ἀνάλυσις καὶ ἡ κατάληξις. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶδος τῶν ἐπισυνθέτων μέτρων ὀνομάζεται *δακτυλοπορταῖκόν*, τὸ δὲ δεύτερον *δακτυλοπιπριτικόν*.

α'. Μέτρα επισύρθητα δακτυλοτροχαϊκά.

§ 141. Πρώτος ὁ Ἀρχιλόχος συνῆψε μετ' ἀλλήλων κῶλα
 ρυθμικῶς ἑτερογενῇ. Ἐν τῇ συνάψει ταύτῃ ἐν ἑκαστον τῶν
 κῶλων διατηρεῖ τὰς ἐλευθερίας τοῦ στιχικοῦ τέλους· διὰ τοῦτο
 οἱ νεώτεροι τὰ Ἀρχιλόχεια ταῦτα συστήματα, ἂν δύο κῶλα
 γράφωνται ἐν ἐνὶ στίχῳ, ὠνόμασαν ἀσυναρτητοὺς στίχους
 (ὄρ. § 27 καὶ 33). Τὰ Ἀρχιλόχεια ἐπισύνθετα εἶναι ταῦτα·

1) Τὸ ἀναπαιστικὸν παρορμητικὸν καὶ τὸ προηγουμένον ἰθυ-
γραλλικόν

Ἐρασμονίδῃ Χαρίλῃαι, χρῆμά τοι γέλοιον
(ἀποσπ. 79, 80).

2) 'Ο λαμβανὸς τρίμετρος καὶ ἡ καταληκτικὴ δακτυλικὴ
τριποδία

Ἐρέω τιν' ὑμῖν αἶνον, ὦ Κηρυκίδη,
ἀχθυμένη σκυτάλη
(ἀποσπ. 89 B).

3) Ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος καὶ ὁ ιαμβικὸς δίμετρος

ἄψυχος χαλεπήσει θεῶν ὀδύνησιν ἔκρηται
 πεπαρμένος δι' ὀστέων
 (ἀποσπ. 84 B).

4) Ὁ λαμβικός τρίμετρος καὶ ἡ καταληκτικὴ δακτυλικὴ
τριποδία καὶ ὁ λαμβικός δίμετρος

— — — — —
 — — — — — | — — — — —

ἀλλὰ μ' ὁ λυσιμελής, ὦ ταῖρε, δάμναται πόθος
 (ἀποσπ. 85)

ὄρα πλήρες τὸ σύστημα ἐν Ὁρατίου ἐπιδῶ II :

Petti, nihil me sicut antea juvat
 scribere versiculos amore percussum gravi.

5) Ὁ Ἀρχιλόγειος στίχος (ἦτοι ἡ δακτυλικὴ ἀκκτάλη-
 κτος τετραποδία καὶ τὸ τροχαϊκὸν ἰθυφαλλικόν) καὶ ὁ κατα-
 ληκτικὸς ἰαμβικὸς τρίμετρος· π. γ. ἀποσπ. 103, 100, 104
 καὶ 115·

— — — — — | — — — — —
 — — — — — | — — — — —

Τοῖος γὰρ φιλότιτος ἔρως ὑπὸ | καρδὴν ἔλυσθεις
 πολλὴν κατ' ἀχλὺν ὁμμάτων ἔχευεν
 (ἀποσπ. 103).

§ 142. Ἐπισύνθετα παραπλήσια ἢ αὐτὸ τοῦτο μιμήσεις
 τῶν Ἀρχιλοχείων συστημάτων ἀπαντῶσι παρ' Ἀνακρέοντι
 (ἀποσπ. 87)·

— — — — — | — — — — —
 — — — — — | — — — — —

Κνίξη τις ἦδη καὶ πέπειρα γίνεμαι
 σὴν διὰ μαργασύνην.

Σίμων. ἀποσπ. 187·

— | — — — — — | — — — — —
 — — — — — | — — — — —
 — | — — — — — | — — — — —

A. Τίς εἰκόνα τάνδ' ἀνέθηκεν; B. Δωριεὺς ὁ Θούριος.
 A. Οὐ Ῥόδιος γένος ἦν; B. Naί, πρὶν φυγεῖν γε πατρίδα,
 δεινὰ γε χειρὶ πόλλ' ἔρξας ἔργα καὶ βίαια.

Κριτίου ἀποσπ. 3·

Καὶ νῦν Κλεινίου υἱὸν Ἀθηναῖον στεφανώσω (ἔξῃμ. δακτ.)
 Ἀλκιδιάδην νέοισι ὑμνήσας τρόποις· (τρίμ. ἰαμβ.)

*Ορν. 737. Εἰρ. 775. Βατρ. 675) καὶ τὰ Εὐριπίδου (Βαρχ. 576. Κυκλ. 356 κ. ἐξ. 608 κ. ἐξ.).

Ἡ παλαιὰ ἀπλότης αὐτῶν ἐκφαίνεται ἔτι παρ' Ἀλκμαῖνι (ἀποσπ. 1).

Μῶσ', ἄγε, Μῶσα λίγεια, πολυμμελές
αἰενάοις μέλος
νεοχμὸν ἄρχε παρσένοις αἰίδεν.

§ 144. Ἡ δὲ νεωτέρα ποιήσις δεικνύει μακρότερα συστήματα ἐκ ποικίλως ἐναλλασσομένων κώλων· καὶ τὰ μὲν στοιχεῖα πάντοτε μὲν εἶναι τὰ αὐτά, μάλιστα δὲ αἱ τετραποδαί, ἀλλὰ νῦν μὲν πολλαῖς ἀναλύσεσι νῦν δὲ πολλαῖς ἐκτάσεσι ποικιλλόμενα· ἐν τοῖς τροχαϊκοῖς καὶ ἰαμβικοῖς κώλοις σπανιώτατα ἀπαντῶσιν ἄλογοι ἄρσεις, κατάληξις δὲ συνήθως μόνον ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου· ἐν δὲ τοῖς δακτυλικοῖς κώλοις σπανίως ἀπαντῶσιν ἀναπαιστικοὶ δάκτυλοι, ἐν δὲ τοῖς ἀναπαιστικοῖς συχνὰ προκελευσματικοί· ἄλλοιομετρικὰ δὲ στοιχεῖα τίθενται μάλιστα λογαοιδικοί. Τὰ ὀρχηστικά ταῦτα συστήματα εἶναι μεστὰ ζωηρότητος καὶ πυρὸς καὶ πλείστων ἀντιθέσεων· π. χ. Ἀριστοφ. Λυσ. 1279 κ. ἐξ.

Πρόσαγε χορόν, ἔπαγέ τε χάριτας, | ἐπὶ δὲ κάλεσον Ἀρτεμιν,
ἐπὶ δὲ δίδυμον ἄγεσ' ἵχον Ἥιον | εὐφρον', ἐπὶ δὲ Νύσιον,
ὅς μετὰ Μαινάσι Βάκχιος ὄμμασι δαίεται,
Δία τε πυρὶ φλεγόμενον, ἐπὶ τε | πότιον ἄλογον ὀλβίαν,
εἴτα δὲ δαίμονας, οἷς ἐπιμάρτυσι | χρησάμεθ' οὐκ ἐπιλήσμοσιν
ἡσυχίας πέρι τῆς μεγάλῳφρονος, | ἣν ἐποίησε θεὰ Κύπρις.

§ 145. Καὶ οἱ τραγικοὶ δέ, μάλιστα οἱ νεώτεροι, χρῆσιν ἐποίησαντο τῶν ἐπισυνθέτων τούτων μέτρων, τῶν δακτυλοτροχαϊκῶν, σπανιωτέραν μὲν ὁ Αἰσχύλος (Εὐρ. 526. Ἐπτ. 778. Προμηθ. 159. 425) καὶ ὁ Σοφοκλῆς (Ἠλ. 21-192. Οἶδ. Τ. 167. Τραχ. 497), συχνωτέραν δὲ ὁ Εὐριπίδης ἐν τοῖς χορικοῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς μονωδίασι σπανίως.

Τὰ μὲν τροχαϊκὰ καὶ ἰαμβικὰ κῶλα εἶναι συνήθως μὲν τετραποδικά, σπανιώτερον δὲ ἐξαποδικὰ καὶ συνήθως ἔχουσι ῥητὰς τὰς ἄρσεις, συχνὰ δὲ κατάληξιν ἐν τῷ τέλει καὶ ἐν

τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἀναλύσεις πλείστας· τὰ δὲ δακτυλικά καὶ ἀναπαιστικά κῶλα εἶναι τὰ πλείστα μὲν τετραποδικά, ὀλίγα δὲ ἐξαποδικά καὶ τριποδικά μετ' ὀλίγων ἀναλύσεων καὶ συναιρέσεων· οἷον ἐν Σοφ. Ἡλ. 164 σ 185·

Ἄλλ' ἐμὲ μὲν ὁ πολὺς ἀπολείπειν ἦ-δη
βίωτος ἀνέλ-πιστον, οὐδ' ἔτ' ἀρ-κῶ,
ἅτις ἄνευ τεκέων κατατάχομαι,
ἅς φίλος οὕτις ἀνὴρ ὑπερίσταται,
ἀλλ' ἀπερεῖ τις ἔποικος ἀναξία
οἰκονομῷ θαλάμους πατρὸς ᾧδε μὲν
ἀει-κεῖ-σὺν στολᾷ,
κοινᾶς-δ' ἐξ-ίσταμαι τραπέ-ζας.

Εὐρ. Ἰππολ. 1120 (σ 1131)·

Οὐκ ἐτι γὰρ καθαρὰν φρέν' ἔχω τὰ παρ' ἐλπιδᾶ λείψων,
ἐπεὶ τὸν Ἑλ-λανίας | φανερώτατον ἀστέρ' Ἀθά-νας,
εἶδομεν, εἶδομεν ἐκ πατρὸς ὀργᾶς | ἄλλαν ἐπ' αἶαν ἰέμενον.
ᾧ ψάμαθοι πολίητιδος ἀκτᾶς | δρυμός τ' ὄρειος, ὅθι κυνῶν
ᾠκυπόδων μέτα Σῆρας ἔναιρην | Δίκτυναν ἀμφὶ σε-μνάν.

(Πρβλ. Εὐριπ. Ἀλκ. 86 σ 98. 112 σ 122. 266. 903 σ 926. Ἀνδρ. 135 σ 141. 274 σ 284. 294 σ 302. Μηδ. 204. 990 σ 996. Ἰππολ. 1102 σ 1111. Ἑκάβ. 923 σ 933. Ἡλ. 476 σ 486.

β'. Δακτυλεπιτριτικά.

§ 146. Τὰ ἐπισύνθετα, ὧν τὰ τροχαϊκὰ ἢ ἱαμβικά κῶλα ἔχουσι τὰς βάσεις ἀλόγους (— — — καὶ — — —) ὀνομάζονται, ὡς εἴρηται, δακτυλεπιτριτικά· διότι τὸ ἄλογον σχῆμα τοῦ διτροχαίου καὶ τοῦ διαμβίου ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν μετρικῶν ἐπίτριτος, τὸ μὲν — — — ἐπίτριτος δευτερος, τὸ δὲ — — — ἐπίτριτος τρίτος, διότι ὁ λόγος τοῦ ῥήτου ποδὸς πρὸς τὸν ἄλογον λογίζεται ὡς 3 : 4 καίτοι ἡ ἄλογος μακρὰ δὲν εἶναι ἀκριβῶς δίσημος, ἀλλὰ κείται μεταξὺ τῆς δισήμου καὶ τῆς μονοσήμου (ὄρα § 16).

Ἐπειδὴ δὲ τὰ σχήματα ταῦτα τῶν κῶλων ῥυθμικῶς ἀνή-

κουσιν εἰς τὸ διπλάσιον γένος καὶ μόνον κατὰ τὸ μετρικὸν σχῆμα σύγκεινται ἐξ ἐπιτρίτων, ἔχουσι μέγεθος μέχρι τοῦ ὀκτωκαιδεκασήμου· ἄρα ὑπάρχουσι κῶλα ἐπιτριτικά μονόμετρα, δίμετρα καὶ τρίμετρα.

$\begin{array}{ll} \text{—} \text{—} & \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} & \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} & \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \end{array}$

Ἐν τοῖς τροχαϊκοῖς κῶλοις τὸ συνήθες σχῆμα ἐν τῷ τέλει τῆς περιόδου εἶναι τὸ καταληκτικόν

$\begin{array}{l} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \end{array}$

καὶ συνηθέστερον τὸ βραχυκατάληκτον·

$\begin{array}{l} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \end{array}$

ἐσωτερικὴ δὲ κατάληξις σπανίως γίνεται. Ἡ ἀνάλυσις τῶν μακρῶν ἐν τοῖς ἐπιτριτικοῖς κῶλοις παντελῶς σχεδὸν εἶναι ἀποκεκλεισμένη. Τὰ δὲ δακτυλικά κῶλα τὰ συναπτόμενα τοῖς τροχαϊκοῖς εἶναι συνηθέστατα μὲν τὰ σπονδειακῶς τελευτῶντα καὶ τὰ καταληκτικὰ τριποδικά,

$\begin{array}{l} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \end{array}$

σπανιώτερον δὲ τὰ διποδικὰ τὰ ὁμοίως τοῖς τριποδικοῖς τελευτῶντα καὶ τὰ τετραποδικὰ τὰ τε ἀκατάληκτα καὶ τὰ καταληκτικὰ καὶ τὰ βραχυκατάληκτα·

$\begin{array}{ll} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} & \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} & \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ & \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \\ & \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \text{—} \end{array}$

Τὰ δὲ ἀναπαιστικά κῶλα εἶναι σπανιώτερα τῶν δακτυλικῶν.
Ὡς ἄλλοιουμετρικά δὲ κῶλα ἀπαντῶσι· συνήθως τὰ λογαοιδικά.

§ 147. Οἱ στίχοι συνίστανται συνήθως εἰς δύο ἢ τρία κῶλα, σπανιώτεροι δὲ εἶναι οἱ τετράκωλοι καὶ πεντάκωλοι· ἐνίοτε δὲ καὶ ἓν μόνον κῶλον ἀποτελεῖ στίχον. Τὰ συνηθέστατα στιγιῶν σχήματα εἶναι τὰςδε·

1) Δίλωλα· α') τὸ ἐγκωμιολογικὸν 200-000- | 20-2

οὔτε παρ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐν | ναυσὶ κοίλαις
(Πινδ. 'Ολ. 5', 15).

β') ὁ λαμβέ.λεγος - 100 - | - 1000 - 1000

ἢ χαλκοθώραξ σοί τιν' Ἐνυάλιος
(Σοφ. Αὔ. 179).

$$\gamma') \quad \underline{10} - - \mid \underline{100} \underline{100} \underline{100} \underline{100}$$

ἤθελον Χείρωνά κε Φιλυρίδαν
(Περδ. Πυθ. Γ', 1).

8) 200-00- | 20--200

ὅσα δὲ μὴ περίληξε Ζεὺς, ἀτύζονται βοάν
(Πινδ. Πυθ. Α', 25).

$$\varepsilon') \quad \frac{1}{\sqrt{2}} - \frac{1}{\sqrt{2}} - \frac{1}{\sqrt{2}} \mid \frac{1}{\sqrt{2}} - \frac{1}{\sqrt{2}} \cong \pi$$

Χρυσέα φόρμιγξ, Ἀπόλλωνος καὶ Ἰσπλοκάμων
(Πινδ. Πυθ. Α', 1).

2) *τρίκω.λα' α')* τὸ πλατωνικὸν $\begin{array}{ccccccc} \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} \\ \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} & \text{---} \end{array}$ | $\begin{array}{ccc} \text{---} & \text{---} & \text{---} \\ \text{---} & \text{---} & \text{---} \end{array}$ | $\begin{array}{ccc} \text{---} & \text{---} & \text{---} \\ \text{---} & \text{---} & \text{---} \end{array}$

Τυνδαρίδαις τε φιλοξένοις ἀδελφὴν καλλιπλοκάμῳ θ' Ἐλένῃ
(Πινδ. Ὀλ. Γ', 1).

$$\beta') \quad \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array} \quad \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array} \quad \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array} \quad \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array} \right| \quad \begin{array}{c} \text{---} \\ \text{---} \end{array}$$

Μᾶτερ ὦ χρυσοστεφάνων ἀέθλων Οὐλυμπία
(Πινδ. Ὀλ. Η', 1).

[illegible]

Εἰ χρεὼν τοῦθ' ἀμετέρως ἀπὸ γλώσσας κοινὸν εὐχασθαι ἔπος
(Πινδ. Πυθ. Γ', 2),

Καὶ πλείστοι δὲ ἄλλοι πρὸς τοῖς στίχοις τούτοις ὑπάρχουσι. Οὐδέποτε ὁμῶς οἱ δακτυλεπιτριτικοὶ στίχοι ἀπαντῶσι κατὰ στίχον ἀνακυκλούμενοι, ἀλλὰ πάν-οτε ἀποτελοῦσι μέλη μείζονος ἢ ἐλάσσονος συστήματος ἢ στροφῆς καὶ δὴ ἐν τεχνικωτέρᾳ συνήθως (τριχοτομικῇ) κατασκευῇ (ὄρα § 38).

§ 148. Τὸ ἦθος τῶν δακτυλεπιτριτικῶν στροφῶν εἶναι συμμέτρου σπουδαιότητος καὶ πανηγυρικῆς καὶ ἀξιώματικῆς ἡσυχίας· πᾶσα ἐξέγερσις καὶ ἐμπάθεια εἶναι ἄλλοτρία αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο αἱ δακτυλεπιτριτικαὶ στροφαὶ εὐαρμостоῦσι μάλιστα τοῖς σπουδαιότεροις εἶδεσι τῆς λυρικῆς ποιήσεως, οἷον τοῖς ὕμνοις, τοῖς παιᾶσι, τοῖς ἐγκωμίοις, τοῖς ἐπινικίοις καὶ τοῖς διθυράμβοις.

§ 149. Τὸ πρῶτον ἀναφαίνονται αἱ στροφαὶ τῶν δακτυλεπιτριτικῶν μέτρων παρὰ Στρησιγόρῃ παραλαβόντι αὐτὰς πιθανῶς ἐκ τῆς τῶν νόμων ποιήσεως· ἀλλ' ὁ κυρίως διαμορφωτὴς αὐτῶν εἶναι ὁ Πίνδαρος μεγίστην χρῆσιν ποιησάμενος ἐν τοῖς ἐπινικίοις αὐτοῦ ὕμνοις ('Ολ. Γ', Σ', Ζ', Η', ΙΒ'. Πυθ. Α', Γ', Δ', Θ', ΙΒ'. Νερμ. Α', Β', Ε', Η', Θ', Ι', ΙΑ'. 'Ισθμ. Α', Β', Γ', Δ', Ε') καὶ ἐν ἄλλοις (ἀπ. 57. 99). Σπανιωτέραι εἶναι παρὰ Σιμωνίδῃ (ἀπ. 7. 8. 17. 57. 70), λίαν δὲ συχναὶ παρὰ Βακχυλίδῃ καὶ παρὰ τοῖς διθυραμβοποιοῖς τῶν παλαιότερων χρόνων καὶ τισὶ τῶν νεωτέρων (Μελανιππίδῃ, Φιλοξένῳ καὶ Τελέστῃ) οἷον·

Οὐ γὰρ ἀνθρώπων φόρευν μορφὰν ἐνείδεις,
οὐδ' οἵαίταν τὰν γυναικεῖαν ἔχον,
ἀλλ' ἐν ἀρμάτεσσι διφρούχοις ἐγυμνάζοντ' ἂν εὖ,
δι' ἄλσασα πολλὰκι Σήραιοιν φρένα τερπόμεναι,
ἥθ' ἱερὸδακρυὸν λίθανον εὐώδεις τε φοίνικας κασίαν τε ματεῦσαι,
τέρενα Σύρια σπέρμκτα.

(Μελαν. Λαλαῖδ. ἀπ. 1).

⌒ — — — ⌒ — — — ⌒ — — —
⌒ — — — ⌒ — — — ⌒ — — —
⌒ — — — ⌒ — — — ⌒ — — — ⌒ — — —
⌒ | ⌒ — — — ⌒ — — — ⌒ — — — ⌒ — — —

κ. ἐξ. 976 κ. ἐξ.), Τρωάσι (794 κ. ἐξ.), Ῥήσῳ (224 κ. ἐξ.).
 Ἡ δὲ κωμωδία, πρὸς ἣν ἀντίκειται τὸ ἥθος τῶν δακτυλε-
 πιτρίτων, μόνον ἐν παρωδαίαις γνωστῶν λυρικῶν ποιημάτων
 μεταχειρίζεται αὐτοῦς, π. χ. ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ἰππεῦσι
 (1264 κ. ἐξ.), ἐν Νεφέλαις (457 κ. ἐξ.), ἐν Σφηξί (273
 κ. ἐξ.), ἐν Εἰρήνῃ (775 κ. ἐξ.), ἐν Ἐκκλησιαζούσαις (571
 κ. ἐξ.).

Μηδὰμ' ὁ πάντα νέμων
 θεῖτ' ἐμᾶ γνώμα κράτος ἀντίπαλον Ζεὺς,
 μηδ' ἐλινύσασιμι θεοὺς ὅσαις
 σοίναϊς ποτινισσομένα
 βουφόνοις παρ' Ὀκεανοῦ πατρὸς ἄσβεστον πόρον,
 μηδ' ἀλλίτοιμι λόγοις,
 ἀλλὰ μοι τόδ' ἐμμένει
 καὶ μήποτ' ἐκτακείη.

(Αἰσχ. Προμ. 526 κ. ἐξ. σ. 534 κ. ἐξ.).

⌒ ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ —
 ⌒ ⌒ — — ⌒ ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ — —
 ⌒ ⌒ — — ⌒ ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ —
 — ⌒ ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ —
 ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ — — ⌒ ⌒ —
 ⌒ ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ —
 ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ —
 — ⌒ ⌒ — ⌒ ⌒ — λ

Ἡ ῥά σε Ταυροπόλα Διὸς Ἄρτεμις —
 ὦ μεγάλα φάτις, ὦ
 μᾶτερ αἰσχύνας ἐμᾶς —
 ὥρμασε πανδᾶμους ἐπὶ βοῦς ἀγελαίας,
 ἥ πού τις νίκας ἀκάρπτων χάριν,
 ἥ ῥα κλυτῶν ἐνάρων
 ψευθεῖς, ἀδώροις εἴτ' ἐλαφιστολαίαις;
 ἥ χαλκοθώραξ σοί τιν' Ἐνυάλιος
 μομφὰν ἔχων ξυνοῦ δορὸς ἐννυχίοις
 μηχαναῖς ἐτίσατο λῶδαν;

(Σοφ. Αὔ. 172 κ. ἐξ. σ. 182 κ. ἐξ.).

α') $\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}$
 $\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$
 $\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$
β') $\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\text{---}$
 $\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}$
γ') $\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$
 $\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$
 $\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$
 $\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$
 $\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$

Τί κάλλιον ἀρχομένοισιν
ἢ καταπαυομένοισιν
ἢ Σοᾶν ἵππων ἑλατῆρας ἀεῖδειν μηδὲν ἐς Λυσίστρατον,
μηδὲ Θούμαντιν τὸν ἀνέστιον αὐτὸν λυπεῖν ἐκούσῃ καρδίᾳ;
Καὶ γὰρ οὗτος, ὦ φίλ' Ἀπολλων, αἰεὶ πεινῇ, Σαλεροῖς δακρύοις
σᾶς ἀπτόμενος φαρέτρας Πυθῶνι διὰ μὴ κακῶς πένεσθαι.
Λοιδορῆσαι τοὺς πονηροὺς οὐδὲν ἐστ' ἐπιφθονον,
ἀλλὰ τιμὴ τοῖσι χρηστοῖσι, ὅστις εὖ λογίζεται.

κ. λ. π.

(Ἀριστοφ. Ἰπ. 1264 κ. ἐξ. σ 1290 κ. ἐξ.).

Β'. ΜΕΤΡΑ ΜΙΚΤΑ Η ΔΟΓΑΟΙΔΙΚΑ

§ 150. Τὸ μέτρον ὀνομάζεται *μικτόν*, ἐὰν πόδες ρυθμικῶς κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα ἑτερογενεῖς, ἥτοι πόδες τοῦ ἴσου ἢ δακτυλικοῦ γένους καὶ πόδες τοῦ ἀνίσου διπλασίου ἢ ιαμβικοῦ γένους συνάπτωνται εἰς κῶλον, μάλιστα τροχαῖαι καὶ δάκτυλοι, ἢ ἑαμβοὶ καὶ ἀνάπαιστοι (ὅρ. § 18 καὶ 31). π. χ. $\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$ (προῦ κυρεῖ ἐκτόπιος σωθεὶς ὁ πάντων) ἢ $\text{---}\underline{\text{ε}}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}\underline{\text{υ}}\underline{\text{υ}}\text{---}$ (εὐδαίμονες οἷσι κακῶν ἄγνωστος αἰών). Οἱ νεώτεροι μετρικοὶ ὀνομάζουσι τὰ τοιαῦτα *μικτὰ κῶλα λογαοειδῆ*.

Ἡ ρυθμικὴ ἐνότης ἐν τοῖς μικτοῖς κῶλοις καθίσταται διὰ τούτου, ὅτι οἱ τε τρίσημοι καὶ οἱ τετράσημοι πόδες ἐξισοῦν-

ται κατὰ τὸ χρονικὸν μέγεθος, τοῦ πρώτου χρόνου ἐν τοῖς τετρασήμεροις γινομένου πως βραχυτέρου διὰ τῆς ἀγωγῆς (tempo) ἢ ἐν τοῖς τρισήμεροις. Κατὰ ταῦτα ὁ τε τροχαῖος διατελεῖ μὲν ὡν τροχαῖος κατὰ τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ καὶ ὁ δάκτυλος διατελεῖ δάκτυλος, ἀλλ' ἀμφοτέροι κατὰ μέγεθος χρονικὸν εἶναι ἴσοι ἀλλήλοις.

§ 151. Τὸ μέγεθος τῶν λογαοιδικῶν κώλων δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἐξαποδικόν, ὥστε ὑπάρχουσι κῶλα λογαοιδικὰ τριποδικὰ, τετραποδικὰ, πενταποδικὰ καὶ ἐξαποδικὰ. Ἐν τοῖς κώλοις τούτοις κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν τρισυλλάβων ποδῶν προκύπτει μεγίστη ποικιλία σχημάτων, ἀλλὰ κατὰ κανόνα σταθερὸν ἐν τῷ αὐτῷ κώλῳ οἱ τρισυλλαβοὶ πόδες δὲν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ δισυλλάβων ποδῶν. Ἡ τάξις τῶν τρισυλλάβων πρὸς τοὺς δισυλλάβους πόδας εἶναι ἀδιάφορος, νῦν μὲν ἡγουμένων ἐκείνων νῦν δὲ τούτων· μόνος δὲ ὁ τελευταῖος τοῦ κώλου ποὺς οὐδέποτε εἶναι καθαρὸς δάκτυλος, πλὴν ἐν τοῖς καλουμένοις αἰολικοῖς δακτύλοις (ὅρα κατωτέρω), οὔτινες ὀρθότερον λογιστέοι κυρίως δάκτυλοι.

§ 152. Κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τρισυλλάβων ποδῶν διήρηνται τὰ μικτὰ κῶλα εἰς λογαοιδικὰ μοτοδακτυλικὰ ἢ πρὸς ἐνὶ (δακτύλῳ), πρὸς δυοῖν, πρὸς τρισὶν (δακτύλοις). Τὰ πρὸς ἐνὶ δακτύλῳ ὀνομάζονται ἥτοι λογαοιδικὰ ἀπλῶς ἢ φέρουσι διάφορα ἄλλα ὀνόματα, οἷον Γλυκώρειον, Φερεκράτειον κ. ἐξ. Τὰ δὲ πρὸς πλείοσι δακτύλοις ὀνομάζονται Αἰολικοὶ δάκτυλοι μὲν, ἐὰν μόνος ὁ πρῶτος δὲν εἶναι δάκτυλος, λογαοιδικοὶ δάκτυλοι δέ, ἐὰν ἀπὸ δακτύλου ἄρχηται τὸ κῶλον.

§ 153. Καὶ ἐν τοῖς λογαοιδικοῖς κώλοις ἐλλείπει πολλάκις ἄρσις ἀναπληρουμένη ὑπὸ τονῆς τῆς ἡγουμένης θέσεως ἢ ὑπὸ λείμματος (κενοῦ χρόνου) ἐν τε τῷ τέλει καὶ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν κώλων. Ἡ ἐλλείψις τῆς τελικῆς ἄρσεως ἐν τοῖς ἀπὸ θέσεως ἀρχομένοις, δηλ. τοῖς ἀνευ ἀνακρούσεως, κώλοις, ὥσπερ ἐν τοῖς τροχαῖοις, εἶναι συνηθεστάτη π. χ.

ⲉⲟ ⲟⲩ ⲟⲩ ⲉⲟ — ⲕ

ⲉⲟ ⲟⲩ ⲟⲩ ⲉⲟ — ⲕ

ⲉⲟ ⲟⲩ ⲟⲩ ⲉⲟ ⲟⲩ

ⲉⲟ ⲟⲩ ⲟⲩ ⲉⲟ ⲟⲩ

Πρβλ. Σοφ. Ἀντιγ. 332 κ. ἐξ.

Πολλὰ τὰ θεινὰ κοῦδὲν ἀν-
θρώπου θεινότερον πέλει.

Ἀλλὰ καὶ ἀνακρουστικὰ σχήματα κώλων εἶναι συνήθη μετὰ
καταλήξεως· π. χ.

ⲉⲟ ⲉⲟ ⲟⲩ — ⲟⲩ ⲉⲟ

ἀ γὰρ πολὺπλαγκτος ἐλ-πίς·

Σοφ. Ἀντιγ. 615·

ⲉⲟ ⲉⲟ ⲟⲩ ⲟⲩ ⲉⲟ

χωρεῖ περιβρυχί-σιν.

αὐτόθ. 336·

Καὶ βραχυκατάληκτα κώλων σχήματα εἶναι οὐχὶ σπάνια·
π. χ.

ⲉⲟ ⲟⲩ — ⲟⲩ ⲉⲟ ⲟⲩ — ⲕ

ἀλλ' ἄναγ' ἐξ ἐδράνων, ὅπου μακρά-ων
(Σοφ. Αἷ. 194).

Κατάληξις ἐντὸς τοῦ κώλου ἀπαντᾷ ἐν κώλοις ἀνακρου-
στικοῖς τε καὶ στερουμένοις ἀνακρούσεως· π. χ.

ⲉⲟ — ⲟⲩ ⲉⲟ ⲉⲟ

ὦ ξένοι αἰ-δόφρονες
(Σοφ. Οἰδ. Κ. 237).

ⲉⲟ ⲟⲩ ⲉⲟ — ⲕ

ὦ πάλαι-θνητῶν
(Σοφ. Φιλ. 177).

ⲟⲩ ⲉⲟ ⲟⲩ ⲉⲟ —

Ἔρωσ ἀν-κατε μάχαν
(Σοφ. Ἀντ. 781).

ⲟⲩ ⲉⲟ ⲟⲩ ⲉⲟ —

ὅρα· τίς ἄρ' ἦν; — ποῦ κυρεῖ;
(Σοφ. Οἰδ. Τ. 117).

Μετὰ δὲ τὴν πρώτην θέσιν ἀπαντᾷ κατάληξις συνήθως
μόνον ἐν ἀνακρουστικοῖς κώλοις· π. χ.

ⲟⲩ — ⲟⲩ ⲉⲟ —

ἐφάν-θης ποτ', ὦ χρυσέας
(Σοφ. Ἀντ. 103)·

εἶναι πιθανώτατον, μάλιστα ἐπὶ τοῦ πρώτου κώλου περιό-
δου π. χ.

"Αρι-στον μὲν ὕδωρ, ὃ δὲ | χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ
(Πινδ. Ὀλ. 1)

ἐφάν-θης ποτ', ὃ χρυσέας κτλ.
(Σοφ. Ἀντ. 103).

Σημ. Ὁ πρῶτος πούς τῶν λογαοιδικῶν κώλων ὀνομάζεται ὑπὸ God.
Hermann βάσις ἀποχωρίζοντος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ κώλου ὡς διπλῇν
οὕτως εἰπεῖν ἀνάγκησιν.

3) Ἡ ἀλογία τῆς τελευταίας ἄρσεως καταληκτικῶν κώλων
μάλιστα τῶν Γλυκωνείων — — — — — ἀπαντᾷ τὸ πρῶτον
ἐν τῇ ὑστέρᾳ τραγωδίᾳ, π. χ. (Σοφ. Φιλ. 1151) καὶ πρόσθεν
βελείων ἀλκάν' (Εὐρ. Ἰππολ. 741) τὰς ἡλεκτροφαεῖς αὐγὰς.

§ 156. Κώλων λογαοιδικῶν σχήματα εἶναι τάδε·

1) τὸ Ἀδάριον ἦτοι ἡ λογαοιδικὴ διποδία — — — — —
ἀλλὰ τοῦτο δυνατόν νὰ λογισθῇ ὡς δακτυλικὴ διποδία ἀκα-
τάληκτος ἢ καταληκτικὴ·

— — — — — ἢ — — — — — ὡς τὸν Ἀδωνιν. πότνια θυμόν.

2) Τὸ Φερεκράτειον ἦτοι ἡ λογαοιδικὴ τριποδία ἄνευ ἀνα-
κρούσεως καὶ εἴτε ἀκατάληκτος εἴτε καταληκτικὴ. Τὸ Φε-
ρεκράτειον λέγεται πρῶτον μὲν, ἐὰν πρῶτος εἶναι ὁ δάκτυ-
λος, δεύτερον δέ, ἐὰν δεύτερος.

Ἀκατάληκτα

Καταληκτικά

α') — — — — — ἐπταπύλαισι θύβαις — — — — — ὡς χθόνιαί θεαί.

β') — — — — — ἐξευρήματι καινῷ — — — — — ἥλθες ἐκ περάτων.

Σημ. Τὸ ἀκατάληκτον Φερεκράτειον ληπτέον ὡς ἐπὶ πλείστον οὐχ ὡς τρι-
ποδίαν ἀλλ' ὡς βραχυκατάληκτον τετραποδίαν (ὅρα κατωτέρω § 157, 5).

3) Τὸ λογαοιδικὸν προσοδιακὸν ἦτοι ἡ ἀνακρουστικὴ λο-
γαοιδικὴ τριποδία ἀκατάληκτος καὶ καταληκτικὴ. Καὶ τοῦτο
εἶναι διττὸν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, πρῶτον καὶ δεύτερον.

α') — — — — — εἶην ὅθι δάκων — — — — — φυγᾷ πόδα νω-μῶν

β') — — — — — ὅσας Κλέων ἐφορᾷ

Ἀμφότερα τὰ καταληκτικὰ σχήματα τῆς ἀνακρουστικῆς τετραποδίας (Α', 4. Β', 4) λέγονται λογαοιδικά παρρησιακά.

5) Τὰ βραγυκατάληκτὰ σχήματα τῶν ἄνευ ἀνακρούσεως Γλυκωνείων ὁμοιότατα ὄντα ταῖς ἀκατάληκτοις τριποδίαις ὀνομάζονται ὥσπερ ἐκείναι Φερεκράτεια· τὰ δὲ βραγυκατάληκτα τῶν ἀνακρουστικῶν Γλυκωνείων ὅμοια εἶναι τοῖς ἀναισθητικοῖς προσωδιακοῖς, ἐν ᾗ ἀρκτικὴ συλλαβὴ εἶναι μακρά.

— — — — —

Κασταλίας τε νᾶ-μα
(Σοφ. Ἀντ. 1130).

— — — — —

ἄ πάνδυρτος ἀη-δών
(Σοφ. Ἡλ. 1076).

— — — — —

ὁ Δάλιος εὐ-γνω-στος
(Σοφ. Αἴ. 704).

Τῶν τετραποδικῶν σχημάτων μετ' ἐσωτερικῆς καταλήξεως εὐχρηστότατον εἶναι τὸ ἀνακρουστικὸν τρίτον Γλυκωνεῖον ἐν τῷ σχήματι:

— — — — —

Ἔρως ἀνι-κατε μάχαν

— — — — —

οἶδα γὰρ ἄνακτ' Ἀμφιάρεων

6) Τετραποδίαι λογαοιδικαὶ ἄνευ ἀνακρούσεως ἔχουσαι τριπλὴν κατέληξιν ἀπαντῶσι σπανίως, οἷον ἐν Φιλοκτήτῃ Σοφοκλέους, στ. 117: ὦ παλῶμαι-θνη-τῶν, — — — — — (πρῶτον Φερεκράτειον) καὶ ἐν Οἰδίποδι τυράννῳ, στ. 469: δει-νὰ δ' ἄλ' ἔπον-ται. — — — — — (β' Φερεκράτειον).

§ 158. 7) Τῶν λογαοιδικῶν τετραποδικῶν πρὸς δυοῖν δακτύλοις ἄξιον μνηεῖς εἶναι τὸ Ἀλκαῖκόν δεκασύλλαβον, ὅπερ εἶναι τὸ τελικὸν κῶλον τῆς Ἀλκαῖκῆς στροφῆς (ὅρα κατωτέρω § 165, 5).

— — — — —

οἶνον ἐνεικαμένους μεθύσθη
(Ἀλκ. ἀπ. 35).

Σημ. Τὰ διάφορα σχήματα τῶν λογαοιδικῶν τετραποδικῶν ἀντιστοιχοῦσιν ἐνίοτε ἀντιστροφικῶς πρὸς ἄλληλα ἢ καὶ ἐν κατὰ στίχον ἀνακυκλήσει εἰδῶν τινῶν στίχων. Π. χ. ἀντιστοιχεῖ τὸ δεύτερον πρὸς τὸ τρίτον Γλυκωνεῖον (Σοφ.

Φιλ. 1124 ∞ 1147: Πόντου Ξινός ἐφήμενος ∞ ἔθνη Σηρῶν, οὓς ὁδ' ἔχει. 1082 ∞ 1103. Εὐρ. Φοιν. 210 ∞ 222. Ἰφ. Ταυρ. 421 ∞ 439. 1097 ∞ 1114 κ. α.), τὸ πρῶτον πρὸς τὸ δευτέρου παροιμιᾶν (Οἶδ. Κ. 511 ∞ 523: ὁμῶς δ' ἔραμαι πυθῆ-σθαι ∞ τούτων δ' αὐθαίρετον οὐδέν), τὸ πρῶτον Γλυκῶνειον πρὸς τὸ χοριαμβικὸν δίμετρον (Σοφ. Φιλ. 1138 ∞ 1161: μυρ' ἀπ' αἰσχυρῶν ἀνατέλ | λονθ' ∞ μηκέτι μηδὲν κρατὶ | νων. Ἀριστοφ. Νεφ. 955 ∞ 1030), τὸ πρῶτον Γλυκῶνειον πρὸς τὸ ἰαμβικὸν δίμετρον ('Ανακρ. ἀποσπ. 21, 9: αὐχένα πολλὰ δ' ἐν τροχῷ ∞ μάστιγι Σωμιγθεῖς κόμην), τὸ πρῶτον Φερεκράτειον πρὸς τὸ καταληκτικὸν ἰαμβικὸν δίμετρον ('Αριστοφ. Ἰλυσ. 326 ∞ 340: ὑστερόπους βοη-θῶ ∞ γυναῖκας ἀνθρακεύ-ειν), τὸ ἀνακρουστικὸν τρίτον Γλυκῶνειον ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ πρὸς τὸ δίμετρον χοριαμβικὸν ('Αριστοφ. Σφ. 526 ∞ 634: νῦν δὲ τὸν ἐκ Σήμετέρου ∞ οὐ πώποθ' οὐ-τω καθαρῶς). Ἄλλ' αἱ τοιαῦται ἐλευθερίαι μόνῃ τῇ Ἀνακρέοντι καὶ τοῖς κωμικοῖς καὶ τῇ ὑστερᾷ τραγῳδίᾳ ἐπιτρέπονται.

§ 159. 8) Τὰ εὐχρηστοτάτα τῶν πενταποδικῶν λογαοῖ-δικῶν κώλων εἶναι τάδε·

Α'. Μοροδακτυλικά.

1. Τὸ ἐνδεκασύλλαβον Φαλαίχειον, ἔχον τὸν δάκτυλον ἐν τῇ δευτέρᾳ χώρᾳ·

∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ χαῖρ', ὦ χρυσοκέρως, βάδακτα, κήλων.

2. Τὸ ἐνδεκασύλλαβον Σαπφικόν, ἔχον τὸν δάκτυλον ἐν τῇ τρίτῃ χώρᾳ·

∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ φαίνεται μοι κεῖνος ἴσος Σοῖσιν
(Σαπφ. ἀπ. 2).

3. Τὸ ἐνδεκασύλλαβον Ἀλκαϊκόν, ἔχον ἀνάκρουσιν καὶ τὸν δάκτυλον ἐν τῇ τρίτῃ χώρᾳ·

∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ οὐ χρή κάκοισι Σῦμον ἐπιτρέπην
(Ἀλκ. ἀπ. 35).

Β'. Πρὸς πλείοσι δακτύλοις.

Τὸ Πραξιλλεῖον ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞ ∞

ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέπουσα,
παρθένε, τὰν κεφαλάν, τὰ δ' ἔνερθε νύμφα
(Πραξ. ἀπ. 5).

Σημ. Ἐν τοῖς τροχαῖς τελευτῶσι τοῖς σχήμασιν ἡ ἑξαποδικὴ βάσις φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ ἀρχική.

§ 162. 1) Δίκωλος εἶναι ὁ ἐλάσσων Ἀσκληπιάδειος στίχος

— — — — — | — — — — — ἤλθεσ ἐκ περάτων γὰς ἐλεφαντίναν
λάβαν τῷ ἔλφεος χρυσοδέταν ἔχων κλπ.
(Ἀλλ. ἀπ. 33 B)

ἐκ δύο καταληκτικῶν Φερεκρατείων, τοῦ μὲν πρώτου τοῦ δὲ δευτέρου, συγχείμενος, οὐχὶ διὰ τομῆς πάντοτε κειχωρισμένων.

2) Ὁ μείζων Ἀσκληπιάδειος στίχος διαφέρειν τοῦ ἐλάσσονος κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶναι τρὶς κωλος, μεσολαβοῦντος διποδικοῦ μέσου κώλου χοριαμβικοῦ σχήματος (καταληκτικῆς δακτυλικῆς διποδίας).

— — — — — | — — — — — | — — — — —
Μηδὲν ἄλλο φυτεύ-σης πρότερον-δένδριον ἀμπελῶ
(Ἀλλ. ἀπ. 44).

Ἀμφότεροι οἱ Ἀσκληπιάδειοι ἀπαντῶσι παρ' Ἀλκαίῳ καὶ Σαπφοῖ ἐν κατὰ στίχον συνθέσει καὶ ὡς στροφῆς στοιχεῖα (ὄρα κατωτέρω § 164), ἐπὶ δὲ τῶν Ἀλεξανδρίνων χρόνων παρὰ Καλλιμάχῳ, Θεοκρίτῳ, Ἀσκληπιάδῃ καὶ ἐν μιμήμασι Ῥωμαίων ποιητῶν (Ὀρατίου, Σενέκα κ. ἄ.), π. χ.

Γλαύκας, ὦ φιλέριθ' ἀλακάτα, δῶρον Ἀθανάας
γύναιξιν, νόος οἰκωφελίας αἰσιν ἐπάβολος,
Σάρσεισ' ἄμμιν ὑμάρτη πόλιν ἐξ Νελλεω ἀγλάαν,
ἔππυ Κύπριδος Ἴρον καλὰ μιν γλῶρρον ὑπασσάλω
κ. λ. π.

(Θεοκρ. εἰδ. 22)

3) Τῷ εἰρημένῳ ὅμοιον εἶναι τὸ Ἀλκαϊκόν:

— — — — — | — — — — — | — — — — —
καθινάσκει, Κυθέρη', ἄβρος Ἀδων-ις, τί κε θεῖμεν;
καττύπτεσθε, κόραι καὶ κατερέκτεσθε γίτωνας.
(Σαπφ. ἀπ. 62).

Τέγγε πνεύμονας οἶνω· τὸ γάρ ἄστρον περιτέλλεται,
ἃ δ' ὦρα χαλέπα, πάντα δὲ δίσχισ' ὑπὸ καύματος.

κ. λ. π.

(Ἀλλ. ἀπ. 39)

4) Δίκωλον εἶναι καὶ τὸ 'Ανακρέοντιον·

$\begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array} \mid \begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array}$
 ὦνοχόει-δ' ἀμφίπολος μελι-χρόν
 ('Ανακρ. ἀπ. 32)

καὶ τὸ ὁμοίως ἐσχηματισμένον Σαπφικόν·

$\begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array} \mid \begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array}$
 δεῦτε νῦν ἄ-θραι Χάριτες-καλλίχομοί τε Μοῖ-σαι
 (Σαπφ. ἀπ. 60)

Πρβλ. 'Ανακρ. 28. 29.

5) Δίκωλον εἶναι καὶ τὸ Πριάπειον τὸ ἐκ Γλυκωνείου καὶ Φερεκρατείου συγκείμενον καὶ κατὰ τὴν διάφορον τοῦ δακτύλου χώραν ἐν τοῖς δυσὶ κώλοις διάφορα σχήματα ἔχον ταῦτα·

1) $\begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array} \mid \begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array}$
 ἐκ ποταμοῦ 'πανέρχομαι | πάντα φέρουσα λαμ-πρά
 ('Ανακρ. ἀπ. 23).

2) $\begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array} \mid \begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array}$
 ψάλλω πηκτίδα τῇ φλῆ | κωμάζων παιδ' ἄ-θρη
 ('Ανακρ. ἀπ. 17, 3).

3) $\begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array} \mid \begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array}$

4) $\begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array} \mid \begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array}$

Τὸ Πριάπειον ὁ μὲν 'Ανακρέων καὶ ἄλλοι ἄσματογράφοι μεταχειρίζονται κατὰ στίχον, ὡσαύτως καὶ οἱ κωμικοὶ (Εὐπόλ. ἀπ. 159 K), μάλιστα δὲ οἱ 'Αλεξανδρίνοι, οὓς ἐμιμήσαντο οἱ 'Ρωμαῖοι ποιηταί.

6) Τὸ Κρατίειον συγκείμενον ἐκ πρώτου Γλυκωνείου καὶ καταληκτικῆς τροχαϊκῆς τετραποδίας

$\begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array} \mid \begin{array}{c} \text{— — — — —} \\ \text{— — — — —} \end{array}$
 Εὖτε κισσοχαῖτ' ἀναξ, | χαῖρ', ἔρασκ' Ἐκφαντίδης
 (Κρατ. ἀπ. 324 K)

σύνηθες ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ὄν (Εὐπόλ. ἀπ. 37. 38 K).

7) Τὸ Εὐπολίδειον ἐκ τρίτου Γλυκωνείου καὶ καταληκτικῆς τροχαϊκῆς τετραποδίας συγκείμενον·

υ υ - υ υ υ υ | υ υ - υ υ υ

‘Ο σώφρων τε χῶ καταπύ | γων ἄριστ’ ἤκουσάτην.
Εὐφράνας ἡμᾶς ἀπόπεμπ’ | οἴκαδ’ ἄλλον ἄλλοσε.

‘Ὡς δ’ αὐτως ἰδιάζει τῇ κωμῳδίᾳ (Ἀριστοφ. Νεφ. 518 κ. ἐξ. Κρατ. ἀπ. 98 K) καὶ ἀγαπητότάτόν ἐστι τῷ Διφίλῳ καὶ Μενάνδρῳ.

8) Τὸ ἐπιφωνικὸν πολυσχημάτιστον συγκείμενον ἐκ παροιμιακοῦ καὶ προσοδιακοῦ.

υ υ - υ υ υ υ | υ υ υ υ υ υ

ὦ καλλίστη πόλι πα-σῶν, | ὅσας Κλέων ἐφορᾷ
(Εὐπόλ. ἀπ. 290 K).

§ 163. 9) Ἐκ τῆς ἐνώσεως πολλῶν Γλυκωνείων καὶ ἐνὸς Φερεκρατείου ὡς τελικοῦ γεννᾶται α’) τὸ λεγόμενον *Γλυκώρειον σύστημα* (ἢ ὑπέρμετρον). Ἐν τούτῳ τὰ καθ’ ἕκαστα κῶλα συνδέθενται ἀλλήλοις διὰ *συναφείας* (ὅρα § 27) καὶ χωρισμοῦ λέξεως οὐχὶ σπανίως μεταξὺ δύο κῶλων· ὁ δ’ ἀριθμὸς τῶν κῶλων τοῦ συστήματος περιορίζεται μεταξὺ δύο καὶ ἑξ.

Ἐγὼ δ’ οὐτ’ ἂν Ἀμαλθίης
βουλοίμην κέρως οὐτ’ ἔτεα
πεντήκοντά τε καὶ ἑκατὸν
Ταρτησσοῦ βασιλεῦσαι
(Ἀνακρ. ἀπ. 8).

Παρά δὲ τοῖς λυρικοῖς ἀνακυκλεῖται ὡς αὐτοτελὲς στροφή, μάλιστα παρ’ Ἀνακρέοντι, παρὰ δὲ τοῖς δραματικοῖς ὡς μέρος στροφῆς· π. χ. Σοφ. Οἶδ. T. 1186. Εὐρ. Ἡρ. μαιν. 667 κ. ἐξ. Ἀριστοφ. Ἰπ. 551.

πῶς ποτε, πῶς ποτ’ ἀμφιπλή- | κτων φοβίαν μόνος κλύων
πᾶς ἄρα πανδάκρυτον οὐ- | τω βιοτὴν κατέ-σχεν;
(Σοφ. Φιλ. 687-690).

β’) Τὸ προσοδιακόν, σύνθετος ὡσαύτως ἐν πολλαπλῇ ἀνακυκλήσει μετὰ καταληκτικοῦ τελικοῦ κῶλου ἐν ὑπερμετρικῇ χρήσει, συχνὸν μὲν ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ὡς συστατικὸν μέρος λο-

γαοιδικῶν στροφῶν, σπανιώτερον δ' ἐν τῇ τραγωδίᾳ. Ἰδιάζει
δὲ κυρίως τοῖς προσοδίοις·

τὸν ἡμέτερον τρόπον,
τὸν καλλιχρώτατον
παίζοντες, ὃν ὀλβιαί
Μοῖραι ξυνάγουσιν

(Ἀριστοφ. Βατρ. 450 κ. ἐξ.).

Πρβλ. Ἐκκλησ. 290 κ. ἐξ. Ὅρν. 1731 κ. ἐξ. Ἰππ. 1111
κ. ἐξ. Εἰρ. 856 κ. ἐξ. 909 κ. ἐξ. 1333 κ. ἐξ. Σοφ. Οἶδ.
Τ. 466 κ. ἐξ. :

ὥρα νιν ἀλλάδων
ἵππων σθεναρώτερον
φυγᾶ πάδα νω-μᾶν.

Πρβλ. Σοφ. Οἶδ. Κ. 1044 κ. ἐξ.

§ 164. Ἡ κατασκευὴ τῶν λογαοιδικῶν στροφῶν κατα-
δεικνύει μεγάλην ἀφθονίαν ποικιλωτάτων σχημάτων διαφε-
ρόντων ἀλλήλων τό τε μέγεθος καὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν θε-
μελιωδῶν στοιχείων καὶ τὴν συνάφειαν αὐτῶν.

Οἱ μονωδικοὶ λυρικοὶ (Αἰολεῖς καὶ Ἴωνες μελικοὶ) κατα-
σκευάζουσιν ἀπλᾶς στροφάς ἐκ 2 ἢ 3 ἢ 4 στίχων τῶν πλει-
στων συγκειμένων ἐξ ἐνὸς πολλῆς ἀνακυκλουμένου κώλου,
ἀκολουθουμένων ὑφ' ἑτέρου κώλου διαφόρου πως ὡς ἐπωδικοῦ·
ἐνίοτε δὲ μάλιστα ἐλλεῖπει τοῦτο καὶ πάντες οἱ τῆς στροφῆς
στίχοι εἶναι ἴσοι, ὥσπερ ἐν ταῖς Σαπφικαῖς ᾠδαῖς τοῦ β'
καὶ γ' βιβλίου. Μειζόνες στροφαὶ σύγκεινται ἐκ δύο ὑπερμε-
τρικῶν περιόδων, ὥσπερ Ἀνακρ. ἀπ. 12 (ἐκ τρικώλου καὶ
πεντακώλου περιόδου).

1. Γουνοῦμαί σ' ἐλαφηθόλε,
ξανθὴ παῖ Διός, ἀγρίων
δέσποινα Ἄρτεμι Σηρῶν
2. ἦ καὶ νῦν ἐπὶ Ληθαίου
δίνῃσι θρασυκαρδίῳ
ἀνδρῶν ἐσκατορᾶς πόλιν
χαίρουσ'· οὐ γὰρ ἀνημέρους
ποιμαίνεις πολίτητας.

1) Δίστιχοι στροφαὶ ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ἐπομένοις ἀποσπάσμασι τῆς Σαπφούς·

— 200 — 0 — 0 — 0 — 0 —

— 200 — 0 — 0 — 0 — 0 —

(ἀπ. 53) Πλήρης μὲν ἐφαίνεται ἅ σελάννα,
αἱ δ' ὡς περὶ βῶμον ἐστάθησαν.

200 — 0 — — | 200 — 0 — 0

200 — 0 — 0 | 200 — 0 — 0

(ἀπ. 99) Ὅλθιε γάμους, σοὶ μὲν | δὴ γάμος, ὡς ἄραο,
ἐκτετέλεστ', ἔχεις δὲ | παρθένον ἂν ἄραο.

200 0 200 0 200 — 0 0 —

200 0 200 — 0 0 0 0 —

(ἀπ. 109) Παρθενία, παρθενία, ποῖ με λίποις' ἀποι-χη;
οὐκέτι ἤξω πρὸς σέ, οὐκέτι ἤ-ξω.

200 — 0 0 0 200 0 200 — 0 0 —

2 — — 0 0 0 200 0 200 — 0 0 —

(ἀπ. 69) Οὐδ' ἴαν δοκίμοι-μι προσίδοι-σαν, φάος ἄλλω
ἔσσεσθαι σοφίαν-παρθενον εἰς-αὐδένα πω χρόνον.

δηλ. τὸ μεῖζον Ἀσκληπιάδειον (§ 162, 2) δις ἐπαναλαμβα-
νόμενον.

Ἐκ δὲ τῶν τοῦ Ἀλκαίου ἀποσπασμάτων ἀνήκει ἐνταῦθα
τὸ 55 B·

0 200 — — 200 — 0 0 0 —

0 200 — — 200 — 0 0 0 0 —

Ἰόπλοκ' ἄγνα μελλιχόμειδε Σάπφοι,
Σέλω τι Φείπειν, ἀλλὰ με κωλύει αἶδως.

Ἐκ δὲ τῶν τοῦ Ἀνακρέοντος τὸ ἀπ. 19·

2 0 — 0 0 — 0 0 —

2 — — 0 0 0 200 0 200 — 0 — 0

Ἀρθεῖς δηῦτ' ἀπὸ Λευκάδος
πέτρης ἐς πολὺν-κῦμα κολυμ-βῶ μεθύων ἔρωτι.

2) Τρίστιχος εἶναι ἡ πεντάκωλος στροφή τοῦ Ἀνακρέον-
τος (ἀπ. 21) εἰς ἰαμβικὸν δίμετρον τελευτῶσα·

1 0 1 1 1 0 — | 1 0 0 — 1 1 0 — 1
 1 0 0 1 1 0 — | 0 1 0 — 0 1 0 —
 0 1 0 — 0 1 0 —

Πολλά μὲν ἐν-δοῦρι δεθεῖς | αὐχένα, πολλά δ' ἐν τροχῶ,
 πολλά δὲ νῶ-τον σκυτίνῃ | μάστιγι Σωμιχθεῖς, κόμην
 πῶγυνά τ' ἐκτετιλμένος.

3) Τετράστιχοι εἶναι αἱ ἐκ μόνων λογαυδικῶν παροιμια-
 κῶν (0 1 0 0 — 0 1 0 —) συγκείμεναι στροφῇ τῆς Σαπφοῦς
 (ἀπόσπ. 52).

0 1 0 0 — 0 1 0 —
 — 1 0 0 — 0 1 0 —
 — 1 0 0 — 0 1 0 —
 0 1 0 0 — 0 1 0 —

Δέδουκε μὲν ἅ σελάν-να
 καὶ Πλητιάδες, μέσαι-δὲ
 νύκτες, παρὰ δ' ἔρχετ' ὦ-ρα,
 ἔγω δὲ μόνα κατεύ-δω.

Τετράστιχος εἶναι καὶ ἡ περίφημος Σαπφικὴ στροφὴ ἡ ἐκ
 τριῶν Σαπφικῶν ἐνδεκασυλλάβων καὶ ἐνὸς διὰ συναφείας μετὰ
 τοῦ γ' στίχου συνδεδεμένου Ἀδωνίου ἐπιφωκικοῦ συγκειμένη·

1 0 — 0 1 0 0 — 0 — 0
 1 0 — 0 1 0 0 — 0 — 0
 1 0 — 0 1 0 0 — 0 — 0
 1 0 0 — 0

Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα,
 παῖ Διός, δολόπλοκε, λίσσομαι σε,
 μή μ' ἄσαισι μηδ' ὀνίαισι δάμνα,
 πάτνια, Σῦμον.

Πρβλ. καὶ Σαπφ. ἀπ. 2. 3. 4. 5. 26, Ἀλκ. ἀπ. 5. 36
 καὶ νεωτέρους μιμητὰς αὐτῶν, μάλιστα τὸν Ὀράτιον. Κατὰ
 τὸ ἦθος αὐτῆς ἡ Σαπφικὴ στροφὴ εἶναι ἡδεῖα καὶ ἡρεμος,
 προσήκουσα ἀταράχῃ καὶ ἀπαθεί ψυχικῇ διαθέσει.

Τετράστιχος ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ οὐχ ἥττον περίφημος
 Ἀλκαϊκὴ στροφὴ συγκειμένη ἐκ δύο Ἀλκαϊκῶν ἐνδεκασυλλ-

λάβων καὶ δύο ἔτι Ἀλκαϊκῶν διὰ συναφείας συνδεδεμένων
ἀλλήλοις, τοῦ ἐννεασυλλάβου καὶ τοῦ δεκασυλλάβου·

σ λ υ _ σ λ υ υ _ υ _

σ λ υ _ σ λ υ υ _ υ _

σ λ υ _ σ λ υ λ _

λ υ υ _ υ υ λ υ _ σ

Ἄσυνέτημι τὰν ἀνέμων στάσιν·
τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κύμα κυλινδεται,
τὸ δ' ἔνθεν ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσ-σον
ναῖ' φορήμεθα σὺν μελαίνῃ
(Ἀλκ. ἀπ. 18).

Ὅρα καὶ Ἀλκ. ἀπ. 9. 19. 34. 35 καὶ Σαπφ. ἀπ. 28.

Ἡ στροφὴ αὕτη εἶναι ὑψιπετεστέρα καὶ ζωηροτέρα, ἰσχυ-
ροτέρα καὶ ποικιλωτέρα τῆς Σαπφικῆς.

4) Μακροτέρα μὲν ἀπλῇ δ' ἔτι τὴν κατασκευὴν εἶναι ἢ
ἐκ δύο *Πλυκωγείων* ὑπερμέτρων συγκειμένη (ὀκτάκωλος) στρο-
φὴ τοῦ Ἀνακρέοντος (ἀπ. 1).

Γουνοῦμαί σ', ἔλαφθόλε,
ξαυθὴ καὶ Διός, ἀγρίων
δέσποιν' Ἄρτεμι Σηρῶν.
Ἦ κου νῦν ἐπὶ Ληθαίου
δίγησι Σρασυκαρδίων
ἀνδρῶν ἑσκατορᾶς πόλιν
χαίρουσ'· οὐ γὰρ ἀνημέρους
ποιμάνεις πολιή-τας.

§ 165. Τῶν στροφῶν τῆς κωμωδίας τὰ κύρια συστα-
τικά μέρη ἀποτελοῦσι τὰ προσοδιακὰ καὶ οἱ *Πλυκώγειοι*, σπα-
νιώτερα δ' εἶναι τὰ ἐξαποδικὰ καὶ τὰ τετραποδικὰ κῶλα πρὸς
πολλοῖς δακτύλοις. Συνήθως δὲ ἡ μὲν κατασκευὴ τῆς στροφῆς
εἶναι ἀπλῇ, τὸ δὲ μέγεθος βραχύ, ὥςπερ ἐν τῇ τῶν ᾠσμάτων
ποιήσει· σπανίως δὲ ὑπάρχει τεχνικωτέρα διάρθρωσις.

Ταῖς ἀπλαῖς στροφαῖς ἀνήκουσιν αἱ ἐκ μόνων προσοδιακῶν
συγκείμεναι στροφαὶ τῶν προσοδίων, συνήθως μόνον ὑπέρμε-
τρα οὔσαι ἐν ἀντιστροφικῇ ἀνακυκλήσει (Ἀριστοφ. Ἐκκλ.

289. Ἰπ. 1111 κ. ἐξ. Ὀρν. 1731 κ. ἐξ. Βατρ. 448 κ. ἐξ. Εἰρ. 1379 κ. ἐξ.). Ὅμοιαν ἀπλότητα ἔχουσιν αἱ Γλυκώγειοι στροφαὶ αἱ ἐν Ἀριστοφ. Ἰπ. 973 κ. ἐξ. καὶ Ὀρν. 676. Πρβλ. Ἰππ. 551 κ. ἐξ. Βατρ. 1251 κ. ἐξ. — Ἀνακρουστικοὶ Γλυκώγειοι καταληκτικοὶ καὶ χοριαμβικά κῶλα ἐπικρατοῦσιν ἐν Λυσιστρ. 321 κ. ἐξ. Σφ. 1450 κ. ἐξ. Νεφ. 950 κ. ἐξ. 700 κ. ἐξ. Ἐκκλ. 969. — Ἦττον ἀπλαῖ καὶ μεῖζονες εἶναι αἱ ἐν Νεφέλ. 563 κ. ἐξ. Θεσμοφ. 352 κ. ἐξ. Βατρ. 1309. Σφ. 526 κ. ἐξ.

Παραδείγματα. Ἰππ. 1111 (δύο ὑπέρμετρα, τὸ μὲν ἐκ 4 τὸ δὲ ἐξ 6 κώλων).

α. — — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — —

β. — — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

α. ὦ Δῆμε, καλὴν γ' ἔχεις | ἀρχήν, ὅτε πάντες ᾗν | θρωποὶ δεδίκασ' σ' ὥς | περ ἄνδρα τύραννον.

β. ἀλλ' εὐπαράγωγος εἶ, | Σωπευόμενός τε χαί | ρεις κἄξαπατώμενος, πρὸς τόν τε λέγοντ' αἰεὶ | κέχηνάς· ὁ νοῦς δέ σου | παρὼν ἀποδῇ-μεῖ

Λυσιστρ. 321 κ. ἐξ. :

α. — — — — — | — — — — —

— — — — —

β. — — — — — | — — — — —

α. πέτου, πέτου, -Νικοδίκη, | πρὶν ἐμπεπρῆ-σθαι Καλύκην τε καὶ Κρίτυλ-λαν περιφυ-σῇ-τω

β. ὑπὸ τε νόμων-ἀργαλέων | ὑπὸ τε γερόν-των ὀλέθρων.

§ 166. Ἐν δὲ τῇ τραγῳδίᾳ, μάλιστα παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Εὐριπίδῃ, αἱ λογαοδικαὶ στροφαὶ ἐπικρατοῦσι ποικιλωτάτην ἔχουσαι κατασκευήν, καίτοι πανταχοῦ τὰ θεμελιώδη σχήματα τῶν λογαοδικῶν κώλων ὡς στοιχεῖα αὐθις ἐκφαίνονται. Πάντων δὲ συνηθέστατα εἶναι τὰ Γλυκώγεια κῶλα τὰ τε ἄνευ ἀνακρούσεως καὶ τὰ ἀπὸ ἀνακρούσεως ἀρχόμενα καὶ οἱ κατὰ τετραποδίαν βαίνοντες Φερεκράτειοι ἦττον συνήθη ἀλλ' οὐχὶ σπάνια εἶναι τὰ μακρότερα (ἐξαποδικὰ) κῶλα,

μεμονωμένα δὲ μόνον τὰ λογαοιδικά πρὸς δυοῖν καὶ πρὸς τρισίν· τὰ δὲ τριποδικὰ κῶλα (καταληκτικοὶ Φερεκράτειοι καὶ προσοδιακὰ) εἶναι σχετικῶς σπανιώτερα. Πρὸς τοῖς λογαοιδικοῖς κῶλοις συνήθη εἶναι καὶ τὰ ἱαμβικά καὶ δακτυλικά καὶ ἀναπαιστικά ἐν ταῖς τραγικαῖς στροφαῖς οὕτως, ὥστε οὐχὶ σπανίως ἀποτελοῦσιν αὐτοτελεῆς μέρος αὐτῶν καὶ ἐνίοτε μάλιστα καὶ τῶν λογαοιδικῶν αὐτῶν ἐπικρατοῦσι. Τριαῦται δὲ μικταὶ στροφαὶ ὀνομάζονται ἱαμβολογαοιδικαὶ καὶ ἀναπαιστολογαοιδικαί.

Σημ. Τὸ Γλυκῶνειον ἀπαντᾷ ἐν ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς σχήμασιν, ὅσα μάλιστα ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ παρ' ἀλλήλοις ἀναφαίνονται· π. χ.

πολλὰ τὰ θεινὰ κούδεν ἀν-θρώπου θεινότερον πέλει
(Σοφ. 'Art. 332 κ. ἐξ.)

ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ τραγωδίᾳ καὶ ἀντιστροφικῶς ἀντιστοιχοῦσιν ἀλλήλοις· π. χ.

Σερμὸν καὶ παγετῶδες, ὡς ∞ καὶ μόχθῳ λωδατός, ὅς ῥ'-
(Σοφ. Φιλ. 1082 ∞ 1103)

1124 ∞ 1147. 1138 ∞ 1161 (χοριαμβικὸς δίμετρος ∞ Γλυκῶνειος). Ἡ ἀρχὴ τοῦ Γλυκωνείου δὲν ἐπιτρέπει μὲν τὸν πυρρίχιον, ἀλλὰ πρὸς τῷ τροχαίῳ καὶ σπονδαίῳ καὶ τὸν ἱαμβον καὶ τριβραχύν· ὁ ἀνάπαιστος (ἐνίοτε παρ' Εὐριπίδῃ) σκώπεται ὡς ἡμαρτημένος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους (Βατρ. 1322)· ὁ δὲ ἱαμβος καὶ ὁ τροχαῖος σπανίως ἀπαντῶσιν ἐν ἀντιστροφικῇ ἀντιστοιχίᾳ, συχνότερον δ' ὁ ἱαμβος καὶ ὁ σπονδαῖος.

Τὸ ἀνακρουστικὸν Γλυκῶνειον εἶναι συχνὸν ἐν τῷ σχήματι ἱαμβικῆς διποδίας μετὰ χοριάμβου (βρα § 157, 5):

σ λ υ λ λ υ — καὶ σ λ υ λ λ υ —

ἄρα μετὰ καταλήξεως μετὰ τὴν δευτέραν Τέστιν· π. χ.

ποῦ ποτε κεραι-νοὶ Διὸς ῥ'
(Σοφ. 'Πλ. 823)

τὸ δὲ λογαοιδικὸν παρομοιακὸν ἀποτελεῖ συνηθέστατα περιόδου τέλος· π. χ.

χωρεῖ περιβρυχί-οι-σιν
(Σοφ. 'Αντ. 336=356)

ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐντὸς τῆς περιόδου καὶ πολλάκις ἀνακυκλεῖται, ὥσπερ ἐν Σοφ. 'Αντιγ. 615. 783.

Καὶ τὸ ἀκατάληκτον Φερεκράτειον ἀπαντᾷ οὐ μόνον ὡς τελικὸν κῶλον

ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαπλῇ ἀνακυκλήσει· οὕτως Αἰσχ. Ἑπτ. 295 κ. ἐξ. Περσ. 569 κ. ἐξ. Σοφ. Αἴ. 631 κ. ἐξ.

Ξρηνήσει, χερόπλα-κτοι δ' ἐν στέρνοισι πεσοῦν-ται·

ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ καταλήξεως μετὰ τὴν δευτέραν Ξέσιν· π. χ.

Μηλίδα πάρ-λίμ-ναν

(Σοφ. Τραχ. 636)

νῦν ὑπόχειρ ναί-εις

(Σοφ. Ἡλ. 1092).

Αἱ πρὸς πολλοῖς δακτύλοις τετραποδία χρησιμεύουσι σχεδὸν πάντοτε ὡς προωδικὰ ἢ ἐπωδικὰ περιόδου· π. χ. Αἰσχ. Χοηφ. 315·

εὖ | ρωσι, τάδ' οὐκ ἐπ' ἴσας τελοῦμεν ;

(Σοφ. Ἡλ. 1061-69)·

πλήγματα καὶ στόνος ἀμ-φοῖν

(Σοφ. Τραχ. 521).

Οἱ καταληκτικοὶ Φερεκράτειοι ἀποτελοῦσι συνήθως ἰδὶαν περίοδον ἐν τῇ στροφῇ, μάλιστα δύο ἢ τρεῖς ἀλλήλοις συνημμένοι· π. χ.

εἰ Ξέμις ἐστὶ μοι, | τὰν ἀφανῆ Ξεὸν | καὶ σὲ λιταῖς σέβειν | ἐννυχίων ἄναξ

(Σοφ. Οἶδ. Κ. 1556).

Πρβλ. Σοφ. Αἴ. 627 κ. ἐξ. Ἡλ. 245 κ. ἐξ. Αἰσχ. Ἀγαμ. 1448.

Ὡσαύτως συμπλέκονται κανονικῶς πολλὰ προσοδικὰ εἰς αὐτοτελῆ περίοδον, ὥσπερ Σοφ. Οἶδ. Τ. 466·

ὦρα νιν ἀελλάδων | ἔππων σθεναρώτερον | φυγᾶ πόδα νω-μᾶν.

Πρβλ. Οἶδ. Κ. 1043.

Τὰ ἱαμβικὰ καὶ τὰ σπανιώτερα τροχαϊκὰ κῶλα κατασκευάζονται ὥσπερ ἐν ταῖς ἱαμβικαῖς καὶ ταῖς τροχαϊκαῖς στροφαῖς τῶν τραγικῶν (ὅρ. § 90 καὶ 110) καὶ ἔχουσι πολλαπλὴν τονὴν καὶ κατάληξιν. Σημειώσεως ἀξία ἐστὶν ἡ βραχυ-κατάληκτος ἱαμβικὴ τετραποδία μετ' ἀναλειυμένης τῆς α' Ξέσεως· π. χ.

— ὦ — — — — —

ἔμπεδα κατου-ρί-ζει

(Σοφ. Τραχ. 827 κ. ἐξ.)

Τὰ δὲ δακτυλικὰ κῶλα εἶναι τὰ μὲν ἀκατάληκτοι τετραποδία, τὰ δὲ τριποδία καταληκτικά ἢ ἀκατάληκτοι εἰς σπονδεδίον τελευτᾶσαι, ὥσπερ Σοφ. Τραχ. 112=122·

Ἵν' ἐπιμεμφομένα σ' αἰ-

δοῖα μὲν ἀντία δ' οἶσω·

φαμί γὰρ οὐκ ἀποτρώειν

ἐλπίδα τὰν ἀγαθάν·

οί δὲ φέρουσι χοριαμβικὸν σχῆμα ἕνεκα τῆς διποδικῆς καταλήξεως, ὥςπερ Σοφ.
'Αντ. 139·

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλ-λοις ἐπενώ-
μα στυφελί-ζων μέγας Ἄρης.

Πρβλ. Σοφ. Φιλ. 1100. 1182.

Τὰ δὲ ἀναπαιστικά κῶλα εἶναι τὰ μὲν ἰνάλογα πρὸς τὰ ἀναπαιστικά συ-
στήματα ἐξ ὁμοίων τὰ χαλαρώτερον κατεσκευασμένα (ὅρ. § 81) καὶ πλείονας
σπονδαίους ἔχοντα, π. χ. Σοφ. 'Αντ. 145·

ἰὼ Διρκαῖται κρῆ-ναι κτλ.

τὰ δὲ ὥςπερ τὰ δακτυλικά μετὰ διποδικῆς καταλήξεως, οὕτως, ὥστε φαίνονται
ὡς χοριαμβοί· π. χ. Σοφ. 'Ηλ. 332 καὶ ἐξ.

εἰ τῶν φανερώς - σίχομένων
εἰς Ἄϊδαν - ἐλπίδ' ὑποί-
σεις κατ' ἐμοῦ-ταχομένας
μᾶλλον ἔπεμ - βά - σῃ.

Σοφ. Φιλ. 1178. Τραχ. 850 κ. ἐξ.

υ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ
κ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ

Κλυθί νυν, ὦ πάτερ, ἐν μέρει | πολυδάκρυτα πέν-θη·
δίπαις - τοί σ' ἐπιτύμβιος | θρήνος ἀνασθενά - ζει.
τάφος δ' ἱκέτας δάδε | κται φυγάδας θ' ὁμοί - ως.
τί τῶνδ' - εὔ; τί δ' ἄτερ κακῶν; | οὐκ ἀτράκτος ἄ - τα;
(Αἰσχ. Λοήρ. 330 κ. ἐξ.).

α. υ υ υ υ υ υ υ υ		υ, υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ		υ, υ υ υ υ υ υ
β. υ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ
γ. υ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ
υ υ υ υ υ υ υ υ		υ υ υ υ υ υ υ υ

- α. Τίς ὄντιν' ἄ-Θεσπίεπεια Δελφίς εἶπε πέ-τρα
ἄρρητ' ἄρρητων τελέσαντα φοινίαισι χερ-σίν;
β. ὥρα νιν ἀελλάδων | ἔππων σθεναρώτερον | φυγᾶ πόδα νω-μᾶν
γ. ἔνοπλος γάρ ἐπ' αὐτὸν ἐπενθρώσκει
πυρὶ καὶ στεροπαῖς ὁ Διὸς γενέτας·
δεῖναί δ' ἄμ' ἔπονται - κῆρες ἀναπλάκη-τοι.
(Σοφ. Οἰδ. Τ. 463).

φῶν τῆς Αἰολικῆς καὶ Ἀνακρεοντείου ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλας εἶναι διάφοροι κατὰ τοὺς διαφόρους ποιητάς. Ὁ Ἀλκμῆν π. γ. καὶ ὁ Ἴβυκος καὶ ὁ Σιμωνίδης προτιμῶσι τὰ μακρότερα, τὰ υπερβαίνοντα τὸ μέγεθος τῆς τετραποδίας κῶλα καὶ τῶν λογαοιδικῶν τὰ πρὸς πολλοῖς δακτύλοις, ἔτι δὲ τὰ δακτυλικά καὶ ἀναπαιστικά στοιχεῖα, σπανιώτερον δὲ τὰ τροχαϊκά. Παρὰ δὲ Πινδάρῳ καὶ Βακχυλίδῃ τούναντιον ἐπικρατοῦσι μὲν τὰ βραχύτερα, τετραποδικὰ καὶ τριποδικὰ κῶλα, μάλιστα δὲ τὸ (δεύτερον) *Πλυκώγειον* καὶ ὁ *Φερεκράτειος*, ἔτι δὲ ἡ τροχαϊκὴ τριποδία καὶ διποδία, σπανίζουσι δὲ τὰ λογαοιδικά πρὸς δυοῖν καὶ πρὸς τρισὶν καὶ τὰ δακτυλικά κῶλα· τὰ δὲ ἀνακρεοντικά σχήματα εἶναι συχνὰ καὶ ἡ ἀνάλυσις ἐν τοῖς τροχαϊκοῖς στοιχείοις συνηθεστάτη.

— — — — — | — — — — —

— — — — —

— — — — —

Οὐδὲ γὰρ ἐννοσίφυλλος ἀή-τα τότ' ὥρτ' ἀνέμων
ἅτις κατεκύλυε κιδναμέναν
μελιαδέα γὰ-ρυν ἀραρεῖν ἀνοᾶσι βροτῶν.

(Σιμ. ἀποσπ. 41).

— — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὃ δὲ | χρυσὸς αἰθόμενον-πῦρ

ἄτε διαπρέπει-νυκτὶ μέγανρος ἔξοχα πλού-του·

εἰ δ' ἄεθλα γάρβυν | ἔλδεαι, φίλον θ' ἄ-τορ, | μηκέτ' ἀέλιου σκόπει

ἄλλα θαλπινότερον ἐν ἀμέ | ρα φαεινὸν ἄστρον ἐρή-μας δι' αἰθέρος·

μηδ' Ὀλυμπίας ἀγῶνα | φέρτερον αὐ-δάσομεν·

ᾧθεν ὁ πολυφατος ὕμνος ἀμφιβάλλεται
 σφῶν-μητίεσ-σι κελαιδεῖν
 Κρόνου-παῖδ' ἐς ἄφνεᾶν ἱκομένους
 μάχαι-ραν ἱέρωνος ἐστίναν

(Ἰωδ. Ὀλ. Α' κ. ἐξ.).

Γ'. ΜΕΤΡΑ ΔΟΧΜΙΑΚΑ

§ 168. Ὁ δόχμιος εἶναι κατὰ τοὺς παλαιούς (σχόλ. εἰς Αἴσχ. Ἐπτ. 103. 128) ὀκτάσημος πούς· ἐκ τῶν ὀκτὼ δὲ πρώτων χρόνων αὐτοῦ ὁ β' καὶ γ', ὁ δ' καὶ ε', καὶ ὁ ζ' καὶ η' συνήθως ἐνοῦνται εἰς μακρὰς οὕτως, ὥστε ὡς θεμελιῶδες σχῆμα αὐτοῦ λογίζεται τὸ $\cup _ _ \cup _ _$. Ἐξωτερικῶς λοιπὸν θεωρούμενος φαίνεται ὡς ἔνωσης βαρχείου καὶ ἰάμβου $\cup _ _ | \cup _ _$, ἢ ἰάμβου καὶ κρητικοῦ $\cup _ _ | _ _ \cup _ _$. Ἀντὶ ἐκατέρας τῶν βραχειῶν τοῦ θεμελιώδους σχήματος δυνατόν νὰ τεθῇ καὶ ἄλλοτος μακρά, ἐξ οὗ γεννῶνται καὶ τὰ σχήματα ταῦτα $_ _ _ _ _ _$ ἢ $_ _ _ _ _ _$ ἢ $_ _ _ _ _ _$.

Ἐκ τῆς διαφόρου συμπλοκῆς καὶ ἀναλύσεως καὶ ἀλογίας τῶν μακρῶν προκύπτουσι 32 σχήματα δοχμίου.

Α'. Ἄνευ ἀναλύσεως.

α'. Ἄνευ ἀλόγου μακρᾶς

1 $\cup _ _ _ _ _ _$

β'. Μετ' ἀλόγου μακρᾶς τῆς α'

2 $_ _ _ _ _ _$

γ'. Μετ' ἀλόγου μακρᾶς τῆς γ'

3 $_ _ _ _ _ _$

δ'. Μετ' ἀλόγου μακρᾶς τῆς α' καὶ δ'

4 $_ _ _ _ _ _$

Β'. Μετ' ἀναλύσεως.

τῆς α' μακρᾶς

ἄνευ ἀλόγου μακρᾶς

5 $\cup _ _ _ _ _ _$

μετ' ἀλόγου μ. τῆς α'

6 $_ _ _ _ _ _$

» β' »

7 $\cup _ _ _ _ _ _$

8 $_ _ _ _ _ _$

τῆς γ' μακρᾶς

9 $\cup _ _ _ _ _ _$

10 $_ _ _ _ _ _$

» α' καὶ β' μακρ.

11 $\cup _ _ _ _ _ _$

12 $_ _ _ _ _ _$

» α' καὶ γ' »

13 $\cup _ _ _ _ _ _$

14 $_ _ _ _ _ _$

» β' καὶ γ' »

15 $\cup _ _ _ _ _ _$

16 $_ _ _ _ _ _$

» α', β' καὶ γ' μ.

17 $\cup _ _ _ _ _ _$

18 $_ _ _ _ _ _$

	μετ' ἀλόγου μ. τῆς δ'	μετ' ἀλόγ. μ. τῆς α' καὶ δ'
τῆς α' μακρᾶς	19 $\cup\cup\cup\cup\cup$	20 $\cup\cup\cup\cup\cup$
» β' »	21 $\cup\cup\cup\cup\cup$	22 $\cup\cup\cup\cup\cup$
» γ' »	23 $\cup\cup\cup\cup\cup$	24 $\cup\cup\cup\cup\cup$
» α' καὶ β' μακρ.	25 $\cup\cup\cup\cup\cup$	26 $\cup\cup\cup\cup\cup$
» α' καὶ γ' »	27 $\cup\cup\cup\cup\cup$	28 $\cup\cup\cup\cup\cup$
» β' καὶ γ' »	29 $\cup\cup\cup\cup\cup$	30 $\cup\cup\cup\cup\cup$
» α', β' καὶ γ' μ.	31 $\cup\cup\cup\cup\cup$	32 $\cup\cup\cup\cup\cup$

Τὰ 32 ὅμως ταῦτα σχήματα δὲν εἶναι πάντα συνήθη, ἀλλὰ τινὰ μόνον κατὰ προτίμησιν χρήσιμα, ἄλλα δὲ τούναντιόν ἀπαντῶσι σπανιώτατα ἢ οὐδαμῶς. Πρὸς τῷ κανονικῷ σχήματι (1) $\cup\cup\cup\cup$ ἀπαντῶσι συχνότατα τὰ δύο πρῶτα σχήματα τὰ μετ' ἀναλελυμένης τῆς α' μακρᾶς

5. $\cup\cup\cup\cup$ καὶ 6. $\cup\cup\cup\cup$
 ἔτυμος ἄγγελος αἰθερία κόνις

Οὐχὶ σπάνια εἶναι καὶ τὰ σχήματα τὰ μετ' ἀναλύσεως τῆς α' καὶ β' μακρᾶς (11. 12) $\cup\cup\cup\cup\cup$ καὶ $\cup\cup\cup\cup\cup$ · «ὕδατος ὀροτύπου» καὶ «ρεῖ πολὺς ὁδὲ λεῶς»· καὶ τὰ μετ' ἀναλελυμένων ἀπασῶν τῶν μακρῶν, ἄρα ὄκτασύλλαβα (17. 18) $\cup\cup\cup\cup\cup$ καὶ $\cup\cup\cup\cup\cup$ ἀπαντῶσι· π. χ. Σοφ. Οἰδ. Τ. 661. 1134 (17)· «ἄφιλος ὅτι πύματον»· «νέφος ἐμὸν ἀπότροπον», μάλιστα δ' ἐν τοῖς ὑστέροις δράμασι τοῦ Εὐριπίδου· μεμονωμένον ἀπαντᾷ καὶ τὸ σχῆμα $\cup\cup\cup\cup$ (14) Σοφ. Οἰδ. Τ. 1345 «τὸν καταρατότατον».

Ἡ ἀλογία τῆς α' συλλαβῆς ἀπαντᾷ συνήθως μὲν μετ' ἀναλύσεως τῆς α' μακρᾶς· π. χ. Αἰσχ. Ἐπτ. 172 «χειροτόνους λιτάς» (6), σπανίως δὲ ἄνευ αὐτῆς (2. 8. 10. 16), ὥσπερ ἐν Σοφ. Οἰδ. Κ. 836· «εἴργου· σοῦ μὲν οὐ» (2)· ἢ δὲ ἀλογία τῆς β' βραχείας ἐστὶ συχνὴ παρ' Εὐριπίδῃ, λίαν δὲ σπανία παρ' Αἰσχύλῳ (Χορηφ. 935 σ 947) ἀμφίβολος δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ. Δόχμιοι μετὰ δύο ἀλόγων μακρῶν δὲν ἀπαν-

τῶσι παρ' Αἰσχύλῳ καὶ Σοφοκλεῖ, παρὰ δ' Εὐριπίδῃ μόνον ἐν Ἑλένῃ 676 « λουτρῶν καὶ κρηνῶν ».

Τῶν τριῶν μακρῶν συλλαβῶν ἡ β' φέρει τὴν ἰσχυροτάτην σημασίαν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ δόχμιος διήρηται εἰς ἄρσιν τρίχρονον καὶ θέσιν πεντάχρονον. $\sim - \mid \sim -$ καὶ $\sim \sim \mid \sim \sim -$.

§ 169. Οἱ δόχμιοι διὰ τὴν ἄνισαν τῶν 8 χρόνων εἰς τὰ δύο ποδικὰ μέρη αὐτῶν διαίρεσιν $\frac{a}{3} - \mid - \frac{\theta}{5} -$ ἔχουσιν ἥθος ἀνησυχίας καὶ ἀμφιταλαντεύσεως· εἶναι ἄρα τὸ μέτρον τῆς ἐμπαθοῦς ἐξεγέρσεως, παριστάντες πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν οὕτως εἶπειν τὴν ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν τῶν κυμάτων τῆς ψυχικῆς ταραχῆς. Ἡ ἀνάλυσις ἐπαυξάνει τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἀνησυχίας καὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ, αἱ δ' ἄλλοι μακραὶ μετριάζουσιν καὶ καθησυχάζουσιν.

Τὴν ἀποκλειστικὴν σχεδὸν αὐτοῦ χρῆσιν ἔχει ὁ δόχμιος ἐν τῇ τραγωδίᾳ, ἧς εἶναι τῶν κυρίων μέτρων, καὶ δὴ ἐν μονωδίαις καὶ ἐν ἀμοιβαίοις ἀπὸ σκηνῆς ἄσματος καὶ ἐν κομμοῖς, σπανίως δὲ ἐν χορικοῖς ἄσμασιν, ὥσπερ ἐν Αἰσχ. Ἰκ. 630 κ. ἐξ. μάλιστα δὲ ἐν θρηνητικοῖς μέλεσιν· ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις, ἐν οἷς ἡ ἐξεγέρσις ἄγαν ἐντείνεται (Αἰσχ. Χοηφ. 985. Ἑπτ. 78 κ. ἐξ.). Ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τὸ δοχμιακὸν μέτρον εἶναι σπανιώτατον, ἀπαντῶν σχεδὸν μόνον ἐν παρωδίαις τραγικῶν χωρίων.

Ἦιδοντο δὲ οἱ δόχμιοι πάντοτε καὶ συνωδεύοντο ὑπὸ ζωηρᾶς ὑποκρίσεως καὶ ὀρχήσεως.

Εἰς δόχμιος σπανίως ἀποτελεῖ στίχον καθ' ἑαυτόν, συχνότερον δὲ δύο. πολλάκις δὲ καὶ τρεῖς συνάπτονται εἰς στίχου ἐνότητα· ἀλλὰ καὶ πλείονες δόχμιοι ἀπαντῶσι συνημμένοι εἰς σύστημα ὡς δοχμιακὰ ὑπέμμετρα. Ἡ τομὴ ἡ μεταξὺ τῶν καθ' ἑκάστα κώλων εἶναι συχνὴ μὲν ἀλλ' οὐχὶ ἀναγκαία.

Δοχμιακοὶ μονόμετροι ἀπαντῶσι κυρίως ὡς ἀλλοιομετρικὸν στοιχείον ἐπωδικῶς ἐπισυνημμένον ἐτέροις ῥυθμοῖς· π.χ. ἐν Εὐρ. Φοιν. 137, « ὁμόγαμος κυρεῖ »· 149, « πάντοπλος ἀμφέπει ».

Δογματικοὶ δὴμετροι. Αἰσχ. Ἀγαμ. 1426·

μεγαλόμητις εἶ, | περίφρονα δ' ἔλακες.

Σοφ. Ἦλ. 1385·

δολιόπους ἄρω | γὰς εἴσω στέγας.

Δογματικοὶ τρίμετροι. Αἰσχ. Ἐπτ. 84·

. ποτάται, βρέμει δ' |

ἀμαχέτου δίκαν | ὕδατος ὀροτόπου.

Πρόβλ. Ἐπτ. 171 κ. ἐξ. Ἰκ. 392 κ. ἐξ. Χοηφ. 935 κ.

ἐξ. Σοφ. Ἦλ. 1387 κ. ἐξ.

Δογματικὰ ὑπέρμετρα. Εὐρ. Ὀρ. 162·

ἄδικος ἄδικα τότ' ἄρ' | ἔλακεν ἔλακεν ἀπό-

φονον, ὅτ' ἐπὶ τρίποδι | Θέμιδος ἄρ' ἐδίκασε

φόνον ὁ Λοξίας | ἐμᾶς ματέρος.

Πρόβλ. Αἰσχ. Ἐπτ. 203 καὶ ἐξ. Εὐρ. Μηδ. 1258 κ. ἐξ.

μετὰ λογαοιδικοῦ δὲ τελικοῦ κώλου Αἰσχ. Ἐπτ. 219 κ.

ἐξ. 686 κ. ἐξ. 698 κ. ἐξ.

Δογμιο.λογαιοδικοὶ στίχοι. Ἡ δόξα, ὅτι ὁ δόχμιος διὰ παντοίων προσθηκῶν ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ ἐν τῷ μέσῳ δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῇ, ἀπεδείχθη ἡμικρημένη. Οὐδ' ὑπερκατάληκτος δόχμιος ὑπάρχει. Τούναντίον δὲ συνάπτονται μετὰ τῶν δοχμίων εἰς περίοδον μεμονωμένα κῶλα ἐτέρων ῥυθμῶν, συνηθέστατα δὲ λογαοιδικά. Ὁ λεγόμενος ὑπερκατάληκτος δόχμιος π. χ. εἶναι κανονικῶς λογαοιδικὴ τριποδιά ἢ βραχυκατάληκτος τετραποδιά καὶ ἀπαντᾷ συνηθέστατα ἐν τῷ τέλει περιόδου π. χ. Αἰσχ. Ἐπτ. 567·

τοὺς δ' ὀλέσειεν ἐν γᾶ

— — — — —

Πρόβλ. καὶ 688 αὐτ.

ἔμβολ' ἔρωτος ἀρχάν,

καὶ Ἰκέτ. 405, ἐνθα ἡ λογαοιδ. βραχυκατάλ. τετραπ. ἀνευ διακοπῆς λέξεως συνήπται τῷ ἡγουμένῳ δογματικῷ διμέτρῳ·

τί τῶν δ' ἐξ Ἰσου | ῥεπομένων μεταλ-

γαίς τὸ δίκαιον ἔρξαι;

§ 170. Ἐν ταῖς δογματικαῖς στροφαῖς ὁ δογματικὸς δίμετρος ἀποτελεῖ τὸ θεμελιῶδες στοιχεῖον, δεύτερος δὲ μετὰ τοῦτον ὁ δογματικὸς τρίμετρος· ἀλλ' ὅμως ἐνίοτε ὁ δογματικὸς ῥυθμὸς ἄνευ περιοδικοῦ τέλους διήκει μέχρι τέλους τῆς στροφῆς. Ἀλλοιομετρικὰ δὲ συστατικὰ μέρη προστίθενται *ιαμβικά κῶλα*, μάλιστα δὲ *ιαμβικὸς δίμετρος* καὶ *τρίμετρος* παντὸς σχήματος συνήθως ἐν τῇ τραγωδίᾳ, ἐνίοτε δὲ καὶ *μονόμετρος* ὡς *προωδικός*· ἔτι δὲ *λογαιοδικὰ κῶλα* κυρίως ἐν τέλει τῆς στροφῆς ὡς *ἐπωδικά*· π. χ. Σοφ. Οἶδ. Κ. 1465·

Ζεῦ ἄνα, σοὶ φωνῶ·

Αἰσχ. Ἐπτ. 567. 588. 701. Ἰκ. 405· σπανιώτερον δὲ παισικὰ καὶ βακχικὰ κῶλα· π. χ. Σοφ. Ἡλ. 1384·

Ἰδεθ' ὅπα προνέμεται

(*κρητικὸς δίμετρος*)· αὐτόθι, 1248·

οὐδέποτε λησόμενον ἄμετρον

(*κρητικὸς τρίμετρος*)·

Ἐν στροφαῖς μονήρεσι τὰ *ιαμβικά* καὶ τὰ *δογματικά* στοιχεῖα τάσσονται παρ' ἄλληλα ὡς ἐμοταγῇ οὕτως, ὥστε συναποτελοῦσιν εἶδος *ιαμβοδογματικῶν στροφῶν*· ἐνίοτε δὲ καὶ ὑποδεστέραν χώραν λαμβάνουσι τὰ *δογματικά* κῶλα.

Ἡ κατασκευὴ τῶν *δογματικῶν* μελῶν εἶναι παρὰ μὲν Αἰσχύλῳ καὶ Σοφοκλεῖ πάντοτε ἀντιστροφική, οὐχὶ δὲ πάντοτε καὶ παρ' Εὐριπίδῃ.

Αἰσχ. Ἰκ. 302-396 ∞ 402-406 (*χορικὸν ἄσμα*)·

Στρ. Μή τι ποτ' οὖν γενοίμαν ὑποχείριος κράτεσιν ἀρσένων
ὑπαστρον δέ τοι μῆχαρ ὀρίζομαι γάμου δύσφρονος·
φυγᾶ ξύμмахον δ' ἐλόμενος δίκαν κρίνε σέβας τὸ πρὸς Σεῶν.

— υ υ —	— υ υ —	— υ υ —	{	τρίμετρος δογματικὸς » » δίμετρος δογματικὸς καὶ φερεκράτειος α'.
— υ υ —	— υ υ —	— υ υ —		
— υ υ —	— υ υ —	— υ υ —		

Καθαροὶ δόχμιοι μετὰ λογαοιδικοῦ τελικοῦ κώλου.
Σοφ. Ἦλ. 1384 κ. ἐξ. ∞ 1397 κ. ἐξ. (χορικὸν ᾄσμα).

Ἴδεθ' ὅπῃ προνέμεται
ὁ δυσέριστος αἶμα φυσῶν Ἀρης.
Βεῖᾶσιν ἄρτι θωμάτων ὑπόστεγοι
μετάδρομοι κακῶν πανουργημάτων ἄφυκτοι κύνες·
ὥστ' οὐ μακρὰν ἔτ' ἀμμενεῖ
τοῦμὸν φρενῶν ὄνειρον αἰωρούμενον.

υ υ υ - υ υ -	δύμετρος χορητικὸς
υ υ υ υ - υ υ υ υ -	» δοχμιακὸς
υ υ υ - υ υ υ - υ υ υ -	τρίμετρος ιαμβικὸς
υ υ υ υ - υ υ υ υ - υ υ υ υ -	» δοχμιακὸς
- υ υ - υ υ υ -	δύμετρος ιαμβικὸς
- υ υ - υ υ υ - - υ υ -	τρίμετρος »

Ἰαμβοδοχμιακὴ στροφή μετὰ παιονικοῦ προφθικοῦ.
Εὐρ. Ἰφιγ. Τ. 842-849 (μονωδία).

Στρ. Ἀποπνέοντ' ἄδοντ' ἔλαβον, ὦ φίλαι
δεδοικα δ' ἐκ χειρῶν με μὴ πρὸς αἰθέρα
ἀμπτάμενος φύγῃ·
ἰὼ Κυκλωπὶς ἑστία, ἰὼ πατρίς,
Μυκίνα φίλα,
χάριν ἔχω ζῆας, χάριν ἔχω τροφᾶς
ὅτι μοι συνομαίμονα τόνδε δό | μοισιν ἐξεθρέψω φάος.

υ υ υ υ - υ υ υ υ -	δύμετρος δοχμιακὸς
υ υ υ - υ υ - υ υ υ -	τρίμετρος ιαμβικὸς
- υ υ υ -	μονόμετρος δοχμιακὸς
υ υ υ - υ υ υ - υ υ υ -	τρίμετρος ιαμβικὸς
υ υ υ υ -	μονόμετρος δοχμιακὸς
υ υ υ υ - υ υ υ υ -	δύμετρος δοχμιακὸς
υ υ υ - υ υ υ - υ υ υ υ υ -	{ δίμ. ἀναπ. καὶ δίμ. ιαμβ. καταληκτικὸς

Ἰαμβοδοχμιακὸν σύστημα (ἀλλοιοστροφικόν).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΡΙ ΠΡΑΞΕΩΣ

ΗΤΟΙ

ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΕΡΙ ΠΡΑΞΕΩΣ

ΗΤΟΙ

ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

Α'. "Αιδειν, καταλέγειν, παρακαταλέγειν.

Παρά τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι τὰ ποιήματα τὰ μὲν φιλῶς ἀπηγγέλλοντο, ὥς περ τὰ τοῦ πεζοῦ λόγου ἔργα· τὴν τοιαύτην δ' ἀπαγγελίαν ὠνόμαζον *λέγειν*, *καταλέγειν*, *γράφειν*, τὰ δ' οὕτως ἀπαγγελλόμενα ποιήματα ἔφη· τὰ δὲ ἐν μέλει ἀπηγγέλλοντο ἦτοι ἤδοντο· τὴν τοιαύτην δ' ἀπαγγελίαν ὠνόμαζον *ᾄδειν*, *παίειν*, τὰ δὲ ᾄδόμενα ποιήματα ᾠδὰς, *ᾄσματα* καὶ *ᾄσμάτια*, *μέλη* καὶ *μελύδρια*, εἶδη καὶ *εἰδύλλια**· τὰ δὲ οὔτε φιλῶς κατελέγοντο, οὔτε ἤδοντο, ἀλλ' ἀπηγγέλλοντο κατὰ τρίτον τινὰ τρόπον, τὴν παρακαταλογίην, μέσον τι οὔσαν καὶ μετέβασιν ἀπὸ τῆς καταλογῆς εἰς τὴν ᾠδὴν, δηλονότι ἀπηγγέλλοντο μὲν αἱ τοῦ ποιήματος λέξεις ἄνευ μέλους, ἐτηρεῖτο δ' ὁ ῥυθμὸς πρὸς ἰδιὸν τι μουσικὸν ὄργανον, τὸν *κλειψιάμβον*. Εὐρέτης τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἀπαγγελίας, τοῦ παρακαταλέγειν, ἐγένετο κατὰ Πλούταρχον (περὶ μουσ. κεφ. 28) ὁ Ἀρχίλοχος.

* *Μέλος* καθόλου μὲν ἐσημαίνει μελωδίαν, ἰδίᾳ δὲ τὸ μεμελοποιημένον ποίημα. Ὡς δὲ ἐλέγετο τὸ ᾄδόμενον ποίημα κατὰ διαστολὴν πρὸς τὸ μέλος. Εἶδη δὲ ἔλεγοντο τὰ ᾄδόμενα ποιήματα διὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν τόνων (εἶδη διὰ πασῶν), καθ' ἃ ἤδοντο. *Εἰδύλλια* δὲ τὰ μικρὰ εἶδη, ὥς περ ἐπὶ τῶν μέσων χρόνων τὰ τροπάρια = μικροὶ τρόποι.

Οἱ τρόποι οὗτοι τῆς ἀπαγγελίας καὶ οἱ τρεῖς ἅμα ἀπαν-
τῶσι μάλιστα ἐν τῷ δράματι, ἐν ᾧ, ὥσπερ καὶ τὰ ὀνόματα
δηλοῦσιν, ὁ μὲν πρόλογος καὶ ὁ διάλογος κατελέγοντο, αἱ δὲ
μονωδία καὶ τὰ στάσιμα καὶ τὰ ἀπὸ σκηνῆς (ἐξυπακ. μέλη)
ῥιζοντο, οἱ δὲ τροχαῖκοι καὶ ἀναπαιστικοὶ τετράμετροι καὶ
πιθανῶς καὶ τὰ ἀναπαιστικά συστήματα ἐξ ὁμοίων, πρὸς
δὲ καὶ οἱ ἱαμβικοὶ τρίμετροι, ἐὰν συνενῶνται μετὰ χορικῶν
λυρικῶν, παρακατελέγοντο.

Β'. Μέλος.

Ἐν ῥυθμῷ ἀρκεῖ μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸν διὰ τῆς ἐν αὐτῷ
ἐνοικουμένης συμμετρίας νὰ διαθέσῃ εὐαρέστως τὸν ἄνθρωπον
καὶ νὰ καταστήσῃ τὸν λόγον καλλιτέχνημα ἀνεξαρτήτως
ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ ἐν ῥυθ-
μῷ λόγου αὖξεται ἔτι μᾶλλον προστιθεμένης τῇ τοῦ ῥυθμοῦ
συμμετρίας καὶ τῆς ἀρμονίας τῶν τόνων, ἥτοι τοῦ μέλους.
Τὸ δὲ μέλος δυνατόν νὰ ἐκφρασθῇ τοῦτο μὲν διὰ μόνης τῆς
ἀνθρωπείας φωνῆς, τοῦτο δὲ διὰ μόνου μουσικοῦ ὀργάνου
(ψιλλῇ κιθαρίσει ἢ αὐλήσει), τοῦτο δὲ τέλος διὰ τῆς συμφω-
νίας τῆς τε ἀνθρωπείας φωνῆς καὶ ἐνός ἢ πλείονων ὀργάνων
(μέλει κιθαρωδικῷ ἢ αὐλωδικῷ).

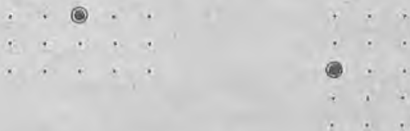
Τὸ ἄσμα εἴτε πρὸς μουσικὸν ὄργανον εἴτε ἄνευ αὐτοῦ
ῥιζετο ἥτοι ὑφ' ἐνός μόνου ἀοιδοῦ ἢ ὑφ' ὅλου χοροῦ ἀλλ'
ὁμοφώνως, πλὴν μόνου τοῦ ἀντιφώνου ἄσματος (Ἀριστοτ.
προβλ. XIX, 18 καὶ 39) τοῦ ἁδομένου ἐν διφωνίᾳ, τῆς
φωνῆς τῶν παιδῶν οὔσης κατὰ ὀγδοάδα ὀξυτέρας τῆς τῶν
ἀνδρῶν.

Σημ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν χορευτῶν ἦν ἄλλος ἐν ἄλλοις ἄσμασιν· ὁ μὲν κύ-
κλιος π. χ. χορὸς τοῦ διθυράμβου συνέκειτο ἐκ 50, ὁ δὲ τῆς τραγωδίας ἐκ 12
εἴτα δ' ἐκ 15, ὁ δὲ τῆς κωμῶδίας ἐκ 24.

Σπουδαιότερα περὶ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν ἄσμάτων ἦτα ἡ
σύνταξις τοῦ δραματικοῦ χοροῦ. Οὗτος συγγήσιος ἐτάσσετο ἐν σχήματι τετρα-

γώνῳ (χορὸς τετράγωνος) καὶ κατὰ στοίχους τεταγμένους εἰσῆρχετο εἰς τὴν ὀρχήστραν, ἵνα μετὰ πολλὰς περιφορὰς καταστῇ περὶ τὴν Συμέλην τασσόμενος κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ἄσματος διαφόρως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν χορευτῶν οὐδέποτε ἦτο τετράγωνον ἀριθμοῦ, ὁ χορὸς ἀπετέλει ἐπίμηκες ὀρθογώνιον, οὗ αἱ μὲν μακρότεραι σειραὶ ὀνομάζοντο στοῖχοι, αἱ δὲ βραχύτεραι ζυγά. Ἐν τῇ τραγῳδίᾳ οἱ ἄριστοι καὶ κάλλιστοι τῶν χορευτῶν εἰσερχομένου τοῦ χοροῦ ἦσαν ἐν τῷ ἀριστερῷ στοίχῳ τῷ πρὸς τοὺς θεατάς, ὀνομαζόμενοι ἀριστεροστάται, οἱ δὲ λοιποὶ ὀνομάζοντο λαυροστάται καὶ δεξιόστάται. Ἡ διαφορὰ τῆς συντάξεως τοῦ χοροῦ περὶ τὴν Συμέλην προῆλθεν ἐκ τούτου, ὅτι νῦν μὲν ἐστρέφετο πρὸς τὴν σκηνὴν ἢ μελίων πλευρὰ τοῦ ὀρθογωνίου, νῦν δὲ ἡ ἐλάσσων ἐνίοτε δὲ ἐν τῇ ὀρχήσει ἐτάσσεται ὁ χορὸς οὕτως, ὥστε οὗο στοῖχοι ἀντιμέτωποι ἀλλήλοις ἕσταντο, στοῖχοι ἀντίπρῳροι ὀνομαζόμενοι.

Ὅτε δὲ οἱ χορευταὶ ἠδύβησαν εἰς δεκαπέντε, μετεβλήθη καὶ ἡ τάξις αὐτῶν. Παρερχομένου μὲν τοῦ χοροῦ ὁ κορυφαῖος ἕστατο ἐν μέσῃ τῇ πρώτῃ σειρᾷ, εἴτε κατὰ στοίχους εἴτε κατὰ ζυγὰ τοῦ χοροῦ τεταγμένου.

Παρὰ τὴν Συμέλην δὲ ὄντος τοῦ χοροῦ, ὁ κορυφαῖος κατεῖχεν ἕξοχον θέσιν μετὰ τῶν παρασταῶν αὐτοῦ, ὄντων τῶν ἡγεμόνων τῶν ἡμιχορίων, ἀντιτασσόμενος συμμετρικῶς τοῖς τρισὶν ὑποκριταῖς τοῖς ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Τῷ μέλει τοῦ ἄσματος συνεφώνει νῦν μὲν ὁ αὐλὸς νῦν δὲ ἡ κιθάρα, κατὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν θέαν λατρεύαν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἀμφοτέρω ἅμα τὰ ὄργανα. Οὕτω παρ' Ὀμήρῳ Ἰλ. Σ, 495 ἄδεται τὸ γαμήλιον ἄσμα πρὸς αὐλὸν καὶ φόρμιγγα.

. . . . πολλὸς δ' ὑμέναιος ὄρωρει,
κούροι δ' ὀρχηστῆρες εἰδένον, ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
αὐλοὶ φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον

καὶ παρὰ Πινδάρῳ Ὀλ. Γ', 8, ἐν τῷ ἐπινίκῳ κώμῳ.

φόρμιγγά τε ποικιλόγαρυν καὶ βοᾶν αὐλῶν ἐπέων τε θέσιν
Ἀθηναϊάμου παιδὶ συμμῆσαι πρεπόντως.

καὶ Νεμ. Θ', 8·

ἀλλ' ἀνὰ μὲν βρομίαν φόρμιγγ', ἀνὰ δ' αὐλὸν ἐπ' αὐτὴν ὄρσομεν.

Ἐνομαζέτο δὲ ἡ τοιαύτη συνήχησης κιθάρας καὶ αὐλοῦ ἔργον·
 ἡ συνήχησης, ἥς εὐρέτης ἐλέγετο ὁ Ἐπίγονος.

Συνήθως δὲ πρῶτος ὁ κιθαριστής ἢ αὐλητής ἐμελπε τὸ
 μέλος τῆς στροφῆς καὶ εἴτα ἤρχετο ὁ χορὸς ᾄδων καὶ ὀρ-
 χούμενος ἅμα. Οὕτως ὁ Πίνδαρος μεταφέρει τὸ ἔθος ἐπὶ
 τὸν Ὀλυμπον λέγει ἐν Νεμ. Ε', 23·

Πρόφρων δὲ καὶ κείνοις ἄειδ' ἐν Παλλίῳ
 Μοισᾶν ὁ κάλλιστος χορὸς, ἐν δὲ μέσαις
 φόρμιγγ' Ἀπόλλων ἐπτάγλωσσον χρυσέῳ πλάκτρῳ διώκων
 ἀγείτο παντοίων νόμων·

καὶ ἐν Πυθ. Α', 1 κ. ἐξ.

Χρυσέα φόρμιγξ Ἀπόλλωνος καὶ ἰοπλοκάμων
 σύνδικον Μοισᾶν κτέανον·
 τᾶς ἀκούει μὲν βᾶσις, ἀγλαίας ἀρχά,
 πείθονται δ' αἰδοὶ σάμασιν,
 ἀγχισκόρων ὅπταν προσοιμῶν
 ἀμβολὰς τεύχης ἐλελιζομένα.

Συνήθως τὸ μουσικὸν ὄργανον, πρὸς ὃ ἤδετο τὸ ᾄσμα,
 ἤχει ἦτοί τὸ αὐτὸ μέλος καὶ τὸ ᾄσμα, ὅτε ἐλέγετο πρόσ-
 χορδα ᾄδειν (ἐπὶ κιθάρας) ἢ προσαυλεῖν (ἐπὶ αὐλοῦ), ἢ τὸ
 ἐν τῇ διὰ πασῶν (μίαν ὀγδοάδα ἀνωτέραν), ὅτε ἐλέγετο
 μαγαδίξειν ἐν τῇ διὰ πασῶν ἢ χρούειν ὑπὸ τῇ φθόγῃ,
 οὗ εὐρέτης ἐλέγετο ὁ Ἀρχίλοχος. Ἀλλὰ καὶ εἰδὸς τι πο-
 λυφώνου αὐλῶν συμφωνίας φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε παρὰ τοῖς
 ἀρχαίοις, ἥς εὐρέτης ἢ εἰσηγητής εἰς τὴν ἐλληνικὴν μουσι-
 κὴν εἶναι κατὰ Πλούταρχον (περὶ μουσ. 29) Λᾶσος ὁ Ἐρ-
 μιονεύς, ὁ τοῦ Πινδάρου διδάσκαλος. Ἀλλὰ τὸ κυριώτατον
 ἦτο διὰ πάντων τῶν καλῶν χρόνων ἡ ποίησις καὶ ἡ αἰοδή,
 διὰ τοῦτο μέχρι τοῦ διθυραμβοποιοῦ Μελανιππίδου (περὶ τὰ
 450 π. Χ.) οἱ αὐληταὶ ὑπὸ τῶν αἰοδῶν ἡμείβοντο καὶ ὁ

Πρατίνας ἐν τῷ περιωνύμῳ αὐτοῦ ὑπορχήματι ἀνακαλεῖ τὸν προχωροῦντα αὐλὸν λέγων·

τὸν αἰοδᾶν κατέστασε Πιερίς βασίλειαν· ὁ δ' αὐλὸς
ὑστερον χορευέτω.

Ἀλλὰ καὶ καθαρὰν ὀργανικὴν συμφωνίαν ἐγίνωσκον ἤδη οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, ὁ δὲ τεχνικὸς ὅρος τοῦ συμπαίξειν πολλοὺς αὐλητὰς ἦτο *ξυναυλία*.

Ὁ τεχνικὸς ὅρος τῆς συμφωνίας τοῦ αὐλοῦ μετὰ τῆς ψῆδης ἦτο *ὑπαναλεῖν*.

Καθόλου δὲ τοῖς μὲν ἄσμασι τοῖς ἄδομένοισι ἐν ταῖς ἐορταῖς τοῦ Ἀπόλλωνος συνεφώνει ἀποκλειστικῶς ἡ *φόρμιγξ*, τοῖς δὲ ἄδομένοισι ἐν τῇ τῆς Κυθέρης καὶ τοῦ Διονύσου ἁσιατικῇ λατρείᾳ οἱ *αἰολοί*, τοῖς δ' ἐμβατηρίοις ὁ λιγύφθογος αὐλός, τοῖς δὲ εἰς θεοὺς ὕμνοις ἡ ἐξίλαστικὴ *λύρα*, τοῖς δὲ ὁμηρικοῖς καὶ μελικοῖς ποιήμασιν ἡ *φόρμιγξ* ἢ ἡ *λύρα*, τοῖς δὲ εἰς τὸν Πᾶνα καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν εὐθύμων θιάσων τοῦ Βάκχου ὁ αὐλός ἢ ἡ *σείριγξ*· ἀλλ' ὅμως ἀδύνατον νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς τίνα τῶν ἄσμάτων πρὸς λύραν καὶ τίνα πρὸς αὐλὸν ᾗδοντο. Μαρτυρίας δὲ τῶν ἀρχαίων ἔχομεν μόνον περὶ τινων εἰδῶν ἄσμάτων, ὅτι π. χ. οἱ μὲν ἀνάπαιστοι τῆς παρόδου καὶ καθόλου οἱ ὑπὸ τοῦ χοροῦ ἀπαγγελλόμενοι ἀνάπαιστοι ᾗδοντο ἢ μᾶλλον παρακατελέγοντο πρὸς αὐλὸν (οὕτω π. χ. ἐν τοῖς ἀναπαιστοῖς τῆς παραβάσεως τῶν Ἀριστοφάνους Ὀρνίθων ῥητῶς λέγεται (681 κ. ἐξ.)

ἀλλ', ὦ καλλιδοὶν κρέκουσ'
αὐλὸν φθέγμασιν ἡρινοῖς,
ἄρχου τῶν ἀναπαιστων),

καὶ αἱ ἐξοδοὶ τῆς τραγωδίας, καὶ οἱ θρῆνοι ᾗδοντο πρὸς αὐλὸν (« ἄλυροι ὕμνοι », Εὐρ. Ἀλκ. 444· « ἔλεγχος ἄλυρος », Εὐρ. Ἡλ. 185. Ἰφιγ. Τ. 146· « ἄνευ λύρας θρῆνος Ἐρινύος », Αἰσχ. Ἀγαμ. 990 κ. ἄλ.) καὶ οἱ παιᾶνες· μάλιστα δὲ ἰδιόζεν ὁ αὐλός πρὸς τήρησιν τοῦ ρυθμοῦ ἐν ταῖς κινήσε-

σιν, οἷον ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χοροῦ καὶ ἐνίοτε καὶ τῶν ὑποκριτῶν, ἐν τῇ ὀρχήσει τῶν παρθένων καὶ τῶν παιδίων καὶ τῶν μύμων καὶ τῶν πυρριχιστῶν, ἐν τῇ ἐρέσει τῶν ἐρετῶν, καὶ καθόλου τὰ ἔσματα ἤδοντο πρὸς αὐλοῦν μᾶλλον ἢ πρὸς κιθάραν διὰ τὴν ὁμοιότητα, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, τῶν φθόγγων τοῦ αὐλοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπείαν φωνήν. Μόνοι δὲ οἱ εἰς θεοὺς ὕμνοι ἤδοντο πρὸς κιθάραν.

Σημ. Μουσικὰ ὄργανα ἔγχορδὰ τε (κατατετινόμενα) καὶ ἐμπνευστὰ (τοῖς ἐκτινόμενοις ὄργανοις δὲν ὑπῆρχον) εἶχον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οὐκ ὀλίγα, ὧν τὰ κυριώτατα καὶ εὐχρηστότατα ἦσαν τὰ ἐπόμενα·

α') Τῶν ἐγχορδῶν ὀργάνων, παιζομένων ἦται τοῖς δακτύλοις (ψάλλειν) ἢ τῷ πλήκτρῳ (κρούειν, κρέκειν, πλήσσειν) 1) τὸ παλαιότατον ἐθνικὸν ἔγχορδον ὄργανον ἦτο ἡ λύρα, ἡ παρ' Ὀμήρῳ γόρμικ' καὶ κιθάρις, ἥς εὐρέτης κατὰ τὸν μῦθον ἐγένετο ὁ Ἑρμῆς· ἦτο μικρὰ καὶ ἀπλὴ τὴν κατασκευὴν, χρησιμεύουσα εἰς τὴν καθ' ἡμέραν χρῆσιν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν παιδίων 2) ἡ κιθάρα, ἥς πρῶτος ὁ Κηφίων μαθητὴς τοῦ Τερπάνδρου χρῆσιν ἐποίησατο, οὐσα μελῶν καὶ τελειότερα τῆς λύρας καὶ ἐν χρήσει ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς ἀγῶσιν. Ἡ διασκευὴ ἀμφότερων ἦτο ἡ αὐτή, πλὴν ὅτι πάντα μὲν τὰ μέρη τῆς λύρας ἦσαν ἐλάσσονα καὶ εὐχειριστότερα τῶν τῆς κιθάρας, οἷον τὸ κατ' ἀρχὰς ἐξ ὀστράκου χελώνης (ἐξ οὗ καὶ χέλως καὶ χελώνη ὠνομάζετο) καὶ δέρματος τεταμένου ζώου ἤχον καὶ οἱ ἐκ κεράτων αἰγὸς πήγεις ἢ ἀγκῶνες καὶ τὸ τοῦτους συνδέον ζυγόν (ζύγωμα, κάλαμος, δόναξ). τὰ δὲ τῆς κιθάρας ἦσαν μέλιστα καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν φθόγγων τείνοντα, μάλιστα δὲ ἡ ἐκ ξύλου ἡχητικὴ θήκη καὶ τὰ ἐδρεῖα κοῖλα πλάγια μέρη. Αἱ χορδαὶ ἦσαν ἐκ νευρῶν συνεστραμμένων δεδεμέναι ἅνω μὲν ἐν τῷ ζυγῷ, κάτω δὲ ἐν τῷ ὑπολευρίῳ ἢ τῇ μαγῳδί, τεινόμεναι δὲ καὶ χαλόμεναι ἐν τῷ ζυγῷ διὰ τῶν καλλίστων συσπρεφόμενων διὰ τοῦ χορδοτόνου· πληκτροφόρος δὲ σκνὴς (ξύλαριον), ὡς περ ἐν τῇ νῦν κιθάρᾳ, δὲν ὑπῆρχεν. Αἱ χορδαὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν 3, εἶτα δὲ 4 (τετράχορδον), εἶτα 7 (ἐπτάχορδον Τερπάνδρου), 8, 9, 10, 11 καὶ τέλος 18. Πᾶσα χορδὴ ἤχει ἓνα μόνον φθόγγον. Τὸ δὲ πλήκτρον, βαθεῖον ὅν ξύλινον ἢ ἐλεφάντινον ἢ μετάλλινον, ἦτο τὴν κορυφὴν φυλλοειδὲς ἢ καρδιοειδὲς. 3) Τὸ βάριτον ἢ ὁ καὶ ἡ βάρβιτος, μάλιστα παρὰ τοῖς Λεσβίοις μελικοῖς παικταῖς καὶ τῷ Ἀνακρέοντι ἐν χρήσει ὄν, ἦτο παραλλαγή τῆς λύρας διαφέρονταύτης, ὅτι αἱ πλάγιοι πήγεις ἦσαν εὐμηκέστεραι καὶ αἱ χορδαὶ μακρότεραι. Τὸ βάριτον, συνήθως ἐλεφάντινον, ἦτο ἐν χρήσει ἐν παιδαίᾳ θαλίαις καὶ κόμοις. 4) Ἡ πηχίς· 5 καὶ 6) τὸ τρίγωνον καὶ ἡ σαμβύκη, ἀμφότερα τριγωνικὰ τὸ σχῆμα ἐκ Συρίας καὶ Φρυγίας καταγόμενα, ὅμοια δὲ εἶναι νῦν ἄρπη, ἐκεῖνο μὲν ἔχον βαρύτερον, αὕτη δὲ εὐρύτερον φθόγγον· 7) τὸ σιμίκιον ἔχον χορδὰς πέντε καὶ τριάκοντα· 8) τὸ ἐπτάγωνον· 9) τὸ ἐπιγόνειον· 10) ἡ μάγαδις ἔχουσα εἴκοσι χορδὰς· 11) ἡ τάβλα.

β') Τῶν δ' ἱμνιευστῶν μουσικῶν ὀργάνων ὀνομαζομένων κοινῇ ὀνόματι αὐλῶν ὃ μὲν κυρίως αὐλὸς ἦτο ὅμοιος τῷ νῦν clarinette ἢ oboe, ἡχῶν διὰ στομίῳ (ὄλμῳ) φυσωμένου διὰ φύλλου παλλομένου (γλωττίης). Οἱ αὐλοὶ ἦσαν ποικίλοι τὸν τε ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος τῶν ὀπῶν (τερημάτων ἢ τρυπημάτων), αἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν τρεῖς ἢ τέσσαρες, ὑστερον δὲ πλείονες. Ὡς ἐπιστόμιον δὲ (ἐπιγλωττίης) ἐχρησίζευσον κινητοὶ μετάλλινοι κρικοὶ, δι' ὧν τῆς περιστροφῆς ὁ αὐλὸς ἠδύνατο ν' ἀνοίγῃ καὶ κλείῃ τὰς ὀπὰς. Οἱ παλαιοὶ συνήθως δύο ἄμα τοιοῦτους αὐλοὺς ἐπικρίζον. Ἦ δὲ σύριγξ ἡ ὁ αὐλὸς Πανδὰς συνέκειτο ἐξ ἐπτὰ ἢ ἐννέα καλὰμῶν ἀνισομήκων συνδεδεμένων ἀλλήλοις μηρίῳ καὶ κηρῷ συγκεκολλημένων· ἀλλὰ τεχνικῶς ἡ σύριγξ δὲν ἦτο ἐν χρήσει. Ἐξω τοῦ κύκλου τῆς τέχνης ἦσαν αἱ αὐλοπαιγῆς ποικίλαι αὖσαι (Ἑλληνικὴ ἢ Ἀργεῖα, Παφλαγονικὴ, Μηδική, Παλατικὴ, Τυρρηνικὴ καὶ Αἰγυπτιακὴ) καὶ τὰ κέρατα καὶ τὰ τέρματα καὶ τὰ κύμβαλα καὶ τὰ κρόταλα κ. ἄ. ἐν χρήσει ὄντα μόνον παρὰ τῇ κατωτάτῃ κοινωνικῇ τάξει.

Γ'. Ἀρμονία καὶ ἦθος μέλους.

Τὰ μέλη τὰ τε τῆς ἀνθρωπείας φωνῆς καὶ τὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων διακρίνονται ἀλλήλων κατὰ τὴν ἀρμονίαν (τρόπον, εἶδος) εἰς ἣν ἀνήκουσιν. Αἱ κυριώταται δ' ἀρμονίαι τῶν παλαιῶν ἦσαν ἐπτὰ αἱ ἐπόμεναι· ἡ δωριστί, ἡ φρυγιστί, ἡ λυδιστί, ἡ αἰολιστί ἢ ὑποδωριστί, ἡ ιαστί, ἡ ὑποφρυγιστί καὶ ἡ μιξολυδιστί. Ἐκάστη τούτων εἶχεν ἴδιον θεμελιώδη τόνον καὶ σὺν αὐτῷ ἴδιαν κλίμακα, ἐν ἣ τὰ διαστήματα τῶν τόνων καὶ ἡμιτόνων κατὰ διάφορον τάξιν ἐπηκολούθουν ἀλλήλοις. Ἀλλ' οὐ μόνον εἰς τὴν διαφορὰν τῶν κλιμάκων συνίστατο ἡ πρὸς ἀλλήλας διαφορὰ τῶν ἀρμονιῶν ἀλλ' ἀνέκαθεν ἰδιάζον ἐκάστη ἀρμονία συμφωνίαι τινὲς καὶ καταληκτικὰ σχήματα, ἐν οἷς ὠρισμένον τι ἦθος ἐξεφράζετο.

Καὶ ἡ μὲν δωριστί ἀρμονία λέγεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος (Λαχ. 188 Δ) ἡ μόνη γνησία ἑλληνικὴ· εἶχεν ἀνδρεῖον καὶ σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς τὸ ἦθος, καὶ ἦτο πασῶν ἐπιτηδεωτάτῃ παιδεύειν τοὺς νέους ὥστε ποιεῖν αὐτοὺς καλοὺς ἀγαθοὺς. Ἡ δὲ φρυγιστί, ἐκ Φρυγίας εἰς Ἑλλάδα ὑπὸ τῆς αὐλωδικῆς σχολῆς τοῦ Ὀλύμπου ἐλθοῦσα, εἶχεν ἐγερτικόν,

ἐνθουσιαστικὸν καὶ ὀργιαστικὸν τὸ ἦθος, καὶ διὰ τοῦτο ἤρμοζε μάλιστα εἰς ὀργιαστικὰ θρησκευτικὰ ἄσματα, ἰδίᾳ δὲ τοῖς διθυράμβους· εἰς δὲ τὴν τραγωδίαν εἰσῆλθον τὸ πρῶτον ὑπὸ Σοφοκλέους εἰς μονωδίας καὶ θρήνους. Ἡ δὲ *λυδιστί* εἶχε μαλακὸν καὶ χαλαρὸν τὸ ἦθος, ἐπιτηδεῖα οὖσα διὰ τοῦτο μάλιστα πρὸς θρήνον καὶ γυναικίους χορούς. Ἡ δὲ *μιξολυδιστί*, κατὰ τοὺς μὲν ὑπὸ Σαπφούς κατὰ τοὺς δὲ ὑπὸ Πυθαγλείδου ἐφευρεθείσα, εἶχε παθητικὸν καὶ θρηνώδες τὸ ἦθος καὶ ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ μονωδικῇ λυρικῇ τῆς Σαπφούς καὶ μετὰ τῆς δωριστῆ ἦτο ἡ κυρία ἁρμονία τῶν χορικῶν ἄσμάτων τῆς τραγωδίας. Ἡ δ' *ὑποδωριστί* ἢ *αιολιστί* εἶχε μεγαλοπρεπὲς καὶ πομπῶδες καὶ οἰδαῖνον καὶ μετάρσιον καὶ θαρραλέον τὸ ἦθος πρὸς κιθάραν ἄδομένην, διὰ τὸ εὐθυμὸν δὲ καὶ ἀκόλαστον σύμφωνος τῇ ἱπποτικῶς ἀριστοκρατικῇ φύσει τῶν Αἰολέων καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ κιθαρωδικωτάτη τῶν ἁρμονιῶν καλουμένη. Ἐν χρήσει δ' ἦτο ἐν τῷ κιθαρωδικῷ καὶ αὐλωδικῷ νόμῳ, ἐν τῇ δωρικῇ χορικῇ λυρικῇ, ἐν ταῖς αἰολικαῖς τῶν Λεσβίων ποιητῶν ᾠδαῖς καὶ ἐν ταῖς μονωδίασι τῆς τραγωδίας, οὐδέποτε δ' ἐν τοῖς χορικοῖς ἄσμασιν. Ἡ δὲ *ὑποφρυγιστί* εἶχε πρακτικὸν τὸ ἦθος, ἦτοι εἰς πρᾶξιν ἐγερτικόν. Ἀμφότεραι αὗται ἐν χρήσει ἦσαν ἐν ταῖς μονωδίας καὶ τοῖς ἀπὸ σκηνῆς ἄσμασιν. Ἡ δὲ *ἰαστί* κατὰ Πλάτωνα ὁμοία τῇ *λυδιστί* εἶχε μαλακὸν καὶ ἀνειμένον τὸ ἦθος, ἐπιτηδεῖα οὖσα συμποσίῳ.

Τὸ διζόφρον ἦθος τῶν ἁρμονιῶν ἐκάστων ἐξεφράζετο οὐ μόνον ἐν τῷ μέλει ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ῥυθμῷ. Καὶ ὁ μὲν ἀξιωματικὸς δακτυλικὸς καὶ δακτυλεπιτρυτικὸς ῥυθμὸς ἤρμοζε καθόλου τῇ φύσει τῆς δωριστῆ ἁρμονίας, ὁ δὲ ἐξεγερτικὸς βακχικὸς χοριαμβικὸς τῇ φρυγιστί, ὁ δὲ μαλακὸς καὶ μεθυστικὸς ἰωνικὸς καὶ βακχειακὸς τῇ ἰαστί, ὁ δὲ κεκλασμένος δογματικὸς τῇ *μιξολυδιστί*, ὁ δὲ μαλακὸς λογαυδικὸς τῇ *λυδιστί*· οἱ δὲ στίχοι οἱ ἔχοντες συγκρουομένας ἀλλήλαις τὰς θέσεις ἢ ἔχοντες μακράς μακροτέρας μακρῶν μάλιστα τῇ

αἰολιστί· τὰ δὲ λογασιδικὰ μέτρα τὰ καταλήγοντα εἰς θέσιν τῇ λυδιστί καὶ μιξολυδιστί ἀρμονίᾳ· οἱ δὲ διθύραμβοι τῇ φρυγιστί ἢ ὑποφρυγιστί ἀρμονίᾳ.

Ἐτι δὲ διεκρίνοντο τρεῖς μελοποιίας τρόποι, ὁ ἡσυχιαστικός, ὁ διασταλτικός καὶ ὁ συσταλτικός. Καὶ οἱ μὲν ῥυθμοὶ τοῦ ἴσου ῥυθμικοῦ γένους καὶ τὰ κῶλα τὰ ἔχοντα μακρὰς μακροτέρας μακρῶν (σπονδαῖοι διπλοῖ, ἱamboi ὄρθιοι, τροχαῖοι σημαντοί) καὶ μακρὰ λείμματα καὶ οἱ μακροὶ στίχοι καὶ οἱ ὁμαλῶς βαίνοντες ῥυθμοὶ καὶ οἱ ἀπὸ βαρειῶν μακρῶν ἀρχόμενοι στίχοι εἶχον τρόπον (ἥθος) ἡσυχιαστικόν. — Οἱ δ' ἀπὸ ἀνακρούσεως ἀρχόμενοι στίχοι, οἱ πυρῶδεις ἱamboi, οἱ ταχεῖς τροχαῖοι, οἱ ἐνεργητικοὶ παῖονες, οἱ πολλὰς ἀναλύσεις μακρῶν καὶ οἱ βραχεὰ λείμματα ἔχοντες στίχοι εἶχον τρόπον διασταλτικόν. Οἱ δ' εἰς θέσιν καταλήγοντες ἢ βραχυκατάληκτοι στίχοι καὶ οἱ ἰωνικοὶ καὶ οἱ βακχεϊακοὶ εἶχον τρόπον συσταλτικόν.

Εἰδικῶς δὲ ἀποδίδωσιν ὁ Εὐκλείδης (Εἰσαγ. ἀρμον. 21 M) τὸν μὲν διασταλτικόν τρόπον τῇ τραγωδίᾳ, τὸν δὲ συσταλτικόν τοῖς θρηνητικοῖς καὶ τοῖς ἐρωτικοῖς ᾄσμασιν, τὸν δ' ἡσυχιαστικόν τοῖς ὕμνοις, τοῖς παιᾶσι καὶ τοῖς ἐγκωμίοις. Κατὰ ταῦτα ἡ μὲν δωριστί ἀρμονία μεγίστην συγγένειαν βεβαίως εἶχε πρὸς τὸν ἡσυχιαστικόν τρόπον, ἡ δὲ λυδιστί καὶ μιξολυδιστί πρὸς τὸν συσταλτικόν, ἡ δὲ φρυγιστί καὶ ὑποφρυγιστί πρὸς τὸν διασταλτικόν.

Ὅμοιᾳ τῇ τρίτῃ ταύτῃ διαίρεσει τῶν μελοποιίας τρόπων εἶναι καὶ ἡ ὑπ' Ἀριστοτέλους (Πολιτ. VIII, 7) μνημονευομένη τῶν μελῶν τρίτῃ διαίρεσις, εἰς μέλη ἡθικά (δωριστί ἀρμονίας), πρακτικά (ὑποφρυγιστί ἀρμονίας) καὶ ἐνθουσιαστικά (φρυγιστί ἀρμονίας).

Δ'. Μέλος καὶ σωματικὴ κίνησις.

Μέλος καὶ σωματικὴ κίνησις ἦτοι βᾶδισμα καὶ ὀρχησις ἦσαν οὕτω στενωῶς ἀλλήλοις συνδεδεμένα παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν, ὥστε ἡ λέξις *χορεύειν* ἐλαμβάνετο ταυτόσημος τῇ *ᾄδειν*· τὴν δ' ἐσωτερικὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν τοῦ ποιητικοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῶν κινήσεων τοῦ βαδίσματος καὶ τῆς ὀρχήσεως δηλοῦσι καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτάτων μετρικῶν ὄρων, ποίς, ᾄσις, θέσις, βάσις, περίοδος, τὰ εἰς τὸν πόδα καὶ τὰς κινήσεις αὐτοῦ ἀναγόμενα.

Καὶ ἐμβατήρια μὲν μέλη ἢ ᾄσματα ὀνομάζονται τὰ ἐν βήματι ᾄδόμενα· ὑπορχήματα δὲ ἢ ὑπορχηματικά μέλη ἢ ᾄσματα τὰ ἐν ὀρχήσει ᾄδόμενα.

α'. Ἐμβατήρια.

Τὸ ἐμβατήριον μέλος ἐτελειοποιήθη κυρίως παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις, οἵτινες ἐπὶ τῶν Μεσσηνιακῶν ἤδη πολέμων ἐξεστράτευσον βαίνοντες πρὸς τὸν ἦχον πολεμικῶν ᾠμάτων. Περισώζονται ἡμῖν ἔτι δύο ἀποσπάσματα ἐμβατηρίων μελῶν τοῦ Τυρταίου, τὸ μὲν ἐν ἀναπαιστικοῖς τετραμέτροις:

ἄγετ', ὦ Σπάρτας ἑνοπλοὶ κοῦροι, ποτὶ τὰν Ἄρεος κίνα-σιν·

τὸ δ' ἐν ἀναπαιστικοῖς διμέτροις:

ἄγετ', ὦ Σπάρτας εὐάνδρου
κοῦροι πατέρων πολια-τᾶν.

Ἐκ τοῦ πολέμου μετέβη ἡ χρῆσις τῶν ἐμβατηρίων εἰς τὰς προσόδους ἢ τὰ προσόδια τῶν ἐορταστικῶν χορῶν, ἅπερ ἦδεν ὁ χορὸς προσερχόμενος εἰς τὸν ναόν ἢ τὸν βωμὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τῶν προσοδιῶν τούτων ἐπωνομάσθη τῶν εὐχρηστοτάτων τις ἐμβατηρίων ῥυθμός, ὁ προσοδιακὸς ὁ καὶ ἐνόπλιος προσο-νομαζόμενος διὰ τὴν στενὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν τῶν πολεμικῶν ἀγώνων καὶ τῶν θρησκευτικῶν πομπῶν. Κυρίως ὁμως γνω-

ρίζομεν τὴν χρῆσιν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἐμβατηρίου μέλους ἐκ τῶν δραμάτων, ἐν οἷς ὁ χορὸς συνήθως εἰσερχόμενος εἰς τὴν ὀρχήστραν καὶ ἀπερχόμενος αὐτῆς καὶ τὴν θέσιν μεταλλάσσων οὐχὶ ἄφωτος ἀλλὰ μετὰ ἐνρhythμου λόγου συνῶδευε πάσας τὰς κινήσεις ταύτας. Ἐνίοτε δὲ καὶ οἱ ὑποκριταὶ εἰσερχόμενοι καὶ ἐξερχόμενοι τῆς σκηνῆς, ἔτι δὲ καὶ ὁσάκις παρακαταλέγοντες στίχους ἅμα καὶ κίνησιν περὶ τὴν σκηνὴν ἐτέλουν, ἔβαινον ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὸν ρυθμὸν τῶν στίχων.

Πρὸς τὸ βαίνειν δὲ ἰδιάζον μὲν τὰ ὁμοειδῆ ποιήματα τὰ ἐμμετρικὰ ἔχοντα παύσεις καὶ κατὰ διποδίαν βαινόμενα. Τοῦτο καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν σωζομένων ἐμβατηρίων. Ἀλλὰ τὰ ἐμβατήρια ἄσματα δὲν ἤδοντο ἐν μελωδίᾳ, ἀλλὰ μόνον ρυθμικῶς παρακατελέγοντο πρὸς αὐλόν. Παρακατελέγοντο δὲ συνήθως ταῦτα οὐχὶ ὑπὸ τοῦ χοροῦ ὅλου, ἀλλ' ὑφ' ἐνὸς μόνου χορευτοῦ ἢ ὑπὸ μικροῦ τμήματος τοῦ χοροῦ, ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου ζυγοῦ δηλονότι ἢ στοίχου ἢ ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν.

Τὸ συνθέστατον δὲ μέτρον τῶν ἐμβατηρίων ἄσμάτων εἶναι τὸ ἀναπαιστικόν (ὅπερ ἅπαντ' ἐν τοῖς ἐμβατηρίοις τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἐν ταῖς παρόδοις τῆς τραγωδίας καὶ ἐν τῇ παραβάσει τῆς κωμωδίας) καὶ οἱ ἀνακρουστικοὶ δάκτυλοι, ἤτοι οἱ προσδιακοὶ ρυθμοί, σπανίως δὲ καὶ οἱ κυρίως δάκτυλοι, ὡς ἐν τοῖς πολεμιστηρίοις ἐλεγείοις τοῦ Τυρταίου (Ὑποθ. 10, 11, 12), ἐν τῇ ἐξόδῳ τῶν Βατράχων Ἀριστοφάνους (1528-1533), ἐν Σοφοκλέους Οἰδίποδι τυράννῳ (151-66), ἐν Εὐριπίδου Ἰκέτισι (271 κ. ἐξ.) καὶ ἐν Αἰσχύλου Εὐμενίσι (1032 κ. ἐξ.).

Οἱ ρυθμοὶ τοῦ ἴσου ρυθμικοῦ γένους ἤρμοζον εἰς τὸ σύμμετρον καὶ πανηγυρικὸν βᾶδισμα τὸ ἐν πομπαῖς καὶ παρατάξεσιν. Οἱ δὲ τοῦ ἀνίσου διπλασίου γένους ρυθμοὶ ἤρμοζον εἰς τὸν ὀρμητικὸν τῶν στρατιωτῶν δρόμον καὶ τὴν ζωηρὰν εἴσοδον εὐθύμου καὶ ἐνθουσιώδους χοροῦ καὶ τὴν αἰφνιδίαν εἴσοδον ὑποκριτοῦ. Οἱ δὲ λοιποὶ ρυθμοί, ὁ παιωνικός, ὁ δοχμιακός,

ὁ ἰωνικός, ὁ ἐπισύνθετος καὶ ὁ λογαοιδικός δὲν ἦσαν μὲν ἐπιτήδαιοι πρὸς τὰς ἀπλὰς κινήσεις τοῦ κανονικοῦ βήματος, ἀλλ' ὅμως ἀπαντῶσι καὶ οὗτοι ἐν τῇ παρόδῳ καὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ δράματος (οἷον δακτυλεπίτριτοι μὲν ἐν τῇ παρόδῳ Τραχινίων, δακτυλοτροχαῖοι δὲ ἐν Εὐριπίδου Ἀνδρομάχῃ καὶ Σοφοκλέους Οἰδίποδι τυράννῳ, ἰωνικοὶ δ' ἐν τῇ ἐξόδῳ Ἰκετίδων Αἰσχύλου, τῇ παρόδῳ Βακχῶν καὶ Ἰκετίδων Εὐριπίδου καὶ ταῖς Ἐκκλησιαζούσαις Ἀριστοφάνους, δόχμιοι δὲ ἐν τῇ παρόδῳ τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας καὶ τοῦ Ὁρέστου, λογαοιδικοὶ δὲ ἐν τῇ ἐξόδῳ Θεσμοφοριαζουσῶν καὶ ἐν τῇ παρόδῳ Εὐριπίδου Φοινισσῶν, Ἴωνος, Ἠλέκτρας καὶ Ἰφιγενείας ἐν Αὐλίδι).

β'. Ὑπορχήματα ἢ μέλη ὑπορχηματικά.

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ᾄδοντες συνηθέστερον ὥρχοῦντο ἢ ἔβαινον (ὅρα Ἰλ. Σ. 571 κ. ἐξ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλ. 11 κ. ἐξ. 336. Ἡσιόδ. Θεογον. ἐν ἀρχῇ. Ἰλ. Ν, 73. Λουκ. π. ὄρχ. κερ. 10).

Ἐπὶ Ὀμήρου ἤδη τοῦ ὑπορχηματικοῦ μέλους ἡ ᾄσματος οἱ ἐν Κρήτῃ Δωριεῖς ἐπεμελοῦντο μάλιστα· ἐτελειοποίησε δ' αὐτὸ ὁ Θαλήτας ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ ποιήσας ᾠδὰς, παιᾶνας καὶ ὑπορχήματα ἐν τῷ παλαιῷ ὀρχηστικῷ τρόπῳ καὶ εἰς Σπάρτην εἰσήγαγεν. Εὐρύτερον δὲ διεδόθη καὶ ἐγενικεύθη ἡ χορική ὀρχησις ὑπὸ τῶν μεγάλων ποιητῶν τῆς χορικῆς λυρικῆς. Τὰ ὑπορχήματα, ὥσπερ καὶ ἡ λέξις δηλοῖ, ἤδοντο μετ' ὀρχήσεως, καὶ ἡ πολεμικὴ πυρρίχη, καὶ τὰ προσόδια, καὶ τὰ παρθένια, καὶ οἱ διθύραμβοι· οἱ δὲ ὕμνοι καὶ οἱ παιᾶνες οἱ μὲν μετ' ὀρχήσεως, οἱ δ' ἄνευ ὀρχήσεως ἤδοντο· καὶ αἱ ἐπίνικοι ᾠδαὶ Πινδάρου ἤδοντο μετ' ὀρχήσεως, ὡς αὐτὸς ὁ ποιητὴς ἐν Πυθιονικῇ Α' ῥητῶς λέγει·

Χρυσέα φόρμιγξ, Ἀπόλλωνος καὶ ἰσπλοκάμων
σύνδικον Μοισᾶν κτέανον· τὰς ἀκούει μὲν βάσις ἀγλαΐας ἀρχά,
πίθονται δ' αἰοδοὶ σάμασιν . . .

Ἐκ τῆς χορικῆς λυρικῆς καὶ τοῦ διθυράμβου μετεδόθη ἡ ὄρχησις εἰς τὸ δῶμα· οἱ δὲ ποιηταὶ καὶ χοροδιδάσκαλοι τοῦ δράματος διεμόρφωσαν τρία εἶδη δραματικῆς ὀρχήσεως, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ τρία εἶδη τῆς λυρικῆς ὀρχήσεως (τὴν γυμνοπαιδικήν, τὴν ὑπορχηματικὴν καὶ τὴν πυρρίχην), τὴν ἐμμέλειαν τῆς τραγωδίας, τὸν κόρδακα τῆς κωμωδίας καὶ τὴν σίκινγιν τοῦ σατυρικοῦ δράματος.

Ἄλλ' ἕκαστον τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν τῆς ὀρχήσεως δὲν ἦτο ἀδιασπάστως συνδεδεμένον ἐκάστω τῶν τριῶν εἰδῶν τοῦ δράματος· π. χ. τὸ ἐν Ἰππεῦσιν Ἀριστοφάνους ἄσμα τὸ ἐν τῇ β' παραβάσει (στ. 1263 κ. ἐξ.) « τί κάλλιον ἀρχομένοι-σιν κλπ. », τὸ κατὰ μίμησιν Πινδαρικοῦ προσοδίου πεποιημένον, ἦδεν ὁ χορὸς οὐχὶ βεβαίως τὸν ἄσμενον κόρδακα ὀρχούμενος.

Τὰς παρόδους καὶ ἐξόδους τὰς ἐν ἀναπαιστικοῖς συστήμασιν ἢ τροχαίοις τετραμέτροις πεποιημένας εἴρηται ἤδη ὅτι ὁ χορὸς ἀπλῶς παρακατέλεγε βαίνων, τὰς δ' ἐκ διαφόρων λυρικῶν μέτρων συντεθειμένας ἦδεν ὀρχούμενος. Τὰ δὲ στάσιμα, καίπερ παρὰ τὸ ἵστασθαι (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πάροδον καὶ ἐξοδον) παραγομένης τῆς λέξεως, ὡμὸς ἦδοντο ὑπὸ τοῦ χοροῦ οὐχὶ ἐντελῶς ἀκινήτου ἐστῶτος περὶ τὴν θυμέλην, ἀλλὰ ὀρχηστικῶς κινουμένου, ὅπερ κατὰδῆλον γίνε-ται ἐκ φράσεων ἐν αὐτοῖς κειμένων: *χρηεύετον, θὲς ἐς χορὸν ἔλθας, ἄμα τῇ στροφῇ, κρητικῶς τῷ πόδε κίρει, πηδᾶτε, πάλλε πόδ' αἰθέριον* κλπ. Καὶ τὸ ὄνομα δὲ ὀρχήστρα, ἐνθα ὁ χορὸς ἦδε τὰ στάσιμα, δηλοῖ τὸ πρᾶγμα, ἔτι δὲ καὶ ὅτι οἱ παλαιότατοι δραματικοὶ ποιηταί, Θέσπις, Πρατίνης, Καρκίνος καὶ Φρύνιχος ὀρχησται ὠνομάζοντο.

Οὐ μόνον δ' ὁ χορὸς ὠρχεῖτο ἐν τῷ Ἀττικῷ δράματι, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑποκριταὶ συνώδευον τοῦλάχιστον ἐνίοτε τὰς ἐαυτῶν μονωδίας μετὰ μιμικῆς ὀρχήσεως.

Ἐπὶ Ὀμήρου ἤδη ἦτοι ὁ αἰοῖδός ἦτο ἄμα καὶ ὁ ὀρχούμενος, ἢ οἱ ὀρχούμενοι συνώδευον τὸ μέλος τοῦ αἰοῦ.

« Πάλαι μὲν γὰρ οἱ αὐτοὶ καὶ ἤδον καὶ ὠρχοῦντο· εἴτ' ἐπειδὴ κινουμένων τὸ ἄσθμα τὴν ᾠδὴν ἐτάραττεν, ἄμεινον ἔδοξεν ἄλλους ὑπάρδειν » (Λουκ. π. ὄρχ. κεφ. 30). Ἀμφότερα ταῦτα τὰ εἶδη τῆς ᾠδικῆς ὀρχήσεως μετεβιβάσθησαν καὶ εἰς τὴν λυρικὴν καὶ τὴν δραματικὴν ποίησιν. Ἐν δὲ τῇ ἀκμῇ τῆς λυρικῆς καὶ δραματικῆς ποιήσεως αἱ ἐορταστικαὶ τελεταὶ οὕτω διετίθεντο, ὥστε ὁ χορὸς ὠρχεῖτο πρὸς τὸ ἄσμα τοῦ ἐξάρχοντος αὐτὸ χορηγοῦ ἢ ἐν τισὶ μόνον χωρίοις μετ' ἀλλαλαγμῶν ἢ θρηνώδους ἀναφωνήσεως διέκοπτε τὸ ἄσμα αὐτοῦ. Ἰδίως δὲ ἐν τοῖς ὑπορχήμασι καὶ τοῖς ἀπὸ σκηνῆς ἄσμασιν ὁ χορὸς ὠρχεῖτο πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ χορηγοῦ ἀδόμενον ἄσμα· ἢ δὲ τοιαύτη ὀρχησις ἐλέγετο ὑπορχεῖσθαι.

Ὡςπερ τὸ βᾶδισμα εἶχε τοὺς ὠρισμένους αὐτοῦ ρυθμοὺς καὶ στίχων σχήματα, οὕτω καὶ ἡ ὀρχησις. Οἱ κρητικοί, οἱ τροχαῖοι (χορεῖοι) καὶ οἱ κύκλιοι δάκτυλοι ἦσαν ἐπιτήδαιοι πρὸς τὰς ἐλαφρὰς τῆς ὀρχήσεως κινήσεις· (ἐν τῷ ὀνόματι χορεῖα καὶ κυκλῖα δακτύλῳ καὶ πυρριχίῳ ἐκφράζεται ἡ πρὸς τὴν ὀρχηστικὴν σχέσις). Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τινὲς ρυθμοὶ ἐκρησίζεον ὡς ὀρχηστικοί, οἷος ὁ προσοδιακός, ὁ δοχμιακός, ὁ ἰωνικός κλπ. οὕτω π. χ. ἐν μὲν τοῖς ἐμβατηρίοις ἐπικρατεῖ ἡ κατὰ διποδιαν διαίρεσις, ἐν δὲ τοῖς ὑπορχηματικοῖς ἄσμασι χρῆσις γίνεται τριποδιῶν, οἷον τοῦ τροχαίου ἰθυφαλικοῦ, τῆς δακτυλικῆς τριποδίας, τοῦ τριποδικοῦ προσοδιακοῦ καὶ τοῦ δοχμιακοῦ.

Πολλῶ σπουδαιοτέρα τῶν ρυθμῶν ἐν τοῖς ὑπορχηματικοῖς ἄσμασιν εἶναι ἡ συμμετρία. Διότι, ἐνῶ τὸ στάσιμον καὶ ἄνευ ἀδιακόπου πορείας τοῦ ρυθμοῦ καὶ ἀκριβοὺς συμμετρίας τῶν μερῶν εἶναι καταληπτόν, ἐν τῷ ὑπορχηματικῷ ἄσματι ἐπέρχεται διατάραξις τῆς τάξεως, ἐὰν ἐν ταῖς κινήσεσι δὲν ἐπικρατῇ ἀκριβοῆς συμμετρία, ἐὰν δηλονότι τῇ πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ τῇ πρὸς τὰ πρόσω κινήσει δὲν ἀντιστοιχῇ ἰσομεγέθους πρὸς τ' ἀριστερά ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω κινήσεις· ἡ συμμετρία δὲ αὕτη κατορθοῦται, ὅταν προὑπάρχῃ ἐν τῇ λέξει καὶ τῷ

μέτρῳ. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ ὑπορχηματικὰ ᾄσματα ἦσαν ἐν ῥυθμῳ καὶ συμμέτρῳ συντεθειμένα· οὕτω Ἀρστροφ. Βατρ. 675-85 ὡ 706-16 :

Μοῦσα χορῶν ἱερῶν, ἐπὶ | ὅθι καὶ ἔλθ' ἐπὶ τέρψιν α | οἰδᾶς ἐμᾶς,
τὸν πολὺν ὀφιομένη λα | ὦν ὄχλον, ὃς σοφαί | μυρία κἀθηνται,
φιλοτιμότερα Κλεοφῶντος, ἐφ' οὗ δὴ | χεῖλεσιν ἀμφιλάοις | δεινὸν
ἐπιβρέμεται | Ὀρηκία χελιδῶν,
ἐπὶ βάρβαρον ἐξομένη πέταλον, τρὶ | ζει δ' ἐπὶ κλαυτον ἀηδάνι- | ον
νόμον, ὡς ἀπολείται, | κἂν ἴσκι γένωνται.

α. 100 100 100 | 100 100 100 | 100 100 ||
β. 100 100 100 | 100 100 100 | 100 100 ||
γ. 00100 00100 00100, 0 | 100 100 100 | 100 100 100, |
100 100 100 ||
δ. 00100 00100 00100, 0 | 100 100 100 | 100 100 100,
100 100 100 ||

Τῶν τεσσάρων περιόδων τοῦ ᾄσματος τούτου ἡ μὲν α' ἀντιστοιχεῖ τῇ β', ἡ δὲ γ' τῇ δ', εἰ μὴ κατὰ τὸ (οὐσιωδέστερον τῇ μελωδίᾳ μᾶλλον ἢ τῷ ῥυθμῷ) σχῆμα τῶν καθ' ἑκάστους ποδῶν, ἀλλὰ γε κατὰ τὸ μέγεθος. Τοῦτο δ' ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ χορὸς ᾄδων μὲν τὴν πρώτην περίοδον ἐστρέφετο πρὸς τὰ δεξιὰ, ᾄδων δὲ τὴν δευτέραν ἀνεστρέφετο εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ χώραν, τὸ αὐτὸ δ' ἐποίει καὶ ᾄδων τὴν γ' καὶ τὴν δ', πλὴν ὅτι μακρότερον ἐποίει τὸ τόξον· εἶτα δὲ τὰς αὐτὰς μὲν ἐποιεῖτο κινήσεις, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἀριστερά, ᾄδων τὰς περιόδους τῆς ἀντιστροφῆς.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΡΙΚΗΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

[illegible]

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.	σελ. ζ'
-------------------	---------

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῆς μετρικῆς.	σελ. 1
2. Ῥυθμικὴ καὶ μετρικὴ θεωρία τῶν παλαιῶν Ἑλ- λῆνων	» 2

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ἢ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ

Θεμελιώδης ῥυθμικὴ θεωρία τῆς μετρικῆς.

Κεφ. Α'. Ῥυθμός καὶ ῥυθμιζόμενον	σελ. 9
Ῥυθμικὴ διαίρεσις	» 10
Ἀγωγή ῥυθμικὴ	» 12
Ἡ γλῶσσα ὡς ῥυθμιζόμενον	» 14
Κεφ. Β'. Χρόνοι.	
α'. Χρόνοι ῥυθμικοί· 1) ῥητοί· 2) ἄλλοι- γοί· 3) κενοί	» 15
β'. Χρόνοι λεξικοὶ ἢ συλλαβαί	» 17
Κεφ. Γ'. Πόδες	» 18
Κεφ. Δ'. Πόδες σύνθετοι καὶ κῶλα	» 22
Κῶλα καταληκτικά	» 28
Κεφ. Ε'. Περίοδοι.	
α'. Ῥυθμικὴ περίοδος	» 30
β'. Μετρικὴ περίοδος	» 32
Κεφ. Σ'. Συστήματα καὶ στροφαί	» 35

Κεφ. Ζ'. Μετρικὰ συνθέσεως ποιημάτων εἶδη . . .	σελ. 37
Κεφ. Η'. Ἡ ἐν τῇ γραφῇ δῆλωσις τῆς μετρικῆς διαϊρέσεως.	» 39

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΙΔΙΚΟΝ ἢ ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

Α'. Ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τῆς μετρικῆς τέχνης παρὰ τοῖς παλαιαῖς Ἑλλήσιν.	σελ. 43
Β'. Τὰ μέτρα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων.	
Κεφ. Α'. Μέτρα καθαρὰ ἢ μονοειδῆ. α'. Δακτυ- λικὰ μέτρα	» 52
β'. Ἀναπαιστικὰ μέτρα	» 70
γ'. Τροχαϊκὰ μέτρα	» 79
δ'. Ἰαμβικὰ μέτρα	» 87
ε'. Ἰωνικὰ καὶ χοριαμβικὰ μέτρα . . .	» 102
ς'. Παιωνικὰ καὶ κρητικὰ μέτρα . . .	» 117
Κεφ. Β'. Ἑτεροειδῆ μέτρα.	
α'. Μέτρα ἐπισύνθετα	» 122
β'. Μέτρα μικτὰ ἢ λογαοδικὰ	» 135
γ'. Μέτρα δογματικὰ.	» 158

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περὶ πράξεως ἥτοι ἐκτελέσεως ποιημάτων.

Α'. Ἀεῖν, καταλέγειν, παρακαταλέγειν . . .	σελ. 167
Β'. Μέλος	» 168
Γ'. Ἀρμονίαι καὶ ἦθος μέλους	» 173
Δ'. Μέλος καὶ σωματικὴ κίνησις	» 176
α'. Ἐμβατήρια	» 176
β'. Ὑπόρχηματα.	» 178

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

[illegible]

No 3

ἀριθ. χρ.

Ἡμερομηνία
ἐπιστροφῆς

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ Σ. ΝΟΤΑΡΗ

ΕΝ ΓΑΛΑΤΙΑ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

19 — Ὁδὸς Μαχμουδιέ — 19

Ζηκίδου Γ., Θουκεδίδου ὁ Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμος μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σχολίων ποικίλων, ἐρμηνευτικῶν, κριτικῶν κ.λ.π.

Βιβλίον Πρῶτον. Τόμος Α'.

Βιβλίον Δεύτερον. Τόμος Β'.

— *Συντακτικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης* πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις μαθητῶν.

— *Ἑλληνικὴ Χρησιμομάθεια*. Τόμος Β' περιέχον τὸ πρῶτον καὶ δευτέρον μέρος τῆς Κύρου Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις μαθητῶν. Μετὰ σημειώσεων ποικίλων καὶ χάρτου γεωγραφικοῦ.

Τεύχος Β'. Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις βιβλίον τρίτον καὶ τέταρτον. Μετὰ σημειώσεων ποικίλων καὶ χάρτου γεωγραφικοῦ.

— *Ἑλληνικὴ Χρησιμομάθεια*. Τόμος Γ' περιέχον Ξενοφῶντος Κύρου Παιδείας καὶ Ἑλληνικῶν ἐκλογάς καὶ Πλουτάρχου Θεμιστοκλέα καὶ Ἀριστείδην μετὰ ποικίλων σημειώσεων πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς τρίτης τάξεως τῶν ἐλληνικῶν σχολείων.

Μπουκουβάλα Γ., Ξενοφῶντος Ἀπερμημορέϊμιτα μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ σημειώσεων πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων.

Πανοπούλου Δημ., Γραμματικὴ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν.

Βεγκίνη Μάρκου, Σημειώσεις εἰς τὸν Δεύτερον κατ' Ἀντωνίου Φιλιππικόν σὺν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Μ. Τ. Κικέρωνος πρὸς χρῆσιν τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν γυμνασίων.

Τιμᾶται Γροσίων 14.

ΔΗΜΟΣΙΑ